

**ПРОГРАМ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ
ЗА ПЕРИОД ОД 2024. ДО 2026.
ГОДИНЕ**

Београд, децембра 2023. године

САДРЖАЈ

1. ОПШТИ ОКВИР И ГЛАВНИ ЦИЉЕВИ И СМЕРНИЦЕ ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ	3
2. СПРОВОЂЕЊЕ ПРЕПОРУКА	4
3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР	15
3.1. ПРОЦЕНЕ МЕЂУНАРОДНОГ ЕКОНОМСКОГ ОКРУЖЕЊА	15
3.2. ТЕКУЋА ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА И ИЗГЛЕДИ ЗА 2023. ГОДИНУ	18
3.3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО	29
3.4. АЛТЕРНАТИВНИ СЦЕНАРИО И РИЗИЦИ	35
4. ФИСКАЛНИ ОКВИР ЗА ПЕРИОД ОД 2024. ДО 2026. ГОДИНЕ	36
4.1. СТРАТЕГИЈА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ И СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ	36
4.2. ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА У 2023. ГОДИНИ	37
4.3. ФИСКАЛНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ У ПЕРИОДУ 2024–2026. ГОДИНЕ	48
4.4. ЦИКЛИЧНО ПРИЛАГОЂЕНИ ФИСКАЛНИ БИЛАНС	54
4.5. УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ДУГОМ	57
4.6. АНАЛИЗА ОСЕТЉИВОСТИ И ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ	60
4.7. КВАЛИТЕТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА	69
4.8. ФИСКАЛНО УПРАВЉАЊЕ И БУЏЕТСКИ ОКВИРИ	72
5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2024.-2026.	74
5.1. Конкурентност	74
5.1.1 Област ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ И СМАЊЕЊЕ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ	74
5.1.2 Област РЕФОРМА ПРЕДУЗЕЊА У ДРЖАВНОМ ВЛАСНИШТВУ	77
5.1.3 Област РЕФОРМЕ У ОБЛАСТИ ЕКОНОМСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА	78
5.1.4 Област ПОЉОПРИВРЕДА, ИНДУСТРИЈА И УСЛУГЕ	79
5.1.5 Област ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ	83
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	86
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ	95
5.2. Одрживост и отпорност	99
5.2.1 Област ЗЕЛЕНА ТРАНЗИЦИЈА	99
5.2.2 Област ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА	102
5.2.3 Област РЕФОРМА ЕНЕРГЕТСКОГ ТРЖИШТА	105
5.2.4 Област РЕФОРМА ТРЖИШТА ТРАНСПОРТА	111
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ	116
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	121
5.3. Људски капитал и социјална политика	124
5.3.1 Област ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ	124
5.3.2 Област ЗАПОШЉАВАЊЕ И ТРЖИШТЕ РАДА	127
5.3.3 Област СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И ИНКЛУЗИЈА	129
5.3.4 Област ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	131
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ	133
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА	137
5.4. Резиме структурних реформи	141
6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ	142
7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА	143
8. ПРИЛОЗИ	145

АНЕКС 1: Табеле 1-11	146
Табела 1: Макроекономски оквир	146
Табела 2a + 2b: Буџетски изгледи сектора државе.....	155
Табела 2c: Дискреционе мере усвојене/најављене у складу са Програмом	159
Табела 3: Расходи сектора државе по функцијама (у млрд РСД)	161
Табела 4: Кретање дуга сектора државе	162
Табела 5: Циклична кретања	163
Табела 6: Одступање од претходног Програма.....	164
Табела 7: Дугорочна одрживост јавних финансија (% БДП)	165
Табела 7a: Издавање гаранција усвојено/најављено у складу са Програмом	167
Табела 8: Основне претпоставке о екстерном економском окружењу на ком се заснива програмски оквир [1]	169
Табела 9 а: Социјални индикатори.....	170
Табела 9 б: Остали изабрани показатељи	170
Табела 10: Ефекти структурних реформи на буџет	172
Табела 11: Извештај о спровођењу структурних реформи из ЕРП 2023-2025.....	175
АНЕКС 2: Везе између реформских области и релевантних докумената јавних политика	198
АНЕКС 3: Детаљан преглед трошкова и финансирања активности у оквиру структурних реформи	208

1. ОПШТИ ОКВИР И ГЛАВНИ ЦИЉЕВИ И СМЕРНИЦЕ ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ

Привредна активност у Србији показала је довољну отпорност, имајући у виду проблеме и неизвесности са којима је суочена. У протеклих, више од годину дана, економија је погођена високим ценама хране и енергената, падом у домаћој производњи електричне енергије, слабијим растом најзначајнијих трговинских партнера и поштравањем услова финансирања. Раст бруто домаћег производа (БДП) у 2022. години износио је 2,5%, а и у 2023. години очекује се истоветна стопа раста имајући у виду и даље присутне отежане околности пословања. У средњем року, предвиђа се постепено убрзање раста. Пројектована стопа раста у 2024. години износи 3,5%, а затим се очекује повратак на путању потенцијалног раста од преко 4% на крају посматраног периода.

Привреда Србије, као и других земаља у окружењу и на сличном нивоу привредног развоја, под утицајем је бројних неизвесности. Неизвесност економских изгледа последица је даљег развоја геополитичких околности, ситуације у енергетском сектору, изгледа за раст најзначајнијих економских партнера, инфлације и неповољних услова на међународном финансијском тржишту.

Макроекономске политике у наредном периоду морају бити довољно чврсте, у циљу очувања постигнуте макроекономске стабилности и даљег јачања домаће економије и њене отпорности на ризике из међународног окружења. Поштравање монетарне политике је оправдано и одговарајуће, док фискална политика даје допринос и подршку у смањењу инфлације. Остварени дефицит у 2022. години нижи је од предвиђеног. Пролетном Фискалном стратегијом планирани дефицит у 2023. години од 3% био је конзистентан са потребним заокретом економске политике у циљу обуздавања инфлације и стварања резерви као одговор на високу неизвесност. Јесењим циклусом ревидирања фискалног оквира и ребалансом буџета дефицит сектора државе је додатно смањен и по новој процени у текућој години износиће 2,8% БДП. Фискалне мере помогле су у смањењу утицаја енергетске кризе на потрошаче и привреднике. Повољније околности у енергетском сектору у 2023. години, у односу на претходну, омогућиле су прераспodelу неискоришћених средстава за државну интервенцију у енергетици, на друге расходе, те са бољим остварењем укупних прихода чине додатни фискални простор који се користи за очување и побољшање животног стандарда (ванредно повећање пензија, плата запосленима у појединим јавним службама, помоћ родитељима деце млађе од 16 година, једнократна помоћ пензионерима). Део фискалног простора искоришћен је и за смањење дефицита. Фокус фискалне политике у средњем року је постепена и умерена консолидација, док се посебно циљаним мерама наставља подршка енергетски угроженим домаћинствима и предузећима, уз наставак инвестиционе активности државе у инфраструктуру и јачање капиталних улагања у сектор енергетике.

Окосницу одрживе фискалне политике у средњем року чини нови сет фискалних правила која представљају довољну гаранцију за стабилизацију и одрживу путању дефицита и дуга. Пуна примена општих фискалних правила која ограничавају дефицит сектора државе, у односу на достигнути ниво дуга, предвиђена је за 2025. годину. До тада, усклађеност са потребним смањењем дефицита и дуга обезбеђена је Фискалном стратегијом Владе и подржана Аранжманом са Међународним монетарним фондом (ММФ).

2. СПРОВОЂЕЊЕ ПРЕПОРУКА

Испуњење Препоруке (Policy Guidance – PG) за појединачне политике као део Заједничких закључака, у вези са Програмом економских реформи (ЕРП) 2023-2025, који су усвојени на састанку Савета Европске уније за економска и финансијска питања (ECOFIN Савет), одржаном 16. маја 2023. године у Бриселу, у оквиру „Економског и финансијског дијалога између Европске уније и Западног Балкана и Турске”, рефлектују се у бројним реформским мерама и активностима Владе.

2.1. Испуњење Препорука ЕКОФИН Савета из маја 2023. за Републику Србију

1. Задржати у одговарајућој мери чврст фискални став у 2023. години како би се помогла дезинфлација, укључујући смањење буџетске подршке енергетским државним предузећима, истовремено пружајући циљану и привремену подршку угроженим домаћинствима и компанијама ако је потребно да се ублажи утицај високих цена енергије; планирати даље постепено смањење дефицита у буџету за 2024. и у средњорочном фискалном оквиру у складу са обавезама СБА и новим фискалним правилима.

Средњорочни фискални оквир није значајно промењен у односу на претходни програм и предвиђа даље смањење дефицита и дуга. Од 2025. године дефицит је на нивоу од 1,5% БДП, у складу са фискалним правилом, односно нивоом дуга сектора државе.

Одржати укупну потрошњу на плате као проценат БДП-а у складу са новим фискалним правилом и наставити припремне кораке ка адекватно осмишљеној реформи система плата у јавном сектору.

У наредном периоду ниво плата сектора државе ће бити непромењен у смислу учешћа у БДП и у складу са фискалним правилом.

Ојачати средњорочно буџетирање кроз развој одговарајућег акционог плана са временским оквирима и спровођењем његових првих корака.

Израђен је и усвојен Акциони план за јачање средњорочног оквира расхода за период 2023-2026. у циљу увођења ефикаснијег средњорочног буџетирања што је један од кључних репера наставка договореног економског програма са ММФ. Током 2023. године завршена је активност везана за објављивање лимита у стратешкој документацији тако што су индикативни лимити по делима за наредне две године објављени у члану 50. Закона о буџету Републике Србије за 2024. годину.

2. Спровести реформу пореске администрације према временском оквиру датом у ЕРП 2023.

Реформа Пореске управе Републике Србије (ПУРС) спроводи се кроз реализацију планираних активности, према временском оквиру датом у ЕРП 2023-2025, а које воде ка остваривању сва три стратешка циља Програма трансформације Пореске управе за период од 2021 до 2025. године, а то су:

- успостављање пословних процеса и организације у складу са најбољом међународном праксом, а у циљу повећања наплате јавних прихода;
- унапређење квалитета постојећих и увођење нових врста услуга прилагођених потребама пореских обвезника;
- профилисање новог пореског службеника изузетног нивоа професионалности и компетентности као резултат даљег развоја функције људских ресурса.

Спроведене су следеће активности:

1. У вези са пројектом Саветодавне услуге за редизајн пословних процеса укључујући обуку тренера за увођење нових функција у организационе јединице Пореске управе, након усвајања документа „Дизајн пословних процеса са прилозима и презентацијама“, одржане су обуке на тему редизајн пословних процеса и препознавање потпројеката као и пренос знања о планирању активности у управљању ризицима са практичном и теоријском обуком запослених Пореске управе, чланова радних група који су одређени да учествују у раду на редизајну пословних процеса, посебне групе чији чланови су идентификовани као носиоци промена, као и највишем руководству Пореске управе. „План увођења новог пословног модела Пореске управе са акционим планом“ је усвојен средином септембра 2023. године на Одбору за спровођење Програма трансформације. Коначни извештај је усвојен 20.11.2023. године и започет је рад на формирању организационе управљачке структуре пројекта чиме би званично отпочело увођење новог пословног модела Пореске управе.

2. Консултантске услуге за анализу тржишта и израду спецификација за готово комерцијално решење (COTS): Окончан је процес израде документа Захтев за понуду, који је усвојен од стране Одбора за спровођење Програма трансформације Пореске управе и након добијеног одобрења од стране Светске банке званично је упућен у даљу процедуру.

3. Набавка готовог комерцијалног решења (COTS): У извештајном периоду завршен је поступак предселекције потенцијалних добављача готовог комерцијалног решења. У складу са тим Захтев за понуду прослеђен је 16.06.2023. године потенцијалним понуђачима готовог комерцијалног решења који су прошли процедуру иницијалне селекције. Након истека уговореног рока за достављање, евалуациона комисија започела је евалуацију пристиглих понуда потенцијалних добављача који су одговорили по Захтеву за понуду.

- Сачињен је Евалуациони извештај о техничкој оцени понуда који је достављен Светској банци на одобрење. Након добијене сагласности Светске банке 22.11.2023. године информација о техничкој оцени понуда достављена је сваком појединачном понуђачу.

4. У склопу пројекта Институционални развој функције људских ресурса који подразумева унапређење функције управљања људским ресурсима кроз развој стратегије људских ресурса и унапређење постојећег информационог система за управљање људским ресурсима, припремљена је „Презентација најбољих међународних пракси у области управљања људским ресурсима“ и „Анализа разлике између постојећег и пожељног организационог стања ПУРС“. Одржана је радионица „Стратешко управљање“ за менаџмент Пореске управе, а закључци са радионице, биће полазна основа за израду будуће Стратегије људских ресурса. У току је припрема Техничке спецификације система управљања људским ресурсима (HRMIS). Израђен је и презентован Нацрт стратегије људских ресурса. Документ представља тежњу ПУРС да оствари доследност и стабилност система кроз управљање људским ресурсима, што ће се дугорочно постићи кроз реализацију предложених посебних циљева Стратегије. Стратегија људских ресурса усвојена је на 53. седници Одбора за спровођење Програма трансформације, док је документ Реинжењеринг пословних процеса функције људских ресурса, усвојен 8. децембра 2023. године.

Ојачати капацитете за анализу фискалног ризика, посебно у државним предузећима, и објављивати извештаје о резултатима у ажурираним верзијама фискалне стратегије у пролеће и јесен.

Континуирано се ради на јачању капацитета Сектора за праћење фискалних ризика кроз похађање адекватних обука за запослене, као и привлачење нових кадрова. Обуке се

одвијају уз подршку и у сарадњи са бројним развојним партнерима. Одређена унапређења у смислу извештавања у Фискалној стратегији су начињена 2023. године, узимајући у обзир и моделе прописане важећом методологијом, али ће се рад на томе наставити и убудуће. У овој области успостављена је сарадња са Светском банком, чији су експерти су дали одређене препоруке које ће бити узете у обзир и имплементиране приликом припреме нове Фискалне стратегије (пролеће 2024).

Наставити са применом стратегије у погледу власништва и управљања предузећима у државном власништву 2021-2027. применом преосталих корака временски ограниченог акционог плана 2021-2023. и припремом новог временски ограниченог акционог плана за 2024-2027. како би се побољшало управљање државним предузећима и смањили фискални ризици.

Влада је 2. августа 2023. године, на предлог Министарства привреде, утврдила Предлог закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије, који је Народна скупштина усвојила 6. септембра 2023. године. Наведени закон је ступио на снагу 15. септембра 2023. године, а примењује се по истеку 12 месеци од дана ступања на снагу (од 16. септембра 2024. године).

У складу са законским роком, формирано је Координационо тело ради процене усклађености посебних закона са одредбама овог закона и биће донета одређена подзаконска акта којима ће се додатно разрадити и омогућити ефикаснија реализација Закона, и то: акт о класификацији друштва капитала; акт о утврђивању додатних услова за именовање и поступак именовања органа друштва капитала, као и поступак о спровођењу јавног конкурса за директора; кодекс корпоративног управљања; акт о критеријумима за избор правне форме друштва капитала у коју ће се јавно предузеће трансформисати и програм стручног усавршавања из области корпоративног управљања.

Акциони план за период 2024-2027. године, у циљу даљег спровођења Стратегије државног власништва и управљања предузећима у државном власништву је припремљен и ускоро ће бити стављен на јавни увид.

3. Наставити са пажљивом проценом и анализом кретања цена и обезбедити довољно чврст став монетарне политике како би се очувала стабилност цена у средњем року, укључујући и даље поштравање монетарне политике, уколико је потребно.

Народна банка Србије је поштравање монетарних услова започела у октобру 2021. године подизањем прво стопе на реверзним репо аукцијама, а затим и референтне каматне стопе. Од априла 2022, референтна стопа је повећана кумулативно за 550 базних поена, на ниво од 6,50% на коме се налази од јула 2023. године, што је њен највиши ниво у последњих осам година. Коридор каматних стопа је у истом периоду проширен у два наврата - у априлу 2022. (за 10 б.п.) и марту 2023. (за 25 б.п.) – укупно са $\pm 0,90$ на $\pm 1,25$ процентних поена у односу на референтну стопу. На тај начин, стопе на депозитне и кредитне олакшице повећане су на ниво од 5,25% и 7,75%, респективно.

Поред поштравања монетарних услова путем повећавања основних каматних стопа, Народна банка Србије је у септембру 2023. године одлучила да подржи досадашње поштравање монетарне политике и додатно повећава ефикасност трансмисионог механизма монетарне политике подизањем стопа обавезне резерве, и то:

- стопе обавезне резерве на девизну основицу обавезне резерве за по 3 п.п.;
- проценте динарског издвајања девизне обавезне резерве за по 8 п.п.;
- стопе обавезне резерве на динарску основицу обавезне резерве за по 2 п.п.

На овај начин, Народна банка Србије је настојала да, у условима изузетно високих вишкова динарске ликвидности у банкарском сектору, повуче један део ових вишкова (око петине у том тренутку) уз готово неутралан ефекат на девизну ликвидност. Поред повлачења дела вишка ликвидности и додатног пооштравања монетарних услова, ова мера треба да подстакне и раст промета на међубанкарском новчаном тржишту и тиме допринесе повећању репрезентативности реперних каматних стопа на том тржишту (BEONIA и BELIBOR).

Инфлација успорава у складу са очекивањима Народне банке Србије и очекује се да ће се кретати у границама циља у хоризонту пројекције. Будуће одлуке Народне банке Србије ће зависити од кретања кључних фактора инфлације и њеног очекиваног кретања у наредном периоду, узимајући притом у обзир и да је потребно време да се испоље пуни ефекти претходног заоштравања монетарних услова. Уколико процени да је потребно, како би се обезбедила средњорочна ценовна стабилност, Народна банка Србије не искључује могућност даљег заоштравања монетарних услова.

Даље ојачати оквире за извештавање и управљање ризицима у банкарском систему, као и прецизно извештавање о квалитету активе, даље унапредити решавање проблематичних кредита смањењем препрека у правосуђу, побољшањем стечајних поступака и олакшавањем вансудског поравнања, и на основу недавног напретка додатно смањити преостале празнине у подацима, посебно у погледу сектора некретнина.

Као резултат регулаторних и супервизорских активности Народне банке Србије, које су подржане посвећеношћу банкарског сектора благовременом решавању питања квалитета активе, очувана је стабилност финансијског система и NPL показатељ се креће близу историјски најниже вредности од око 3%. С обзиром на успостављен оквир и конкретне резултате, Народна банка Србије наставља са активностима у оквиру супервизорског процеса и континуирано прати стање у банкарском сектору.

Народна банка Србије континуирано прати промене на тржишту непокретности и настоји да ојача базу података о проценама вредности непокретности под хипотеком у циљу омогућавања свеобухватног прикупљања и анализе података. Поред тога, Народна банка Србије је у септембру 2023. године закључила споразум о сарадњи са Републичком геодетским заводом, који од новембра 2022. године објављује податке о хедонистичком индексу цена станова, развијеним у складу с међународним методолошким смерницама и на основу модела за масовну процену станова, који узима у обзир све купопродајне трансакције без обзира на начин финансирања, те даје релевантна кретања цена као и укупна кретања на тржишту непокретности у Републици Србији.

Тренутно је у току решавање питања преосталих проблематичних пласмана банака у стечају и пласмана у име и за рачун Републике Србије, којима управља Агенција за осигурање депозита.

Законом о споразумном финансијском реструктурирању („Службени гласник РС”, број 89/15), Привредна комора Србије је дефинисана као институционални посредник и једина институција надлежна за спровођење овог закона. С обзиром на то да су изграђени капацитети и обезбеђена једноставна процедура, наставиће се континуирана промоција и настојање да се вансудско поравнање прихвати у привреди као начин решавања спорних односа, како би се постигли жељени резултати. Иако је Законом о споразумном финансијском реструктурирању омогућено да овај поступак користе и предузетници, за сада ниједан предузетник није изразио интересовање, при чему је у међувремену дошло до смањења учешћа проблематичних кредита сектора привреде на

2,1%. За унапређење примене овог поступка у привреди, као и медијације у привредним споровима, неопходни су додатни подстицаји, јака медијска кампања и посвећеност.

Наставити напоре на промоцији употребе националне валуте, укључујући унапређење дугорочног финансирања у националној валути, даље подстицање девизног хеџинга и подизање свести о ризицима везаним за девизно кредитирање.

Приликом доношења одлуке о повећању обавезне резерве, Народна банка Србије је имала у виду потребу даљег стимулисања коришћења динара у финансијском систему, тако да су стопе девизне обавезне резерве повећане у већој мери него стопе динарске обавезне резерве, чинећи коришћење динарских (нарочито дугорочних) извора финансирања стимулативнијим за банке у поређењу са девизним. Такође, Народна банка Србије и даље плаћа банкама камату на издвојену динарску обавезну резерву (тренутно 0,75%), за разлику од девизне обавезне резерве на коју не плаћа камату.

У циљу ограничења системског ризика евроизације, од јуна 2017. примењује се заштитни слој капитала за структурни системски ризик, и у последњем испитивању у марту 2022. задржан је на нивоу од 3% укупних девизних и девизно индексираних пласмана банке одобрених привреди и становништву у Републици Србији. Све банке код којих је учешће девизних и девизно индексираних пласмана одобрених привреди и становништву у Србији у укупним пласманима те банке одобреним привреди и становништву у Србији веће од 10% у обавези су да одржавају овај заштитни слој капитала.

Народна банка Србије је у 2023. години наставила да пружа банкама могућност закључења билатералних своп трансакција које је увела почетком 2022. године, а које су се показале као ефикаснији инструмент за пружање помоћи банкама у управљању динарском и девизном ликвидношћу и превазилажењу проблема недовољних или непостојећих међубанкарских лимита за трговање, пре свега услед веће флексибилности у погледу тренутка закључења и рочности трансакција у поређењу са редовним двонедељним и тромесечним девизним своп аукцијама, са чијим организовањем је Народна банка Србије престала 1. августа 2022. године (не искључујући могућност поновног увођења у случају да се за тим укаже потреба).

4. Даље побољшати транспарентност у усвајању и спровођењу закона, посебно обезбеђивањем благовремених консултација предузећа и социјалних партнера о новом законодавству које утиче на њихово пословање, укључујући и привремене законске акте који утичу на успостављене ланце снабдевања увозних или извозних компанија.

Портал „еКонсултације”, као алат за унапређење транспарентности у усвајању и спровођењу закона и докумената јавних политика и даље се развија и поједностављује. Од пуштања у рад портала (16. децембар 2021. године) до краја октобра 2023. године, на порталу „еКонсултације” спроведене су или се спроводе консултације и јавне расправе за 59 докумената јавне политике и 91 прописа на којима је учествовало укупно 342 грађана.

Повећан је број службеника са корисничким улогама модератора (за 38 органа јавне службе - 281 службеник), док 23 државна службеника из Републичког секретаријата за јавне политике и Генералног секретаријата Владе има улогу евалуатора, као и два администратора из Министарства државне управе и локалне самоуправе за део портала који се односи на „Партнерство за отворену управу”.

У току су активности на унапређењу функционалности портала „еКонсултације“ и проширењу функционалности портала за јединице локалне самоуправе. Наведена побољшања пратиће и промотивне активности према органима државне управе,

јединицама локалне самоуправе, грађанима, организацијама цивилног друштва и другим заинтересованим лицима.

У вези са привременим законским актима који утичу на успостављене ланце снабдевања увозних или извозних компанија, након 31. октобра 2023. године, односно истека Одлуке о измени одлуке о одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и утврђивању износа посебне дажбине, нове мере се неће уводити.

Наставити са обезбеђивањем усклађеног приступа за одређивање приоритета и праћење свих инвестиција и заснивање инвестиционих одлука на студијама изводљивости, анализи трошкова и користи и процени утицаја на животну средину.

У току 2023. године, МФ је покренуло процес припреме нове Уредбе о капиталним пројектима, која је усвојена од стране Владе 14. септембра 2023. године. Уредба представља резултат консултативног процеса, који се преваходно одвијао у сарадњи са Министарством за европске интеграције, а у циљу успостављања јединственог и свеобухватног система за планирање и управљање јавним инвестицијама, без обзира на врсту и извор финансирања. Новом Уредбом измењени су и унапређени бројни аспекти процеса, пре свега у смислу утврђивања и провере релевантности пројектне идеје. Предвиђено је да се релевантност пројектних идеја утврђује и проверава, узимајући у обзир, између осталог, ефекте пројекта са аспекта климатских промена и њихову међузависност, као и могући утицај намераваоног капиталног пројекта на еколошки одрживи развој, односно утицај будућег пројекта на чиниоце животне средине и њихову међусобну зависност.

Примењивати начела конкуренције, једнаког третмана, недискриминације и транспарентности у поступцима јавних набавки и државне помоћи у складу са правним тековинама ЕУ за све пројекте јавних инвестиција без обзира на извор финансирања и обезбедити доследну и транспарентну евиденцију која показује оперативну независност Комисије за контролу државне помоћи.

Закон о изменама и допунама Закона о јавним набавкама усвојен је од стране Народне скупштине Републике Србије и објављен у Службеном гласнику Републике Србије број 92/23 од 27. октобра 2023. године. Закон је ступио на снагу 4. новембра 2023. године, а примењује се од 1. јануара 2024. године, осим одредбе члана 21. став 1. овог закона (регистрација нових привредних субјеката на Порталу јавних набавки) која се примењује од дана ступања на снагу овог закона. Применом одредаба Закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама допринеће се повећању транспарентности, ефикасности и економичности поступака јавних набавки, утицају на животну средину у складу са циљевима дефинисаним Зеленом агендом за Западни Балкан, јачању конкуренције на тржишту јавних набавки, смањењу ризика од нерегуларности у систему јавних набавки, односно већем степену правне заштите учесника у поступцима јавних набавки, али и појачаној контроли од стране овлашћених институција. С тим у вези, у наредном периоду очекује се унапређење Портала јавних набавки сходно наведеним изменама и допунама Закона, као и наставак јачања капацитета наручилаца и понуђача у поступцима јавних набавки.

Институционални оквир за контролу државне помоћи је успостављен. Комисија за контролу државне помоћи, у складу са *Законом о контроли државне помоћи* („Службени гласник РС”, број 73/19), је самостално и оперативно независно тело које ради транспарентно. Комисија за контролу државне помоћи спроводи интензивне активности на усклађивању прописа у области контроле државне помоћи са *acquis* Европске уније, као и активности на предметима контроле државне помоћи, у складу са

својом надлежношћу. Поред тога, Комисија за контролу државне помоћи припрема годишње извештаје о додељеној државној помоћи и објављује их након усвајања од стране Владе, припрема годишње извештаје о раду Комисије за контролу државне помоћи и објављује их након усвајања Народне скупштине и редовно објављује све одлуке у вези са контролом државне помоћи на интернет страници www.kkdp.gov.rs.

У периоду од 26. до 29. септембра 2023. године, одржана је *Peer review* мисија Европске комисије о конкуренцији и државној помоћи. Сврха ове мисије је било упознавање са начином рада Комисије и применом прописа у пракси преко анализе релевантних случајева ради давања препорука како да се унапреди рад Комисије. Исход ове мисије ће бити помоћни алат при оцени оперативне независности Комисије као једног од мерила за отварање Преговарачког поглавља 8 – Политика конкуренције.

5. Усвојити национални енергетски и климатски план у складу са Зеленом агендом за Западни Балкан и међународним обавезама.

Реализоване су јавне консултације на Нацрт интегрисаног националног енергетског и климатског плана ИНЕКП (у периоду од 13.06.2023. до 28.07.2023.) и Нацрт извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину (у периоду од 22.06.2023. до 05.08.2023.). Нацрт ИНЕКП заједно са нацртом Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину је 29.06.2023. званично достављен Секретаријату Енергетске заједнице. Секретаријат Енергетске заједнице је 31.10.2023. доставио препоруке на Нацрт ИНЕКП.

Коментари који су достављени током процеса јавних консултација су највећим делом коментари у вези са појашњењем и унапређењем текста и немају суштински утицај на нацрт ИНЕКП.

На основу достављених коментара током процеса јавних и прекограничних консултација и препорука Секретаријата Енергетске заједнице, припремљени су:

- Нацрт финалне верзије ИНЕКП,
- Нацрт финалне верзије Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину
- Предлог Извештаја о одржаним јавним и прекограничним консултацијама на ИНЕКП и Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину,
- Предлози одговора на препоруке Секретаријата Енергетске заједнице.

Ова документација је усвојена од стране мултисекторске Радне групе успостављене за праћење израде ИНЕКП. Након тога очекује се да ће у наредном периоду бити спроведена процедура усвајања од стране Владе.

Дефинисање нове енергетске политике подразумева и израду нове Стратегије развоја енергетике и дефинисање праведне транзиције. Припремљен је нацрт Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године, као и Извештај о стратешкој процени утицаја „Стратегије развоја енергетике на животну средину“. У наредном периоду биће спроведене јавне и прекограничне консултације и за ова стратешка документа.

Праведна транзиција биће дефинисана у оквиру пројекта „Студија Дијагностике праведне транзиције за Србију“ са Акционим планом. Финализација овог пројекта се очекује у првој половини 2024. године.

Даље модернизовати енергетску инфраструктуру и смањити емисију угљеника како би се убрзала зелена транзиција такође у светлу предстојећег Механизма за прекогранично прилагођавање угљеника (СВАМ).

Влада Републике Србије је усвојила документ „Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до 2030. године“.

У току је реализација више пројекта развоја, реконструкције и модернизације преносне и дистрибутивне мреже. Важни су пројекти модернизације дистрибутивног електроенергетског система аутоматизације средњенапонске мреже, замена електромеханичких бројила паметним бројилима, замена дрвених импрегнираних стубова бетонским стубовима са заменом проводника, замена трансформатора напонског нивоа 10, 20, 35 и 110 кV.

Реализација пројекта модернизације дистрибутивне мреже подржана је и донацијом ЕУ. Више информација о овим и другим пројектима планираним за реализацију у временском хоризонту до 2030. године налази се у документу „Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до 2030. године“.

Декарбонизацији енергетског сектора, односно смањењу емисије угљеника допринеће пре свега постепено смањивање коришћења угља у производњи електричне енергије и повећање удела обновљивих извора енергије (ОИЕ) у енергетском миксу на путу ка достизању климатске неутралности.

Смањити прекомерну зависност од појединачних земаља, убрзати обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност, укључујући покретање првих аукција за ОИЕ, даљи развој административног тела за енергетску ефикасност и одрживост механизма финансирања.

Најважнији корак у смањењу увозне зависности од појединачних земаља је пуштање у погон интерконективног гасовода Ниш–Димитровград–Софија. Тим гасоводом почиње испорука природног гаса из Азербејџана.

У циљу повећања удела обновљивих извора енергије, Република Србија планира изградњу 2GW соларних електрана и ветроелектрана од стране државних компанија.

У Управи за финансирање и подстицање енергетске ефикасности (Управа) је од систематизованих 12 радних места, тренутно стално запослено 8 државних службеника и директор.

У буџету за 2023. годину за подстицаје које даје Управа обезбеђено је 483 милиона динара, док је у 2022. години од накнада прикупљено око 1,36 милијарди динара (закључно са 30.11.2023. од накнада је у 2023. години прикупљено 1,29 милијарди динара). Управа је у 2022. години расписала један јавни позив за давање субвенција грађанима (потписани су уговори са 151 општином) и један јавни позив за јавне објекте (потписани су уговори са 38 општина). У 2023. расписан је јавни позив за јавне објекте (финансира се 21 пројекат енергетске санације), док су субвенције грађанима обезбеђене из зајма Светске банке у износу од 44,9 милиона евра (пројекат траје до краја 2027. године).

Обезбеђена су средства из ИПА фондова кроз техничку помоћ за јачање капацитета Управе (5 милиона евра) са посебним фокусом на унапређење механизма подстицаја и акредитацију за коришћење средстава ЕУ (почетак имплементације 02.06.2023. године, трајање 48 месеци). Буџетом су превиђена средства за обезбеђење кредита ЕБРД-а у висини од 50 милиона евра за пројекат „Енергетска санација стамбених, више-породичних зграда прикључених на систем даљинског грејања – Јавни ESCO Пројекат“. До сада је 20 општина изразило интересовање за учешће у овом програму који би се

фокусирао на стамбене зграде које су повезане на системе даљинског грејања. ЕБРД ће обезбедити бесповратна средства у висини од око 15 милиона евра за подршку пројекту. У циљу интензивнијег коришћења обновљивих извора енергије, покренуте су прве аукције, где је додељено 425,2 MW нових капацитета за ветроелектране и соларне електране. Укупан капацитет тих електрана износи 716,99 MW, са укупном вредношћу од 1 милијарде евра. Ово је само део реализације Плана система подстицаја коришћења обновљивих извора енергије за период 2023-2025. годину, који предвиђа укупну доделу подстицаја за изградњу 1,3 GW пројеката из обновљивих извора енергије. Наведеним Планом утврђен је оквирни временски план одржавања аукција, учесталост аукција, очекиване нове капацитете из ОИЕ, укупна подстицајна средства која ће се расподелити повлашћеним произвођачима. Србија ће већ у наредне 3 године имати преко 1000 MW нових капацитета из обновљивих извора енергије.

Наставити са спровођењем реформе цена и тарифа, као и других реформи у вези са енергетским државним предузећима, у складу са обавезама Србије у оквиру стенд-бај аранжмана договореног са ММФ-ом у децембру 2022.

Цена електричне енергије за гарантовано снабдевање повећана је 1. јануара 2023. године (просечно за 8%), 1. маја 2023. године (просечно за 8%) и 1. новембра 2023. године (просечно за 8%).

Цене природног гаса за јавно снабдевање повећане су од 1. јануара 2023. године (просечно за 11%), од 1. маја 2023. године (просечно за 10%) и од 1. новембра 2023. године (просечно за 10%).

У циљу даље либерализације енергетског тржишта, убрзати раздвајање свих енергетских предузећа у складу са правним тековинама ЕУ и, за сектор гаса, у складу са Акционим планом Србије; што се тиче Гастранса, обезбедити да регулаторни режим буде у складу са правним тековинама ЕУ и Акционим планом израђеним за отварање кластера 4 за енергију, климу и транспорт у преговорима о приступању ЕУ у децембру 2021.

Завршено је правно и функционално раздвајање оператора дистрибутивног система Електродистрибуција Србије доо.

У априлу 2023. је реализована измена правне форме ЈП „Електропривреда Србије“, Београд, у акционарско друштво – „Електропривреда Србије“ А.Д.

Народна скупштина донела је Закон о изменама и допунама Закона о енергетици у јулу 2023. године. Овим законом успоставља се Републичка комисија за енергетске мреже као самосталан и независан орган Републике Србије, за контролу оператора преносног система електричне енергије и оператора транспортног система природног гаса чији је оснивач Република Србија, док ће контролу над енергетским субјектима који обављају делатност производње, дистрибуције и снабдевања електричном енергијом, односно природним гасом, а чији је оснивач Република Србија, обављати Влада.

Законом су прецизиране одредбе којима ће се неспорно омогућити доказивање да контролу над оператором преносног система електричне енергије, односно оператора транспортног система природног гаса и друштава која обављају делатност производње, дистрибуције и снабдевања електричном енергијом, односно природним гасом, чији је оснивач Република Србија, не врши исто лице.

Закључком Владе Републике Србије од 16. маја 2021. године усвојен је Акциони план за реорганизацију ЈП „Србијагас“ Нови Сад. До сада је спроведен низ активности на стварању услова за сертификацију оператора преносних система, од којих су најзначајније:

- пренос оснивачких права на оператора преносног система са ЈП Србијагас на Републику Србију,
- измена и допуна оснивачког акта ЈП „Србијагас“ и „Транспортгас Србија“ доо,
- именовање органа управљања ЈП „Србијагас“ и „Транспортгас Србија“ доо,
- оснивање и регистрација огранка ЈП „Србијагас“ (у погледу снабдевања), зависног друштва ЈП „Србијагас“ за снабдевање и упис у Агенцију за привредне регистре и почетак рада.

Горепоменутим Планом предвиђене су измене и допуне релевантних прописа, којима би се обезбедила независност у остваривању права управљања у име Републике Србије, а којим би се обезбедила сертификација одвојених предузећа у области природног гаса.

Међуресорна Радна група за праћење спровођења Акционог плана за реорганизацију ЈП „Србијагас“ Нови Сад формирана је 10. јануара 2023. године, а задатак Радне групе је да прати спровођење Акционог плана за реорганизацију ЈП „Србијагас“ Нови Сад, са циљем анализе тренутне ситуације и идентификовања недостатака и активности које је потребно предузети како би се спровела потпуна реорганизација ЈП „Србијагас“ Нови Сад. У сврху стварања услова за сертификацију оператора транспортног система природним гасом „Транспортгас Србија“ у јулу 2023. године Народна скупштина донела је *Закон о изменама и допунама Закона о енергетици*.

Овим законом успоставља се Републичка комисија за енергетске мреже као самосталан и независан орган Републике Србије, за контролу оператора преносног система електричне енергије и оператора транспортног система природног гаса чији је оснивач Република Србија, док ће контролу над енергетским субјектима који обављају делатност производње, дистрибуције и снабдевања електричном енергијом, односно природним гасом, а чији је оснивач Република Србија, обављати Влада.

Законом су прецизиране одредбе којима ће се неспорно омогућити доказивање да контролу над оператором преносног система електричне енергије, односно оператора транспортног система природног гаса и друштва која обављају делатност производње, дистрибуције и снабдевања електричном енергијом, односно природним гасом, чији је оснивач Република Србија, не врши исто лице.

На овај начин омогућиће се потпуна имплементација Директиве 2009/73/ЕК о заједничким правилима за унутрашње тржиште природног гаса и биће створени услови за сертификацију оператора транспортног система природним гасом „Транспортгас Србија“.

У складу са *Законом о енергетици* Народна скупштина изабрала је председника и чланове Републичке комисије 26. октобра 2023. године, која је почела са радом 1. новембра 2023. године. Агенција за енергетику Републике Србије, у складу са својим надлежностима, обезбеђује и прати да Гастрас д.о.о. поштује одобрени обим изузећа и да обавља делатност транспорта у складу са издатим сертификатом и захтевима Трећег енергетског пакета прописа ЕУ пренетим у домаће законодавство.

6. Смањити сиромаштво значајним повећањем адекватности бенефиција из шеме финансијске социјалне помоћи (ФСП) за појединце и породице са децом и

У складу са *Законом о социјалној заштити* („Службени гласник РС”, бр. 24/11 и 117/22-УС), основица за одређивање новчане социјалне помоћи усклађује се са индексом потрошачких цена у претходних шест месеци, на основу статистичких података, два пута годишње, 1. априла и 1. октобра.

Од 1. априла 2022. године номинални износ новчане социјалне помоћи за појединца износи 9.580 динара (око 80 евра), што је за 465 динара (око четири евра) више у односу

на октобар 2021. године. Номинални износ новчане социјалне помоћи за појединца у октобру 2021. године износио је 9.115 динара (око 76 евра).

Законом о буџету Републике Србије за 2023. годину („Службени гласник РС”, број 138/22) одређена су средства за права у области социјалне заштите у износу који је усклађен са постојећим нормативним оквиром. Свака измена прописа, односно промена или повећање права значи и повећање средстава за исплату ових права. Потребно је сачекати ефекте примене Закона о социјалној карти („Службени гласник РС”, број 14/21) и евентуалне уштеде, што ће у условима буџетских ограничења допринети повећању новчане социјалне помоћи.

повећањем неопорезиве основице зарада која је близу или на нивоу једнаком минималној заради за раднике.

У документима фискалне стратегије о циљевима фискалне политике, који се односе на период од 2018. до 2024. године, предвиђено је смањење фискалног оптерећења рада кроз смањење пореза и доприноса на зараде. Смањење фискалног оптерећења рада реализује се повећањем неопорезивог износа зараде и смањењем стопе доприноса за обавезно социјално осигурање, а све у зависности од створеног додатног фискалног простора који може да се искористи за смањење пореског оптерећења зарада.

Прогресивно опорезивање зарада остварује се тако што се порез не плаћа на зараде до висине прописаног неопорезивог износа. На овај начин ослобођене су од дела пореза најниже зараде тако што се порез не плаћа на прописани неопорезиви износ. Истичемо да је за 2023. годину повећан неопорезиви износ зараде са 19.300 динара (око 160 евра), колико је износио у 2022. години, на 21.712 динара (око 180 евра) месечно. Законом о изменама Закона о порезу на доходак грађана, који је донела Народна скупштина Републике Србије на седници одржаној 26. октобра 2023. године, прописано је повећање неопорезивог износа зараде са 21.712 динара (око 180 евра) на 25.000 динара (око 208 евра) месечно, са применом од 1. јануара 2024. године. Иначе, годишње се врши повећање неопорезивог износа зараде усклађивањем са годишњим индексом потрошачких цена.

Поред тога, прогресија се остварује и опорезивањем годишњим порезом на доходак грађана. Зараде (као и други приходи по основу рада) које физичка лица остваре у току календарске године, опорезују се и додатним годишњим порезом на доходак грађана по истеку календарске године. Предмет опорезивања годишњим порезом је доходак остварен у календарској години који је виши од прописаног неопорезивог износа (троструки износ просечне годишње зараде). Стопа годишњег пореза на доходак грађана је прогресивна и износи 10% за опорезиви доходак до износа шестоструке просечне годишње зараде и 15% за опорезиви доходак преко наведеног износа.

У оквиру мера фискалног растерећења зарада смањене су стопе доприноса за обавезно социјално осигурање, и то стопе доприноса за осигурање за случај незапослености, са 1,5% на 0,75% (на начин да је послодавац ослобођен од плаћања дела доприноса који се обрачунава и плаћа на његов терет у висини од 0,75%, док се на терет запосленог плаћа допринос по стопи од 0,75%) са применом од 1. јануара 2019. године и стопе доприноса за обавезно пензијско и инвалидско осигурање, са 26% на 25,5%, са применом од 1. јануара 2020. године и са 25,5% на 25%, са применом од 1. јануара 2022. године. Поред тога, додатно је смањена стопа доприноса за обавезно пензијско и инвалидско осигурање са 25% на 24%, са применом од 1. јануара 2023. године.

Наставити са олакшавањем прелаза из школе на радно место јачањем даљег стручног образовања, укључујући дуално стручно образовање, кроз ревидиране наставне планове

и програме и обезбеђивање инфраструктуре која омогућава стицање практичних вештина.

За школску 2023/2024 годину развијено је 73 дуалних образовних профила са стандардима квалификација. Припремљена је методологија за израду планова и програма наставе и учења за дуалне образовне профиле. Методологија је у употреби и у складу са овом методологијом Завод за унапређивање образовања и васпитања развија нове планове и програме и модернизује постојеће. У складу са Законом о дуалном образовању, основ за доношење планова и програма наставе и учења представља стандард квалификације који утврђује секторско веће за одређени сектор рада, у складу са законом који уређује Национални оквир квалификација. Део сваког плана и програма наставе и учења за дуалне образовне профиле је „учење кроз рад“, које представља организован процес током кога ученици, под вођством и надзором инструктора и координатора учења кроз рад, у реалној радној околини код послодавца стичу компетенције за рад у одређеном занимању или групи занимања. У септембру 2023. године, усвојене су измене и допуне закона који регулишу дуално образовање и Национални оквир квалификација. Неке од кључних измена и допуна односе се на повећање обухвата фонда сати учења кроз рад које ученици проводе у компанијама, вредновање квалитета учења кроз рад, увођење статуса тренинг центра за школе, увођење основа за финансијску подршку дуалном образовању која се остварује кроз помоћ школама и привреди ради школовања ученика за дефицитарна занимања.

Финализовати План примене Гаранција за младе у сарадњи са свим релевантним министарствима, њиховим агенцијама и заинтересованим странама, усвојити и покренути имплементацију Плана.

Нацрт плана имплементације Гаранције за младе је израђен и усаглашен са члановима Координационог тела, Стручне групе и коментарима Европске комисије.

Европска комисија је 11. септембра 2023. године на Предлог плана имплементације дала сагласност и одобрење да се настави са процедуром усвајања.

Обезбеђена су и додатна финансијска средства за Гаранцију за младе из буџета Републике Србије за 2024. годину, и у складу са тим коригован је финансијски оквир у Предлогу плана имплементације, који је упућен у процедуру усвајања.

У складу са израђеним Планом имплементације Гаранције за младе, започете су припремне активности у погледу: јачања административних капацитета, израде платформе за регистрацију младих и друго, док ће процес пилотирања и укључивања младих у различите мере започети 2024. године и спроводиће се до краја 2026. године у изабраним филијалама Националне службе за запошљавање.

3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР

3.1. ПРОЦЕНЕ МЕЂУНАРОДНОГ ЕКОНОМСКОГ ОКРУЖЕЊА

Према јесењим проценама Европске комисије (ЕК), економска активност ЕУ је изгубила замаха, те су у прва три квартала забележена готово стагнативна кретања. Привредни раст земаља ЕУ ће у 2023. години успорити на 0,6% (истоветан раст се очекује и у еврозони), док се у 2024. години очекује умерен раст од 1,3% (1,2% у еврозони). Очекивани раст економске активности у 2024. години ревидиран је наниже за 0,1 п.п. у односу на летње процене и даље је испод потенцијалног нивоа. У средњем року очекује се постепено убрзање раста како се спољна тражња буде приближава трендовима пре пандемије, али и захваљујући расту реалног дохотка становништва уз подршку смиривања инфлације, као и интензивирања инвестиционе активности. Међутим, раст ће и даље бити слаб

услед заоштравања монетарне политике и њеног одложеног ефекта на реалну економију, као и услед постепеног ишчезавања фискалне подршке. Неизвесност и ризици по остварење пројекције су још израженији током последњих месеци и односе се на даљи ток сукоба у Украјини и на Блиском истоку, потенцијалну рањивост енергетског тржишта и постојаније ценовне притиске, као и климатске промене.

Успорен раст економске активности ове године је праћен одсуством јасног покретача раста услед видљивих слабости у потрошњи, али и у екстерном сектору. Приватна потрошња је углавном стагнирала, пошто је раст номиналних плата наставио да заостаје за инфлацијом, а инвестиције су незнатно порасле у првој половини године уз велику различитост у динамици међу земљама чланицама. Истовремено, потрошња у услужном сектору је остала стабилна, делимично захваљујући даљем опоравку туризма. Међутим, извозна активност је забележила пад, док је позитиван допринос нето извоза последица већег пада увоза у односу на извоз. Посматрано с производне стране, слаба тражња и високи трошкови енергената главни су фактори успорених кретања индустријске производње. Високи трошкови грађевинског материјала и заострени услови финансирања, као и недостатак радне снаге, негативно су утицали на грађевински сектор, нарочито код изградње стамбених објеката. Динамика високофреквентних индикатора (PMI индекс еврозоне) у октобру 2023. године (46,5 поена) указује на пад економске активности, будући да је вредност индекса пети месец заредом испод границе од 50 поена и бележи најнижу вредност од новембра 2020. године. Поред сектора производње који бележи дуготрајни тренд пада, последњих месеци евидентни су проблеми и у услужном сектору због смањења тражње.

Очекује се да ће крајем 2023. и почетком 2024. године доћи до благог опоравка, а затим и наставка раста у средњем року. Глобално монетарно заоштравање и повишена неизвесност утицали су да се екстерна тражња опоравља спорије него што је то претходно очекивано. Предвиђа се да ће приватна потрошња бити кључан покретач раста у прогнозираном периоду, као резултат очекиваног повећања плата, наставка раста запослености и даљег успоравања инфлације. Истовремено, упркос очекиваном опоравку спољне тражње, допринос нето извоза ће остати углавном неутралан у прогнозираном периоду. Уз смиривање инфлације и очекивано релаксирање монетарне политике и опоравак спољне тражње, очекује се да ће раст ЕУ ојачати на 1,7% (1,6% у еврозони) у 2025. години. Економска активност наших највећих спољнотрговинских партнера пре свега Немачке и Италије и даље је под значајним утицајем конфликта у Украјини и повишене инфлације што се негативно одражава на приватну потрошњу и спољну тражњу. Очекује се да ће економска активност у Немачкој остварити пад од 0,3% у 2023. године (према пролећној пројекцији очекивао се раст од 0,2%), док је раст за 2024. годину ревидиран наниже са 1,4% на 0,8% у односу на пролећну пројекцију. Италијанска привреда ће у 2023. години забележити раст од 0,7%, док ће у 2024. години раст износити 0,9%, што представља ревизију наниже од 0,2 п.п. у поређењу са пролећном пројекцијом.

Табела 1. Макроекономске пројекције за подручје еврозоне, промене у односу на претходну годину, %

	Тренутна пројекција			Претходна (пролећна) пројекција		Претходна (јесења) пројекција*	
	2022	2023	2024	2023	2024	2023	2024
БДП	3,4	0,6	1,2	1,1	1,6	0,3	1,5
Лична потрошња	4,3	0,6	1,2	0,6	1,7	0,1	1,5
Државна потрошња	1,6	0,2	1,0	0,7	0,7	0,3	0,8

Бруто инвестиције у основна средства	2,6	1,2	1,3	1,0	2,1	0,5	2,3
Извоз	7,2	0,2	2,2	3,1	3,3	2,0	3,4
Увоз	7,9	-0,3	2,3	2,3	3,2	1,9	3,5
Запосленост	2,3	1,1	0,5	0,6	0,5	0,1	0,5
Стопа незапослености, проценат радне снаге	6,8	6,6	6,6	6,8	6,7	7,2	7,0
Инфлација	8,4	5,6	3,2	5,8	2,8	6,1	2,6
Јединични трошкови рада	3,4	6,0	3,8	5,0	3,2	4,8	2,7
Фискални резултат сектора државе, % БДП	-3,6	-3,2	-2,8	-3,2	-2,4	-3,7	-3,3
Бруто дуг сектора државе, % БДП	92,5	90,4	89,7	90,8	89,9	92,3	91,4
Салдо текућег рачуна, % БДП	1,0	2,5	2,6	2,1	2,4	1,9 ¹	2,4 ¹

Извор: ЕК, Јесење пројекције, новембар 2023. године

* ЕК, Јесење пројекције, новембар 2022. године

¹ Пројекција се односе на 19 земаља еврозоне.

Тржиште рада ЕУ је наставило са снажним растом у првој половини 2023. године, упркос успоравању привредног раста. У другом кварталу ове године стопе активности и запослености достигле су највише нивое у историји, док је у септембру стопа незапослености остала близу рекордно ниског нивоа. У 2023. години, предвиђа се раст запослености од 1,0% у ЕУ, пре него што успори на 0,4% у 2024. и 2025. години. Очекује се да ће стопа незапослености у ЕУ остати стабилна на нивоу од 6,0% у 2023. и 2024. години и 5,9% у 2025. години, што је и даље испод нивоа забележене стопе незапослености у 2019. или чак 2022. години у већини држава чланица. Предвиђено је да ће номинални раст зарада додатно убрзати током 2023. године, пре него што постепено успори у 2024. и 2025. години. И поред тога, у пројекцијском периоду се очекује бржи раст зарада од раста инфлације, што ће омогућити да се надокнади изгубљена куповна моћ из претходног периода.

Након рекордног нивоа од 10,6% из октобра 2022. године, инфлација у еврозони годину дана касније износи 2,9%, што је најнижи ниво у претходне две године. Истовремено, инфлација у ЕУ је забележила слична кретања. Главни фактори смањења инфлације у еврозони су пад цена енергената и хране. Према јесењим пројекцијама ЕК, очекује се наставак опадајућег тренда инфлације у пројекцијском периоду. Предвиђа се да ће инфлација у ЕУ опасти са 6,5% у 2023. години на 3,5% у 2024. и 2,4% у 2025. години, док ће у еврозони ниво инфлације након 5,6% у 2023. години износити 3,2% и 2,2% у 2024. и 2025. години, респективно.

Ефекти претходног заоштравања монетарне политике се све више испољавају, настављајући да делују на попуштање инфлације и даље слабење инфлаторних притисака. Европска централна банка (ЕЦБ) је од почетка године у шест наврата подизала референтну каматну стопу, укупно за 200 б.п., достигавши тренутни ниво од 4,50% у септембру. ЕЦБ ће у наредном периоду наставити пажљиво да прати економска дешавања и у складу са тим доносити будуће одлуке о повећању рестриктивности монетарне политике, како би се инфлација благовремено нормализовала на циљаних 2,0% у средњорочном периоду.

Након рекордног нивоа фискалног дефицита од 6,7% БДП у 2020. години током пандемије коронавируса, дефицит ЕУ је смањен на 3,3% у 2022. години упркос значајним мерама усмереним на ублажавање економског и социјалног утицаја због високих цена енергената. Током 2023. године очекује се даље смањење фискалног дефицита на 3,2% БДП, пре свега услед потпуног укидања привремених мера подршке повезаних са пандемијом, смањења субвенција и мање нето буџетске подршке усмерене на превазилажење енергетске кризе. Такође, од 2023. године очекује се заокрет у фискалној политици, при чему ће њен рестриктиван карактер у наредном периоду бити

условљен постепеним укидањем мера енергетске подршке. Очекује се смањење фискалног дефицита на 2,8% у 2024. и 2,7% БДП у 2025. години, док ће удео јавног дуга у БДП у ЕУ бити смањен на 82,7% у 2024. години, уз готово непромењен ниво у 2025. години (82,5%). Ипак, на крају периода посматрања удео јавног дуга у БДП остаће и даље изнад предпандемијског нивоа од 79%.

3.2. ТЕКУЋА ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА И ИЗГЛЕДИ ЗА 2023. ГОДИНУ

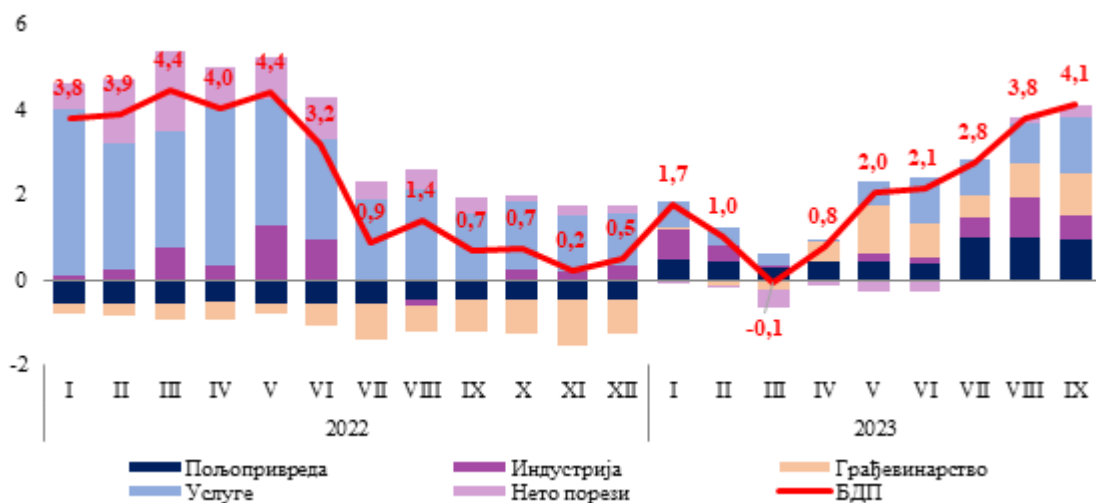
Реални сектор. Кретања основних макроекономских агрегата током 2023. године генерално су на нивоу претходно пројектованих. Према подацима РЗС, раст БДП у првом кварталу 2023. године износио је 0,9% м.г., док је у другом тромесечју раст привреде убрзао на 1,7%. Посматрано са производне стране, економски раст у првој половини године био је вођен услужним сектором, који је остварио раст од 1,2%. Повећање економске активности забележено је код већине услужних делатности, а најзначајнији допринос дошао је од ИКТ сектора, као и од стручно-техничких услуга. Најзначајнији негативан допринос имао је сектор трговине, делом и због високе базе у истом периоду претходне године услед импулсивних куповина становништва након избијања конфликта у Украјини, али и услед нешто више међугодишње стопе инфлације у првој половини ове године која се одразила на нижи реални промет у трговини на мало. Снажан раст грађевинарства у другом кварталу у потпуности је неутралисао пад из првог тромесечја, што је резултирало растом овог сектора од 7,4% у првој половини године. У првих шест месеци 2023. године индустријска производња је остварила раст бруто додате вредности (БДВ) од 1,7%, пре свега као резултат повећања производње у електроенергетском сектору, док је прерађивачка индустрија забележила пад физичког обима од 1,0% услед нешто ниже спољне тражње, али и базног ефекта. Позитиван допринос расту БДП дошао је и од пољопривреде која је према првим проценама остварила приносе у 2023. години изнад вишегодишњег просека и забележила раст од око 10% у односу на претходну, сушну, годину. Посматрано по агрегатима употребе, раст БДП у првој половини 2023. године у потпуности је био вођен нето извозом, док је домаћа тражња имала негативан допринос, пре свега услед утицаја промена у залихама. Активирање нових производних капацитета резултирало је реалним растом извозне активности који је износио 5,1% упркос нешто мањој спољној тражњи. С друге стране, пад увоза енергената и мањи увоз репроматеријала имали су за последицу смањење реалне увозне активности од 3,8%. Приватна потрошња под утицајем високе базе услед импулсивних куповина становништва након избијања конфликта у Украјини, али и услед нешто више инфлације је забележила реални пад од 0,4%. Истовремено, инвестиције у основне фондове оствариле су раст од 3,1% захваљујући пре свега расту грађевинских радова. Под утицајем потрошње залиха у зимским месецима и високе базе, допринос промена у залихама био је негативан.

Према флеш процени Републичког завода за статистику раст БДП у трећем кварталу је убрзао на 3,5% м.г. Привредни раст у овом периоду био је диверсификован и остварен у свим привредним секторима. Најзначајнији позитиван допринос расту БДП дошао је од услуга и индустрије које су према процени Министарства финансија забележили повећање од 2,7% м.г. и 3,6% м.г., респективно. Раст привреде додатно је подржан стабилним кретањима у сектору грађевинарства и већом производњом пољопривредног сектора.

Високофреквентни индикатори указују на постепено убрзање економске активности током 2023. године. То потврђује и Индикатор привредне активности (ИПАС) који Министарство финансија израђује за потребе сагледавања месечне динамике укупне економске активности. Након нешто нижих стопа раста почетком 2023. године, од маја долази до постепеног убрзања економске активности тако да вредност овог индикатора

у септембру указује на раст БДП од 4,1% мг, што је највећи месечни раст привреде, међугодишње посматрано, још од маја 2022. године.

Графикон 1. Индикатор привредне активности Србије (ИПАС), међугодишње стопе раста, %

У првих девет месеци физички обим индустријске производње бележи раст од 2,4% мг. и вођен је повећањем производње електро-енергетског сектора. Са стабилизацијом производње електричне енергије, али и под утицајем нешто ниже базе из истог периода претходне године, остварен је двоцифрени раст ове делатности који је у првих девет месеци износио 15,0% мг. Истовремено сектор рударства забележио је благи раст од 1,7%, а мања експлоатација угља у овом периоду утицала је на изостанак бољих резултата овог сектора. У периоду јануар–септембар прерађивачка индустрија је забележила благо смањење производње од 0,1%, пре свега као последица мање производње појединих извозно оријентисаних делатности услед нешто мање спољне тражње. Посматрано по областима прерађивачке индустрије, најзначајнији негативан допринос у првих девет месеци потиче од производње металних производа и нафтне индустрије које су забележиле смањење од 9,0% мг. и 5,5% мг., респективно. Најзначајнији позитиван допринос оствариле су фармацеутска, рачунарска и машинска индустрија са растом од 13,8%, 52,4% и 11,7% мг., респективно. Приликом оцене текуће динамике прерађивачке индустрије треба имати у виду и чињеницу да је производња овог сектора од јула у позитивној зони и да је у септембру остварен раст од 3,0% мг. Имајући у виду актуелна кретања у прерађивачкој индустрији, али и утицај нешто ниже базе, очекује се наставак позитивних стопа раста овог сектора у остатку 2023. године, међугодишње посматрано.

Услужни сектор наставља да расте уз забележена дивергентна кретања појединих делатности. Спорији раст реалног расположивог дохотка одразио се на успоравање овог сектора током прве половине године, али са постепеним попуштањем инфлаторних притисака приметно је убрзање у трећем кварталу. У првих девет месеци настављена су добра кретања у туризму и угоститељству, при чему је број долазака и ноћења туриста међугодишње увећан за 8,9% и 2,1%, респективно, праћен растом активности домаћих и страних туриста. Истовремено, девизни прилив од туризма у првих девет месеци је међугодишње увећан за 8,0%. Поред тога, настављен је раст промета у угоститељству, при чему је у првих осам месеци реално већи за 13,3% мг. Сектор информационо комуникационих технологија континуирано расте уз све значајнију улогу овог сектора, при чему је кумулативни раст у претходне три године износио 19%. Слична динамика забележена је у првих шест месеци 2023. године, уз реални раст БДВ овог сектора од 10,0%. Ово је праћено и снажним растом извоза ИКТ сектора током 2023. године, при чему је у првих девет месеци извоз овог сектора вредео 2,5 млрд евра, односно међугодишње је повећан за 31,9%, опредељујући нешто више од трећине укупног извоза

услужних делатности. Саобраћајна активност мерена индексом физичког обима у првој половини 2023. године међугодишње је већа за 26,9%, као резултат раста путничког саобраћаја од 53,6% мг. У првих девет месеци 2023. године малопродајни промет је био реално мањи за 3,9% пре свега као последица нешто вишег нивоа цена, али и високе базе из истог периода претходне године услед импулсивне куповине становништва по самом избијању сукоба у Украјини. Међутим, са попуштањем инфлације и растом реалног расположивог дохотка, очекује се нешто повољнија ситуација и постепено убрзање активности у реалним износима. То је већ видљиво током септембра, када је пад у сталним ценама значајно мањи него претходних месеци и износио је 0,7%.

Полазећи од текућих трендова у погледу кретања привредне активности, узимајући у обзир динамику високофреквентних индикатора, економске изгледе најважнијих спољнотрговинских партнера као и глобалне економске трендове, Министарство финансија задржава процену привредног раста у 2023. години од 2,5%.

Тржиште рада. Захваљујући очуваној макроекономској стабилности, као и привредном расту, тржиште рада у великој мери остаје отпорно на изразито негативан утицај геополитичких догађања. Тако су у 2023. години настављена позитивна кретања на тржишту рада која се пре свега одражавају кроз раст запослености и зарада у приватном сектору. Према подацима Централног регистра обавезног социјалног осигурања (ЦРОСО), у периоду јануар–септембар 2023. године просечан број запослених био је већи за 2,7% у поређењу са истим периодом претходне године, чему је пре свега допринео раст запослености у приватном сектору од 3,6%, односно за 58,3 хиљаде лица, док је у јавном сектору раст износио 0,5%, односно 3,3 хиљаде лица. У овом периоду, најснажнији секторски допринос расту запослености долази од ИКТ, научно-техничких делатности и прерађивачке индустрије. Према подацима Националне службе за запошљавање, у истом периоду, број лица која активно траже запослење смањен је за 9,8%. Позитивна кретања на тржишту рада потврђена су и подацима Анкете о радној снази. Након стопе незапослености од 10,1% у првом кварталу 2023. године, дошло је до њеног смањења на 9,6%, колико је износила у другом кварталу. У односу на други квартал 2022. године дошло је до повећања стопе запослености са 50,0% на 50,4%, као и смањења стопе становништва ван радне снаге за 1,0 п.п. Такође у том периоду забележено је и повећање броја активног становништва за 20 хиљада лица. У укупној запослености повећан је број формално запослених за 33,3 хиљаде и смањења броја неформално запослених за 38,8 хиљада. Поред наведеног, забележена су одређена структурна побољшања на тржишту рада. Тако је побољшан положај код женског дела становништва, односно повећан је број запослених жена за 20,7 хиљада. Такође, смањена је стопа неформалне запослености за 1,3 п.п. и износила је 12,3%. У истом периоду дошло је и до благог пораста стопе дугорочне незапослености за 0,3 п.п. на 4,8%. У периоду јануар-август просечна нето зарада је износила 84.389 динара и била је реално већа за 0,7% у поређењу са истим периодом претходне године, упркос нешто вишој међугодишњој инфлацији у овом периоду. Реални раст зарада био је у потпуности опредељен растом зарада у приватном сектору, који је износио 1,8% вођен повећањем зарада у прерађивачкој индустрији и трговини. Истовремено, упркос повећању зарада у јавном сектору од 12,5% одлуком Владе с почетка године, у реалним вредностима забележено је њихово смањење, што је пре свега последица обрачунског ефекта услед нешто више инфлације у овом периоду.

Екстерни сектор. Током девет месеци 2023. текући дефицит је износио око 0,8 млрд евра (1,6% БДП-а) и у потпуности је био финансиран нето приливом страних директних инвестиција (покривеност 408%). Пад светских цена енергената, а делом и мањи количински увоз довео је до пада текућег дефицита за 2,5 млрд евра у односу на исти

период 2022. Оваква кретања на текућем рачуну резултат су смањења робног дефицита (за 2,8 млрд евра мг.), који је пре свега последица мањег увоза енергената, као и раста суфицита услуга (за 0,6 млрд евра мг.), док је у супротном смеру деловао раст дефицита примарног дохотка (за 0,9 млрд евра мг.).

Упркос успоравању екстерне тражње, извоз робе и услуга наставио је да остварује високе стопе раста у 2023. години, пре свега захваљујући инвестицијама у разменљиве секторе из претходног периода. Робни извоз је током девет месеци 2023. забележио раст од 5,8% мг.¹, а највећи допринос је потекао од раста извоза прерађивачке индустрије (7,0% мг., допринос 5,9 п.п.) уз широко распрострањен раст међу гранама (у 17 од 23 гране), као и од снабдевања електричном енергијом (89,3% мг., допринос 2,4 п.п.). Посматрано по тржиштима, на раст робног извоза највећи утицај је имао раст извоза у земље Европе (4,0% мг., допринос 3,6 п.п.), највише Европске уније (3,3% мг., допринос 2,2 п.п.), као и у азијске земље (16,3% мг., допринос 1,2 п.п.) и ЦЕФТА (2,6% мг., допринос 0,4 п.п.). Носиоци извозне активности, посматрано по областима, биле су: производња електричне енергије, гаса и паре (89,3% мг., допринос 2,4 п.п.), електричне опреме (21,5% мг., допринос 2,1 п.п.), моторних возила и приколица (23,9% мг., допринос 2,0 п.п.), разних машина и опреме (30,6% мг., допринос 1,7 п.п.) и металних производа осим машина (23,8% мг., допринос 1,0 п.п.). Пад извоза је забележен код пољопривредне производње, лова и услужних делатности (-32,8% мг., допринос -1,6 п.п.), основних метала (-17,2% мг., допринос -1,4 п.п.), као и код хемикалија и хемијских производа (-15,7% мг., допринос -1,1 п.п.).

Увоз робе је током девет месеци 2023. смањен за 6,0% мг., највише услед пада увоза електричне енергије, гаса и паре (-51,0% мг., допринос -2,3 п.п.), сирове нафте и природног гаса (-21,6% мг., допринос -2,2 п.п.), хемикалија и хемијских производа (-15,7% мг., допринос -1,5 п.п.), кокса и деривата нафте (-39,1% мг., допринос -1,3 п.п.). Раст увоза је, поред неklasификоване робе, забележен код експлоатације угља (152,2% мг., допринос 0,7 п.п.), као и електричне опреме (10,4% мг., допринос 0,6 п.п.).

Суфицит услуга је у току девет месеци 2023. године повећан за 45,6% мг., а највећи допринос је потекао од ИКТ услуга (допринос 39,3 п.п.), услуга транспорта (16,8 п.п., пре свега авио-превоза), као и осталих пословних услуга (9,9 п.п.). Извоз услуга је порастао за 20,7% у односу на исти период претходне године, углавном као резултат већег извоза ИКТ услуга (за 31,9% мг., допринос 7,7 п.п.), осталих пословних услуга (за 21,6% мг., допринос 5,4 п.п.) и услуга транспорта (за 20,5% мг., допринос 3,7 п.п.). Што се тиче раста увоза од 15,2% мг., највећи допринос је дао раст увоза туризма (за 34,4% мг., допринос 9,4 п.п.) и осталих пословних услуга (за 22,6% мг., допринос 4,4 п.п.).

Посматрано по појединим земљама, око 68% трговине услугама одвија се са 15 земаља, од којих су осам чланице ЕУ (Немачка, Аустрија, Словенија, Грчка, Италија, Хрватска, Мађарска, Француска), две су чланице ЦЕФТА (Босна и Херцеговина и Црна Гора), једна је чланица ЕФТА (Швајцарска), САД, Уједињено Краљевство, Руска Федерација и Турска.

Дефицит на рачуну примарног дохотка је повећан за 46,3% мг., пре свега услед већих одлива по основу дохотка од директних инвестиција (за 31,6% мг.), а до смањења суфицита секундарног дохотка (0,9% мг.) дошло је због смањења званичне помоћи Влади (49,3% мг.), иако је нето прилив дознака забележио раст од 4,4% мг. Током девет месеци 2023. прилив дознака је износио 3,9 млрд евра и био је виши за 3,9% мг., а највећи приливи дознака забележени су из Немачке (27%), Швајцарске (13%), Аустрије (10%),

¹ Подаци о укупном извозу и увозу робе дати су према методологији платног биланса, док су детаљни подаци (по различитим класификацијама) дати према методологији спољне трговине.

Француске (6%) и САД (5%), односно из земаља из којих традиционално стиже највећи део дознака у Србију.

На рачуну финансијских трансакција (без промене девизних резерви) у периоду јануар–септембар 2023. забележен је нето прилив од 4,9 млрд евра. Нето прилив по основу страних директних инвестиција је у посматраном периоду износио 3,0 млрд евра. Прилив у Србију је износио 3,2 млрд евра, што је повећање од 241 млн евра у односу на девет месеци 2022. године. Прилив по овом основу је остао пројектно диверсификован, а највише је био усмерен у разменљиве секторе (око 60%). Посматрано по делатностима највише је уложено у прерађивачку индустрију, грађевинарство, рударство, стручне, научне, иновационе и техничке делатности, послове с некретнинама и трговину. Посматрано по земљама, на основу података за П1 2023, највећи део прилива страних директних инвестиција наставља да долази из европских земаља (65,8%, већински из ЕУ око 51,1%) и азијских земаља (32,2%).

По основу портфолио инвестиција у периоду јануар-септембар 2023. забележен је нето прилив од 1,1 млрд евра, што указује на поверење страних инвеститора у макроекономске фундаменте Републике Србије, с обзиром да се упркос заоштравању глобалних финансијских услова и већој усмерености токова портфолио инвестиција ка развијеним земљама у односу на земље у успону, страни инвеститори нису у већој мери повлачили из динарских државних хартија од вредности. По основу финансијских кредита резиденти су се нето задужили према иностранству за 0,8 млрд евра, при чему се јавни сектор нето задужио за 1,0 млрд евра, док се приватни сектор нето раздужио за 0,2 млрд евра.

Девизне резерве Народне банке Србије (без међувалутних промена и промена цена активе) у овом периоду повећане су за 4,5 млрд евра и остале су значајно изнад нивоа који се процењује да обезбеђује адекватну заштиту од екстерних потреса. Стање девизних резерви на крају септембра износило је 24,2 млрд евра, што је највиши ниво до сада, чиме су покривале шест месеци увоза робе и услуга, близу 180% новчане масе М1 и око 318% дуга² који доспева у наредној години дана.

С обзиром на знатно нижи дефицит текућег рачуна у девет месеци, на нивоу године пројектује се да ће дефицит на нивоу године износити око 2,5% БДП-а. У четвртом тромесечју увоз би требало да убрза и да на нивоу године забележи благи раст, који ће ипак бити нижи од раста извоза. Нижем дефициту у односу на 2022. годину доприносе и односи размене, тј. раст извозних цена и пад увозних цена робе и услуга.

Девизни курс. Од почетка 2023. године и даље преовлађују апрецијацијски притисци на динар (с изузетком јануара када се јављају сезонски депрецијацијски притисци услед високе тражње за девизама увозника енергената). Ради очувања релативне стабилности курса динара према евр, Народна банка Србије је на домаћем девизном тржишту током првих десет месеци нето купила око 3,4 млрд евра. Апрецијацијским притисцима допринела су повољна платнобилансна кретања, а висока понуда девиза долазила је великим делом од домаћих компанија искључујући енергетски сектор, као резултат прилива девиза по основу страних директних инвестиција и робног извоза. Такође, и други фактори су допринели апрецијацијским притисцима, као што су нето откуп ефективног страног новца банака од овлашћених мењача и физичких лица, као и продужење девизне позиције банака по основу коришћења платних картица и раст нето индексиране имовине банака. Динар је у првих десет месеци 2023. године номинално ојачао према евр за 0,1%.

² Са стањем у јуну 2023.

Инфлација у Србији се од априла 2023. налази на опадајућој путањи и у октобру је износила 8,5%. Томе су у највећој мери допринели успоравање раста цена хране, које у октобру објашњавају око 40% међугодишње инфлације, као и нижа базна инфлација (индекс потрошачких цена по искључењу хране, енергије, алкохола и цигарета), која се од јуна налази на једноцифреном нивоу и у октобру је износила 7,3%, пре свега као резултат ефеката досадашњег заштравања монетарних услова, успоравања увозне инфлације и пада инфлационих очекивања.

Кредитна активност и монетарна кретања. Кредитна активност наставила је да успорава раст током 2023. и у септембру је стање укупних домаћих кредита, искључујући ефекат промене девизног курса, било готово непромењено (ниже за 0,1%) у односу на септембар 2022. Успоравање домаће кредитне активности последица је високе базе из претходне године, доспећа кредита из гарантних шема, виших каматних стопа на кредите услед заштравања монетарних политика ЕЦБ-а и Народне банке Србије, као и поштрених кредитних стандарда банака.

Резултати анкета о кредитној активности коју спроводи Народна банка Србије показују да су банке наставиле да поштравају кредитне стандарде за привреду и становништво током 2023, при чему су на заштравање кредитних стандарда највише утицали раст трошкова извора за кредите, а затим и повећана перцепција ризика услед неизвесности у погледу опште економске ситуације, ризика захтеваног колатерала и проблематичних потраживања. Са изузетком благог опоравка током Т2, тражња привреде и становништва за кредитима је смањена током 2023, при чему су код привреде то смањење определиле мање потребе за финансирањем инвестиција и аквизиције, док је код становништва на мању тражњу утицала ситуација на тржишту непокретности, које карактеришу високе цене станова, мања куповина трајних потрошних добара, као и коришћење раније уштеђених средстава. За Т4 банке очекују раст тражње за кредитима.

Стање кредита привреди је у септембру било за 1,8% ниже него пре годину дана, а њихово учешће у БДП-у износило је 20,6%. Посматрано по наменама, инвестициони кредити наставили су раст (4,3% мг. у септембру), док су кредити за ликвидност и обртна средства и остали некатегорисани кредити смањени. Таква кретања утицала су на то да учешће кредита за ликвидност и обртна средства у укупним кредитима привреди буде смањено на 46,7% у септембру, а учешће инвестиционих кредита повећано на 41,6%. Смањењу кредита за ликвидност и обртна средства допринело је и доспеће кредита из гарантних шема, при чему тај утицај, који је био најизраженији током П2 2022. и П1 2023. постепено слаби са опадањем износа кредита који доспевају. Посматрано по величини предузећа, кредити одобрени сегменту микро, малих и средњих предузећа чинили су 58,3% укупних кредита привреди у септембру. Међугодишњи раст кредита становништву наставио је да успорава током 2023. и у септембру је износио 1,6%, док је учешће кредита становништву у БДП-у износило 18,9%. Раст кредита становништву у 2023. био је вођен готовинским кредитима, док је стање стамбених кредита у септембру било готово непромењено у односу на крај 2022, што је утицало да учешће готовинских кредита у укупним кредитима становништву буде повећано на 44,3% у септембру, а учешће стамбених кредита смањено на 39,7%.

Динаризиација пласмана привреди и становништву у септембру износила је 33,8% (16,3% у сектору привреде и 53,6% у сектору становништва), што је за 1,3 п.п. ниже него крајем 2022. Пад динаризиације остварен је у сектору привреде, на шта се одразило доспеће кредита одобрених из гарантне шеме (који су углавном били одобравани у динарима) и раст девизно индексираних пласмана, углавном инвестиционих кредита. Посматрано у односу на крај 2012 (28,0%), тј. период када је донета стратегија динаризиације, степен

динаризиције је и даље на значајно вишем нивоу, што потврђује да је стратегија динаризиције дала резултате.

Имајући у виду сезонски уобичајену јачу кредитну активност у Т4 и мањи ефекат доспећа кредита из гарантних шема (с обзиром да ће се у наредном периоду постепено смањивати износ доспећа кредита из гарантних шема), на нивоу 2023. године пројектовали смо раст кредита од 1,6%. У 2024. очекујемо постепени опоравак кредитне активности и њен раст од око 3%, услед мањег ефекта доспећа кредита из гарантних шема, као и већег раста економске активности. Даљи постепен раст кредитне активности у складу са растом БДП-а, очекује се у средњем року.

Монетарни агрегати М1, М2 и М3 у септембру су забележили номинални м.г. раст од 19,4%, 21,5% и 11,8%, респективно. Посматрано по категоријама најизраженији раст забележили су депозити по виђењу, вођени растом депозита привреде и становништва. Динарска штедња грађана наставила је да расте достигавши нови највиши ниво од 115,6 млрд динара у септембру³, чиме је њено учешће у укупној штедњи становништва повећано на 7,0% (наспрам 6,0% крајем 2022. и 1,9% крајем 2012). И девизни депозити наставили су раст, вођени растом депозита привреде (захваљујући расту страних директних инвестиција, извоза и прекограничном задуживању) и становништва (на које је утицао и прилив дознака). Израженији раст динарских него девизних депозита утицао је да динаризиција депозита привреде и становништва у септембру достигне нови максимум од скоро 42% (наспрам 40,1% крајем 2022. и 19,3% крајем 2012).

Финансијски сектор. У структури финансијског система Србије није било значајнијих измена током 2023. године – банкарски сектор је и даље доминантан са учешћем преко 90% у укупној активи финансијског сектора. Закључно са 30. септембром 2023. године банкарски сектор Србије је чинило 20 банака, од којих је 16 у већинском власништву страних лица, две банке су у већинском власништву Републике Србије, док су две банке у већинском власништву домаћих правних лица. На тржишту доминирају банке у већинском власништву страних лица, на које се односи 81,8% укупне билансне активе, 87,6% укупних бруто кредита и 80,6% укупних депозита банкарског сектора. Вредности Херфиндал–Хиршмановог индекса (*НИИ*) иако бележе тренд раста, још увек не указују на концентрацију у кључним билансним категоријама, те се степен тржишне конкуренције може сматрати задовољавајућим.

Билансна сума и капитал банкарског сектора су на крају септембра 2023. године износили 5.712 млрд динара и 785 млрд динара, респективно. Солидне резерве капитала које су банке изградиле ранијих година су их учиниле отпорнијим на ризике у ситуацији и даље присутних неизвесности из међународног окружења. Показатељ адекватности капитала за банкарски сектор је износио 22,21%, а показатељ леверица (по „Базелу 3“) 10,78% на крају септембра 2023. године, што представља још једну потврду високе солвентности банкарског сектора.

Резерве ликвидности банкарског сектора су више него довољне за покриће потенцијалних потреба за ликвидним средствима, што потврђују кретање кључних показатеља ликвидности и рочна структура имовине и обавеза. Месечни показатељ ликвидности који се обрачунава у складу с домаћим прописима је у септембру 2023. године на нивоу банкарског сектора износио 2,47 (регулаторни минимум је 1,0) и кретао се око 2 током целе 2023. године. Ликвидна средства су чинила 43,52% укупне билансне активе и 56,27% укупних краткорочних обавеза, док је показатељ покрића ликвидном активом (по „Базелу 3“) износио 179,13% на крају септембра 2023. године.

³ Према прелиминарним подацима, динарска штедња је у октобру 2023. износила рекордних 119,6 млрд динара и премашила је износ противвредности од једне милијарде евра.

Банкарски сектор је, упркос наставку раста глобалне инфлације и поскупљењу извора финансирања, успео да задржи задовољавајућу профитабилност у 2023. години. Укупан нето добитак пре опорезивања остварен од почетка године до краја септембра износио је 108,5 млрд динара, уз показатеље профитабилности ROA од 2,59% и ROE 19,23%.

Иако је спровела све активности из свог Акционог плана за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита, Народна банка Србије је наставила да предузима регулаторне мере из своје надлежности и користи расположиве инструменте и механизме надзора у циљу подстицања банака да ефикасније решавају проблематичне кредите и успоставе систем који ће спречити њихову поновну акумулацију. Од септембра 2017. године је у примени **Одлука о рачуноводственом отпису билансне активе банака**, у складу с којом су банке дужне да пренесу у ванбилансну евиденцију све проблематичне кредите који су у потпуности обезвређени.

Осам година након усвајања Стратегије за решавање проблематичних кредита, учешће проблематичних кредита у укупним бруто кредитима банкарског сектора је смањено за 19,08 п.п. и на крају септембра 2023. године износи 3,17%. Учешће проблематичних кредита је готово на нивоу историјског минимума, што указује да ни након престанка примене бројних мера монетарних и фискалних подстицаја предузетих у првој фази пандемије коронавируса није дошло до раста показатеља проблематичних кредита. Стање бруто проблематичних кредита је у истом периоду смањено за 75,03% (са 427,3 млрд динара на 106,7 млрд динара). Најзначајнији канали смањења проблематичних кредита су били директан отпис (258 млрд динара) и уступања (продаја) потраживања (106 млрд динара)⁴, а од 2022. године и наплата (потпуна или делимична, ако су испуњени услови за излазак из проблематичног статуса). Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима привреди је на крају септембра 2023. године износило 2,51%, док је њихов удео у укупним кредитима физичким лицима био 4,35%. На крају септембра 2023. године покриће проблематичних кредита исправкама вредности извршеним у складу са МСФИ је износило 58,70%. Показатељ ризика концентрације уведен крајем 2018. године у циљу смањења удела готовинских, потрошачких и осталих ненаменских кредита становништву дужих рочности у регулаторном капиталу и дугорочним обавезама, као и у циљу подстицања праксе одрживог кредитирања становништва, у периоду јануар 2019. године – септембар 2023. године смањен је на нивоу банкарског сектора за скоро 20 п.п. (са 25,19% на 5,47%).

Народна банка Србије редовно разматра обавезу одржавања заштитних слојева капитала којима се ограничавају системски ризици у финансијском систему Републике Србије. Заштитни слој капитала за структурни системски ризик задржан је у висини од 3% укупних девизних и девизно индексираних пласмана банке одобрених привреди и становништву, колико тренутно и износи. Заштитни слој капитала за системски значајне банке преиспитује се најмање једном годишње, а у јуну 2023. године девет банака је идентификовано као системски значајно за домаћу економију⁵, од којих су четири у обавези да одржавају додатни основни акцијски капитал у износу 2% од њихове ризичне активе, а преосталих пет у износу 1% од њихове ризичне активе.

Стопа контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију преиспитује се на тромесечном нивоу и Народна банка Србије је у септембру 2023. године донела одлуку да ту стопу задржи на нивоу од 0%, чиме наставља да даје подршку финансирању привреде и становништва у условима заоштрених глобалних финансијских услова. Анализа кретања кредитне активности са аспекта утврђивања висине стопе

⁴ Обрачунато на основу података из извештаја NPL 3 које банке достављају Народној банци Србије.

⁵ У складу са Одлуком о утврђивању листе системски значајних банака у Републици Србији и стопа заштитног слоја капитала за те банке од 15. јуна 2023. године.

контрацикличног заштитног слоја капитала указује на то да се учешће укупних реалних кредита у реалном БДП-у налази изнад свог дугорочног тренда (0,6 п.п. према подацима за јун 2023), али испод границе од 2 п.п. потребне за увођење овог заштитног слоја. Банке су у септембру 2023. године за одржавање свих прописаних заштитних слојева капитала укупно издвојиле 186,8 млрд динара основног акцијског капитала, или 5,8% ризичне активе.

Већина мера донетих током 2020. и 2021. у циљу очувања стабилности финансијског система и подршке привреди и грађанима у пандемијским условима је примењивана закључно са 31. децембром 2021. године.

У условима неопходног заштравања монетарне политике, Народна банка Србије је показала одлучност да са становишта својих законских овлашћења пружи подршку грађанима у постојећим околностима и истовремено очува стабилност банкарског сектора, те је у децембру 2022. године усвојена **Одлука о допуни Одлуке о адекватности капитала банке** којом је омогућено банкама да, без утицаја на свој капитал, физичким лицима која су у финансијским потешкоћама, реструктурирају потраживање по основу одобреног потрошачког, готовинског или другог сличног кредита на рочност за три године дужу у односу на досадашње регулаторно решење (да тај рок за готовинске и потрошачке кредите буде краћи од девет, а за потрошачке кредите за куповину моторних возила краћи од 11 година). Додатно, у децембру 2022. године усвојена је и **Одлука о изменама Одлуке о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима**, којом је, између осталог, продужена примена мере којом се одобрава продужење рока отплате стамбених кредита за додатних пет година у односу на иницијално уговорену рочност. Поред наведеног, овом одлуком настављена је подршка олакшаном приступу финансирању физичким лицима и у 2023. години.

Потом је **Одлуком о изменама и допунама Одлуке о привременим мерама за банке у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у портфолију пољопривредних кредита у условима отежане пољопривредне производње**, усвојеном у јануару 2023. године, омогућен репрограм пољопривредних кредита и дужницима који се баве откупом и складиштењем воћа, што представља наставак подршке Народне банке Србије одржању и очувању пољопривредне производње.

Одлука о изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала банке, донета је у јуну 2023. године. Овом одлуком је, након трогодишњег одлагања услед различитих негативних фактора из међународног окружења, предвиђено да се од 01.07.2023. године укључе у извештавање и обрачун сви новоодобрени – ненаменски и неинвестициони кредити одобрени привредним субјектима, предузетницима, пољопривредницима, али уз истовремено одлагање обавезе умањења капитала по основу прекорачења лимита од 71% максималног учешћа девизно индексираних и кредита у страном валути у укупним кредитима за годину и по дана (до 31. децембра 2024. године). Након овог датума предвиђени су проценти учешћа девизно-индексираних и кредита у страном валути у укупним кредитима, који су основ за примену одбитних ставки од капитала и њихово постепено фазно снижавање за 7 п.п. – почев од 1. јануара 2025. године.

У септембру 2023. године је донета **Одлука о привременим мерама за банке које се односе на стамбене кредите физичким лицима** (која је ступила на снагу 13. септембра 2023. године), којом су прописане обавезујуће мере за банке које су привременог карактера и које ће се примењивати до 31. децембра 2024. године. Прва мера подразумева привремени застој на раст уговорене променљиве номиналне каматне стопе, односно умањење те каматне стопе, и то за кредите са променљивом каматном стопом који су одобрени до дана ступања на снагу ове одлуке, у складу са тачно

утврђеним правилима. Друга мера представља ограничење висине каматне стопе за кредите са фиксном и променљивом каматном стопом који ће бити одобрени за време трајања ове одлуке. Последњом мером је уведена могућност за лакшу превремену отплату за све кориснике стамбених кредита без обавезе плаћања накнаде за превремену отплату.

Народна банка Србије је у претходном периоду спровела и анализу усклађености домаћег оквира са тренутно важећим регулаторним оквиром за банке у ЕУ, уз идентификовање потребе за регулаторним изменама у циљу даљег усклађивања са тим оквиром. С тим у вези, први наредни корак ка даљем усклађивању прописа је унапређење регулаторног оквира за ликвидност, што подразумева и увођење НСФР показатеља до краја године.

Успостављањем **система за инстант плаћање** – *IPS НБС* система, Народна банка Србије је омогућила да се мала плаћања извршавају у реалном времену 24/7/365. Поред развоја инфраструктуре за прихватање инстант плаћања на продајним местима трговаца кроз прихватање у касама трговаца, мобилним апликацијама за трговце, ПОС терминалима и на интернет продајним местима, Народна банка Србије је у циљу давања додатне подршке развоју *e-commerce* тржишта и даљој популаризацији електронских плаћања у земљи, унапредила услугу инстант плаћања на интернету имплементацијом *deep link* технологије и тако купцима омогућила да цео процес куповине обаве коришћењем само једног уређаја (нпр. мобилног телефона), без остављања осетљивих података о платном инструменту на интернету. Олакшано је и плаћање рачуна скенирањем *NBS IPS QR* кода на рачунима/фактурама, без одласка у банку, што се показало нарочито ефикасно у време пандемије. Од септембра 2021. године банкама је омогућено да својим корисницима у апликацији мобилног банкарства понуде нову услугу, “*Preinesi*”, која омогућава грађанима да новчана средства пошаљу једноставно, брзо и сигурно примаоцу плаћања на рачун, коришћењем само његовог броја мобилног телефона. Омогућено је и инстант плаћање такси и накнада за услуге које пружају органи јавне управе на порталу еУправе, скенирањем *NBS IPS QR* кода са јединствене уплатнице, чиме је пружен допринос даљој дигитализацији јавне управе и ефикасности пружања јавних услуга.

Развојем нове платне инфраструктуре засноване на инстант плаћањима, омогућено је и небанкарским пружаоцима платних услуга да постану учесници у *IPS НБС* систему и да пружају услуге инстант плаћања чиме се подстиче конкурентност учесника на тржишту платних услуга.

Пратећи глобалне трендове у области плаћања и актуелне промене прописа којима се уређује тржиште платних услуга у ЕУ, Народна банка Србије наставља да спроводи активности на даљем унапређењу регулаторног оквира у циљу усклађивања са европском регулативом и међународним стандардима у области платних услуга и платних система. С тим у вези, у оквиру пројекта модернизације безготовинског плаћања и повезивања економија Западног Балкана започете су активности на усклађивању са *SEPA* стандардима и придруживању јединственом подручју за плаћања у еврима (*SEPA – Single Euro Payments Area*) које имају за циљ даљу модернизацију безготовинских плаћања уз снижавање трошкова регионалних плаћања, као и подржавање зелене и дигиталне транзиције успостављањем ефикасних и интероперабилних платних система.

Уз уважавање глобалних трендова, у Републици Србији **усвојен је Закон о дигиталној имовини** којим се детаљно уређује издавање и секундарно трговање дигиталном имовином, укључујући и пословање платформи за трговање виртуелним валутама и њихову замену за новац. Закон је почео да се примењује 29. јуна 2021. године. Народна

банка Србије је од почетка примене Закона о дигиталној имовини, дала две дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама, тако да у Републици Србији тренутно послују два лиценцирана пружаоца услуга повезаних с дигиталном имовином.

3.3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО

Према средњорочној макроекономској пројекцији кумулативна стопа раста у периоду 2024–2026. године износиће 12,2% и биће опредељена растом домаће тражње, уз готово неутралан допринос нето извоза. Овај извор раста детерминисан је како перманентним повећањем инвестиција, тако и растом приватне потрошње домаћинстава услед раста реалног расположивог дохотка. Просечно годишње, српска привреда ће расти по стопи од 3,9%, што је непромењено у односу на претходна очекивања. Повећање реалне потрошње становништва ће пратити раст економске активности и у просеку ће износити 3,7%. Очекује се стабилан раст фиксних инвестиција који ће у просеку износити 6,1% годишње. Са активирањем нових производних капацитета и опоравком спољне тражње повећаваће се и обим спољнотрговинске размене. Поред тога, ефектуирање СДИ из претходног периода допринеће повећању конкуренције и утицати на ефикасност домаћих произвођача, док ће са друге стране бити активирани нови канали продаје и отворене нове тржишне нише. Извоз ће у просеку годишње расти по стопи од 10,0%, што је брже од очекиваног годишњег раста увоза који ће у просеку износити 9,3%.

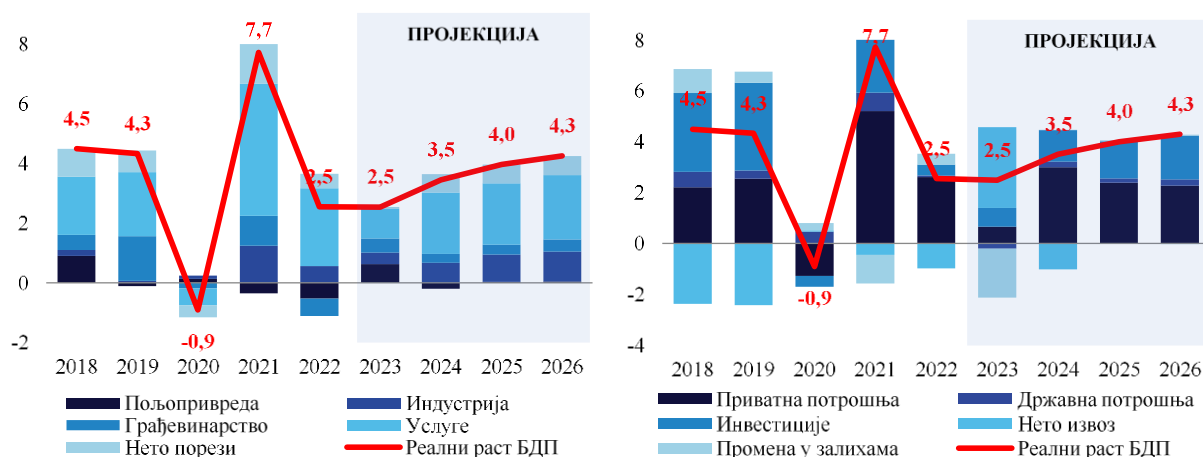
Табела 2. Пројекција основних макроекономских показатеља Републике Србије

	Процена	Пројекција		
	2023	2024	2025	2026
БДП, млрд динара (текуће цене)	8.103,5	8.773,7	9.461,1	10.148,4
Реални раст БДП, %	2,5	3,5	4,0	4,3
Дефлатор БДП, %	11,4	4,6	3,6	2,9
<i>Реални раст појединих компоненти БДП, %</i>				
Лична потрошња	1,0	4,3	3,4	3,3
Државна потрошња	-1,3	1,5	1,1	1,8
Бруто инвестиције у основна средства	3,1	5,2	6,0	6,9
Извоз робе и услуга	3,0	8,1	10,5	11,5
Увоз робе и услуга	-1,4	8,4	9,2	10,2

Извор: Министарство финансија

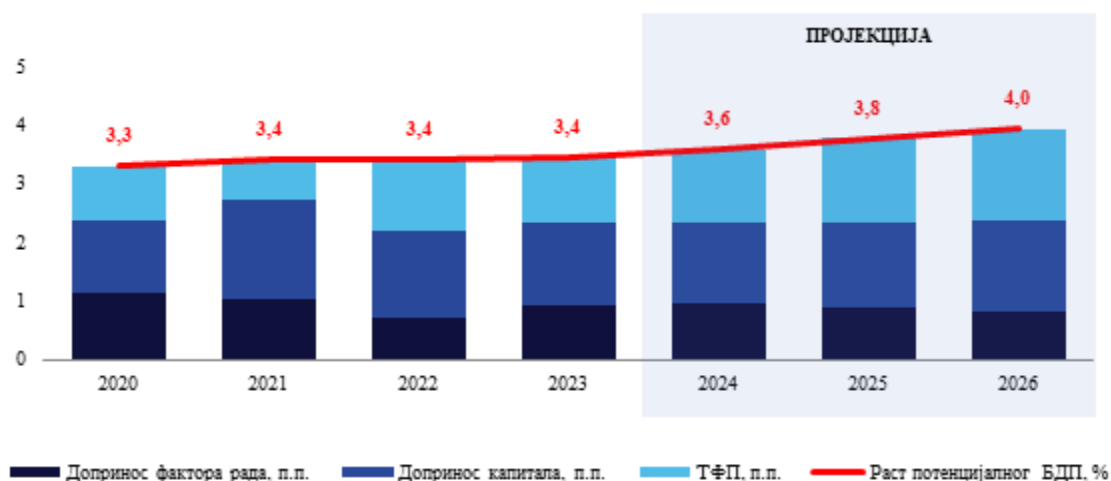
Посматрано на страни понуде, услужни сектор и индустрија ће задржати улогу доминантних извора раста и повећавати креирану БДВ са просечним годишњим растом од 4,1% и 4,3%, респективно. Позитиван допринос ће доћи и од повећања грађевинске активности који ће у просеку износити 6,3%. Достижање европских стандарда и подизање конкурентности у пољопривреди, смањиће варијабилност производње овог сектора изазвану агрометеоролошким условима, али је у пројекцији задржана претпоставка просечне пољопривредне сезоне.

Графикон 2. Доприноси стопи реалног раста БДП, производни и расходни приступ, п.п.

Влада и овим трогодишњим сценариом остаје посвећена очувању модела привредног раста који се заснива на инвестицијама и извозу, а који је подржан растом приватне потрошње. Убрзање свих административних процедура, пореско растерећење привреде са циљем подизања њене конкурентности, потписивање споразума којима се обезбеђује очување постојећих и отварање нових ино тржишта, интензивније и ефикасније извођење инфраструктурних радова, очување енергетске стабилности уз реализацију пројеката из зелене агенде само су неке од мера које треба да обезбеде здраве фундаменте за раст БДП у условима растућих геополитичких тензија. Дигитална трансформација и изградња дигиталног екосистема остаје стратешка оријентација Владе. Ефикаснији рад државне администрације, скраћивање процедура становништву и привреди са фокусом на дигитализацију убрзаће конвергенцију наше привреде ка развијеним земљама. Нови систем фискализације и измене царинских прописа, смањује учешће сиве економије у укупним привредним токовима обезбеђујући повољан привредни амбијент. Механизам подстицаја СДИ и даље ће имати за циљ њихову секторску и регионалну дисперзију како би биле обезбеђене претпоставке равномерног развоја и пуне искоришћености компаративних предности.

Графикон 3. Доприноси фактора производње потенцијалној стопи раста

Према централном сценарију, у средњорочном периоду очекује се наставак раста потенцијалног БДП, а са постепеним ишчезавањем негативних ефеката међународних економских односа и повратак на путању раста од 4,0%. Потенцијални БДП у периоду

2024–2026. година ће се постепено повећавати по просечној стопи од 3,8%. Реализације капиталних пројеката и наставак започетог инвестиционог циклуса подржани, како стабилним приливом СДИ, тако и домаћим иновативним активностима, обезбедиће све снажнији допринос капитала и факторске продуктивности расту потенцијалног БДП. Дигитализација ће значајно убрзати ове процесе и додатно подићи ефикасност искоришћености расположивих капацитета. Влада ће кроз значајна планирана улагања у енергетску инфраструктуру додатно утицати на подизање потенцијала привреде. Адекватна и кредибилна монетарна политика, уз даља унапређења финансијског система и повољнији инвестициони амбијент, трансфер знања и технологија из најразвијенијих земаља треба да обезбеде позитиван утицај на оба фактора производње. Са друге стране, јачање владавине закона, реформа законодавства из области привреде и пословања, убрзање процедура и подизање ефикасности администрације треба да обезбеде максимизацију факторске продуктивности у средњем року. Повољна кретања на тржишту рада ће такође допринети расту потенцијалног БДП.

Тржиште рада. Очекује се да ће тржиште рада остати на позитивној путањи раста и у наредном периоду. Креатори јавних политика континуирано доносе мере усмерене на унапређивање радне снаге у погледу квалитета, као и на улагање у људски капитал, све у циљу лакшег општег запошљавања, а нарочито у оном делу привреде који има већу додату вредност. Досадашњу успешност ових мера потврђују подаци о порасту броја запослених у периоду од 2014. до закључно са периодом јануар–септембар 2023. године у сектору ИКТ за 55.235 и научно-техничким делатностима за 44.250 лица. Наставиће се са политикама које имају за циљ смањивање броја запослених у сивој зони и њихово превођење у контингент формално запослених, чиме би њихови услови рада били побољшани, а позитиван ефекат би се одразио и на приходе буџета. У средњорочном периоду очекују се позитивни резултати спровођења мера активне политике запошљавања, преквалификација и подршке социјалном предузетништву, чиме ће се олакшати доступност радних места социјално рањивим категоријама друштва и тиме додатно обезбедити инклузивност привредног раста. Такође повољним кретањима на тржишту рада допринеће и наставак политике пореског растеређења зарада које је праћено и повећањем минималне цене рада у циљу унапређења животног стандарда лица са најнижим примањима. У складу с тим у средњем року пројектује се смањивање стопе незапослености и наставак реалног раста зарада. У приватном сектору очекује се да раст зарада прати раст продуктивности, док ће зараде у јавном сектору расти у складу са фискалним правилима.

Монетарна политика, политика девизног курса и инфлација

Народна банка Србије од 2009. године примењује *режим циљања инфлације* као монетарну стратегију. Захваљујући постигнутој ценовној стабилности, усидрености инфлационих очекивања и знатном поправљању макроекономских показатеља и изгледа Србије за наредни период, а пре свега одрживом смањењу спољне и унутрашње неравнотеже, циљана стопа инфлације је снижена од 2017. године **на ниво од 3%±1,5 п.п. и на том нивоу је утврђена до краја 2026. године**. Тиме је потврђена одлучност Народне банке Србије и Владе Републике Србије да предузимају мере како би инфлација у средњем року остала ниска, стабилна и предвидива.

Основни инструмент за постизање инфлационог циља јесте каматна стопа која се примењује у једнонедељним реверзним репо операцијама, док остали инструменти монетарне политике (кредитне и депозитне олакшице, обавезна резерва и интервенције на девизном тржишту) имају помоћну улогу.

У условима високих вишкова динарске ликвидности у банкарском сектору, Народна банка Србије је у септембру 2023, по први пут од 2015. одлучила да повећа стопе обавезне резерве, и то:

- стопе обавезне резерве на девизну основицу ОР за по 3 п.п., на 23% и 16% за обавезе са уговореним роком доспећа до и преко две године, респективно;
- проценте динарског издвајања девизне обавезне резерве за по 8 п.п., на 46% и 38%, зависно од рочности обавеза;
- стопе обавезне резерве на динарску основицу за по 2 п.п., на 7% и 2%, зависно од рочности обавеза.

Повећање обавезне резерве имало је за циљ да подржи досадашње поштравање монетарних услова путем подизања основних каматних стопа Народне банке Србије, чиме се додатно повећава ефикасност трансмисионог механизма монетарне политике и доприноси враћању инфлације у границе циља. При томе, у оквиру политике обавезних резерви доношењем ове мере **задржан је принцип којим се диференцијацијом стопа обавезне резерве, у зависности од валуте обавеза и рочности, стимулишу динарски и дугорочнији извори финансирања банака.**

У складу са изабраном монетарном стратегијом, Народна банка Србије **наставиће да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса.** Интервенције на девизном тржишту спроводиће ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација курса динара према евр, очувања стабилности цена и финансијског система и одржавања адекватног нивоа девизних резерви.

У условима повишених инфлаторних притисака, углавном због деловања фактора понуде из међународног окружења, **у октобру 2021. започет је процес заштравања монетарних услова.** Од октобра 2021. до априла 2022. Народна банка Србије је поштравала монетарне услове повећањем просечне пондерисане репо стопе на једнедељним реверзним репо аукцијама којима се повлачи вишак динарске ликвидности из банкарског система и до априла 2022. године та стопа је повећана за 84 б.п. С обзиром да се просечна пондерисана репо стопа готово изједначила с референтном каматном стопом, **у априлу 2022. започет је циклус повећања референтне каматне стопе, која је закључно са јулом 2023. повећана за 550 б.п., на 6,5%, након чега није мењана. Коридор каматних стопа је проширен у два наврата – у априлу 2022. године за 10 б.п. и марту 2023. за 25 б.п. – укупно са $\pm 0,90$ на $\pm 1,25$ процентних поена у односу на референтну стопу.** Имајући наведене промене у виду, стопе на депозитне и кредитне олакшице повећане су на ниво од 5,25% и 7,75%, респективно.

Повећања референтне каматне стопе у посматраном периоду одговор су Народне банке Србије на веће и постојаније трошковне притиске, него што се очекивало, пре свега из међународног окружења, посебно након избијања конфликта у Украјини, као и на раст увозне инфлације. Циљ заштравања монетарних услова је био да се ограниче секундарни ефекти раста цена хране и енергената на остале цене преко инфлационих очекивања, као и да се спречи да додатни инфлаторни притисци дођу од фактора на страни тражње. Тиме Народна банка Србије настоји да обезбеди се инфлација у Србији нађе на опадајућој путањи и да се врати у границе дозвољеног одступања од циља до краја периода пројекције. Истовремено, ограничавању ефеката преливања раста увозних цена на домаће цене, као и макроекономској стабилности у условима повећане глобалне неизвесности, Народна банка Србије доприноси у знатној мери и **одржавањем релативне стабилности курса динара према евр.**

Средњорочна пројекција инфлације

Према новембарској пројекцији Народне банке Србије, након што се крајем ове године спусти на ниво од око 8%, међугодишња инфлација ће се у границе циља ($3 \pm 1,5\%$) највероватније вратити средином наредне године, а затим ће наставити да успорава, приближавајући се централној вредности циља крајем 2024. године. Иако су повећане геополитичке тензије и фрагментација услед избијања још једног оружаног конфликта, неколико је кључних фактора који ће допринесити опадајућој путањи мг. инфлације: ефекти претходног заштравања монетарне политике, пад инфлационих очекивања, смањење увозне инфлације, пад цена примарних пољопривредних производа и агрегатна тражња у условима споријег глобалног привредног раста. С друге стране, светске цене нафте у наредној години дана највероватније деловаће инфлаторно. У складу с тим, све компоненте инфлације, осим цена нафтних деривата треба да допринесу смањењу инфлације, а највише цене хране и непрехрамбених индустријских производа. У одсуству већих екстерних шокова, инфлација би и у средњем року требало да се креће у границама циља, око централне вредности циља од 3%.

Кључни ризици пројекције инфлације и даље се у највећој мери односе на факторе из међународног окружења, а пре свега геополитичке односе и изгледе за глобални привредни раст, као и њихов утицај на светске цене енергената и примарних производа. Након избијања сукоба на Блиском истоку, ризици по основу геополитичких тензија израженији су него раније, док су по основу брзине смањења базне инфлације и степена заштравања монетарних политика водећих централних банака ризици сада мањи. Када је реч о факторима из домаћег окружења, ризици пројекције односе се на висину прилива по основу страних директних инвестиција, исход пољопривредне сезоне у наредној години, темпо улагања у инфраструктуру и сектор енергетике.

Екстерни сектор и његова средњорочна одрживост

Захваљујући приливу страних директних инвестиција у извозно-оријентисане секторе, којем допринеси остварена макроекономска стабилност, као и стимулативније пословно окружење, у претходних неколико година повећана је диверсификованост извоза – и производно и географски посматрано. На то указује смањење вредности индекса *НИИ* по производима у протеклој деценији, са 0,22 у 2013. на 0,20 у 2023, а по земљама партнерима са 0,26 на 0,23.

Посматрано према *фазама прераде*, у структури робног извоза највеће учешће у девет месеци 2023. имају производи средње фазе прераде (32,2%). На другом месту налазе се производи базирани на ресурсима (26,2%), затим производи ниже фазе прераде са учешћем од 18,6% (ваљани производи, намештај, производи од пластике, обућа), док су примарни производи чинили 9,0% укупног извоза. Учешће производа високе технологије (углавном електричних машина) у укупном извозу износило је 7,8% током девет месеци 2023, што представља раст за 3 п.п. у односу на 2013, када је учешће било 4,8%.

Када је реч о *показатељима ценовне конкурентности*, важно је нагласити да је реални ефективни курс динара (рачунат на бази потрошачких цена према корпи валута коју чине евро и долар⁶) током осам година закључно са 2022, кумулативно посматрано, био готово непромењен. У девет месеци 2023. по утицајем израженијег раста инфлације у Србији у односу на инфлацију у зони евра и САД, забележена је просечна реална ефективна апрецијација динара од 8,2% мг. Рачунат на бази јединичних трошкова рада, динар према еврџу реално апрецира од 2017. године, услед бржег раста јединичних

⁶ У односу 80:20.

трошкова рада у Србији у односу на ЕУ, а делом и због благе номиналне апрецијације динара према еврџу. Током девет месеци 2023. зараде у Србији (уз израженији раст у приватном сектору) расле су брже од економске активности, тако да су јединични трошкови рада у Србији наставили раст, који је био израженији у односу на раст јединичних трошкова рада у зони евра и непромењену вредност динара према еврџу, резултирало реалном апрецијацијом динара од око 9% мг. Да трошковна конкурентност није фактор који значајније утиче на прилив страних директних инвестиција, већ очувана макроекономска стабилност и остварена структурна побољшања, говори податак да је прилив страних директних инвестиција од 2017. закључно са септембром ове године износио скоро 24,5 млрд евра (просечно годишње око 7,2% БДП-а), упркос пандемији и кризи у Украјини. Такође, извоз робе и услуга наставља да бележи релативно високе стопе раста, и у односу на 2013. годину његово учешће у БДП-у повећано на 58,8% са 38,2%, управо као резултат високих прилива страних директних инвестиције које су знатно повећале извозну понуду, тако да је извоз и у условима смањене екстерне тражње показао значајну отпорност.

Међународна инвестициона позиција. На крају Т2 2023. негативна међународна инвестициона позиција (МИП) износила је 77,0% БДП-а (49,5 млрд евра) и у односу на крај 2022. учешће је смањено (за 5 п.п.), као резултат бржег раста номиналног БДП-а. На страни активе повећало се стање трговинских кредита, депозита и директних инвестиција резидената у иностранству, док је на страни обавеза дошло пре свега до раста стања страних директних инвестиција и финансијских кредита. **На крају Т2 2023, нето стране директне инвестиције чиниле су око 97% нето МИП, што указује на изразито повољну структуру МИП-а са становишта екстерне одрживости.**

У структури пасиве МИП-а, учешће дужничких инструмената је износило око 50,7%, од чега су међукомпанијски кредити чинили 24,0%. Око половине *укупног спољног дуга* односи се на дуг јавног сектора (53,9%). Посматрано по преосталој рочности, око 94,7% спољног дуга јавног сектора (који чине сектор државе и Народна банка Србије) је дугорочног карактера, а око 63% је уговорено по фиксној каматној стопи. У јавном спољном дугу доминирају две валуте – евро (62,6%) и долар (26,5%), а битно је истаћи да је учешће евра и долара у девизним резервама у великој мери усклађено са валутном структуром јавног спољног дуга.

У структури спољног дуга приватног сектора највећи део односи се на дуг предузећа (око 80%). Преко 90% дуга предузећа деноминовано је у еврима, а због чињенице да се истовремено преко 90% наплата извоза извршава у еврима, валутни ризик по основу спољног дуга предузећа је низак. Поред тога, 51% дуга је уговорено по фиксној каматној стопи. Посматрано према преосталој рочности, скоро 76% дуга предузећа је дугорочног карактера. Када се посматра спољни дуг банака, око 95% деноминовано је у еврима, а скоро 90% уговорено је по варијабилној каматној стопи. Посматрано према преосталој рочности, скоро 54% спољног дуга банкарског сектора (ако се изузму депозити) је дугорочног карактера.

Средњорочна екстерна одрживост. Пројектовано кретање дефицита текућег рачуна у средњем року, од око 4% БДП-а, у највећој мери је одређено структурним факторима. Очекујемо да ће, као и у претходних девет година, текући дефицит бити покривен нето приливима по основу страних директних инвестиција. Поред тога, очекујемо да ће инвестиције, под утицајем снажних прилива страних директних инвестиција, као и очекивани наставак инвестиционог циклуса у области саобраћајне и комуналне инфраструктуре, наставити позитивно да утичу на раст увоза пре свега опреме и средстава за репродукцију. И по тим основама, процењује се да ће раст увоза робе и услуга у просеку износити око 6% годишње у наредне три године. С друге стране, као

результат инвестиција из претходног периода у разменљиве секторе и проширења извозне базе (како производно, тако и географски посматрано), али и постепеног опоравка екстерне тражње, раст извоза робе и услуга у наредне три године је пројектован по просечној годишњој стопи од око 6%.

С друге стране, раст прилива страних директних инвестиција у Србију утицаће на то да принос по основу њиховог власништва остане солидна расходна ставка на рачуну примарног дохотка, док се на рачуну секундарног дохотка и у средњем року очекује стабилан прилив од око 7-8% БДП-а, пре свега захваљујући приливу дознака.

У структури прилива капитала доминираће стране директне инвестиције (око 5% БДП-а просечно годишње) за које се очекује да ће наставити да буду претежно усмерене у разменљиве секторе. И у средњем року се очекује задржавање девизних резерви на адекватном нивоу. Процењује се да ће покривеност просечног месечног увоза робе и услуга девизним резервама износити око 6 месеци, уз раст покривености краткорочног дуга (посматрано по преосталој рочности) девизним резервама.

Када се говори о кретању спољног дуга у средњем року, анализа одрживости спољног дуга показује да ће се по свим макроекономским сценаријима (који претпостављају различиту стопу раста БДП-а, каматних стопа, као и девизног курса), осим сценарија са реалном депрецијацијом од 30% у 2024. години, **спољни дуг у средњем року смањивати. Према основном сценарију, спољни дуг Србије би се на крају 2027. нашао на нивоу од око 60% БДП-а.** Један од основних фактора који ће допринети овом смањењу је повећање степена отворености српске економије (мерено као проценат извоза и увоза роба и услуга у БДП-у) на око 130% БДП-а у 2027. години. На повећање отворености српске економије и њену већу интеграцију у глобалне трговинске токове свакако утиче висок прилив страних директних инвестиција, који се ове године пројектује на нивоу од око 4,1 млрд евра, што је блиско нивоу из претходне године која је била рекордна по овом питању. С обзиром да је највећи део ових инвестиција био усмерен у разменљиве секторе, међу највећим извозницима Србије се и налазе углавном компаније у страном власништву. Наставак ЕУ интеграција, заједно с билатералним споразумима о слободној трговини и споразумима са економским групацијама (ЦЕФТА, ЕФТА, Евроазијска економска унија) које Влада Србије закључује и уз одржавање постигнуте макроекономске стабилности, довешће до даљег унапређења пословне климе, што ће омогућити већу међународну размену и наставак раста страних директних инвестиција.

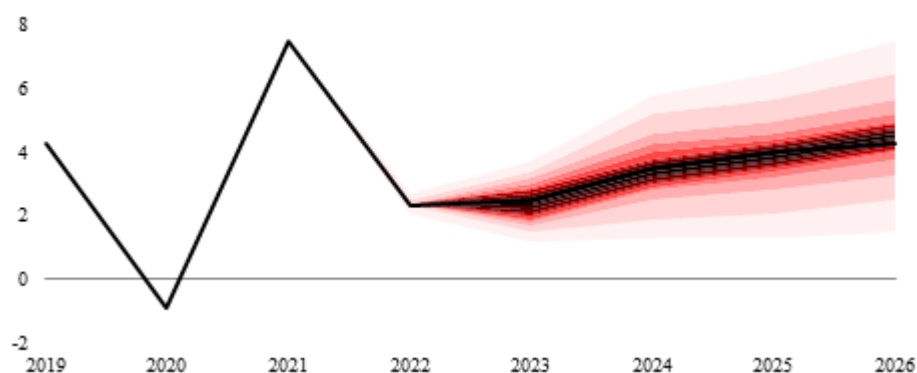
3.4. АЛТЕРНАТИВНИ СЦЕНАРИО И РИЗИЦИ

Средњорочни сценарио кретања привредне активности Републике Србије је и даље под утицајем бројних ризика из међународног окружења. Ризици макроекономског оквира у највећој мери потичу од неизвесности у погледу развоја ситуације у Украјини и Израелу, као и од утицаја нових међународних економских и политичких односа. Кретања цена енергената, глобална ограничења трговине, као и већа неизвесност у односу на тренутна очекивања могу имати значајно већи утицај на домаћу економију. У складу са тим креиран је и алтернативни сценарио који подразумева материјализацију ризика из међународног окружења и последично мање стопе привредног раста, посебно у 2024. години.

У том сценарију пошло се од претпоставке новог шока који би се догодио на тржишту енергената, а који би за последицу имао већу инфлацију од очекиване у земљама најважнијим спољнотрговинским партнерима, што би се одразило на мањи расположиви реални доходак становништва и мањи привредни раст од очекиваног у ЕУ. Поред тога, геополитичке напетости биле би оштрије него у основном сценарију, што би довело до

додатних финансијских поремећаја и продубљивања неизвесности. Оваква кретања одразила би се на повећање трошкова производње и смањење потенцијала пословних субјеката да инвестирају у нове производне капацитете што би имало за последицу мањи раст инвестиција од очекиваног. Последично, дошло би и до смањења очекиваног обима спољнотрговинске размене. Поред тога, већи раст цена енергената негативно би утицао на домаћу тражњу, реални расположиви доходак становништва и спорији раст приватне потрошње од првобитно очекиваног. Материјализација ових ризика имала би за последицу мању стопу раста БДП за 1.7 п.п. у 2024. години од оне у основном сценарију, будући да би се наведени фактори у највећој мери одразили на извозну активност, динамику инвестиционе компоненте БДП, као и на приватну потрошњу. У 2025. и 2026. години разлике у односу на првобитна очекивања биле би релативно мање због постепеног опоравка привреде од шокова и ефекта ниже базе.

Графикон 4. Пројекција кретања БДП, међугодишње стопе раста, %

Табела 3. Алтернативни макроекономски сценарио

	Процена	Пројекција		
	2023	2024	2025	2026
БДП, млрд динара (текуће цене)	8.103,5	8.664,2	9.180,6	9.718,3
Реални раст БДП, %	2,5	1,8	2,5	3,3
Дефлатор БДП, %	11,4	5,1	3,3	2,5
<i>Реални раст појединих компоненти БДП, %</i>				
Лична потрошња	1,0	2,6	2,7	2,8
Државна потрошња	-1,3	0,4	0,8	1,3
Бруто инвестиције у основна средства	3,1	1,4	2,5	4,8
Извоз робе и услуга	3,0	4,1	6,9	8,6
Увоз робе и услуга	-1,4	5,3	6,0	7,6

4. ФИСКАЛНИ ОКВИР ЗА ПЕРИОД ОД 2024. ДО 2026. ГОДИНЕ

4.1. СТРАТЕГИЈА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ И СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ

Смиривање пандемије коронавируса, висока инфлација изазвана кризом на међународним тржиштима енергије и сировина и сукоб у Украјини обележили су последње две године у свету, уз опасност да неизвесност и криза потрају дужи временски период. У таквој ситуацији задатак економске и фискалне политике је да обезбеди стабилност привредних токова и очува стандард грађана.

Крај 2022. године, у јавним финансијама, обележио је нижи дефицит сектора државе и нижи ниво јавног дуга од планираног. Повољни фискални трендови су настављени током ове године, нешто бољом наплатом прихода од очекиване и уштедама на средствима која су намењена превазилажењу енергетске кризе. Овакав развој догађаја

омогућава бољу фискалну слику у средњорочном периоду, брже снижавање нивоа јавног дуга и већи фискални простор.

Планирање економске и, посебно, фискалне политике, у наредном периоду, првенствено ће зависити од процене ефеката украјинске кризе на међународно окружење и домаће прилике. Опредељење је да се и поред високе неизвесности у погледу глобалних економских токова, фискална политика усмери на уравнотежење и стабилизацију јавних финансија, како би се наставио тренд смањења учешћа јавног дуга у БДП и оснажили фундаменти који подржавају привредни раст. Паралелно са тим потребно је обезбедити простор за правовремену реакцију фискалне политике на економске шокове. Евентуална фискална интервенција државе у циљу минимизирања ефеката кризе свакако ће бити комбинована са настојањима да се не зауставе развојни програми и инфраструктурни пројекти финансирани из буџета.

Средњорочни фискални оквир предвиђа умерено напуштање експанзивне фискалне политике која је била присутна током пандемије, с тим да ће и у наредном периоду део буџетских средстава бити опредељен за ублажавање ефеката кризе и повећање инвестиција. С обзиром на неизвесну економску ситуацију, буџет ће свакако представљати „сигурносну мрежу” у случају ескалације неповољних кретања. Са једне стране обезбедиће се континуитет развојних и социјалних програма, а са друге стране одрживост јавних финансија и наставак смањења нивоа јавног дуга у смислу учешћа у БДП. Имајући у виду очекивана макроекономска кретања, предвиђени годишњи фискални дефицити омогућавају смањење учешћа дуга сектора државе у БДП и у наредном периоду.

Фискална политика ће у наредном периоду бити фокусирана, у складу са расположивим фискалним простором, на даље смањење укупног пореског оптерећења рада чиме се додатно растерећује привреда, односно повећава конкурентност приватног сектора. На расходној страни, приоритет ће имати инфраструктурни и капитални пројекти, те политика пензија и плата. При томе ће се водити рачуна да се повећањем ових, највећих, категорија расхода не изађе из планираног одрживог оквира.

Стабилности јавних финансија и одрживом фискалном оквиру допринеће измене Закона о буџетском систему, којима је, између осталог, редизајниран скуп фискалних правила, општих и посебних, те дефинисане посебне мере у случају њиховог непоштовања. Посебан акценат је стављен на измену општих правила која се односе на јавни дуг и дефицит сектора државе, те посебних правила везаних за одрживи ниво расхода за плате и пензије.

4.2. ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА У 2023. ГОДИНИ

Фискални оквир за 2023. годину планиран је у околностима продужене неповољне геополитичке ситуације, високе неизвесности на тржишту енергије и негативних инфлаторних трендова, посебно на тржишту хране. Претходну годину, на фискалном плану, обележила су неопходна и интензивна прилагођавања насталим негативним околностима у енергетском сектору, кроз значајна буџетска издвајања у циљу обезбеђења енергетске сигурности. Део фискалног напора био је усмерен и на очување животног стандарда грађана. Са једне стране је то спроведено кроз повећана издвајања усмерена ка вулнерабилним категоријама становништва, док су са друге стране реализоване мере контроле цена основних животних намирница и амортизације раста цена нафтних деривата кроз смањење акцизног оптерећења. Повећану неизвесност уносила је и могућа нередовност у снабдевању енергентима, што је додатно утицало на кретање цена.

Ублажавање негативних ефеката енергетске кризе, растућа инфлација, потреба одржања животног стандарда становништва утицале су на креирање фискалног оквира за 2023. годину. На расходној страни буџета био је обезбеђен висок ниво средстава за даљу санацију енергетске кризе. Како би се побољшао економски положај и стандард пензионера, у оквиру измене фискалних правила, промењен је и начин индексације пензија. Примања пензионера су током 2022. и 2023. године значајно увећана, али је уведен и механизам заштите од прекомерног повећања учешћа расхода за пензије у БДП. Како би се заштитио стандард запослених у јавном сектору реализовано је повећање зарада од 12,5%, док су за војна лица обезбеђена средства за повећање зарада од 25%. Задржан је висок ниво учешћа јавних инвестиција у БДП, као подршка опоравку економског раста. На приходној страни предвиђени наставак смањења акцизног оптерећења деривата нафте је важио до краја априла уз непромењени износ акциза за остале производе, како би се ублажили инфлаторни трендови. Вишегодишња политика смањења пореског оптерећења рада настављена је и током 2023. године. Процењени ефекат губитка прихода по основу повећања неопорезивог цензуса и смањења стопе доприноса за 1 п.п., износио је 41 млрд динара у 2023. години.

Ризици који су узети у обзир приликом планирања фискалног оквира за ову годину су и даље присутни, али са нешто измењеним интензитетом. Током прве половине године привредна активност је углавном остала у оквиру планираног нивоа. Инфлаторна кретања су нешто изнад очекиваних, док је на међународном тржишту дошло до одређеног пада цена енергената. Упоредо са стабилизацијом производње електричне енергије, смањена је потреба за интервенцијом државе у овој области. Јавни приходи у првој половини године крећу се изнад очекиваних, али са значајним изменама у структури. Кретања на тржишту радне снаге премашила су очекивања у погледу раста просечних зарада и запослености, што се позитивно одражава на приходе од пореза на рад. Појединачно, највећи раст бележи наплата пореза на добит. Већи износ од планираног остварен је по основу прихода од акциза, делом и због промена акцизне политике у току године. Уобичајено, непланирани ванредни непорески приходи, наплаћени у току године, укључени су у ревидирани износ непореских прихода. Са друге стране, бележи се нижа од очекиване наплата дела пореза на потрошњу, пре свега, пореза на додатну вредност.

Септембарским ребалансом буџета Републике предвиђена су средства за примену нових мера које утичу на доходак становништва, измене у политици пољопривредних субвенција и прерасподелу неутрошених средстава за државну интервенцију у енергетици. Ребалансом утврђен фискални оквир за 2023. годину предвиђа дефицит сектора државе од 2,8%, што представља смањење од 0,5% БДП у односу на оригинални план. Учешће јавног дуга на крају 2023. године износиће 53,3% БДП, што је за 2,8% БДП ниже у односу на претходну процену. Процена прихода повећана је за 132,5 млрд динара, док је процена на страни расхода ревидирана за 96 млрд динара навише, чиме је процена фискалног дефицита смањена за 36,5 млрд динара. Већи приходи, као и уштеде на страни расхода, те прерасподела средстава за набавку енергената, обезбедили су фискални простор за спровођење нових мера за побољшање економског положаја појединих категорија становништва. Ове мере односе се на ванредну индексацију пензија од 5,5%, повећање плата, у истом проценту, за запослене у просвети и одређене категорије запослених у здравству и једнократну помоћ за мајке или очеве са децом до 16 година. Такође предвиђена је и исплата једнократне помоћи пензионерима од 20.000 динара. Ванредна повећања пензија и плата у јавном сектору имају структурну природу, при чему ће наредно, редовно, усклађивање пензија почетком 2024. године износити 14,8%.

Графикон 5. Фискални резултат сектора државе у периоду од 2015. до 2023. године, % БДП

Извор: Министарство финансија

Табела 4. Приходи, расходи и резултат сектора државе у 2023. години, у млрд динара

	буџет* 2023	процена мај 2023	процена септембар 2023	разлика процена септембар/ буџет	% промена	2023 процена септембар % БДП
ЈАВНИ ПРИХОДИ	3.312,9	3.389,5	3.445,5	132,5	4,0	42,5
Текући приходи	3.259,5	3.336,1	3.395,9	136,4	4,2	41,9
Порески приходи	2.936,1	3.001,7	3.044,3	108,2	3,7	37,6
Порез на доходак грађана	325,3	333,0	339,4	14,1	4,3	4,2
Порез на добит правних лица	212,2	219,2	275,0	62,8	29,6	3,4
ПДВ	865,0	865,0	823,7	-41,3	-4,8	10,2
Акцизе	332,1	348,1	362,0	29,9	9,0	4,5
Царине	86,0	82,6	83,0	-3,0	-3,5	1,0
Остали порески приходи	106,8	107,3	107,6	0,8	0,8	1,3
Доприноси	1.008,7	1.046,5	1.053,6	44,9	4,4	13,0
Непорески приходи	323,3	334,3	351,5	28,2	8,7	4,3
Донације	53,5	53,5	49,6	-3,9	-7,2	0,6
ЈАВНИ РАСХОДИ	3.577,0	3.634,5	3.673,0	96,0	2,7	45,3
Текући расходи	2.872,7	2.903,4	3.002,9	130,2	4,5	37,1
Расходи за запослене	779,4	779,4	785,0	5,6	0,7	9,7
Куповина робе и услуга	591,2	605,3	627,0	35,8	6,1	7,7
Отплата камата	146,1	146,1	151,1	5,0	3,4	1,9
Субвенције	220,1	234,6	221,9	1,9	0,9	2,7
Социјална помоћ и трансфери од чега пензије	1.038,2	1.040,3	1.093,5	55,3	5,3	13,5
Остали текући расходи	770,0	770,0	776,5	6,5	0,8	9,6
Капитални расходи	97,7	97,8	124,2	26,5	27,1	1,5
Капитални расходи	561,5	588,4	584,6	23,1	4,1	7,2
Нето буџетске позајмице	117,3	117,3	61,0	-56,3	-48,0	0,8
Активирани гаранције	25,5	25,5	24,5	-1,0	-3,9	0,3
Резултат	-264,0	-245,0	-227,5	36,5		-2,8
Резултат у % БДП	-3,3	-3,0	-2,8	0,5		

Извор: Министарство финансија

* Оригинални буџет за 2023. годину је, у сврхе упоредивости са проценом за текућу годину, коригован за износе настале проширењем обухвата сектора државе који се односи на укључивање и извештавање о сопственим средствима (приходи и расходи) здравствених установа. Укупан обим тих средстава износи 29,5 млрд и на приходној и расходној страни.

Предвиђен фискални резултат омогућава спровођење интервентних политика у циљу ублажавања кризе, уз задржавање тренда смањења учешћа јавног дуга у БДП, уз усклађеност са фискалним правилима, чија пуна примена почиње 2025. године. Анализом структурног фискалног резултата у 2023. години идентификовано је да се око 1,1% БДП односи на једнократне и привремене мере.

Пројекција прихода сектора државе овим фискалним оквиром повећана је за 132,5 млрд динара (4%) у односу на оригиналну. Најважнији фактори који су довели до измене у висини и структури прихода сектора државе су:

- базни ефекат (боље остварење на крају претходне и у првих седам месеци текуће године);
- снажан раст корпоративне профитабилности током 2022. године;
- постојање неструктурног (привременог) дела у наплати ПДВ током 2022. године;
- укидање мере смањења акцизног оптерећења деривата нафте и предвиђене измене акцизне политике;
- већа потрошња одређених акцизних производа, пре свега деривата нафте;
- снажнији раст наплате редовних непореских прихода;
- повољнија кретања на тржишту рада од предвиђених;
- нижи раст увозне активности од оригинално пројектоване, првенствено због мањег увоза енергената.

Повољнија кретања на тржишту рада позитивно су утицала на остварење прихода по основу пореза на зараде и доприноса за обавезно социјално осигурање. Пројекција прихода од пореза на доходак грађана повећана је за 14,1 млрд динара у односу на оригинални износ. Приликом оригиналне пројекције прихода од пореза на зараде узете су у обзир пројекције кретања просечних зарада и запослености, као и процене ефеката смањења пореског оптерећења зарада у 2023. години. Исте претпоставке се користе и за пројекцију прихода од социјалних доприноса који чине највећи појединачни приход на нивоу сектора државе. Наплата овог пореског облика крајем 2022. године била је нешто изнад планиране, међутим кључни разлог за ревизију пројекције навише је снажан раст зарада, пре свега у приватном сектору, забележен током прва три квартала 2023. године. Процене прихода од пореза на зараде и социјалних доприноса су ревидиране навише у укупном износу од 55,3 млрд динара. Остатак пореза на доходак чине остали облици као што су порез на дивиденде, порез на приходе од камата, годишњи порез на доходак, порез на приходе од закупа непокретности и др. Процена прихода од ових група пореза повећана је за 3,8 млрд динара, првенствено због боље наплате на крају претходне године.

Приходи од пореза на добит су највише ревидирани у односу на оригиналну пројекцију и то за 49,6 млрд динара. Остварена профитабилност привреде у 2022. години знатно је већа од првобитно очекиване. При пројекцији ове пореске категорије, постоји неизвесност, јер коначни подаци о профитабилности нису познати у тренутку израде буџета. Висок износ наплате пореза на добит, који је остварен у 2022. години, довео је до повећања учешћа овог пореза у БДП (3%) изнад просечних вредности забележених у претходном периоду. Водећи се принципом опрезности, приликом оригиналне пројекције било је предвиђено постепено смањење учешћа овог пореског облика у БДП, тј. враћање на просечан ниво претходног периода. Након уплате пореза на добит по коначном обрачуна за 2022. годину (крај јуна 2023. године), ревидирана је и годишња процена овог пореза. Нето добит привреде у 2022. години, према објављеним подацима АПР, износила је 1.239 млрд динара и већа је за 28,3% у односу на 2021. годину.

Приходи од пореза на додату вредност су ревидирани наниже, и то у апсолутном износу за 41,3 млрд динара, процентуално за 4,8%. Поред прихода од царина, ПДВ је приходна

категорија која током 2023. године бележи слабију наплату од планиране. Приметно је да наплата ПДВ-а током прве половине 2023. године одступа од обрасца виђеног у претходним годинама. Узрок оваквог тренда је инцидентно висока прошлогодишња база. Током претходне године дошло је до раста потрошње који није потицао само од уобичајеног прихода становништва, већ је, добрим делом, проистекао из потрошње лица која су привремено боравила у земљи, већег прилива од туризма и значајног раста дознака, као и фискалног стимулуса. Поред тога, током 2022. године дошло је до значајног пораста такозване „паничне” потрошње током првих месеци сукоба у Украјини. Ова два фактора су допринела неструктурном повећању прихода од ПДВ-а у претходној години, односно повећању очекивања за 2023. годину, кроз тзв. базни ефекат. У структури наплате ПДВ, увозна компонента расте спорије него што је очекивано, последично, бележи се и нешто спорији раст ПДВ повраћаја по основу спољнотрговинске размене.

Нижи раст увозне тражње, пре свега енергената, условио је ревизију процене прихода од царина наниже за 3 млрд динара у односу на оригиналну пројекцију. Приходи од царина у највећој мери, иако не у потпуности, прате динамику ПДВ из увоза, па је у складу са изменом структуре ПДВ, обима спољнотрговинске размене и кретања царина у првом делу године, извршена ревизија пројекције овог приходног облика. Као и у случају ефеката на ПДВ, нижи раст увозне тражње последица је пре свега слабијег увоза енергената од првобитно очекиваног. Ово је делом последица мањих количинских потреба, али такође и пада цена на међународном тржишту у односу на прву половину претходне године.

Пројекција прихода од акциза повећана је за 29,9 млрд динара у односу на оригиналну пројекцију, у највећој мери услед повећања прихода од акциза на деривате нафте. Како би се спречио претерани раст цена нафтних деривата у претходној години и током 2023. године, одложена је редовна индексација акцизних стопа са инфлацијом из претходне године. Такође, искоришћена је законска могућност привременог смањења износа акциза и то у распону од 5% до 20% колики је и законски максимум. Тако су приходи од акциза на деривате нафте за 2023. годину, оригинално планирани узимајући у обзир умањење акциза за 10%. Услед стагнације и пада цена сирове нафте на међународном тржишту, током првог квартала донета је одлука да се примени умањење од 5%, а након тога и да се потпуно укине, без већег утицаја на малопродајну цену. Бележи се и нешто већи раст потрошње у првој половини текуће године. Такође, узет је у обзир и ефекат измена акцизне политике, којим се предвиђа увећање висине износа акциза, у последњем кварталу ове године.

Повећање прихода од акциза на дуван последица је боље наплате у првој половини године од очекиване, као и предвиђеног повећања износа акциза. Приликом израде оригиналне буџетске пројекције, претпостављен је пад потрошње који је присутан већ дужи низ година. Међутим, кретања на тржишту показују да је пад потрошње дуванских производа ове године нешто мањи од очекиваног. На крају претходне године забележена је и боља наплата од планиране приликом израде оригиналног буџета. Пројекција прихода од осталих акцизних производа (електрична енергија, алкохол и кафа) повећана је услед нешто бољег остварења акцизних прихода код све три категорије производа у односу на план.

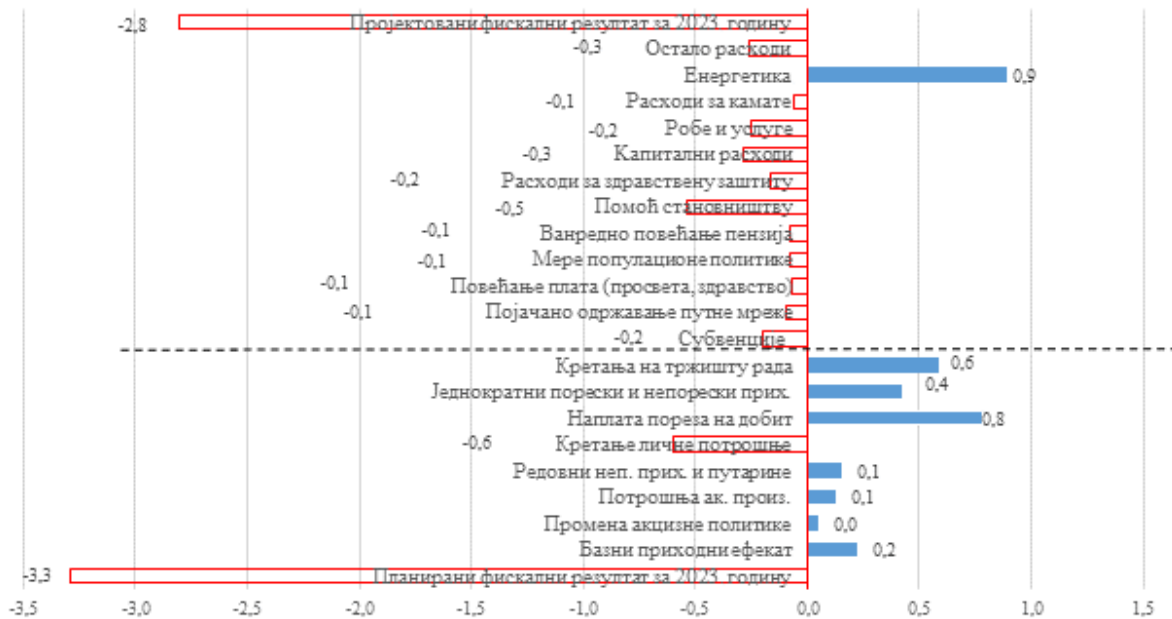
Спровођење поменутих мера којима је током ове и претходне године, у апсолутном и у релативном смислу смањено акцизно оптерећење, имало је значајне ефекте на висину јавних прихода. Тако је процењен губитак прихода у 2022. години износио 37,5 млрд, а за 2023. годину он се процењује у износу од 63 млрд динара. Укупно за обе године

процењени губитак износи 100,5 млрд динара односно 1,3% БДП. Око 80 процената овог губитка односи се умањење и изостанак индексације акциза на деривате нафте.

Непорески приходи ревидирани су навише за 28,2 млрд динара, у складу са досадашњим кретањем како редовних, тако и ванредних непореских прихода. У редовне непореске приходе спадају различите таксе, накнаде (укључујући и путарине), казне, приходи органа и организација и сви остали приходи који се остварују устаљеном динамиком током године, уз одређене сезонске варијације. Значајан део овог повећања односи на приходе од путарина, јер корекција њихове висине иницијално није планирана. Остатак се односи на редовне непореске приходе буџета Републике као што су накнаде за коришћење минералних сировина, приређивање игара на срећу и др. Повећање пројектованог износа ових прихода резултат је бољег остварења на крају претходне године, те више остварење у односу на план, током протеклог дела текуће године. Ванредне непореске приходе чине уплате добити јавних предузећа и агенција, дивиденде буџета, приходи по основу наплаћених потраживања Агенције за осигурање депозита, емисионе премије, итд. План ванредних непореских прихода такође коригован након реализације и најаве уплата по овом основу. Ово се превасходно односи на приходе по основу дивиденди буџета и примљених камата.

Проширење обухвата сектора државе, укључивањем свих извора финансирања здравствених установа у 2023. години, на приходној страни довело је до повећања непореских прихода за 29 млрд и обухвата сопствене приходе здравствених установа. Мањи део прихода здравствених установа односи се на донације, те је дошло и до повећања ових прихода. Због упоредивости, за исти износ коригован је и оригинални план непореских прихода, имајући у виду да се овде не ради о вишем остварењу од планираног износа, већ проширеном обухвату прихода које остварују здравствене установе. Укључивањем приходне и расходне стране свих извора финансирања здравствених установа, према планираној динамици усклађивања обухвата сектора државе са међународним стандардима, повећало је приходну и расходну страну сектора државе и дало тачнији приказ економских класификација потрошње код крајњег корисника, самих здравствених установа. Поједине категорије расхода сада су обухваћене на економским класификацијама на којима су извршене у здравственим установама (плате, робе и услуге, капитални издаци и сл.). Ови расходи су и до сада били укључени али као коначан расход буџета Републике, АПВ или локалне самоуправе.

Графикон 6. Допринос појединачних фактора корекцији фискалног резултата у односу на план за 2023. годину, % БДП

Процена расхода сектора државе овим фискалним оквиром повећана је за 96 млрд динара у односу на оригинални план. При томе највеће повећање бележе расходи за набавку роба и услуга, док се највеће смањење односи на буџетске позајмице, превасходно због знатно мањих потреба за набавком енергената.

Процена расхода за запослене у 2023. години ревидирана је навише за 5,6 млрд динара. Ово је у највећој мери резултат предвиђеног повећања зарада запослених у просвети и делу здравства од 5,5%, почевши од зараде за септембар текуће године. У ову процену (као и у оригинални план) укључени су расходи за зараде који се финансирају из сопствених средстава здравствених установа, у износу од 12,9 млрд динара. Ова промена ће у складу са Законом о буџетском систему и новим сетом фискалних правила, довести и до померања горње дозвољене границе учешћа расхода за зараде у БДП.

Расходи за робе и услуге су повећани за 35,8 млрд динара. Део повећања у оквиру расхода за робе и услуге односи се на текуће одржавање путева од стране ЈП „Путеви Србије”. Такође предвиђа се и веће издвајање за ове потребе у систему здравства. Преостало повећање се односи на расходе буџета Републике и локалног нивоа власти. Као и код расхода за запослене, и код расхода за робе и услуге извршено је укључивање расхода финансираних из сопствених прихода здравствених установа, у износу од око 17 млрд динара.

Расходи за камате повећани су за 5 млрд динара, услед промена услова на тржишту капитала.

Повећање пољопривредних субвенција кључно је утицало на повећање укупних расхода по основу буџетских субвенција. Расходи за субвенције су повећани у односу на оригинални план за 16,9 млрд динара. Дошло је до значајних промена у структури субвенција у односу на оригинални план предвиђен буџетом. Повећане су пољопривредне субвенције за 32 млрд динара, док су субвенције у енергетици смањене за око 26 млрд динара. Повећање субвенција за пољопривреду односи се на област сточарства (премија за млеко и подстицаји по грлу), као и на директна давања по хектару пољопривредне површине.

Расходи за субвенције на осталим нивоима власти, према новој процени смањени су за 4 млрд динара. Расходи за социјалну заштиту ревидирани су навише за 24,3 млрд динара у односу на оригинални план. Део повећања односи се на планирано трајно повећање пензија од 5,5%, од октобра 2023. године. По том основу предвиђа се повећање расхода за пензије од 6,6 млрд динара. Такође као једнократна мера биће реализована исплата помоћи пензионерима у укупном износу од око 33 млрд динара. На нивоу буџета Републике предвиђено је повећање од 6,7 млрд динара, највише за додатне мере бриге о породици. На нивоу здравственог система повећање расхода по овом основу износи 7,5 млрд. Проширење обухвата сектора државе свим изворима финансирања здравствених установа, довело је и до исправније класификације одређених расхода. Тако је један део расхода за социјалну заштиту на локалном нивоу, сада било могуће класификовати као трансфер здравственим установама од стране локалне власти. Смањење ове категорије расхода по том основу износи 3,4 млрд.

Процена осталих текућих расхода у 2023. години у односу на оригинални план, овим оквиром повећана је за 26,5 млрд динара. На нивоу буџета Републике укупно повећање износи 14,5 млрд динара, од чега се 12 млрд динара односи на једнократну помоћ мајкама и самохраним очевима деце до 16 година. И код ове групације расхода дошло је до рекласификације њихове намене, услед промене обухвата сектора државе. Део расхода, у износу од 13,2 млрд динара на нивоу буџета Републике и АП Војводине, претходно приказан у оквиру ове категорије, сада је рекласификован као трансфер здравственим установама где се и реализује крајња потрошња.

Процењује се да ће реализација јавних инвестиција бити већа за 23,1 млрд динара од првобитног плана. Од тога се већина односи на инфраструктурне пројекте, односно изградњу путне и железничке инфраструктуре, као и изградњу здравствене мреже. У односу на оригинални план, ребалансом буџета Републике, измењена је структура капиталних расхода, пре свега у складу са динамиком потрошње у протеклом периоду. Капитални расходи тако достижу ниво од 7,2% БДП у 2023. години. Укључивање капиталних расхода здравствених установа довело је до повећања и оригиналног и ревидираног плана за 16 млрд динара.

Планирани износ буџетских позајмица, у оквиру којих су предвиђена средстава за набавку енергената, значајно је ревидиран наниже, услед позитивних кретања на тржишту и опоравка производње електричне енергије.

Табела 5. Приходи, расходи и резултат сектора државе, јануар–септембар, у млрд динара

	I–IX 2022	I– IX 2023	I–IX стопа раста у %	2023/2022 стопа раста у %
ЈАВНИ ПРИХОДИ	2.273,5	2.516,6	10,7	9,2
Текући приходи	2.263,3	2.486,6	9,9	8,1
Порески приходи	2.033,6	2.244,3	10,4	8,8
Порез на доходак грађана	219,4	251,5	14,7	10,1
Порез на добит правних лица	166,8	220,6	32,3	4,7
ПДВ	579,1	598,6	3,4	11,0
Акцизе	251,2	269,4	7,3	3,1
Царине	57,4	59,1	3,0	4,6
Остали порески приходи	72,0	79,5	10,4	7,8
Доприноси	687,9	765,6	11,3	9,9
Непорески приходи	229,6	242,3	5,5	2,1
Донације	10,2	30,0	194,0	229,9
ЈАВНИ РАСХОДИ	2.238,3	2.500,8	11,7	9,2
Текући расходи	1.896,4	2.120,0	11,8	12,6
Расходи за запослене	519,0	570,6	9,9	12,2
Куповина робе и услуга	382,0	414,1	8,4	8,7
Отплата камата	97,2	120,2	23,7	36,2
Субвенције	104,2	141,7	36,1	46,2
Социјална помоћ и трансфери од чега пензије	691,6 474,4	781,5 573,6	13,0 20,9	12,3 20,7
Остали текући расходи	102,5	91,9	-10,3	-26,4
Капитални расходи	304,4	313,3	2,9	11,8
Нето буџетске позајмице	26,1	50,0	91,4	-43,0
Активирани гаранције	11,5	17,6	52,8	43,7
Фискални резултат	35,2	15,8		

Извор: Министарство финансија

Стање доцњи (преко 60 дана кашњења)* буџетских корисника и организација обавезног социјалног осигурања последњег дана септембра 2023. године износило је 2,6 млрд динара (око 0,04% БДП), и смањено је у односу на крај 2022. године.

Корисници буџета и ЈП „Путеви Србије” креирали су доцње у плаћању од 1,3 млрд динара, као и организације обавезног социјалног осигурања.

Табела 6. Стање доцњи буџетских корисника и ООСО, крај 2022. године и септембар 2023. године, у млрд динара

	31.12.2022.	30.09.2023.
Буџетски корисници и ЈП „Путеви Србије”	2,1	1,3
ООСО	1,3	1,3
УКУПНО	3,5	2,6

Извор: Министарство финансија

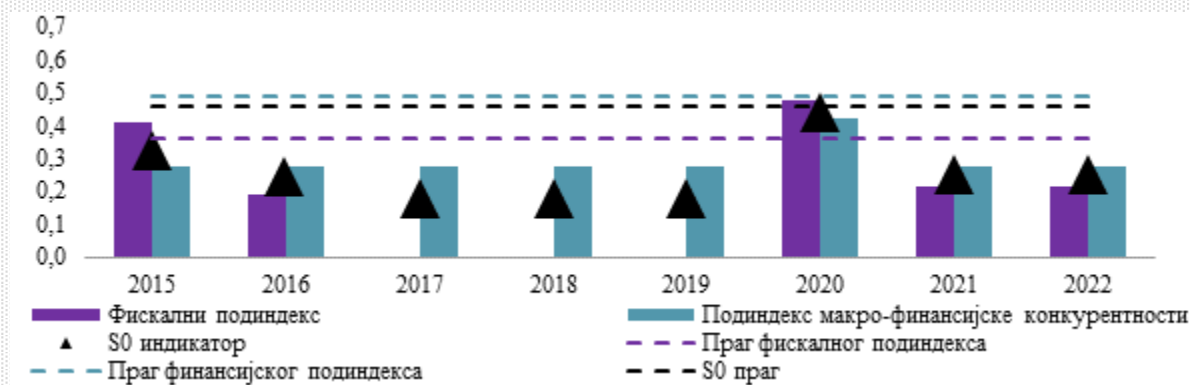
* У складу са дефиницијом која се користила за потребе праћења спровођења аранжмана са ММФ.

S0 индикатор краткорочне фискалне одрживости

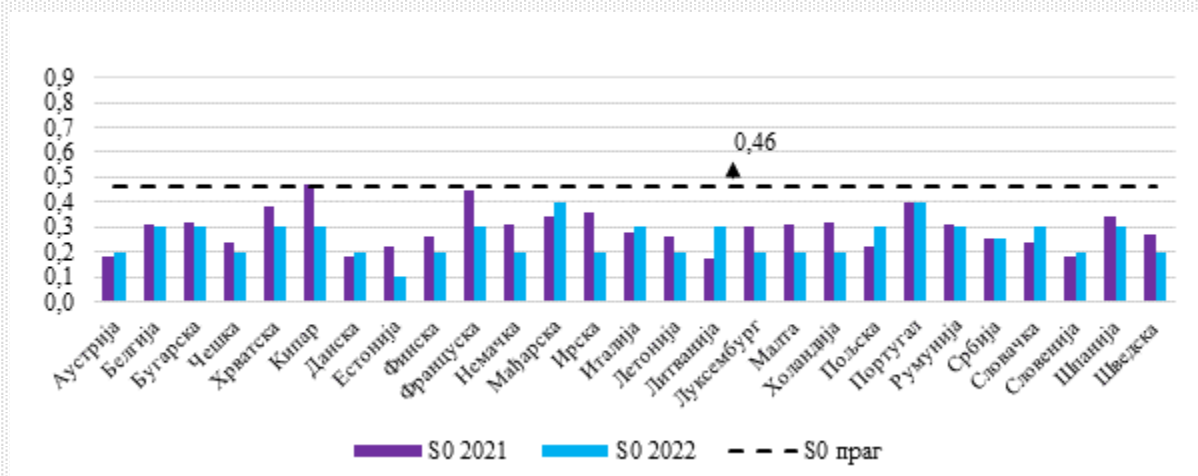
Европска комисија је за оцену краткорочне фискалне одрживости дизајнирала композитни индикатор S0 којим се кроз идентификацију потенцијалних краткорочних ризика у текућој години настоји да антиципира фискални стрес у наредној години. Уколико вредност S0 индикатора прелази дефинисани праг сматра се да је земља у краткорочном ризику од фискалног стреса. Поред вредности за целокупан индикатор, ради лоцирања извора из ког ризик потиче, разматрају се и вредности подиндекса и њихових компоненти. S0 композитни индикатор се састоји од два подиндекса, који у себи садрже низ варијабли фискалне и макро-финансијске одрживости. Вредност ових подиндекса испод дефинисаног прага указују на одсуство краткорочног фискалног ризика.

У 2022. години вредности фискалног (0,22) и финансијског подиндекса (0,27) су унутар за њих дефинисаног прага, као и вредност целокупног S0 индикатора за Републику Србију (0,25), што начелно указује да не постоји опасност од појаве макроекономске нестабилности у наредном средњорочном периоду. Успешно очувана макроекономска и фискална стабилност успостављена у претходном периоду обезбедила је простор за брзе и значајне мере подршке фискалне и монетарне политике.

Графикон 7. S0 индикатор за Србију у периоду 2015–2022. године

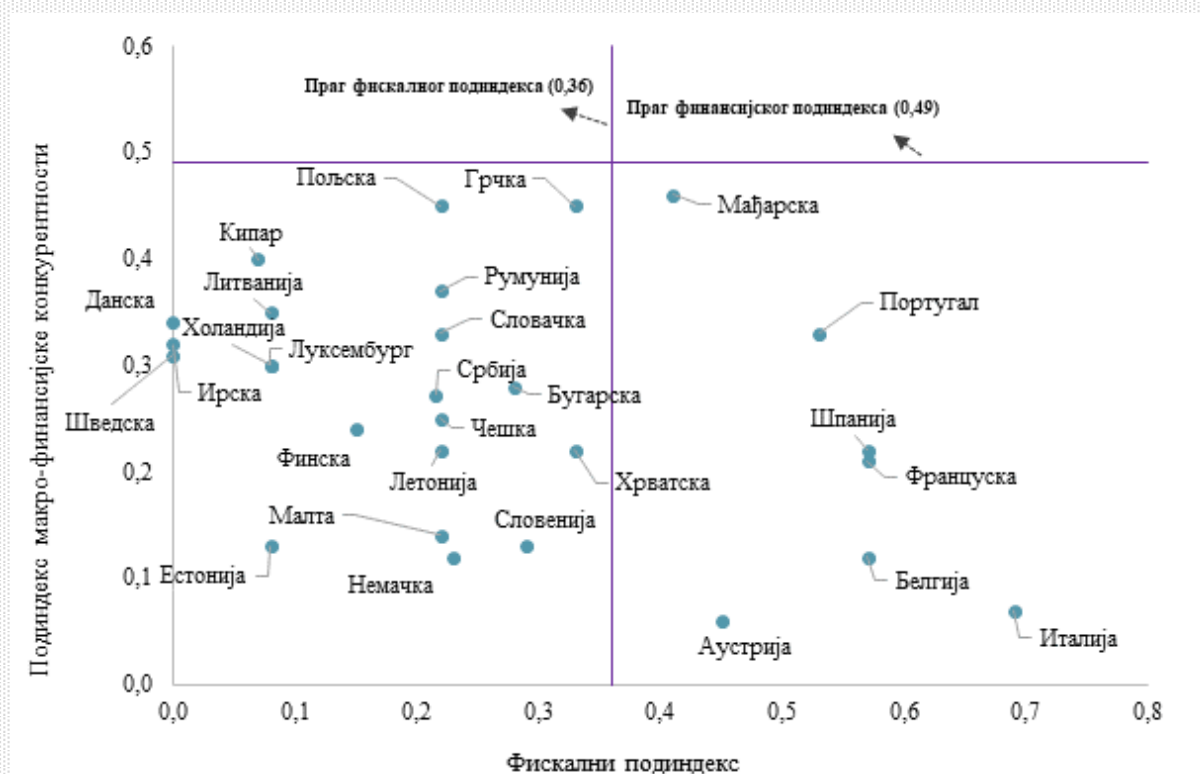
Графикон 8. S0 земље ЕУ и Србија

Обрачун S0 индикатора за Републику Србију, урађен је од стране Министарства финансија, и базира се на методологији ЕК.

На основу података ЕК за земље ЕУ за 2022. годину и обрачуна Министарства финансија за Републику Србију, закључујемо да већина посматраних земаља, као и Србија, није била изложена краткорочном ризику реализације фискалног стреса, будући да вредност S0 нигде не премашује дефинисани праг. Минимизирање потенцијалних ризика за настанак фискалног стреса у посматраним земљама ће бити неопходно ради стварања простора за доношење мера економске политике као одговор на неповољну и неизвесну политичку и економску ситуацију.

Графикон 9. Фискални подиндекс и подиндекс финансијске конкурентности за земље ЕУ и Србију у 2022. години

4.3. ФИСКАЛНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ У ПЕРИОДУ 2024–2026. ГОДИНЕ

Циљеви фискалне политике су усмерени на одржање фискалне стабилности и смањење учешћа јавног дуга у БДП. Средњорочни фискални оквир предвиђа постепено смањење дефицита сектора државе на ниво од 1,5% БДП до 2026. године и пад учешћа јавног дуга на 50% БДП. Пројекције фискалних агрегата у периоду од 2023. до 2026. године заснивају се на пројекцијама макроекономских показатеља за наведени период, планираној пореској политици која подразумева даље усаглашавање са законима и директивама ЕУ и фискалним и структурним мерама, укључујући и даљу реформу великих јавних предузећа.

Захваљујући мерама фискалне консолидације у претходном периоду створен је фискални простор који је омогућио богате пакете мера у склопу борбе против ефеката кризе изазване пандемијом током 2020. и 2021. године, а у 2022. години су обезбеђена средства за ублажавање ефеката енергетске кризе, изазване сукобом у Украјини. Реакција фискалне политике у наредном периоду, креиране мере и њихове фискалне импликације биће одређени тако да не угрозе стабилност јавних финансија и темпо смањења јавног дуга, да одрже животни стандард становништва и помогну привредни развој, али и да осигурају флексибилност у случају снажнијег удара кризе.

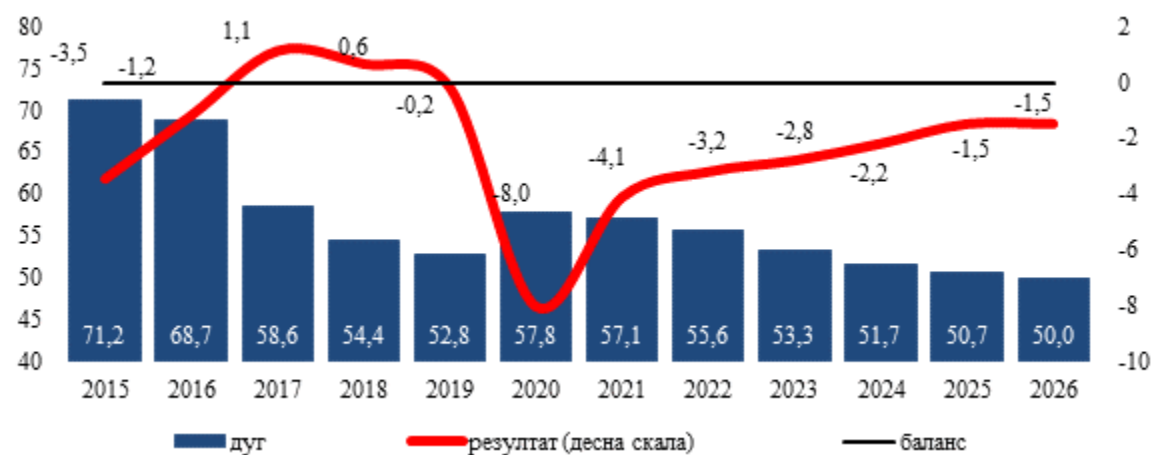
Табела 7. Фискални агрегати у периоду 2022–2026. године, % БДП

Опис	Извршење	Процена	Пројекција		
	2022	2023	2024	2025	2026
Јавни приходи	43,8	42,5	42,6	42,5	42,3
Јавни расходи	46,9	45,3	44,8	44,0	43,8
Консолидовани фискални резултат	-3,2	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5
Примарни консолидовани резултат	-1,7	-1,0	-0,1	0,6	0,8
Дуг сектора државе	55,6	53,3	51,7	50,7	50,0
Реална стопа раста БДП	2,3%	2,5%	3,5%	4,0%	4,3%

Извор: Министарство финансија

Циљеви фискалне политике у наредном средњорочном периоду биће обезбеђење стабилне позиције јавних финансија и опадајућа путања јавног дуга. Смањење учешћа дуга је уско везано за снижавање дефицита као главног фактора задуживања, тако да динамика спуштања дефицита одређује и промену кретања дуга. Растући трошкови задуживања на међународном финансијском тржишту такође захтевају опрез и рестриктивност фискалне политике.

Графикон 10. Фискални резултат и дуг сектора државе, % БДП

Експанзивна фискална политика током 2020. и 2021. године умањила је негативне економске последице пандемије. У 2022. години фокус је пребачен на заштиту привреде и становништва од енергетске кризе. У наредном средњорочном периоду предвиђено је умерено смањење дефицита сектора државе како би се фискалном политиком обезбедила флексибилност националне економије, те правовремени и ефикасан одговор на евентуалне екстерне шокове. То се, пре свега, односи на расходну страну. На приходној страни приоритет ће остати даље смањење пореског оптерећења зарада и наставак борбе против пореске евазије и сиве економије.

Пројекција прихода у периоду од 2023. до 2026. године израђена је на основу:

- пројекције кретања најважнијих макроекономских показатеља: БДП и његових компоненти, инфлације, девизног курса, спољнотрговинске размене, запослености и зарада;
- важеће и планиране измене пореске политике;
- процењених ефеката фискалних и структурних мера у наредном периоду.

Табела 8. Укупни приходи и донације у периоду 2022–2026. године, % БДП

Опис	Извршење		Пројекција		
	2022	2023	2024	2025	2026
ЈАВНИ ПРИХОДИ	43,8	42,5	42,6	42,5	42,3
Текући приходи	43,5	41,9	42,1	42,1	41,9
Порески приходи	38,9	37,6	38,0	38,0	38,0
Порез на доходак грађана	4,3	4,2	4,3	4,4	4,5
Порез на добит правних лица	3,0	3,4	2,9	2,9	2,8
ПДВ	11,0	10,2	10,3	10,4	10,3
Акцизе	4,8	4,5	4,5	4,3	4,1
Царине	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1
Остали порески приходи	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2
Доприноси	13,4	13,0	13,6	13,8	14,1
Непорески приходи	4,6	4,3	4,2	4,0	3,8
Донације	0,2	0,6	0,4	0,4	0,4

Извор: Министарство финансија

Благо опадајући тренд прихода у смислу учешћа у БДП је очекиван с обзиром на пројектовану структуру средњорочног раста српске привреде. Наплата одложених обавеза из 2020. године је повећала ниво прихода изнад трендног у 2021. и 2022. години, али, такође, појачава ефекат пада учешћа прихода у БДП у 2023. години. Пројекција пореских прихода подразумева одржавање постојећег степена наплате.

У 2024. години предвиђен је наставак политике смањења оптерећења пореза на зараде и доприноса. У 2023. години смањени су доприноси за пензијско и инвалидско осигурање на терет послодавца за 1 п.п. и повећан је неопорезиви износ зараде на 21.712 РСД, а у 2024. години предвиђа се повећања неопрезивог дела зараде на 25.000 РСД. Ефекат ове мере је процењен на око 14 млрд динара, од чега је око 10 млрд ефекат смањења прихода по основу пореза на зараде.

Преовлађујући облик пореза на доходак је порез на зараде, тако да су кретање масе зарада и запослености главни фактори који утичу на кретање овог пореског облика. С обзиром да се очекује бржи раст ове две компоненте од номиналног раста БДП очекује се благи раст учешћа пореза на доходак у БДП. Виши ниво ових прихода у 2022. години (као и у 2021. години) резултат је наплате дела одложеног пореза на зараде из 2020. године у склопу пакета мера у борби против пандемије.

Остали облици пореза на доходак (порез на дивиденде, порез на приходе од камата, годишњи порез на доходак, итд.) ће расти спорије, то јест у складу са кретањем опште економске активности.

Код пореза на зараде кључна је борба против сиве економије, с обзиром на знатан број непријављених радника и исплате зарада „на руке”. У последњим годинама интензивирани су контроле и појачане санкције што је дало резултате у сузбијању сиве економије у области рада и запошљавања, али је значајно да се на овом пољу настави са континуираним ангажманом и у наредном периоду.

Кретање учешћа доприноса у БДП има сличну путању као и кретање учешћа пореза на зараде, с обзиром да су за њихову пројекцију коришћене исте претпоставке о кретању зарада и запослености. Након смањења у 2023. години, у односу на период 2021–2022. година у коме су наплаћиване заостале обавезе по основу одложених доприноса из 2020. године, предвиђа се раст нивоа доприноса у односу на БДП. У пројекције је урачунат негативан ефекат повећања неопорезивог цензуса на приходе од доприноса у 2024. години који износи око 4 млрд динара.

Приходи од пореза на добит правних лица у периоду 2023–2026. године зависе од путање привредног раста, релативне стабилности курса динара и опште профитабилности привреде. Процена прихода по овом основу је неизвесна како због економских фактора, тако и због могућности коришћења пореског кредита или повраћаја, као и разлика између рачуноводствених и пореских биланса. Раст профитабилности привреде у 2022. години допринео је значајном скоку пореза на добит у 2023. години с обзиром да се порез на добит по коначном обрачуна уплаћује у наредној години. Очекује се да се у периоду до 2026. године наплата пореза на добит стабилизује у складу са кретањем БДП.

Главна детерминанта кретања ПДВ је домаћа тражња вођена расположивим дохотком становништва. Расположиви доходак као највећа детерминанта потрошње зависи од кретања зарада, пензија, социјалне помоћи и осталих облика доходака, укључујући и дознаке, као и од динамике кредитне активности банака према становништву.

Као и код пореза на доходак грађана, ризици за остварење пројекције ПДВ у наредном периоду, поред опште неизвесности међународног економског окружења, односе се и на кретање зарада у приватном сектору, раст привредне активности, као и на степен сиве економије, односно ефикасност у њеном смањењу.

Подизање ефикасности наплате и контроле пореских обвезника ће бити настављено у наредном периоду, с тим што ефекти борбе против сиве економије нису експлицитно укључени у средњорочну пројекцију јавних прихода. У овом сегменту простор за даља побољшања створиће се јачањем и модернизацијом пореске администрације.

Пројекција прихода од акциза сачињена је на основу важеће акцизне политике и пројектоване потрошње акцизних производа. Ванредно повећање акциза од 8% предвиђено је у октобру ове године, а у јануару ће бити примењено усклађивање са растом потрошачких цена, први пут након 2020. године.

У претходном периоду од марта 2022. године до 30. априла 2023. године, Влада је због повећања произвођачких цена деривата нафте услед раста цене сирове нафте на светском тржишту, а у циљу очувања стабилности и стандарда грађана и неометаног снабдевања тржишта дериватима нафте, у више наврата вршила привремено смањење износа акцизе на деривате нафте (безоловни и оловни бензин и гасна уља – дизел гориво) тако што је последње важеће усклађене износе акцизе на наведене деривате нафте смањивала од 20% до 5%, у зависности од периода примене. Истовремено, током 2023. године акцизе нису индексирани растом потрошачких цена у 2022. години, а умањење

акциза на деривате нафте важило је до 30. априла 2023. године. У наредним годинама, услед опрезности, није претпостављен раст потрошње нафтних деривата.

У оквиру акцизне политике код дуванских производа очекује се даље постепено усклађивање са директивама ЕУ у складу са средњорочним планом поступног повећавања акцизног оптерећења. Код цигарета оно ће бити усмерено кроз постепено повећање акциза, како би се у прихватљивом временском року достигао ЕУ минимум од 1,8 евра по паклици у динарској противвредности прерачунато по званичном средњем курсу НБС. У наредном периоду је за потребе пројекције прихода од акциза, услед опрезности, предвиђен даљи очекивани пад тржишта дуванских производа.

Приходи од акциза на алкохолна пића, кафу и електричну енергију су пројектовани у складу са постојећом структуром потрошње и актуелном акцизном политиком, а од 2025. године предвиђено је увођење акцизе на природни гас који се користи за грејање и погон моторних возила.

Приходи од царина ће се стабилизovati на нивоу од око 1% БДП у наредном периоду. Приходи од царина пројектовани су у складу са очекиваним кретањем увоза, девизног курса и потрошње.

Пројектује се стабилизација учешћа у БДП осталих пореских прихода. Најзначајнији порески приход у овој категорији је порез на имовину чије учешће износи око 70%. Номинално повећање овог прихода може се очекивати по основу проширења основице. Повећање степена наплате, кроз повећање обухвата непокретности на које се порез плаћа (то јест по основу проширења пореске базе), није укључено у пројекције у средњем року и представља позитиван ризик. Поред пореза на имовину, у остале пореске приходе укључују се и порези на употребу, држање и ношење добара, те други облици пореза на локалном нивоу. Они су пројектовани у складу са кретањем инфлације, будући да је инфлаторна компонента уграђена у значајан део ових пореских облика.

Предвиђено је смањење учешћа непореских прихода у БДП, са 4,6% колико је приходовано у 2022. години на 3,8% колико се очекује да ће износити у 2026. години. Разлог за смањење пројектованог учешћа непореских прихода у БДП је искључивање из базне 2022. године, као и из 2023. године, свих оних прихода који се не сматрају структурним тј. трајним, првенствено ванредних непореских прихода. Ванредни непорески приходи су углавном једнократни, у одређеној мери неизвесни, како по питању износа, тако и по питању тренутка уплате. Највећи део ових прихода представљају ванредне уплате добити јавних предузећа и агенција, дивиденде буџета, приходи по основу наплаћених потраживања АОД, емисионе премије, итд. Редовни непорески приходи обухватају различите таксе, накнаде, казне, приходе органа и организација и све остале приходе који се остварују устаљеном динамиком током године. Овај тип непореских прихода индексира се са оствареном инфлацијом у претходној години, или пак прати промену у вредности основице на коју се примењују, и услед тога се коригује пројектованом инфлацијом.

Процесом приближавања државе чланству у ЕУ повећавају се расположива средства из ИПА и ИПАРД фондова која чине преовлађујући део прихода од донација. У пројектоване износе по основу донација укључена су и средства по основу секторске буџетске подршке ЕУ. У 2023. години, изузетно, укупан прилив донација по основу помоћи за ублажавање енергетске кризе од ЕУ износиће 18,4 млрд динара. Приходи по основу донација су неутрални у односу на резултат, с обзиром да су једнаки расходима по овом основу.

Одговорном фискалном политиком у комбинацији са добрим макроекономским перформансама у протеклом периоду обезбеђено је релаксирање политике плата и пензија и значајно повећање капиталних инвестиција као битне компоненте развоја

привреде. Посебна пажња је посвећена унапређењу ефикасности реализације капиталних инвестиција државе. Социјална компонента буџета је побољшана бољим таргетирањем програма социјалне помоћи и већим издвајањем за функције здравства и образовања. Плате и пензије заједно чине преко 40% расхода на нивоу сектора државе и њихова стабилизација је од пресудног значаја за одрживост јавних финансија.

Табела 9. Укупни расходи у периоду 2022–2026. године, % БДП

Опис	Извршење		Пројекција		
	2022	2023	2024	2025	2026
ЈАВНИ РАСХОДИ	46,9	45,3	44,8	44,0	43,8
Текући расходи	36,4	37,1	37,2	37,0	36,7
Расходи за запослене	9,8	9,7	10,0	10,0	10,0
Куповина робе и услуга	7,9	7,7	7,7	7,5	7,5
Отплата камата	1,5	1,9	2,1	2,2	2,3
Субвенције	2,3	2,7	2,4	2,2	2,2
Социјална помоћ и трансфери	13,1	13,5	13,8	14,0	13,6
<i>од чега пензије</i>	<i>9,0</i>	<i>9,6</i>	<i>10,6</i>	<i>10,8</i>	<i>10,4</i>
Остали текући расходи	1,9	1,5	1,3	1,2	1,2
Капитални расходи	7,4	7,2	6,8	6,5	6,6
Нето буџетске позајмице	2,9	0,8	0,5	0,2	0,2
Отплата по основу гаранција	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2

Извор: Министарство финансија

У 2020. и 2021. години дошло је до промене тренда у јавним расходима с обзиром на размере кризе изазване пандемијом. Реализоване мере помоћи довеле су до привременог повећања учешћа расходне стране буџета у БДП. У 2022. години смањена је експанзивност фискалне политике, али су обезбеђена значајна средства за ублажавање последица енергетске кризе, као и у 2023. години.

С обзиром на ограничен фискални простор у наредном периоду зараде ће се повећавати умерено и контролисано, водећи рачуна о њиховом учешћу у БДП.

Чланом 27е Закона о буџетском систему предвиђено је ограничење расхода за запослене сектора државе од 10% БДП. Усклађивање плата у свим институцијама (ентитетима) које чине сектор државе, ограничено је дефинисаним учешћем ових расхода у БДП. Надаље, ово ограничење коригује се навише у случају повећања обухвата сектора државе, односно укључивањем нових ентитета у сектор државе, односно наниже у случају искључивања ентитета из сектора државе⁷.

Како је фискални оквир сектора државе проширен за сопствена средства здравствених установа и средњих школа, процењени ниво расхода за запослене из тих средстава је 0,2% БДП. Проширивање обухвата сектора државе, по овом основу, имплицира корекцију максималног лимита за расходе запослених у сектору државе на 10,2% БДП. Издаци за робе и услуге ће се смањивати у средњорочном периоду у смислу учешћа у БДП, с обзиром да је предвиђено да номинално расту спорије од раста номиналног БДП. Висок ниво у 2022. години у највећој мери је резултат већих расхода у сектору здравства. Имајући у виду растуће трошкове задуживања на међународном финансијском тржишту и потребе за финансирањем дефицита пројектовано је да ће у наредном периоду ниво расхода за камате благо расти.

Социјална помоћ и трансфери становништву представљају највећу расходну категорију буџета државе. Највећа појединачна ставка ове групе расхода, а уједно и највећа ставка свих расхода, су пензије. Од 2020. године закључно са 2022. годином, пензије су се усклађивале коришћењем „швајцарске формуле”, како би се истовремено обезбедио

⁷ Нови ентитети могу се укључити или искључити из обухвата сектора државе у складу са статистичким критеријумима и међународним стандардима који их одређују.

раст животног стандарда пензионера и одрживост пензионог, и система јавних финансија. „Швајцарска формула” подразумева индексацију, односно увећање пензија једнако збиру половине стопе раста просечне зараде и половине стопе раста потрошачких цена.

Од 2023. године примењује се другачији начин индексације пензија, односно, усклађивање пензија узима у обзир и учешће пензија у БДП, како би се додатно заштитио животни стандард пензионера. Индексација пензија, те њихово кретање, опредељује и путању кретања укупних расхода за трансфере становништву и социјалну заштиту кад је реч о учешћу у БДП. С обзиром на тренутну процену нивоа масе пензија у БДП, за наредну годину предвиђена је индексација пензија растом просечне зараде. Поред тога, исплаћене су ванредно индексирани пензије (5,5%) у новембру 2023. године. Остали облици социјалних давања и трансфера становништву у наредном периоду усклађиваће се применом прописане индексације, текућих и планираних измена политика у овој области и пројектованим бројем корисника.

Смањење субвенција које служе као помоћ неефикасним сегментима јавног сектора омогућило је повећање оног дела субвенција које представљају праве подстицаје привреди, пре свега пољопривреди и малим и средњим предузећима, и које доводе до убрзања привредне активности. Током 2023. године бележи се привремени раст субвенција у смислу учешћа у БДП, узрокован већим расходима намењеним превазилажењу негативних ефеката растућих цена енергената, а који ће бити финансиран из донације Европске уније, те додатним субвенцијама намењених пољопривреди и саобраћајној инфраструктури.

Категорије осталих текућих расхода чине различити издаци, као што су дотације удружењима, политичким странкама, верским и спортским организацијама, казне, накнада штете итд. Као и код субвенција једнократни раст је узрокован фискалном реакцијом на кризу, с обзиром да су се са ове позиције исплаћивали фискални стимулуси становништву.

Током претходних година значајно је побољшана ефикасност извршења јавних инвестиција. Капитални расходи су у 2022. години достигли чак 7,4% БДП, упркос проблемима које је проузроковала пандемија и енергетска криза. У наредном средњорочном периоду очекује се очување високог нивоа улагања у јавну инфраструктуру, поготово након одлуке да се изложба Експо одржи 2027. године у Београду. Најзначајнији радови су на путној, железничкој, комуналној и водној инфраструктури који се углавном финансирају из међународних кредита. Поред саобраћајне инфраструктуре обезбеђена су средства за додатна капитална улагања у здравству, енергетици, заштити животне средине, просвети, култури, одбрани и другим областима које представљају најважније функције државе. Ово је све део новог инвестиционог циклуса на националном нивоу који је омогућен стварањем фискалног простора и подржан повољним условима за задуживање на међународном финансијском тржишту у претходном периоду.

Опште опредељење фискалне политике у средњем року јесте повећање улагања у инфраструктуру на свим нивоима власти. Кад је реч о локалном нивоу власти то се пре свега односи на улагања у водоводну и канализациону инфраструктуру, управљање отпадом, локалну путну инфраструктуру и друго. Град Београд је током ове године започео пројекат изградње метроа, уз помоћ државе.

У средњорочном фискалном оквиру, до краја 2026. године, пројектована је избалансирана укупна фискална позиција локалне самоуправе. То значи да у збиру сви градови и општине имају приближно избалансиран буџет. Пројекција је рађена на основу кретања у претходном периоду, у коме су збирно ЈЛС најчешће биле у суфициту.

Овакво стање на нивоу свих локалних самоуправа је последица раздуживања у претходном периоду. То не значи да појединачне ЈЛС не могу забележити дефицит (у складу са фискалним правилом), што зависи од фискалне позиције сваке појединачне општине и града.

На кретање категорије буџетских позајмица највише су утицала средства намењена превазилажењу негативних последица енергетске кризе. У 2022. години за ове потребе су исплаћена средства у износу од 2,7% БДП, а у 2023. години је процењено да ће извршење бити око 0,5% БДП. У наредном периоду очекује се снижавање учешћа ове расходне категорије на 0,2% БДП.

Отплата по основу издатих гаранција и плаћање гаранција по комерцијалним трансакцијама представљају обавезе по основу дуга јавних предузећа које је републички буџет преузео на себе, с обзиром да та предузећа нису могла самостално да их извршавају. Ови расходи су представљали велики терет за буџет с обзиром на дугогодишње неефикасно пословање великог броја државних предузећа и привредних друштава. У претходном периоду ови расходи су значајно смањени, а планом отплате предвиђено је да ће до 2026. године ови расходи износити 0,2% БДП на годишњем нивоу.

4.4. ЦИКЛИЧНО ПРИЛАГОЂЕНИ ФИСКАЛНИ БИЛАНС

Циклично прилагођени фискални биланс је фискални биланс из кога је искључен изоловани утицај привредног циклуса, а идентитет од кога се полази је следећи⁸:

$$FB = CB + CAB$$

Део фискалног биланса (FB) који није под утицајем цикличних флукуација назива се циклично прилагођени фискални биланс (CAB), а циљ ове процедуре је изоловање цикличне компоненте фискалног биланса (CB) која је резултат дејства производног јаза. Стварни фискални биланс биће једнак циклично прилагођеном у случају да је производни јаз једнак нули, тј. ако је стопа раста реалног БДП једнака потенцијалној. Структурни фискални биланс се даље рачунски добија елиминацијом једнократних ефеката на приходној и расходној страни, и тако показује структурну (трајну) фискалну позицију.

Фискални простор креиран у претходном периоду и значајно структурно унапређена фискална позиција земље, омогућили су релаксацију фискалне политике у кризним временима.

Избијањем пандемије коронавируса почетком 2020. године и увођењем мера за здравствену заштиту становништва, глобална економија је ушла у кризу без преседана. Утицај на фискалну позицију је био видљив кроз смањене прихода буџета, који су последица успоравања економске активности услед пандемије, и драматично већих расхода условљених већим трошковима здравствене заштите и доношењем обимног пакета помоћи привреди и грађанима. У таквој ситуацији, уобичајена анализа привредног циклуса, квантификација фискалних мултипликатора и оцена еластичности фискалног биланса у односу на производни јаз не даје сасвим коректне оцене фискалне позиције земље. Одговор фискалне политике на сложену економску ситуацију узроковану пандемијом коронавируса у 2020. и 2021. години, представљен је опсежним пакетом мера помоћи привреди. У случају одсуства мера подршке привреди и становништву благ пад БДП у 2020. години и снажан опоравак током 2021. године би изостао, а већа контракција привреде би утицала на знатно спорији опоравак у наредном средњорочном периоду.

⁸ Детаљнији опис коришћене методологије и резултата могу се пронаћи у Фискалној стратегији за 2013. годину са пројекцијама за 2014. и 2015. годину или путем линка https://www.mfin.gov.rs/upload/media/jzsbpL_601ab1585ca02.pdf

Табела 10. Фискални биланс и компоненте за обрачун циклично прилагођеног биланса у периоду 2005–2026. године, % БДП*

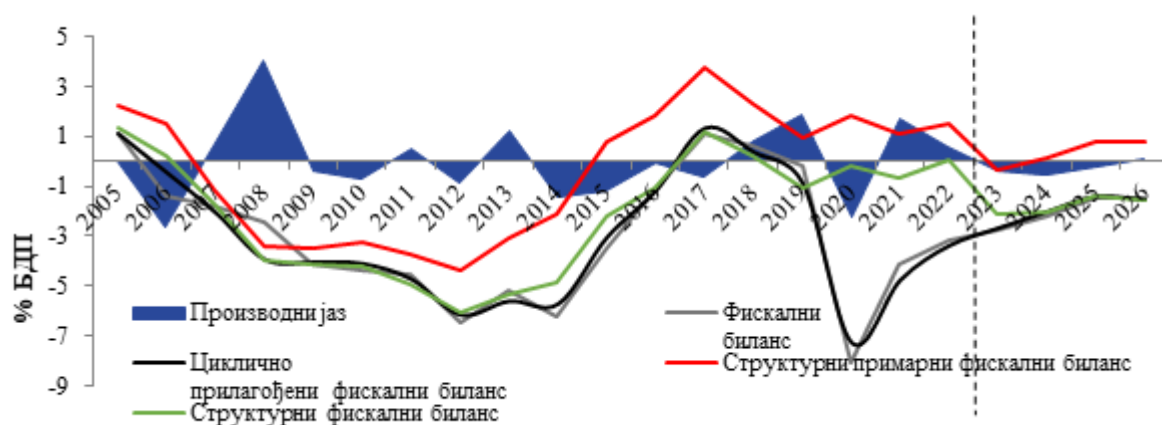
	Производни јаз	Фискални биланс	Примарни фискални биланс	Циклично прилагођени фискални биланс	Циклично прилагођени примарни фискални биланс	Структурни фискални биланс	Структурни примарни фискални биланс**	Фискални импулс
2005	0,0	1,1	2,0	1,1	2,0	1,3	2,2	
2006	-2,7	-1,4	-0,1	-0,5	0,8	0,2	1,5	1,2
2007	0,8	-1,8	-1,2	-2,1	-1,5	-1,7	-1,2	2,3
2008	4,1	-2,5	-1,9	-3,9	-3,4	-4,0	-3,4	1,9
2009	-0,4	-4,2	-3,6	-4,0	-3,4	-4,1	-3,5	0,0
2010	-0,7	-4,3	-3,4	-4,1	-3,1	-4,2	-3,2	-0,3
2011	0,5	-4,5	-3,4	-4,7	-3,6	-4,9	-3,8	0,4
2012	-0,8	-6,4	-4,7	-6,1	-4,4	-6,1	-4,4	0,9
2013	1,2	-5,1	-3,0	-5,6	-3,4	-5,3	-3,1	-1,0
2014	-1,4	-6,2	-3,5	-5,7	-3,0	-4,8	-2,2	-0,4
2015	-1,2	-3,5	-0,5	-3,0	0,0	-2,2	0,8	-3,0
2016	-0,1	-1,2	1,7	-1,2	1,7	-1,1	1,8	-1,8
2017	-0,6	1,1	3,6	1,3	3,9	1,2	3,7	-2,1
2018	0,8	0,6	2,7	0,4	2,5	0,2	2,3	1,4
2019	1,9	-0,2	1,8	-0,9	1,1	-1,1	0,9	1,3
2020	-2,3	-8,0	-6,0	-7,2	-5,2	-0,2	1,8	6,4
2021	1,7	-4,1	-2,4	-4,7	-3,0	-0,7	1,1	-2,2
2022	0,5	-3,2	-1,7	-3,4	-1,9	0,0	1,5	-1,1
2023	-0,4	-2,8	-1,0	-2,7	-0,9	-2,1	-0,3	-1,0
2024	-0,5	-2,2	-0,1	-2,0	0,1	-2,0	0,1	-1,0
2025	-0,3	-1,5	0,6	-1,4	0,8	-1,4	0,8	-0,7
2026	0,1	-1,5	0,8	-1,5	0,8	-1,5	0,8	0,0

* За период 2023–2026. године приказане су пројектоване вредности.

** Структурни примарни биланс добијен је искључивањем процењених једнократних прихода и расхода. Резултати који приказују промену структурног примарног дефицита не искључују експлицитно ефекте повећања ефикасности наплате прихода, па се оцена структурног прилагођавања у 2015. и 2016. години делимично разликује од претходно приказаних ефеката.

Извор: Министарство финансија

Графикон 11. Производни јаз, циклично прилаг. и структурни фиск. биланс у периоду 2005–2026. год, % БДП*

*За период 2023–2026. године приказане су пројектоване вредности

Графикон 12. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2006–2026. године, % БДП*

*За период 2023–2026. године приказане су пројектоване вредности.

Структурна фискална позиција земље није нарушена у периоду између 2020. и 2022. године, због тога што су спроведене мере помоћи привреди и становништву из домена фискалне политике биле временски ограниченог карактера. Осим тога, енергетска криза условила је значајне интервенције државе у домену обезбеђивања енергетске стабилности у 2022. години. На ове потребе, утрошено је 2,8% БДП. Током 2022. године реализован је и одређени износ средстава као вид помоћи становништву у висини од 0,9% БДП. Осим повећаних издатака за енергенте, помоћ становништву и привреди, обезбеђена је и смањењем акциза на нафтне деривате.

Током 2023. године, промена у структурној позицији сектора државе делом је условљена изменом формуле за усклађивање пензија у складу са новим фискалним правилима као и ванредним повећањем висине пензија у 2022. и 2023. години. Ново посебно фискално правило уводи директну везу између начина усклађивања пензија и учешћа овог облика расхода у БДП. Овакво системско решење обезбеђује да се не угрози одрживост јавних финансија, а да примања и стандард пензионера у већој мери рефлектују економску снагу земље. Остатак благог погоршања структурне фискалне позиције последица је и раста учешћа расхода за камате у БДП. Увећани трошкови задуживања, као последица мера за сузбијање инфлаторних тенденција на домаћем и међународном тржишту, свакако ће и у наредном периоду имати негативан ефекат сличног интензитета. Међутим, сет усвојених фискалних правила, поред осталог, предвиђа директну везу између планираних нивоа фискалног резултата и учешћа јавног дуга у БДП. На тај начин, поставља се и граница структурног фискалног резултата у средњем и дугом року, са основним циљем да се обезбеди одржив ниво јавног дуга.

Како је фискални импулс дефинисан као разлика два узастопна циклично прилагођена (примарна) резултата, оцењује се да је фискална политика током 2020. године била изразито експанзивно-контрациклична, усмерена на ублажавање негативног економског циклуса. Услед нешто мањег обима пакета мера економске подршке у 2021. години, фискална политика је рестриктивнија него претходне године, а по карактеру такође контрациклична. У 2022. и 2023. години оцењено је да је фискална политика благо рестриктивна, и поред значајних издвајања за ублажавање енергетске кризе. Делом је то и последица раста расхода за камате који се искључују из обрачуна примарног резултата. Сличан рестриктиван карактер политике, а услед потребе да се фискални резултати доведу на ниво предвиђен фискалним правилима, очекује се и у периоду од 2024. до 2026. године.

Графикон 13. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2006–2023. године, % БДП

У складу са међународном праксом и према Закону о јавном дугу („Службени гласник РС”, бр. 61/05, 107/09, 78/11, 68/15, 95/18, 91/19 и 149/20), Стратегија управљања јавним дугом за наредни средњорочни период треба да буде подржана и конзистентна са општим Владиним средњорочним макроекономским оквиром и саставни је део Фискалне стратегије. Стратегија управљања јавним дугом заснива се на принципима који дефинишу потребу за транспарентним и предвидивим процесом задуживања, уз перманентан развој тржишта државних хартија од вредности и прихватљив ниво изложености финансијским ризицима.

На крају септембра 2023. године стање дуга сектора државе износило је 4.188,7 млрд динара, односно 51,7% БДП. Од тога се на јавни дуг Републике Србије односило 4.156,0 млрд динара, док се 30,2 млрд динара односило на негарантовани дуг ЈЛС и 2,4 млрд динара на негарантовани дуг ЈП „Путеви Србије” и Коридора Србије д.о.о. Београд. Директан јавни дуг Републике Србије износио је 3.939,5 млрд динара, док је индиректни јавни дуг Републике Србије износио 216,5 млрд динара. Унутрашњи јавни дуг Републике Србије је износио 1.205,2 млрд динара, а спољни јавни дуг Републике Србије износио је 2.950,8 млрд динара. Према подацима од 30. септембра 2023. године, у валутној структури дуга сектора државе и даље највеће учешће има дуг деноминован у еврима у износу од 58,3% укупног дуга сектора државе. Затим су највише заступљени динар са 20,5 % и амерички долар са 13,7%. Остатак дуга је деноминован у специјалним правима вучења 6,9% и осталим валутама 0,6%. На дан 30. септембра 2023. године највећи део дуга сектора државе је са фиксном каматном стопом 72,5%, док се на дуг са варијабилном каматном стопом односило 27,5% укупног дуга. Међу варијабилним каматним стопама највише су заступљени Euribor 70,3%, затим каматна стопа за специјална права вучења 24,8%, Belibor 4,3%, док је учешће обавеза са осталим каматним стопама 0,6%.

Фискални оквир у периоду 2024–2026. године: Захваљујући мерама фискалне консолидације у претходном периоду створен је фискални простор који је омогућио богате пакете мера у склопу борбе против ефеката кризе изазване пандемијом током

2020. и 2021. године, а у 2022. години су обезбеђена средства за ублажавање ефеката енергетске кризе, изазване сукобом у Украјини. Реакција фискалне политике у наредном периоду, креиране мере и њихове фискалне импликације биће одређени тако да не угрозе стабилност јавних финансија и темпо смањења јавног дуга, да одрже животни стандард становништва и помогну привредни развој, али и да осигурају флексибилност у случају снажнијег удара кризе. Циљеви фискалне политике у наредном средњорочном периоду биће обезбеђење стабилне позиције јавних финансија и опадајућа путања јавног дуга. Смањење учешћа дуга је уско везано за снижавање дефицита као главног фактора задуживања, тако да динамика спуштања дефицита опредељује и промену кретања дуга. Растући трошкови задуживања на међународном финансијском тржишту такође захтевају опрез и рестриктивност фискалне политике.

Имајући у виду пројектовани резултат буџета Републике Србије за период 2024–2026. године, укључујући и обим повлачења кредитних средстава за пројектно финансирање од буџетских корисника, ефекте промене девизног курса динара према еврџу и америчком долару, у основном макроекономском сценарију, јавни дуг Републике Србије требало би да буде на нивоу од 49,0% БДП на крају 2026. године.

Табела 11. Основна пројекција стања јавног дуга сектора државе до 2026. године

	2023 п	2024 п	2025 п	2026 п
Јавни дуг (централни ниво власти), млрд РСД	4.273,9	4.472,9	4.719,9	4.967,9
Дуг централне државе, у % БДП	52,7%	51,0%	49,9%	49,0%
Негарантовани дуг јединица локалне самоуправе*, у % БДП	0,6%	0,7%	0,8%	1,0%
Дуг сектора државе, у % БДП	53,3%	51,7%	50,7%	50,0%

* и осталог сектора државе

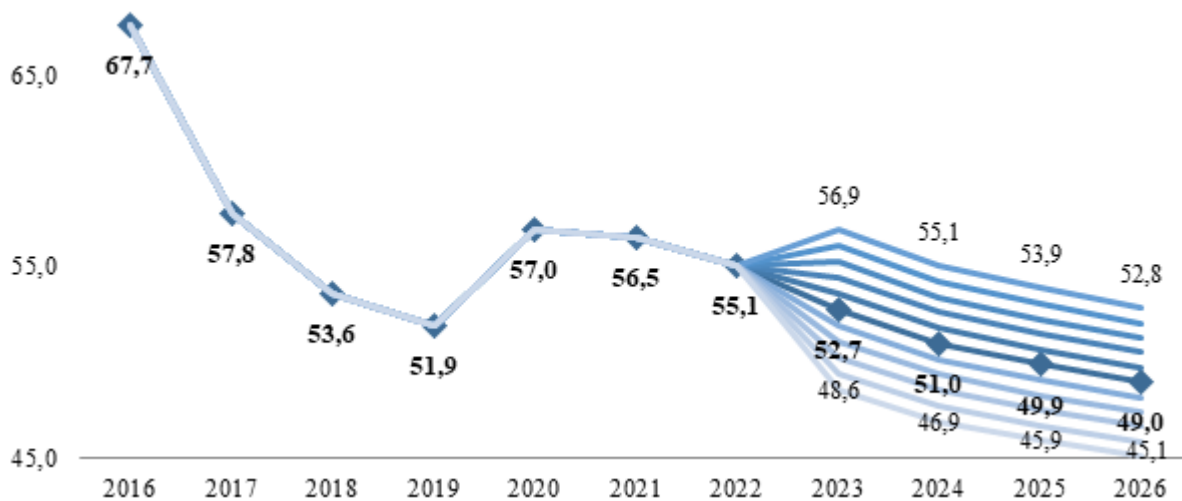
Извор: Министарство финансија

Предвиђа се да ће негарантовани дуг локалног нивоа власти бити на нивоу од око 1,0% БДП до краја 2026. На крају 2026. године стање дуга сектора државе требало би да буде на нивоу од 50,0% БДП.

Финансијски и фискални ризици могу довести до раста јавног дуга већег од предвиђеног основним сценаријем. Ризици који су присутни и који могу да доведу до раста задужености и трошкова сервисирања јавног дуга су: ризик рефинансирања, девизни ризик, тржишни ризик (ризик каматних стопа, ризик инфлације), ризик ликвидности, кредитни и оперативни ризици и ризици везани за дистрибуцију трошкова сервисирања (структура дуга, концентрација обавеза).

Због високог учешћа јавног дуга деноминованог у иностраној валути (79,4%), евидентно је да ће девизни ризик детерминисати понашање ратија јавни дуг/БДП у наредном периоду и битно условљавати успех мера фискалне политике на консолидацији јавних финансија и смањењу учешћа јавног дуга у БДП-у.

Графикон 14. Утицај промена курса динара према корпи валута из портфолија јавног дуга на промену рацио јавног дуга и БДП – Централни ниво власти

Извор: Министарство финансија

На графикону је представљено кретање рација јавног дуга Републике Србије и БДП-а у зависности од промене курса динара према одређеној корпи валута. Приказана је основна пројекција са алтернативним сценаријима у зависности од апрецијације, односно депрецијације курса динара у распону од 10% апрецијације до 10% депрецијације динара у односу на корпу валута. Применом наведених сценарија може се видети да би се рацио за 2026. годину кретао у распону од 45,1% до 52,8%, док би за основни сценарио био на нивоу од 49,0%.

У циљу смањивања изложености варијабилним каматним стопама, уговарање нових обавеза се врши по фиксним каматним стопама, тамо где је то могуће, а поготову у домену зајмова намењених за финансирање инвестиционих пројеката.

У циљу оптимизације портфолија и ефикаснијег управљања јавним дугом, урађена је анализа трошкова и ризика алтернативних стратегија задуживања, применом модела Светске банке (Medium Term Debt Strategy Model – MTDS), у условима основног сценарија, али и у условима шокова који могу довести до промене основног сценарија: девизни курс, промена каматних стопа на међународном и домаћем тржишту, комбиновани шок.

Стратегија управљања јавним дугом у наредном средњорочном периоду полази од претпоставке да ће финансирање бити обезбеђено задуживањем и на домаћем и на међународном финансијском тржишту. Флексибилност у домену избора тржишта на коме ће се вршити задуживање, валуте задуживања и инструмента финансирања један је од неопходних услова како би финансирање издатака буџета Републике Србије било обезбеђено. Одлука о годишњем задуживању се доноси у оквиру закона о буџету за одређену фискалну годину. У зависности од промене основних фискалних агрегата могућа је корекција плана задуживања током фискалне године.

Почетком 2024.године очекује се успостављање међународног линка (i-Link) између Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности и Euroclear банке, како би се олакшале трансакције салдирања државних бенчмарк обвезница преко Euroclear провајдера пост трговинских трансакција. Основне предности приступања Euroclear систему су ширење базе инвеститора кроз лакшу доступност домаћих хартија од вредности страним инвеститорима, што даље смањује трошкове у редукованом ланцу учесника куповине хартија од вредности, а тиме и пад приноса на хартије и ниже

трошкове задуживања емитента. Такође, повећава се ликвидност секундарног тржишта ширењем базе инвеститора.

4.6. АНАЛИЗА ОСЕТЉИВОСТИ И ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ

Фискални ризици представљају изложеност јавних финансија одређеним околностима које могу проузроковати одступања од пројектованог фискалног оквира. До одступања може доћи у приходима, расходима, фискалном резултату, као и у имовини и обавезама државе, у односу на оно што је планирано и очекивано. На спољашње ризике, попут природних катастрофа или глобалних финансијских криза, Влада не може да утиче, али могуће је дефинисати излазне стратегије које би ублажиле њихово дејство (очување стабилности у добрим временима како би у условима рецесије или кризе фискална политика имала простора за адекватан одговор, осигурање у случају природних катастрофа и сл.). Унутрашњи ризици, односно њихова материјализација последица су активности у јавном сектору, те се на вероватноћу њихове реализације може утицати одлукама и политикама Владе.

Идентификација највећих фискалних ризика који могу утицати на државне финансије у средњем року полазна је тачка у бољем управљању фискалним ризицима. О одређеним фискалним ризицима постоје детаљни подаци и лако се може идентификовати да ли ће и са коликом вероватноћом утицати на фискалне агрегате у средњем року. За друге, пак, не постоје довољно детаљни подаци, али и само њихово идентификовање подиже свест о могућности да у наредном периоду доведу до одступања од планираног фискалног оквира.

Министарство финансија има водећу улогу у управљању фискалним ризицима. Као кључна институција за средњорочно макроекономско и фискално планирање, формулацију и управљање буџетом, Министарство финансија мора имати и водећу улогу у успостављању институционалне и законске структуре, те изградњи капацитета неопходних за управљање фискалним ризицима. Сектор за праћење фискалних ризика, организациона јединица за управљање фискалним ризицима у Министарству финансија, основан је са циљем да ради на јачању законске регулативе и методолошког оквира, изградњи капацитета, те развијању техничких алата и модела неопходних за праћење и процену фискалних ризика. Намера је да резултат ових активности буде идентификација и процена ризика и предлагање излазних стратегија, као помоћ Влади у очувању стабилности јавних финансија, што је кључни циљ фискалне политике и један од основних предуслова за динамичнији привредни раст.

У циљу спровођења наведеног процеса праћења фискалних ризика, у октобру 2021. године, усвојена је Јединствена методологија, која је припремљена уз помоћ Светске банке, која обухвата четири основне методологије и то: 1) Методологију за праћење фискалних ризика који произлазе из пословања јавних предузећа; 2) Методологију за праћење фискалних ризика по буџет Републике Србије који произлазе из вршења надлежности јединица локалне самоуправе; 3) Методологију за праћење фискалних ризика по основу судских поступака; 4) Методологију за праћење фискалних ризика који се јављају као последица елементарних непогода.

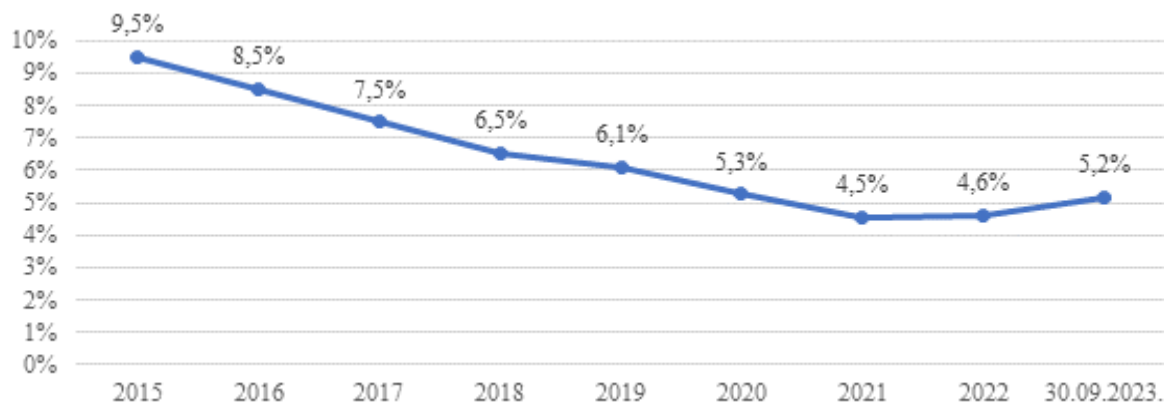
Гаранције издате од стране државе утичу на висину јавног дуга, али и на висину дефицита, уколико отплату по кредиту уместо првобитног дужника преузме држава. Издате гаранције су према дефиницији одређеној Законом о јавном дугу⁹ део индиректних обавеза и у укупном износу се укључују у јавни дуг. Ограничења постављена на издавање нових гаранција дала су резултате те се учешће индиректних

⁹ Закон о јавном дугу („Службени гласник РС”, бр. 61/05, 107/09, 78/11, 68/15, 95/18, 91/19 и 149/20).

обавеза у укупном јавном дугу смањује. Индиректне обавезе (издате гаранције од стране Републике Србије) су учествовале са 4,6% у дугу сектора државе на крају 2022. године, док су на крају трећег квартала 2023. године оне чиниле 5,2% дуга сектора државе.

На крају 2022. године стање дуга по основу издатих гаранција износило је 1,5 млрд евра, односно 2,6% БДП.

Графикон 15. Учешће индиректног дуга у укупном јавном дугу Републике Србије

Отплата главнице по основу гарантованих кредита, сервисираних из буџета Републике Србије у 2022. години износила је 21,3 млрд динара, од чега 17,7 млрд динара утиче на дефицит. Рачуноводствена методологија, до 2014. године, није у расходе укључивала отплате по основу гаранција¹⁰.

Од 2014. године део ових расхода је укључен у расходе буџета¹¹. Независно од буџетског и рачуноводственог приказа, дуг који уместо главног дужника плаћа држава повећава укупне потребе за задуживањем.

Графикон 16. Отплата дуга по основу активираних гаранција, у млрд динара

¹⁰ Отплата по основу гаранција из републичког буџета је у расходе укључена по готовинској основи. Међународни стандарди, који се заснивају на обрачунској основи, у расходе укључују цео износ преосталог дуга, у моменту активирања гаранције, док се сама отплата дуга по том основу третира као финансијска трансакција.

¹¹ Део расхода по основу отплате по гаранцијама за ЈП „Путеви Србије” не укључује се у расходе буџета, јер је ово предузеће део сектора државе, те су расходи који су финансирани гарантованим кредитима били део расхода сектора државе у моменту трошења средстава, док се сама отплата третира као финансијска трансакција („испод црте”).

План отплате по основу гаранција (укупно главница и камата) у Закону о изменама и допунама закона о буџету Републике Србије за 2023. годину („Службени гласник РС” бр. 75/2023) износи 35,7 млрд динара, од чега се у расходе који утичу на резултат укључује 24,5 млрд динара за отплату главнице по гаранцијама.

Индириктни дуг, те укључивање дела отплата по основу гаранција у буџетске расходе, и повећање дефицита по том основу, повећали су свест о растућим фискалним ризицима који произилазе по основу издатих гаранција. Стога су предузете активности које ограничавају издавање нових гаранција. Изменама Закона о јавном дугу забрањено је издавање нових гаранција за кредите за потребе ликвидности. Изменама Закона о Фонду за развој Републике Србије онемогућено је даље давање контрагаранција за гаранције издате од стране Фонда за развој Републике Србије.

Поред ограничења у издавању државних гаранција кључни корак у смањењу и отклањању фискалних ризика по овом основу је у реформи државних и јавних предузећа, корисника гаранција, како би били способни да отплаћују своје кредите. Већи број предузећа, која су и највећи корисници гаранција, налазе се у процесу реструктурирања, односно спровођења планова реструктурирања урађених у сарадњи са међународним финансијским институцијама.

Законом о изменама и допунама закона о буџету Републике Србије за 2023. годину („Службени гласник РС” бр. 75/2023) планирано је издавање гаранција највише до 319,8 млрд динара.

Структурне реформе јавних и државних предузећа, њихово оспособљавање за тржишну утакмицу и финансијску одрживост, с једне стране, и ограничено и циљано издавање нових гаранција, с друге стране, допринеће умањењу фискалних ризика по овом основу и одржавању расхода у планираним, тј. пројектованим оквирима у наредном средњорочном периоду.

Пословање јавних предузећа представља значајан извор фискалних ризика, како на страни буџетских прихода, тако и на страни расхода. Јавна предузећа се у пословању суочавају са бројним проблемима, од наплате потраживања, до редовног измиривања обавеза према повериоцима, држави и запосленима и сл. Држава као оснивач и њихов једини власник је одговорна за пословање и њихово је последње уточиште у случају неликвидности. Постоји неколико канала кроз које се могу материјализовати фискални ризици везани за пословање јавних предузећа. Највећи, али не и једини ризик, су државне гаранције дате за кредите јавних предузећа. Одрживост, ефикасност и профитабилност јавних предузећа утичу на приходе буџета, односно на износ добити коју уплаћују у буџет. Квалитет производа и услуга које обезбеђују јавна предузећа утичу на ефикасност и профитабилност приватног сектора и у крајњој инстанци на ниво пореза које уплаћују у буџет.

Јавна предузећа представљају значајан сегмент српске привреде која запошљавају око 67,5 хиљада људи. Јавна предузећа се оснивају као друштва за обављање делатности од општег интереса. Њихов рад уређен је Законом о јавним предузећима, који је усвојен у фебруару 2016. године, Законом о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије, а који је усвојен у септембру 2023, као и законима који дефинишу специфична подручја која нису обухваћена Законом о јавним предузећима (Закон о енергетици, Закон о привредним друштвима и др).

Током јесени 2021. године десили су се поремећаји на енергетском тржишту у свету. Криза у енергетском сектору се само надовезала на већ постојећу кризу изазвану пандемијом коронавируса. Због повећане тражње узроковане постпандемијским развојем економије и проблема у снабдевању, односно недовољне понуде и недовољних залиха, цене природног гаса су достигле историјске максимуме. Ово је подстакло

тражњу за осталим енергентима, чије су цене изузетно порасле. Високе цене осталих енергената, а у Европи и смањена производња из електрана на ветар и високе цене дозвола за емисију CO₂ довеле су до раста цена електричне енергије, такође до историјских максимума. У таквим условима, порасла је производња електричне енергије из угља, јер је она била повољнија од производње из гаса.

До сада се више пута показало, да раст неког од основних енергената, попут нафте и гаса, доводи до раста осталих цена на тржишту, а на целу ову већ тешку ситуацију се надовезала и криза у Украјини, те се као један од кључних проблема наметнуло питање енергетске сигурности и европске зависности од руских фосилних горива. Овај след догађаја утицао је да цене електричне енергије и природног гаса у свету достигну цене знатно веће од уобичајених у последњих неколико година. Енергетска криза неизбежно се прелила и на Србију, а највише су погођена енергетска предузећа, претежно АД „Електропривреда Србије” и ЈП „Србијагас”.

Због виших цена електричне енергије, које би угрозиле пословање привредних субјеката у Републици Србији, као и енергетских субјеката који обављају делатност преноса, односно дистрибуције електричне енергије (у вези набавке електричне енергије за губитке), препоручено је да АД ЕПС те субјекте снабдева по ценама знатно нижим од тржишних, чиме је АД ЕПС изложен финансијском ризику, односно ризик раста цена у потпуности је пребачен на АД ЕПС.

Током целе претходне 2022. године, а што је настављено и у првој половини 2023. године, Република Србија се борила да финансијским и стратешким мерама обезбеди и осигура снабдевање кључним енергентима. Поред наведеног, уложен је додатни напор да се настави са трансформацијом предузећа из енергетског сектора, тако је 6. априла 2023. године промењена форма „Електропривреде Србије” из јавног предузећа у нејавно акционарско друштво. Повећање цена електричне енергије од 1. септембра 2022. године, рационално планирање ресурса, кретање цене енергената и позитивни хидролошки трендови утицали су да у првој половини 2023. године АД ЕПС оствари резултате далеко боље од планираних за овај период. Током 2023. године настављено је са реализацијом планираних активности те је од 1. маја 2023. године дошло до новог повећања цене електричне енергије од 8%, чији ће се ефекти позитивно одразити у наредном периоду.

Што се тиче ЈП „Србијагас”, неповољна тржишна кретања и финансијска позиција дистрибутера природног гаса утицали су да Република Србија у претходном периоду учествује у финансирању набавки резервних количина гаса као и суфинансирању редовних набавки. Проактивним режимом рада током 2022. године обезбеђени су додатни складишни капацитети за природни гас у Мађарској, одакле су се ускладиштене количине повремено повлачиле у зимској сезони 2022/2023. године, а преостале количине омогућиће додатну сигурност снабдевања тржишта током зимске сезоне 2023/2024. године. Кретања цена енергената на светском тржишту утицало је да и ЈП „Србијагас” изврши и корекцију продајних цена гаса. Према томе од 1. јануара 2023. године ЈП „Србијагас” примењује нове цене природног гаса у делатности јавног снабдевања које су веће за 11%. Од 1. маја 2023. године је уведено ново повећање цена природног гаса за јавно снабдевање малих купаца и домаћинстава од 10%, а пун ефекат наведених повећања биће видљив у другој половини 2023. године.

Ефекти енергетске кризе у свету, нису заобили ни ЈП „Путеви Србије” који су идентификовани као носилац високог фискалног ризика због раста цене основних енергената и главних сировина потребних за обављање основне делатности, што би могло додатно да погорша финансијску позицију овог јавног предузећа, а самим тим и повећа ослањање на буџет Републике Србије. У циљу благовременог спречавања утицаја на буџет, током 2023. године Република Србија је донела низ мера. Како би се избегли

негативни ефекти и њихов утицај на буџет Републике Србије, ЈП „Путеви Србије” су од 1. априла 2023. године повећали цене путарина за 14%, односно 8% за возила са ТАГ уређајем.

Слична ситуација идентификована је и код „Коридори Србије” д.о.о, због високих издатака за капиталне инвестиције које су у надлежности овог друштва, те самим тим, промене основних сировина могу значајно повећати трошкове спровођења пројеката и повећати ослањање на буџет Републике Србије, у циљу континуиране реализације пројекта.

Укупна имовина републичких јавних предузећа на крају 2022. године износила је 3.454 млрд динара, док је као крајњи резултат остварен нето губитак у износу од 69 млрд динара.

Табела 12. Главни финансијски показатељи пословања јавних предузећа, млрд динара

Опис	2021	2022
Укупна имовина	3.217	3.454
Сопствени капитал	1.140	1.147
Укупни приходи	776	938
Нето добитак	-12,7	-69
Субвенције	67,3	56
Субвенције, без ЈП „Путеви Србије”	38,1	33

Извор: Финансијски извештаји за 2021. и 2022. годину

У 2022. години субвенције су, изражене у проценту укупних прихода, на нижем нивоу у односу на претходну годину и чине око 6% укупних прихода јавних предузећа. Одређене субвенције имају капитални карактер, као што су субвенције за ЈП „Путеви Србије”, које су намењене реконструкцији путне инфраструктуре.

Укупан нето резултат утврђен у трећем кварталу 2023. године је добитак у износу од 83,4 млрд динара. Резултат текуће године је прецењен за трошкове амортизације ЈП „Путеви Србије”, јер предузеће ове трошкове књижи тек на крају године у целокупном износу за дату годину. У трећем кварталу текуће године добит је остварило 27 предузећа у укупном износу од 101,8 млрд динара, што је више у односу на планирану добит од 53,2 млрд динара. Највећи утицај на позитиван нето резултат у посматраном периоду има „Електропривреда Србије” а.д. која је остварила нето добит у износу од 87,4 млрд динара. У трећем кварталу текуће године 9 предузећа је остварило нето губитак у укупном износу од 18,4 млрд динара, што је лошије у односу на планирани губитак од 7,9 млрд динара.

У циљу умањења фискалних ризика повезаних са пословањем јавних предузећа у току су процеси реструктурирања највећих јавних предузећа (групе предузећа које се баве железничким саобраћајем – „Железнице Србије” а.д, „Инфраструктура железнице Србије” а.д, „Србија Воз” а.д, „Србија Карго” а.д, ЕПС а.д. и ЈП „Србијагас”). Целокупан процес се спроводи у сарадњи за водећим светским финансијским институцијама – ММФ, Светском банком и Европском банком за обнову и развој (ЕБРД), како би се ова предузећа поставила на здраве основе и почела да функционишу по тржишном принципу, те умањили потенцијални фискални трошкови који могу проистећи из њиховог пословања.

Сектор за праћење фискалних ризика врши процену фискалних ризика јавних предузећа и применом модела предвиђеног Јединственом методологијом за праћење фискалних ризика у Републици Србији тзв. Алтманов 3-скор. Применом овог модела, за свако ЈП обрачунава се композитни индекс различитих финансијских показатеља ризика пословања јавних предузећа.

Према подацима из званичних финансијских извештаја достављених на дан 31. децембар 2022. године, од 36 јавних предузећа која прати Сектор за праћење фискалних ризика, применом овог модела идентификовано је 12 јавних предузећа (33,3%) који имају висок ризик, за 1 јавно предузеће (2,8%) идентификован је умерен ризик док преостала 23 јавна предузећа (63,9%) имају низак ризик у пословању. Јавна предузећа код којих је идентификован висок ризик пословања су углавном из енергетског сектора, који је захватила глобална енергетска криза, железничког саобраћаја као и остала предузећа која су у процесу реструктурирања. Над овим предузећима, Сектор за праћење фискалних ризика врши појачан надзор.

Сектор за праћење фискалних ризика ће у наредном периоду радити на унапређењу овог модела, са додатним квалитативним информацијама које могу бити од значаја за процену ризика пословања јавних предузећа.

Уплата добити од стране јавних предузећа и дивиденди друштава капитала у којима држава има власништво представљају значајан део непореских прихода. Привредна друштва чији је оснивач Република Србија или у којима Република Србија има учешће у власништву дужна су да најкасније до 30. новембра текуће буџетске године у буџет Републике Србије уплате најмање 50% сразмерног дела добити по завршном рачуну за 2022. годину, који у складу са законом који уређује привредна друштва припада Републици Србији као члану друштва.

Пре периода фискалне консолидације Република Србија имала је значајне фискалне трошкове спасавања државних банака. Укупни трошкови државних интервенција у банкарском сектору у периоду 2012–2015. године износили су око 900 милиона евра. То је износ издвојен за докапитализацију банака, различите финансијске трансакције приликом припајања неуспешних банака успешнијим, укључујући и исплату осигураних и неосигураних депозита (за шта су коришћена и средства Фонда за осигурање депозита).

Република Србија данас у банкарском сектору земље има директан удео у капиталу:

- Банке Поштанска штедионица а.д. Београд (78,55%),
- Српске банке а.д. Београд (76,69%).

У циљу доследног спровођења излазне стратегије и смањења фискалних ризика по овом основу настављају се реформске активности у области државних финансијских институција започете 2012. године, односно 2015. године.

Пословну стратегију за период 2023–2025. година усвојила је Скупштина Банке Поштанска штедионица у децембру 2022. године. Према пословној стратегији, БПШ ће наставити са реализацијом активности са акцентом на даље унапређење и развој у следећим областима: пословање са физичким лицима, предузетницима, микро, малим и средњим правним лицима, јединицама локалне самоуправе, јавним предузећима чији је оснивач Република Србија или аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе и привредним друштвима у којима Република Србија или аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе има власништво; побољшање интерне организације банке, корпоративног управљања и управљања ризиком; јачање ИТ инфраструктуре.

У складу са Владином стратегијом за државне банке, формирана је Стручна радна група за трансформацију Српске банке у специјализовану финансијску институцију за пружање свих врста финансијских услуга и подршке наменској индустрији Републике Србије дана 21. јануара 2019. године и почела је са формалним радом у марту 2019. године када је одржана конститутивна седница. Због наставка пандемије коронавируса, као и кризе изазване ратом у Украјини и текућих активности у оквиру Министарства

финансија током кризе, очекује се да ће активности усмерене на трансформацију Српске банке бити настављене током 2024. године.

Реформа прописа који уређују српски финансијски систем спроведена је фебруара 2015. године. Једна од карактеристика те реформе јесте и пренос надлежности праћења резултата пословања и рада органа управљања у банкама, друштвима за осигурање и другим финансијским институцијама чији је акционар Република Србија, као и организовање и спровођење поступка продаје акција у њима, са АОД на Министарство финансија, почев од 1. априла 2015. године. Реформом прописа је у домаћу регулативу транспонована и Директива о реструктурирању банака (*Bank Recovery and Resolution Directive – BRRD*) и функција реструктурирања банака поверена је НБС. У децембру 2016. године усвојен је сет прописа којима се у домаћи регулаторни оквир имплементирају Базел III стандарди, чиме је постигнут значајан степен усклађености домаћих прописа са релевантним прописима ЕУ у овој области, а током 2017. године се наставило са активностима на унапређењу домаћих прописа којима се уређује пословање банака, а у циљу њиховог даљег усклађивања са прописима ЕУ. Основни циљеви усвајања ових прописа су повећање отпорности банкарског сектора повећањем квалитета капитала и увођењем заштитних слојева капитала, боље праћење и контрола изложености банке ризику ликвидности, даље јачање тржишне дисциплине и транспарентности пословања банака у Републици Србији објављивањем свих релевантних информација о пословању банке, као и прилагођавање извештајног система новим регулаторним решењима.

Један од ограничавајућих фактора за раст кредитне активности представљао је релативно висок ниво проблематичних кредита. У августу 2015. године усвојена је Стратегија за решавање проблематичних кредита која се спроводи имплементацијом два трогодишња акциона плана, један припремљен од стране Владе и други припремљен од стране НБС, у циљу спуштања нивоа проблематичних кредита. Кључне области имплементације подразумевале су јачање капацитета банака за решавање проблематичних кредита, унапређење регулативе за процену вредности средстава обезбеђења, развој тржишта проблематичних кредита и др.

Од доношења поменуте стратегије, усвојен је и измењен већи број законских и подзаконских аката, унапређен је институционални капацитет и спроведене су бројне мере за лакши отпис и пренос ненаплативих потраживања. Стварањем стабилних услова пословања, српска економија је ушла у инвестициони циклус 2015. године, и од тада инвестиције по обиму представљају добар део раста економије. Профитабилност привреде расте у условима ниске и стабилне инфлације и релативно стабилног курса. Све су то били кључни фактори за одрживо решавање питања проблематичних кредита. То се јасно види и из чињенице да је у гранама које су и носиоци раста, забележен и највећи пад проблематичних кредита – што је евидентно у прерађивачкој индустрији и грађевинарству.

Осигурање депозита је механизам који доприноси очувању финансијске стабилности и обезбеђује заштиту депонената. Систем осигурања депозита обезбеђује да се сваком заштићеном депоненту исплати целокупан износ улога у свакој банци до осигураног износа од 50.000 евра у случају стечаја или ликвидације банке. Осигурање депозита регулисано је Законом о осигурању депозита. Гаранција исплате осигураних депозита од стране државе, било директно средствима из буџета, или индиректно издавањем гаранција за задуживање АОД, извор је фискалних ризика и могућих фискалних трошкова. Међутим, захваљујући постигнутој стабилности банкарског сектора, од 2015. године није било потребе за коришћењем средстава фонда за осигурање депозита, нити државе по основу исплата осигураних износа депозита.

Имајући у виду ситуацију насталу проглашењем ванредног стања у Републици Србији, како би се омогућило ублажавање економских и финансијских последица насталих услед пандемије коронавируса предузете су мере подршке привреди које су имале за циљ повећање ликвидности привредних субјеката. Једна од мера јесте била и доношење Закона о утврђивању гарантне шеме као мере подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2, док је током 2021. године донет Закон о утврђивању друге гарантне шеме којим је одобрено додатних 500 милина евра помоћи. Укупно, у склопу обе гарантне шеме, банке су пласирале око 2,4 млрд евра кредита.

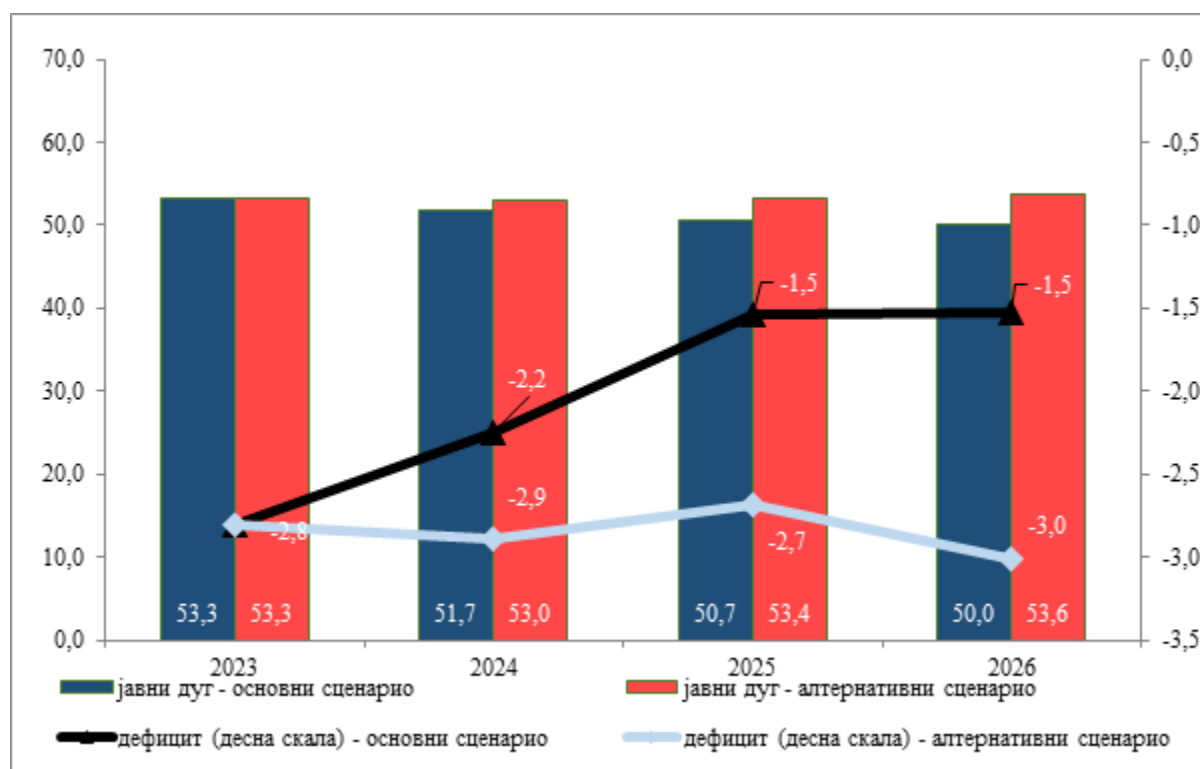
Постоје значајни фискални ризици по основу судских одлука, домаћих и међународних судова, казни и накнада штете од стране државних органа. Република Србија је по основу новчаних казни и пенала по решењу судова и накнаде штете за повреде или штету нанету од стране државних органа у периоду 2009–2020 из републичког буџета укупно платила 121 млрд динара. У 2021. години из буџета Републике Србије по том основу је плаћено 16,6 млрд динара, у 2022. години је плаћено 26,8 млрд динара, а у периоду јануар – септембар 2023. године 18,9 млрд динара. Одлука Европског суда за људска права обавезала је Републику Србију да исплати јавни дуг по основу неисплаћене девизне штедне коју су држављани бивших република СФРЈ и држављани Републике Србије положили код банака са седиштем на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ. Такође, потенцијалне обавезе могу проистећи и из одлука Уставног суда по основу поднетих уставних жалби и одлука Европског суда за људска права по поднетим представкама радника некадашњих друштвених предузећа (неисплаћене зараде, доприноси за обавезно социјално осигурање, затезне камате, трошкови поступка, потраживања по основу комерцијалних трансакција).

Стално присутан ризик од елементарних непогода и природних катастрофа обавезује улагање у програме превенције како би се умањили потенцијални фискални трошкови за отклањање штета насталих по том основу. Под превенцијом се мисли на укључивање ширег спектра финансијских инструмената (као што су резервни фондови, потенцијалне кредитне линије, а нарочито осигурање) који треба да буду на располагању држави. Република Србија се у 2014. суочила са катастрофалним последицама поплава, чија је укупна штета (са губицима) процењена на више од 1,7 млрд евра. Влада је у децембру 2014. усвојила Национални програм за управљање ризицима од елементарних непогода, који ће бити реализован у сарадњи са Светском банком, Уједињеним нацијама и ЕУ. У оквиру Националног програма, новембра 2018. године је донет још један кровни закон који се бави проблематиком елементарних непогода и катастрофа, Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама. Република Србија је у 2019. години платила из буџета 4,22 млрд динара за накнаде штете за повреде или штете настале услед елементарних непогода или других природних узрока. У току 2020. године за ову намену издвојено је 2,8 млрд динара, док је за током 2021. године износ потрошен на ове намене износио 520,3 милиона динара. У 2022. години је плаћено 263,9 милиона динара, а за првих девет месеци 2023. године издвојено је 270,3 милиона динара за ову намену.

Алтернативни сценарио фискалних кретања у периоду 2024–2026. године

На следећем графикону приказано је кретање учешћа дефицита и јавног дуга у БДП на основу алтернативног макроекономског сценарија, а који подразумева стопе раста од 1,8%, 2,5% и 3,3% у наредном трогодишњем периоду.

Графикон 17. Основни и алтернативни сценарио фискалних кретања у периоду 2023–2026. године

Спорији раст утицао би, преко својих компоненти, и на остварење фискалних агрегата, превасходно на приходну страну, и то највише на приходе по основу рада и порезе на потрошњу. Оваква динамика БДП довела би до вишег нивоа дефицита и јавног дуга, у односу на основни сценарио. На крају периода нивои дефицита и дуга би чак били виши у односу на ниво из 2023. године. Претпоставка у овом сценарију је да би политика кретања плата и пензија, као и номинални износи предвиђени за капиталне инвестиције, били исти као у основном сценарију, али би с обзиром на фискална правила морало доћи до промене политике или на приходној или на расходној страни како би се фискални резултат вратио на ниво предвиђен фискалним правилима.

Поређење са претходним програмом

Средњорочни фискални оквир није значајно промењен у односу на претходни документ¹², осим што су бољи приходи допринели смањењу очекиваног дефицита у текућој години. Средњорочни циљеви се нису променили, од 2025. године планирани дефицити су у складу са фискалним правилима, што омогућава даље смањивање учешћа јавног дуга у БДП.

Табела 13. Поређење фискалних показатеља два програма, у % БДП

	2022	2023	2024	2025	2026
Програм економских реформи 2022–2024					
Приходи	43,0	40,9	40,4	39,6	–
Расходи	46,8	44,2	42,5	41,0	–
Резултат	-3,8	-3,3	-2,2	-1,4	–
Програм економских реформи 2023–2025					
Приходи	43,8	42,5	42,6	42,5	42,3
Расходи	46,9	45,3	44,8	44,0	43,8
Резултат	-3,2	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5

¹² Програм економских реформи 2023–2025

Разлика					
Приходи	0,8	1,6	1,2	0,9	–
Расходи	0,2	1,1	1,2	1,0	–
Резултат	0,6	0,5	0,0	-0,1	–

Извор: Министарство финансија

4.7. КВАЛИТЕТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА

Криза у Украјини је унела неизвесност у све економске токове, жестоко погађајући ланце снабдевања и стварајући додатне инфлаторне притиске на тржиштима хране, енергије, сировина и других добара. Смањење домаће производње електричне енергије у 2022. години повећало је потребе за њеним увозом по значајно вишим ценама, док су значајна додатна средства била потребна и за набавку гаса уз погоршавање услова на финансијским тржиштима. У оваквим ванредним околностима Република Србија је у децембру 2022. године склопила нови стандбај аранжман са ММФ-ом у трајању од две године. Програм има за циљ: 1) очување макроекономске и финансијске стабилности прилагођавањем политика на настале економске шокове; 2) јачање отпорности привреде на енергетске шокове спровођењем одговарајућих енергетских политика и реформи за суочавање са изазовима домаћег енергетског сектора, истовремено штитећи најугроженије; 3) давање подстицаја бржем, зеленом и инклузивном одрживом расту у средњем року спровођењем свеобухватних структурних реформи. Циљеви програма су компатибилни с тежњама Републике Србије да се придружи ЕУ.

У наредном периоду очекује се наставак реформи у области запошљавања, управљања кадровима и система плата у сектору државе. Циљ фискалне политике у средњем року је задржавање расхода за запослене на одрживом нивоу, уз адекватну структуру запослених, како би се обезбедио већи квалитет пружених услуга. У наредном средњорочном периоду акценат ће бити на структурним мерама, које би преко планирања броја запослених с једне стране, и успостављања новог система плата у сектору државе с друге стране, допринеле повећању ефикасности и квалитету пружених јавних услуга. Упоредо с тим планира се прелазак на нови оквир којим ће се на нивоу сектора државе, на основу нове методологије управљати запошљавањем у сектору државе.

Постојећи систем запошљавања, којим руководи Владина Комисија за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава наставиће да функционише у прелазном периоду, односно све док нови систем не буде у потпуности оперативан. Крајем 2020. године усвојене су измене Закона о буџетском систему како би било омогућено да у прелазном периоду институције могу да ангажују нова лица до нивоа од 70% оних који напуштају институцију или одлазе у пензију, док је дозвола Комисије потребна уколико број новозапослених пређе 70%. Смисао ове мере је да се обезбеди већа флексибилност у запошљавању на нивоу самих институција, у складу с њиховим потребама за новим кадровима. Такође, постављен је и лимит од 1% за повећање укупног броја запослених на неодређено време у односу на ниво с краја 2020. године. Централни информациони систем за обрачун примања запослених у јавном сектору „Искра” тренутно обухвата све директне кориснике буџета, институције из области културе, правосуђа, рада и социјалне заштите и просвете (осим установа вишег и високог образовања), а у следећој фази биће укључене институције из области здравства и јединице локалне самоуправе са индиректним корисницима (предшколске установе, установе културе, спорта и социјалне заштите). Суштина овог система је боље планирање, извршење и контрола расхода за плате запослених, већа транспарентност и боље управљање људским ресурсима у условима све јаче конкуренције из приватног сектора, што има негативан утицај на привлачење и

задржавање запослених у јавном сектору, поготово имајући у виду атрактивност зарада у приватном сектору, што може довести до значајног одлива кадрова уколико се ове реформе не спроведу. Системом ће бити обухваћено преко 450.000 запослених у јавном сектору, а ван система у овој фази ће остати само запослени у сектору одбране, безбедности и унутрашњих послова и институције вишег и високог образовања.

Криза у Украјини је кроз негативан утицај на тржишту енергената нарочито истакла све изазове и проблеме с којима се суочава енергетски сектор у Србији који се могу решити само спровођењем свеобухватног сета преко потребних реформи, које су критичне како за обезбеђивање енергетске безбедности тако и за фискалну и екстерну одрживост. Фазно подизање цена енергената (гаса и електричне енергије) су нужна мера како би се надоместили егзогено условљени високи трошкови њихове набавке. Далеко већи проблеми се тичу структурних дубоко укореваних слабости енергетског сектора који захтевају ургентне и свеобухватне реформе. Приоритет има реструктурирање великих енергетских компанија у власништву државе, како би се повећала њихова ефикасност и смањила буџетска подршка и фискални ризици. Статусна промена ЕПС из јавног предузећа у акционарско друштво извршена у априлу ове године има за циљ јачање ове компаније на дуги рок кроз професионализацију менаџмента. Ову промену прати и усвајање новог статута друштва у складу с новим Законом о управљању привредним друштвима у власништву Републике Србије, чије се усвајање очекује у наредном периоду. До краја године би требало да буде израђен детаљан стратешки план реструктурирања ове компаније, којим треба да буду решени бројни проблеми у пословању и који ће дефинисати кораке у трансформацији компаније, обезбеђујући њену стабилизацију и прецизирајући реформске приоритете у управљању и организационој структури. У складу с начелом транспарентности биће објављени сви стратешки и финансијски планови за ЕПС а.д. и ЈП „Србијагас”, за које се очекује завршетак посла раздвајања основних од споредних делатности до краја 2024. године. Такође, наставиће се с праксом објављивања 20 највећих дужника овим двама компанијама на месечном нивоу. Следећи приоритет представља усвајање Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије, чији је циљ смањење емисија гасова стаклене баште, повећање удела обновљивих извора енергије и повећање енергетске ефикасности. Имплементација инвестиционог плана за енергетски сектор се очекује у наредних 2-5 година чиме ће бити обезбеђена сигурност у снабдевању енергентима и стабилизвана производња електричне енергије, уз дефинисање субјеката и извора финансирања за ове пројекте. У складу са овим инвестиционим планом и Интегрисаним националним енергетским и климатским планом Републике Србије биће донета нова Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050. године, док ће средства за ове инвестиције бити саставни део капиталних расхода у буџету Републике. Истовремено, потребно је обезбедити повољније окружење и унапредити постојећу законску регулативу како би се омогућило веће учешће приватног сектора у области обновљивих извора енергије.

Влада је, уз подршку ЕБРД, усвојила Стратегију државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период од 2021. до 2027. године као јединствени акт који пружа стратешку визију и упутства у вези са циљевима власничког управљања, циљевима финансијских и јавних политика, као и принципима корпоративног управљања и праксама надзора у складу са међународним стандардима и најбољом праксом.

Наставља се стриктно ограничавање издавања државних гаранција. У 2023. години издате су нове државне гаранције за комерцијалне кредите за ЈП „Србијагас” и нова државна гаранција за кредите ЕПС а.д. Неће бити издаване никакве нове државне

гаранције за подршку ликвидности државним предузећима осим за ЈП „Србијагас” и ЕПС а.д, или државне гаранције за било које предузеће у портфолију бивше Агенције за приватизацију. Наставиће се са издавањем гаранција за пројектне зајмове које дају мултилатералне финансијске организације као подршку инвестиционој и реформској агенди.

За предузећа која чине стратешке компаније из портфолија бивше Агенције за приватизацију, решење се налази или кроз приватизационе тендере, или кроз стечај. За саобраћајно предузеће „Ласта” АД Београд тражиће се компаније заинтересоване за приватизацију или стратешко партнерство. Министарство рударства и енергетике ради на изради планова за ЈП ПЕУ „Ресавица”, чије спровођење укључује проналажење решења за економски неодрживе руднике који су пред исцрпљењем преосталих резерви угља, као и план рационализације производње и пословања у деловима система у којима анализа покаже да могу да буду економски одрживи. За ХИП – Петрохемија споразум о приватизацији је постигнут у децембру 2021. године с компанијом НИС, а ЕК је одобрила ово преузимање у септембру 2022. године.

Побољшање управљања јавним финансијама је нужно, не само као подршка мерама фискалне стабилизације и структурним реформама, већ као процес који подиже квалитет државне управе и осигурава привлачан амбијент за инвеститоре. Нови Програм реформе управљања јавним финансијама за период од 2021–2025. године усвојен је у јуну 2021. године.

Област управљања јавним финансијама којој је озбиљно посвећена пажња и на чијем се унапређењу ради је управљање јавним инвестицијама. Јачањем оквира управљања јавним инвестицијама интензивирају се нови инфраструктурни пројекти и подиже квалитет постојеће инфраструктуре. У априлу 2018. године усвојен је Закон о планском систему Републике Србије, којим је успостављен национални оквир за планирање и којим су дефинисани План развоја и Инвестициони план. Систем управљања јавним инвестицијама, који се развија уз помоћ Светске банке, укључује интегрисану базу података о инвестиционим пројектима, која је тренутно у развоју, као и јединствену листу приоритетних пројеката (*Single Project Pipeline*). Пуштањем у продукцију информационог система - ПИМИС (*Public Investment Management Information System*) у 2023. години, креирана је централизована, информациона база која служи као подршка управљању капиталним пројектима. У наредном периоду ПИМИС ће бити надограђен како би његове функционалности у потпуности одражавале ревидиран правни оквир, укључујући и примену на локалном нивоу.

Јавно-приватна партнерства (*Public-Private Partnerships – PPP*), као специфичан вид сарадње државе и приватног сектора захтевају посебну пажњу и опрез, стога ће Министарство финансија и даље пратити пројекте од посебног значаја током њихове имплементације и о томе обавештавати Владу.

Успешно се спроводи нови Програм трансформације Пореске управе за период 2021–2025. године, који је усвојен у мају 2021. године и који дефинише стратешке смернице и временске рокове у којим ће бити спроведене активности потребне за стварање модерне пореске администрације, која ће, уз коришћење савремених електронских процеса, пружити бољу и свеобухватнију услугу пореским обвезницима и бољу контролу и наплату прихода, односно поспешити борбу против сиве економије, заједно са реформом и модернизацијом инспекцијског надзора. У мају прошле године уведен је нови модел фискализације (е-фискализација), на основу којег је извршен први круг ревизија. Очекује се да ће систем допринети смањењу неусклађености код пореских обвезника и мањем броју негативних мишљења ревизије. Систем за електронску размену фактура (е-фактура) је био следећи корак који је имплементиран почетком 2023. године.

Ускоро се очекује набавка информационог система од комерцијалног провајдера, који ће, заједно са редизајнираним бизнис моделом који је усвојен, омогућити имплементацију модерних пословних процеса. У току је пројекат који се бави анализом ПДВ јаза где се тренутно врши анализа недостатака у подацима и прилагођавање аналитичких алата. Усвајањем Закона о утврђивању порекла имовине и посебном порезу и образовањем посебне организационе јединице Пореске управе, створили су се услови за унакрсну анализу имовине и прихода лица, а прве ревизије су покренуте половином ове године, док се уручење првог решења очекује почетком 2024. године. Нова стратегија људских ресурса за Пореску управу је усвојена средином октобра 2023. године и уз убрзање процедура запошљавања остају приоритет како би се осигурао адекватан број запослених. Број запослених у Пореској управи је значајно опао током последњих година. Са предстојећим таласом пензионисања великог броја запослених и узимајући у обзир план трансформације која подразумева прелазак на рад са вишим квалификацијама, императив је да се на време запосли адекватан број висококвалификованог особља, што подразумева и адекватне зараде.

4.8. ФИСКАЛНО УПРАВЉАЊЕ И БУЏЕТСКИ ОКВИРИ

Како би се обезбедила стабилност и одрживост јавних финансија на дужи рок потребно је имати функционалан систем фискалних правила. Фискална правила по први пут су уведена Законом о буџетском систему 2010. године. Република Србија је била једна од првих земаља која је законом утврдила национална фискална правила и оформила независну институцију Фискални савет који оцењује Владино економску и фискалну политику, као и поштовање правила. Како су правила постала важећа у току светске економске кризе, нумеричко правило за дуг прекршено је већ у првој години примене. У међувремену фискална правила уводило је све више земаља, поред националних фискалних правила земље чланице ЕУ примењују и правила дефинисана на нивоу ЕУ и ЕМУ. Европска фискална правила су у неколико наврата мењана и редефинисана имајући у виду примену и ефекте до којих је примена правила доводила. Имајући у виду да је од увођења фискалних правила у Републици Србији протекло дванаест година, створили су се услови за њихову измену, узимајући у обзир искуства других земаља, праваца у којима су се мењала фискална правила ЕУ, последице и реаговања фискалне политике на велику економску кризу из 2008. године, али и искуство последње, пре свега здравствене, али и економске кризе коју је изазвала пандемија коронавируса, а након тога и криза изазвана конфликтом у Украјини.

Нови сет фискалних правила саставни је део Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему, усвојеног у децембру 2022. године. Одступање од ових правила је могуће само изузетно и привремено, и то у случајевима природних катастрофа и екстерних шокова који утичу на угрожавање здравља људи, националне безбедности и значајан пад привредне активности.

Нови сет фискалних правила:

Општа фискална правила*:

- дуг сектора државе, укључујући обавезе по основу реституције, неће бити већи од 60% БДП.
- циљани средњорочни дефицит је 0,5% БДП.

Уколико је дуг сектора државе изнад 60% БДП, фискална позиција сектора државе мора бити уравнотежена, тако да дефицит износи највише 0% БДП.

Уколико је дуг сектора државе између 55% и 60% БДП, дефицит износи највише 0,5% БДП.

Уколико је дуг сектора државе између 45% и 55% БДП, дефицит износи највише 1,5% БДП.

Уколико је дуг сектора државе испод 45% БДП, дефицит неће прећи износ од 3% БДП.

Посебна фискална правила**:

- учешће плата сектора државе у БДП до 10%.
- индексирање пензија зависно од њиховог учешћа у БДП.

Уколико су укупни расходи за пензије и новчани износ као увећање за пензију мањи од 10% БДП, пензија ће се ускладити према промени просечне зараде без пореза и доприноса, на начин дефинисан законом који уређује пензијско и инвалидско осигурање.

Уколико су укупни расходи за пензије и новчани износ као увећање за пензију 10% или већи од 10%, а мањи од 10,5% БДП, пензија ће се ускладити са збиром половине процента промене просечне зараде без пореза и доприноса и половине процента промене потрошачких цена, на начин дефинисан законом који уређује пензијско и инвалидско осигурање.

Уколико су укупни расходи за пензије и новчани износ као увећање за пензију једнаки или већи од 10,5% БДП, пензија ће се ускладити према промени потрошачких цена, на начин дефинисан законом који уређује пензијско и инвалидско осигурање.

** примењиваће се од доношења Закона о буџету Републике Србије за 2025. годину, до тада ће се примењивати фискални циљеви утврђени у Фискалној стратегији и ЕРП-у*

*** примењује се од доношења Закона о буџету Републике Србије за 2023. годину, уз постепено ширење обухвата сектора државе, у складу са законом*

Побољшање квалитета и транспарентности статистике државних финансија се врши кроз унапређење свеобухватне, правремене и аутоматске размене података између надлежних институција – Републичког завода за статистику, Народне банке Србије и Министарства финансија, а у складу са Споразумом о сарадњи у области статистике националних рачуна сектора државе и с њом повезаних статистика. У априлу 2018. године Републички завод је објавио листу институција које чине сектор државе, као и остале секторе, у складу са Европским системом националних и регионалних рачуна

(ESA) 2010, Системом националних рачуна (SNA 2008) и Приручником о дефициту и дугу сектора државе, која је урађена у сарадњи са Народном банком Србије и Министарством финансија. Управа за јавни дуг од средине 2021. тромесечно објављује податке о мајстришком дугу, који израђује Народна банка Србије у складу са ESA 2010. У току је пројекат у сарадњи са ММФ који има за циљ да се у оквиру Управе за трезор, као централног информационог система и свеобухватне базе података изгради систем који ће омогућити прикупљање и консолидацију података за сектор државе како по националној методологији тако и по методологији GFSM 2014, кроз постепено увођење институција у његов обухват.

5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2024.-2026.

5.1. Конкурентност

а) Анализа главних препрека

5.1.1 Област ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ И СМАЊЕЊЕ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ

Постигнута макроекономска и финансијска стабилност, претходна динамика раста, спроведене структурне реформе, створени фискални простор за правовремени и свеобухватни пакет мера омогућили су да током кризних година (услед пандемије, енергетске кризе, конфликта у Украјини, слабијим растом најзначајнијих трговинских партнера и поштравањем услова финансирања), Република Србија одржи пословање српских предузећа, очува ниво запослености и оствари кумулативни раст БДП од 9,5% у претходне три године.

Наставља се са предузимањем и спровођењем мера против неформалног пословања и рада у сивој зони. Усвојен је нови *Програм за сузбијање сиве економије 2023-2025. године* („Службени гласник РС”, број 21/23) почетком 2023. године у циљу јачања капацитета инспекција и прекршајних судова, унапређења поступка пореског надзора и пријаве, као и фискалног и административног растеређења привреде. Учешће неформалне запослености у укупној запослености смањено је са 22% у 2016. на 13,6% у 2022. години¹³, између осталог, и због примене *Закона о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у одређеним делатностима* који обухвата послове у области пољопривреде. Од покретања електронске пријаве сезонских радника у пољопривреди, у Републици Србији је за четири године пријављено више од 75.500 сезонаца¹⁴. Очекује се да изменама и допунама овог закона буду обухваћени послови и у другим делатностима (грађевинарство, угоститељство, туризам, послови помоћи у кући за потребе физичких лица). Успешно се спроводи нови Акциони план трансформације Пореске управе за период 2021–2025. године, који дефинише стратешке смернице и временске рокове за активности потребне за стварање модерне пореске администрације, која ће, уз коришћење савремених електронских процеса, пружити бољу и свеобухватнију услугу пореским обвезницима и бољу контролу и наплату прихода, односно поспешити борбу против сиве економије.

Нови систем фискализације, (е-фискализација) доприноси побољшању пословног амбијента и смањењу сиве економије и обавезан је за све пореске обвезнике од маја 2022¹⁵. године. Систем функционише путем централизоване дигиталне платформе у

¹³ РЗС, Анкета о радној снази 2021, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20235695.pdf>

¹⁴ <https://naled.rs/vesti-region-slozan-u-uvodjenju-elektronske-prijave-za-sezonske-radnike-7973>

¹⁵ Обавеза слања, примања, обраде и чувања е-фактура између субјеката јавног сектора (Г2Г) и субјеката приватног сектора који послују са јавним сектором (Б2Г) почела је 1. маја 2022. године, док је обавеза субјеката јавног сектора који послују са приватним сектором, почео је 1. јула 2022. Од 1. јануара 2023. године, сви субјекти приватног сектора постали су обвезници коришћења система (Б2Б).

оквиру Пореске управе, уз онлајн пренос и проверу података који се шаљу са фискалних каса у реалном времену.

Увођење централизованог система е-фактура доприноси смањењу сиве економије, унапређењу пословног амбијента и ПДВ јаза. Систем е-фактура омогућава смањење трошкова обраде фактура, смањење потребног времена за плаћање рачуна, унапређење прекограничне трговине и укупно смањење административног оптерећења привреде.

У току је израда система е-акциза и система електронских отпремница, који ће бити повезани и имаће могућност аутоматске размене података. На тај начин биће употпуњен компјутерски и информациони вертикални ланац који ће представљати одржив систем борбе против сиве економије.

Приступ финансирању малих, средњих предузећа и предузетника (МСПП) из године у годину се побољшава. Мала и средња предузећа учествују са 60% у производњи пословног сектора без пољопривреде. Правни оквир у области финансирања унапређен је доношењем *Закона о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом* („Службени гласник РС”, број 73/19) и *Закона о алтернативним инвестиционим фондовима* („Службени гласник РС”, број 73/19), којима се омогућавају алтернативни извори финансирања¹⁶. Системско праћење кредитирања МСПП на месечном нивоу показује константно побољшање услова финансирања МСПП (ниже каматне стопе, дужа рачност кредита, већи обим кредита). Побољшани услови финансирања довели су до веће конкурентности сектора МСПП, чија је продуктивност (однос БДВ по запосленом) већа за 19,2% у 2022. у односу на 2021. годину¹⁷. Ради подршке привредним субјектима, нарочито МСПП, континуирано се спроводе програми финансијске подршке за које се сваке године из буџета издваја све већи износ бесповратних средстава. Када је у питању повећање нивоа коришћења стандарда у производњи и организацији пословања, сертификацији производа и система менаџмента, спроводи се Програм подршке развоју конкурентности, како би се привредни субјекти подстакли да више користе услуге у области инфраструктуре квалитета и тиме унапреде своју конкурентност, како на домаћем, тако и на иностраним тржиштима. Бесповратна средства и субвенције су такође доступни из других програма финансираних јавним средствима и фондова ЕУ, и све чешће се комбинују са кредитним средствима комерцијалних банака, развојних финансијских институција и међународних финансијских институција. Применом *Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021 до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 35/20) даље ће се унапређивати конкурентност домаће индустрије, пре свега у сектору МСПП. Такође, применом нове *Стратегије за развој МСПП за период од 2023-2027. године* („Службени гласник РС”, број 97/23) са пратећим акционим планом радиће се на побољшању приступа финансирању.

Транспарентност процеса јавних набавки ојачана је успостављањем е-платформе и увођењем обавезе електронске комуникације и електронске размене података у поступцима јавних набавки у складу са Законом о јавним набавкама који је усвојен 2019. године. Портал јавних набавки омогућава наручиоцима да састављају и објављују планове и обавештења на Порталу, објављују конкурсну документацију и одлуке у поступцима јавних набавки, као и друге опције и функционалности као што су: **е-подношење понуда, е-аукције, динамички систем набавке, е-планирање, е-жалбе и е-каталог**. Преко новог Портала јавних набавки, олакшано је прикупљање и евидентирање података о свим поступцима покренутим по одредбама овог закона.

¹⁶ Препорука 4. ЕКОФИН Савета из маја 2019. године: „Усвојити посебне законе о алтернативним инвестиционим фондовима (investment vehicles)”

¹⁷ РЗС, Предузећа у Републици Србији, према величини, 2021. и 2022., обрада РСЛП

Закључено је 251.949 уговора у 2022. години (37,7% више него претходне године) укупне вредности 662,7 млрд. динара (18,4% више него 2021. године; 9,3% БДП), што су рекордне вредности¹⁸. Отворених поступака било је 97,8%, а преговарачких поступака без објаве јавног позива само 1,3% укупне вредности у 2022. години. Скраћено је просечно трајање отвореног поступка јавне набавке на 47 дана у 2022. (48 у 2021.), а просечан број понуда по поступку јавне набавке задржао је вредност од 2,5 и у 2022. години¹⁹.

Поред запаженог напретка у смањењу административног терета на привреду последњих година, пословно окружење у Републици Србији и даље је оптерећено трошковима и компликованим административним поступцима. Административно оптерећење привреде у Републици Србији смањено је на 2,95% БДП у 2021. години²⁰, са 4,07% БДП у 2010. години. Доношењем *Закона о накнадама за коришћење јавних добара* („Службени гласник РС”, бр. 95/18, 49/19), обједињене су на једном месту све накнаде које се плаћају за коришћење природних богатстава, добара од општег интереса и добара у општој употреби (ове накнаде су биле предмет уређивања у 19 посебних закона). У периоду 2019-2022. године, у оквиру *Програма за поједностављење административних поступака и регулативе „е - ПАПИР”*²¹, пописано је више од 3.500 административних поступака за привреду и грађане и више од 2.300 административних захтева у надлежности више од 100 органа јавне управе, дигитализоване су 64 услуге јавне управе, а оптимизирана су 393 административна поступака (од којих је 21 поступак укинута), чиме је постигнута уштеда за привреду око 33 милиона евра годишње. Укупно је дигитализовано 86 услуга јавне управе у периоду 2019-2023. године од чега 22 услуге јавне управе у 2023. години. На основу *Закона о Регистру административних поступака* („Службени гласник РС”, број 44/21) и *Уредбе о вођењу, функционисању и утврђивању података који се уписују у Регистар административних поступака* („Службени гласник РС”, број 84/22), успостављен је *Регистар административних поступака*, као и његов јавно доступни портал, на којем су од марта 2023. године доступне информације о административним поступцима за грађане, где се тренутно могу наћи потребне информације за више од 2.800 поступака за привреду и грађане (образац захтева, потребна документација, трошкови поступка, доступност електронске услуге и др.), што омогућава привреди додатну уштеду у времену и новцу и унапређује правну сигурност, предвидљивост и уједначеност поступања јавне управе.

Смањује се оптерећеност правосудног система. Доношењем *Одлуке о проглашењу Акта о промени Устава Републике Србије* („Службени гласник РС”, број 16/22) створени су услови за јачање независности и одговорности правосудја и даље оснаживање владавине права. У Републици Србији постоји 159 судова са 2.503 судија који су ефективно радили у 2022. години (просечна старост 52 године у 2021. и у 2022 години). Број просечно решених предмета по једном судији износио је 852 у 2022. (963 у 2021. години). Примљено је укупно 1,8 милиона предмета у 2022. (723 по судији), што је мање него 2021. (958 укупно примљених предмета по судији). Иако је и даље висок, број нерешених предмета континуирано се смањује (мање од 1,2 милиона у 2022. са 3,2

¹⁸ Укупан број и укупна вредност уговора закључених у 2022. години, обухвата број и вредност како уговора закључених применом одредби ЗЈН, тако и уговора закључених применом одредби ЗЈН/2015

¹⁹ Канцеларија за јавне набавке, Годишњи извештај о јавним набавкама у РС за 2022. <https://jnportal.ujn.gov.rs/annual-reports-ppo-public>

²⁰ Мерење административних трошкова у Републици Србији за 2021. годину окончано је почетком октобра 2022. Извештај о мерењу административних трошкова у Републици Србији за 2021. годину доступан је на сајту Републичког секретаријата за јавне политике.

²¹ Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е - ПАПИР” спроводи се у континуитету од 2019. године. Први програм усвојен је за период 2019-2021, а нови Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-ПАПИР” за период 2023-2025, заједно са Акционим планом за његово спровођење, усвојен је 04. маја 2023. године. <https://rsjp.gov.rs/sr/vesti/usvojen-program-za-pojednostavljanje-administrativnih-postupaka-i-regulative-e-papir-za-period-2023-2025-godine/>

милиона у 2012. години), као и потребно време за решавање предмета (201 дан у 2022. и 226 дана у 2021. са 534 дана у 2012. години). У циљу смањења броја нерешених предмета старијих од три године од дана подношења иницијалног акта, донет је Јединствени програм решавања старих предмета у Републици Србији 2021-2025. године.²²

Постигнут је евидентан напредак у транспарентности и поузданости регулаторног оквира, али остају структурни изазови које треба решавати. **Република Србија се налази на 15. месту (од 193 државе чланице УН) према индексу еПартиципације** (скок за 26 позиција) у извештају УН о развоју еУправе за 2022. (*United Nations eGovernment Development Survey 2022*), а само три чланице ЕУ (Данска, Финска и Естонија) имају партиципативнију онлајн интеракцију државе и грађана. Учесћу јавности, пре свега грађана у процесу припреме и усвајања прописа и докумената јавних политика доприноси **портал еКонсултације** (који је функционалан од децембра 2021. године). Број грађана који користе портал расте и до краја октобра 2023. износи 342 (183 крајем 2022. године). Од пуштања у рад, на порталу „еКонсултације” спроведене су или се спроводе консултације и јавне расправе за 59 докумената јавне политике и 91 пропис. Даљем јачању ефикасности рада имаоца јавних овлашћења, транспарентности и партиципације, доприноси и **е-Простор** као електронски систем размене дигиталних података између ималаца јавних овлашћења у поступку припреме, координације и праћења израде просторних и урбанистичких планова, намењен, такође, спровођењу планских процедура које обухватају учешће јавности, стручну контролу и контролу усклађености планских докумената, као и њиховој доступности, објављивању и чувању. Према члану 166. *Закона о планирању и изградњи* („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - др. закон, 9/20, 52/21, 62/23) за успостављање система е-Простор биће надлежна Агенција за просторно планирање и урбанизам Републике Србије чије је формирање у току.

5.1.2 Област РЕФОРМА ПРЕДУЗЕЋА У ДРЖАВНОМ ВЛАСНИШТВУ

Нов *Закон о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије* („Службени гласник РС”, број 76/23) је ступио на снагу 15. септембра 2023. године, а почеће да се примењује 12 месеци од ступања на снагу (осим појединих одредаба). Овим Законом се први пут на јединствен начин уређује управљање предузећима која су у власништву Републике Србије с обзиром да су до сада јавна предузећа и друштва капитала која обављају делатност од општег интереса имала посебан правни режим (*Закон о јавним предузећима*), док су остала државна предузећа примењивала *Закон о привредним друштвима*. Најзначајније новине, уређене горе наведеним Законом, односе се на централизовано власничко управљање - Министарство привреде ће бити орган државне управе, који обавља централизовану власничку функцију, уз изузетке предузећа у области енергетике. Уводи се нов начин праћења успешности пословања државних предузећа, у смислу да Министарство привреде сваке године утврђује план општих годишњих циљева и кључних показатеља учинка друштава капитала за свако друштво посебно и прати реализацију истих. Даље, органи друштва капитала ће имати обавезу да се стручно усавршавају из области корпоративног управљања. Утврђена је обавеза транспарентног пословања државних предузећа, доношења етичког кодекса друштва капитала, као и примене Кодекса корпоративног управљања друштава капитала који ће донети Влада. Закон утврђује основу за даљу дигитализацију евиденција кроз успостављање Јединствене евиденције корпоративног управљања друштава капитала и

²² Годишњи извештај о раду судова у Републици Србији 2022., <https://www.vk.sud.rs/sr-lat/godi%C5%A1nji-izve%C5%A1taj-o-radu-sudova>

даље развијање информационе платформе за планирање, праћење спровођења, координацију рада и извештавање друштва капитала у државном власништву.

5.1.3 Област РЕФОРМЕ У ОБЛАСТИ ЕКОНОМСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

Република Србија није у потпуности интегрисана у међународни економски систем с обзиром да још увек није приступила Светској трговинској организацији (СТО). У оквиру мултилатералне компоненте приступања (системска питања) преостало је једино отворено питање забране спољнотрговинског промета производа од генетички модификованих организама и доношење *Закона о изменама и допунама Закона о генетички модификованим организмима* („Службени гласник РС”, број 41/09), што представља једну од препрека за окончање процеса приступања СТО. Истовремено, треба да се оконча неколико билатералних преговора о приступу тржишту у оквиру СТО, који се воде са појединим државама чланицама организације, међу којима су и Русија и Украјина, што представља отежавајућу околност.

Регионална сарадња, један од приоритета Републике Србије и основа за економски раст и одржање и повећање стабилности, заснована је, између осталог, и на Споразуму о слободној трговини у Централној Европи (СЕФТА). Сталан напредак и продубљивање регионалне сарадње, посебно кроз регионалне иницијативе и надградњу СЕФТА, доприноси и интеграцији овог дела Европе у ЕУ. **Олакшање трговине робом и услугама** спроводи се спроводи у складу са СЕФТА *Додатним протоколима 5 и 6*. Договорен је текст Одлуке о признавању статуса овлашћених привредних субјеката за Републику Србију, Републику Молдавију, Републику Северну Македонију и Републику Албанију (*АЕОС Authorized Economic Operators*), Одлуке о успостављању ветеринарске радне групе, Одлуке о олакшавању електронске трговине, Одлуке о услугама достављања пошиљки, Одлуке о признавању професионалних квалификација, Одлуке о превенцији неоправданог геоблокирања, Одлуке о трговинским аспектима права интелектуалне својине, Одлуке о формирању поткомитета за права интелектуалне својине, Одлуке о формирању СЕФТА тела и Одлуке о функционисању Секретаријата СЕФТА и чека се њихово усвајање. У току су преговори о Одлуци о хармонизацији ветеринарског сертификата, Одлуци о успостављању електронског система за олакшање управљања царинским ризиком, Одлуци о признавању резултата оцењивања усаглашености индустријских производа, Одлуци о олакшавању трговине услугама које пружају туристичке агенције и туристички оператери и Одлуци о правилима за прописе о услугама. СЕФТА Зелени коридори успешно функционишу на свим прелазима између СЕФТА страна и предузимају се кораци за њихово повезивање са прелазима са ЕУ. Такође, предузети су кораци за убрзање кретања робе и скраћења процедура (пробно достављање нотификација о пошиљкама које прате ветеринарски и фитосанитарни сертификати кроз систем за електронску размену података, а ради се и на хармонизацији радних времена царинских и инспекцијских служби на прелазима).

Након потпуног опоравка спољнотрговинске робне размене у 2021. години од шока изазваног пандемијом, настављен је снажан раст и у 2022. години. Укупна спољнотрговинска робна размена се повећала за 31,2% мг у 2022. години (66,6 млрд. евра)²³, односно већа је за 10,4% од вредности оствареног БДП-а Србије у истој години. Извоз од 27,6 млрд. евра у 2022. години, бележи раст за 26,3% мг, док је увоз порастао за 34,8% (39 млрд. евра), тако да је спољнотрговински дефицит (11,4 млрд. евра) повећан за 61,2% мг, односно извозом је покривено 70,6% увоза у 2022. години (75,6% у 2021. години). Висок раст извоза резултат је раста екстерне тражње услед опоравка привреда главних спољнотрговинских партнера, након примене рестриктивних мера у борби

²³ РЗС, Спољнотрговинска робна размена 2022, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231197.pdf>

против пандемије, активирања нових извозно оријентисаних капацитета услед високог прилива страних директних инвестиција из претходног периода, као и наставак тренда раста извозних цена. На опоравак спољнотрговинске размене указују и већи извоз Републике Србије за 8,2% мг и смањење увоза за 5,1% мг током седам месеци 2023. (16,8 млрд. евра и 21,4 млрд. евра, респективно), у односу на исти период 2022.²⁴ године.

Дефицит текућег рачуна платног биланса износио је 6,9% БДП у 2022. години и виши је за 83,7%, пре свега због повећања дефицита робне размене за 55,6% и повећања дефицита примарног дохотка за 45,8%²⁵. Текући дефицит је у највећој мери био покривен нето приливом страних директних инвестиција (4,3 млрд. евра).

Најважнији спољнотрговински партнери Републике Србије су они са којима има потписане споразуме о слободној трговини (ССТ): ЕУ-27, СЕФТА, ЕФТА, Евроазијска економска унија и Турска. Током осам месеци 2022. око 80% укупне размене са светом обављало са партнерима са којима су потписани ССТ, а скоро 87% српског извоза се пласирало управо на ова тржишта. У току су преговори са Египтом, Јужном Корејом и Уједињеним арапским емиратима о ССТ, док су преговори са Кином закључени крајем 2023. године.

Управа царина Министарства финансија активно ради на аутоматизацији увоза и извоза, уз подршку кроз ИПА, који ће омогућити да се царински поступци спроводе у безпапирном окружењу за царину и привреду, чиме ће се поспешити раст спољне трговине, обезбедити бржи проток робе, смањити трошкови пословања и додатно унапредити јавне финансије.

Са земљама чланицама ЕУ-27 одвијало се 58,7% укупне размене Републике Србије у 2022. години, при чему је извоз роба у ЕУ остварио раст од 25,7% мг (17,7 млрд. ЕУР)²⁶. Извоз роба у ЕУ повећан је за 3,62 млрд. евра у 2022. години или 25,7% мг, уз раст трговинског дефицита од 50,4% мг. Током седам месеци 2023. године, учешће ЕУ у укупној робној размени Републике Србије износи 59,9% (23 млрд. евра), што је за 1,8% више у односу на исти период 2022. године²⁷. Због раста извоза од 6,6% мг и пада увоза од 2,1% мг у истом периоду је смањен трговински дефицит у размени са ЕУ за 38% мг (0,9 млрд. евра). **Последице увођења заштитних мера (квота за увоз)** од стране ЕУ у јануару 2019. на одређене групе производа од челика и гвожђа на период од три године, и пада међународне тражње за овим производима услед пандемије, још увек се осећају. Увођење нове регулативе контроле емисије угљен-диоксида (декарбонизација) у ЕУ може утицати на извоз ових производа у наредном периоду.

Са странама СЕФТА остварен је суфицит у размени од 2,36 млрд. еура у 2022. (већи за 11,3% мг) који је резултат углавном извоза: електричне енергије, житарица и производа од њих, нафте и нафтних деривата, гвожђа и челика и пића. Покривеност увоза извозом је 216,5% у 2022. години.

5.1.4 Област ПОЉОПРИВРЕДА, ИНДУСТРИЈА И УСЛУГЕ

Релативно високо учешће БДВ сектора пољопривреде, шумарства и рибарства у укупном БДП Републике Србије (у просеку 6,2% у периоду 2017-2022.)²⁸ у односу на просек ЕУ (1,3% БДП у 2021.)²⁹ делимично је одраз повољних природних услова (географска позиција, природна богатства, климатски фактор) и ресурса за пољопривредну производњу (коришћено пољопривредно земљиште чини око 40%

²⁴ РЗС, Спољнотрговинска робна размена јул 2023, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231242.pdf>

²⁵ Народна банка Србије, Платни биланс 2022, https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika

²⁶ РЗС, Спољнотрговинска робна размена 2022, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231197.pdf>

²⁷ РЗС, Спољнотрговинска робна размена јул 2023., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231242.pdf>

²⁸ РСЗ, Бруто додата вредност по делатностима, обрада РСЈИ, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Cyrl>

²⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enlargement_countries_-_agriculture,_forestry_and_fisheries_statistics

територије). Пољопривредни потенцијал није у потпуности искоришћен услед недовољне технолошке развијености у свим пољопривредним гранама и слабе насељености руралног подручја. Са друге стране, уочљиво је да је у односу на пре пет година, приход спољнотрговинске размене у пољопривреди вишеструко увећан, што је директно допринело расту БДП. **У пољопривреди ради око 15% укупног броја запослених у 2022. години** (205,2 хиљада формално запослених, али и 225,5 хиљада неформално запослених)³⁰ што је знатно изнад просека ЕУ (4%³¹). Поједностављење радног ангажовања лица и плаћања пореза и доприноса за рад на пословима који су сезонског карактера у овој делатности, допринело је повећању регистроване запослености.

Остварена вредност извоза пољопривредно-прехранбених производа била је преко **4,8 млрд. евра у 2022. години (скоро петина укупног извоза)**, а остварена вредност увоза преко 3,2 млрд. евра. Тренд раста суфицита у размени пољопривредно-прехранбених производа настављен је и током 2022. године (скоро 1,6 млрд. евра), као и покривеност увоза извозом (155%)³². Међутим, поред повећања учешћа прерађевина у структури извоза пољопривредно-прехранбених производа у претходних 10 година, у **структури овог извоза и даље доминирају примарни пољопривредни производи са учешћем од 61% у 2022. години**, али је ниже од последњег петогодишњег просека (73%)³³.

Економска слабост највећег броја пољопривредних субјеката уз постојање ниске техничко-технолошке опремљености представља главни изазов на путу развоја пољопривредне делатности у Републици Србији. Највећи број газдинстава је мале или средње величине која се баве екстензивном производњом, без специјализоване производње у одређеном сектору. Газдинства до 5 ха чине 71,5% од укупног броја, док је просечна површина коришћеног пољопривредног земљишта на нивоу Републике Србије 6,2 ха³⁴ (у ЕУ у просеку 17,4 ха 2020. године). Фарме ове величине су премале да би биле конкурентне, како за директну продају на европском тржишту, тако и за продају сировина за прераду.

Евидентирање свакодневних активности у биљној производњи и остварених приноса врши се кроз **Књигу поља** (истоветни називи спроведених агротехничких и других мера, јединица мера, коришћених машина и оруђа, примењених средстава за исхрану и заштиту биља и др.). Вођење Књиге поља обавеза је закупаца пољопривредног земљишта у државној својини. С обзиром да бројне активности прате сваку од врста биљне производње (ратарска, воћарска и повртарска) у циљу олакшаног и брзог коришћења и могућности анализе података из Књиге поља потребно је у наредном периоду израдити софтверско решење.

Самосталан рад без тенденције ка удруживању, недовољан ниво инвестиција у пољопривреду и фрагментисан тржишни ланац ограничавају развој пољопривредне делатности. Очекује се да процес комасације допринесе повећању обрађености пољопривредног земљишта, инвестиција, продуктивности и запошљавања у пољопривреди. Процес комасације који је уређен *Законом о пољопривредном земљишту* („Службени гласник РС“, бр. 62/06, 65/08-др. закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18- др. закон), потребно је додатно унапредити, како би се смањило просечно трајање поступка од усвајања програма комасације од стране скупштине ЈЛС до увођења

³⁰ РЗС, Анкета о радној снази, 2022, обрада РСЈП, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20235695.pdf>

³¹ OECD (2021), Competitiveness in South East Europe 2021: A Policy Outlook, Competitiveness and Private Sector Development, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/dcbc2ea9-en>

³² РЗС, Саопштење број 197 17.07.2023.

³³ МПШВ, Извештај о стању у пољопривреди у Републици Србији у 2022. <http://www.minpolj.gov.rs/download/ZK-2022-1-knjiga.pdf>

³⁴ РСЗ, Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018 – Земљиште, Београд, 2019

власника у посед за комасациона подручја. Комасација мора бити пропраћена и изградњом пољопривредне инфраструктуре - мреже пољских односно некатегорисаних путева, а у зависности од разлога због којег је покренута, комасација може бити пропраћена и изградњом јавних путева, мреже за наводњавање и одводњавање и др. **Учешће наводњаваних површина износи 4,6% укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта³⁵**(око 8% у Европи у 2016. години³⁶). Кроз покренуте и планиране инвестиционе пројекте стварају се услови за наводњавање близу 100.000 ha додатног пољопривредног земљишта. Нето прилив СДИ у пољопривреду кумулативно је износио 482 милиона евра у периоду 2015-2022. године, односно свега 1,9% укупног прилива СДИ у Републику Србију³⁷.

Закон о потврђивању Секторског споразума између Владе Републике Србије и Европске комисије о механизмима примене финансијске помоћи Уније Републици Србији у оквиру инструмента за претприступну помоћ у области подршке програма руралног развоја (ИПАРД III) („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 4/23) усвојен је средином 2023. године. Кроз овај пакет подршке, домаћим пољопривредницима ће у наредним годинама бити на располагању 377,1 милиона евра бесповратних средстава, од чега је 288 милиона евра из буџета ЕУ. Република Србија очекује поверавање послова спровођења буџета за постојеће мере (Мера 1, Мера 3, Мера 7 и Мера 9) из ИПАРД III програма уз испуњење дефинисаних услова. Акредитациони пакет за нове мере ИПАРД III програма (Меру 4 – Агро-еколошко климатска мера и органска производња и Меру 5 – Спровођење локалних стратегија руралног развоја – LEADER приступ) биће упућен Европској комисији у последњем кварталу 2024. године, док је њихово спровођење планирано за 2025. годину.

Корисници подршке морају бити уписани у Регистар пољопривредних газдинстава (ПГ) како би могли да конкуришу за средства из националног буџета или из ИПАРД фонда. Тренутно је у Регистар ПГ уписано 446.774 активних ПГ³⁸ од чега је 99% регистровано у статусу породичног ПГ, док статус правног лица или предузетника има само 0,8% и 0,2% регистрованих ПГ, респективно.

Будући правни оквир у области пољопривреде укључиће циљеве и активности Европског зеленог договора (*The European Green Deal*), у смислу успостављања праведног, здравог и еколошки прихватљивог тржишног ланца прехранбених производа, а кроз активности смањења употребе пестицида, вештачког ђубрива и антибиотика, као и смањења ризика њиховог коришћења с једне стране, и унапређења заштите животне средине и очувања биодиверзитета, с друге стране. Све инвестиције у механизацију и опрему које су предмет подршке (кроз ИПАРД мере) морају да задовоље стандарде који се тичу емисије штетних гасова. У оквиру ИПАРД мера уведена су и авансна плаћања како би се повећала искоришћеност средстава. Планирано је поједностављење и дигитализација седам административних поступака у области пољопривреде до краја 2023. године.

Индустријска производња одржава ниво упркос неповољним условима услед сукоба у Украјини, а који се у највећој мери тичу повећања цене енергената, недостатка сировина из увоза, прекида трговинских ланаца и смањења тражње (међугодишњи раст индустрије 1,8%, прерађивачке индустрије 1,4% у 2022. години³⁹, односно раст индустрије 1,7%, а пад прерађивачке индустрије 1,0% у периоду јануар-јун

³⁵ РСЗ, Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018 – Земљиште, Београд, 2019

³⁶ Еуростат, Агроеколошки индикатор – наводњавање, <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>

³⁷ НБС, Страна директна улагања, нето обавезе, по делатностима, обрада РСЈП, https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/

³⁸ Портал отворених података, <https://data.gov.rs/sr/datasets/rpg-broj-svikh-registrovanikh-poljoprivrednikh-gazdinstava-aktivna-gazdinstva/> *без података за Косово и Метохију

³⁹ РЗС, Индекси индустријске производње, децембар 2022., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231027.html>

2023. године). Учешће индустрије у стварању укупног БДВ износило је 21,9%⁴⁰, док учешће СДИ у прерађивачку индустрију износи 34,6% укупних СДИ у 2022. години⁴¹. Упркос ризику да криза произведе озбиљне поремећаје на тржишту рада, запосленост у прерађивачкој индустрији је очувана и повећана за 0,5% у 2022. години⁴², а такав тренд је настављен и у 2023. години када је у другом кварталу забележен раст од 1,8% (9.085 лица) у односу на просек из 2022. године⁴³. Раст извоза прерађивачке индустрије износи 22,8%, а увоза 23,9% у 2022. години. Извоз прерађивачке индустрије је повећан за 9,6%, док је увоз забележио пад од 6,1% мг у периоду јануар-јун 2023⁴⁴ године.

Услужне делатности настављају да расту уз присутна дивергентна кретања појединих делатности. Остварен је рекордан трговински суфицит услужног сектора од око 2,3 млрд. евра у 2022. години (раст од 65,5% мг). Сектор услуга, којег карактеришу позитивна кретања у 2022. години, бележи допринос расту БДП од 0,7 п.п. у првом кварталу 2023. године⁴⁵, пре свега услед раста информационо-комуникационих услуга. Раст извоза услуга од 27,9% мг током шест месеци 2023. године праћен је растом готово свих услужних делатности, при чему је извоз услуга транспорта и ИКТ обезбедио најзначајнији позитиван допринос (раст од 33,4% и 39,6% мг, респективно)⁴⁶.

Остварен је извоз ИКТ услуга у вредности од 2,7 млрд. евра (међугодишњи раст од 45%), док је увезено ИКТ услуга у вредности од 733 милиона евра у 2022. години, те је остварен суфицит од 1,9 млрд. евра. Највећи партнери за извоз ових услуга су земље ЕУ (посебно Немачка) и САД. Остварена вредност извоза ИКТ услуга износи 1,6 млрд. евра у шест месеци 2023. године.

Подстицаји туристичком сектору и улагања у инфраструктуру утицали су на успешан опоравак и даљи развој сектора туризма након пандемије. Девизни прилив од туризма износио је 2,5 млрд. евра у 2022. години, што је пораст од 56% у односу на 2021. годину и 73,3% више од нивоа у 2019. години⁴⁷. Растући тренд изражен бројем туристичких ноћења настављен је у 2022. години, када је забележено 12,2 милиона ноћења или 50% више него 2021. године⁴⁸. Иако су домаћи туристи поново остварили доминантан број ноћења, и страни туристи су гостовали у нашој земљи у готово дупло већем броју (4,9 милиона) него у 2021. години. У периоду јануар-август 2023. године укупан број долазака туриста је износио 2.789.922 (раст од 11,4% у односу на исти период 2022. године), док је укупан број ноћења био 8.520.376 (раст од 6,4% у односу на исти период 2022. године). У периоду јануар-јун 2023. године девизни прилив од туризма је у порасту за 10,3% мг (1,3 млрд. евра). Подстицај развоја домаћег туризма кроз доделу ваучера за субвенционисано коришћење услуга смештаја у угоститељским објектима на територији Републике Србије је настављен и у 2023. години - обезбеђено је 300.000 ваучера у вредности 5.000 динара по ваучеру (око 43 евра), од којих је подељено 262.546 до октобра 2023. године, а реализовано 222.560 ваучера.

Е-трговина, делатност која је нарочито добила на значају током пандемије, наставља узлазни тренд. Реализовано је 41,9 милиона трансакција у 2022. години употребом платних картица преко интернета за куповину роба и услуга у одабраним валутама, што је за 35,5% више него 2021. године, при чему су динарске трансакције платним картицама повећане за 33,9% мг (на 30,3 милиона трансакција у 2022. са 22,6

⁴⁰ РЗС, Национални рачуни, сталне цене <https://www.stat.gov.rs/oblasti/nacionalni-racuni/>

⁴¹ НБС, Страна директна улагања, нето обавезе, по делатностима, 2022., https://www.nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans

⁴² РЗС, Регистрована запосленост, 2022., обрада РСЈП, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231025.html>

⁴³ РЗС, Регистрована запосленост, II квартал 2023., обрада РСЈП, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231209.html>

⁴⁴ РЗС, Спољнотрговински робни промет, јун 2023., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231208.pdf>

⁴⁵ РЗС, Национални рачуни, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/nacionalni-racuni/>

⁴⁶ НБС, Платни биланс, https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/

⁴⁷ НБС, Платни биланс, https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/

⁴⁸ РЗС <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20238002.pdf>

милиона у 2021. години)⁴⁹. Истовремено, **смањен је број приговора потрошача на онлајн куповину** (1.604 у 2022. наспрам 1.673 у 2021. години)⁵⁰. Позитивне тенденције е-трговине настављене су и током првог тромесечја 2023. године (12,2 милиона трансакција куповине роба и услуга на интернету извршених платним картицама, што је раст од 27,3% мг). **Повећао се и укупан број виртуелних продајних места** којих је било укупно 3.178 на крају 2022. (2.774 на крају 2021. године), односно 3.610 виртуелних продајних места на крају првог тромесечја 2023. године⁵¹.

5.1.5 Област ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ

Иновациони екосистем у Републици Србији се континуирано унапређује, што се одражава на напредовање Републике Србије на ранг листама међународних индекса иновативности. Република Србија виђена је као **иноватор у успону** (*emerging innovator*) мерено сумарним индексом иновативности (*European Innovation Scoreboard 2023*) који износи 63,2% у односу на просек ЕУ у 2023. години. Индекс иновативности за Републику Србију је повећан за 15,1 п.п. у периоду 2016-2022. (у односу на резултате ЕУ у 2016), што је више од повећања овог индекса за ЕУ који износи око 8,5 п.п. у истом временском периоду, чиме **разлика у перформансама Републике Србије у односу на просек ЕУ постаје све мања.**

Република Србија се налази на 53. месту, од 132 земље, према Глобалном индексу иновативности⁵² за 2023. годину (*The Global Innovation Index 2023*) и у односу на претходну годину бележи раст за две позиције. Република Србија је на 32. месту у Европи, од 39 земаља, што је добар резултат имајући у виду да је то део света са највећом концентрацијом земаља са високоразвијеним иновационим екосистемима – 15 глобалних иновационих лидера долази одавде. **У категорији земаља са вишим средњим нивоом дохотка** (*upper middle-income*), коју чине 33 државе, **Република Србија је у првих десет земаља.**

Реформе научно-истраживачког и иновационог система у Републици Србији претходних година подржане су усвајањем законодавног оквира: *Закон о Фонду за науку Републике Србије* („Службени гласник РС”, број 85/18); *Закон о науци и истраживањима* („Службени гласник РС”, број 49/19); *Закон о иновационој делатности* („Службени гласник РС”, број 129/21), као и **стратегија: Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године** „Моћ знања”, са Акционим планом за период 2021. до 2023. године („Службени гласник РС”, број 10/21); *Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године* („Службени гласник РС”, број 21/20), *Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године* („Службени гласник РС”, број 125/21), *Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020–2025. године* („Службени гласник РС”, број 96/19). Препознате слабости и претње у овом домену, **отклањају се променом система финансирања науке и истраживања, значајним улагањима у научно-истраживачку инфраструктуру, као и већом оријентисаношћу научних истраживања ка привреди.**

Средства за интеграцију истраживачке мреже Републике Србије у европске и глобалне мреже и даље су недовољна, иако се последњих година повећавају улагања у истраживање и развој. Укупна издвајања за науку у Републици Србији

⁴⁹ НБС, Платне трансакције куповине робе и услуга преко интернета, <https://nbs.rs/sr/ciljevi-i-funkcije/platni-sistem/statistika/>

⁵⁰ Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Извештај о раду Националног регистра потрошачких приговора за 2021. годину

⁵¹ НБС, https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/platni-sistem/statistika/el_novac/prihvatna_mreza.xlsx

⁵² Годишња ранг листа земаља по капацитету и успеху у иновацијама, коју објављује Светска организација за интелектуалну својину (World Intellectual Property Organization). Састоји се од 81 показатеља, груписаних у иновациона улагања (innovation inputs) и резултате иновација (innovation outputs)

износила су 0,99%⁵³ БДП у 2021. (за 0,08 п.п. више у односу на претходну годину) и душло су нижа од просека у ЕУ-27 (2,27%⁵⁴ БДП у 2021). Улагања пословног сектора износе 0,45% БДП, што је знатно испод просека ЕУ-27 (1,5% БДП у 2021⁵⁵).

Отворене су и бројне могућности институцијама и компанијама у Републици Србији за учествовање у програму Хоризонт Европа и другим програмима ЕУ (EUREKA и COST). Од почетка реализације програма Хоризонт Европа, 307 институције/организације из Републике Србије су добиле финансирање за 234 пројекта са укупним буџетом од 80,6 милиона евра⁵⁶.

Уведен комбиновани институционално-пројектни модел финансирања омогућио је вишегодишње планирање активности научноистраживачких институција. Подршка научноистраживачкој делатности се пружа кроз активности **Фонда за науку** који **управља компететивним пројектним позивима** на основу којих је до сада подржано 415 пројеката са 79,5 милиона евра, на којима учествује више од 2.700 истраживача. Фонд за науку тренутно спроводи 10 програма, од којих је девет у фази имплементације, а један у фази евалуације⁵⁷.

Стварање иновација, јачање везе између науке и привреде, оснивање нових и оснаживање постојећих предузећа са иновативним потенцијалом, различитим финансијским инструментима подржава Фонд за иновациону делатност. Од оснивања до сада, више од 1.720 пројеката је финансирано са 79,8 милиона евра⁵⁸. Одобрено је: 53,9 милиона евра за 656 иновативних пројеката; 5,6 милиона евра за 1.144 иновациона ваучера; 5 милиона евра за 39 стартапа учесника акцелератора Катапулт; 2 милиона евра за подршку 58 стартапа у најранијој фази развоја у оквиру Програма паметни почетак; 1,5 милиона евра подршке за 72 пројеката трансфера технологије.

Улагањем у иновациону инфраструктуру шири се мрежа научно-технолошких паркова (НТП) који пружају инфраструктурну и стручну подршку иновационој делатности. Иноваторима су на располагању четири најсавременија НТП у Београду, Новом Саду, Нишу и Чачку. Укупан број компанија чланица у свим НТП је 155 станара и 82 компаније које имају виртуелно чланство (користе све услуге осим простора парка) у којима је запослено 3.905 лица.

Истраживачко-развојни институт за вештачку интелигенцију Србије, који је у потпуности оперативан, тежи да споји науку и привреду и допринесе развоју и трансферу технологије из домена вештачке интелигенције и машинског учења. Како би се унапредило јавно здравље, истраживања и примену вештачке интелигенције у медицини спроводиће заједно са Институтом за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”. Покренута је и сарадња са привредом, пре свега компанијама *Continental Automotive Serbia* (развој најиновативнијих технологија за аутомобилску индустрију) и *NTT Data* (глобални иноватор ИТ и пословних услуга). У Државном дата центру функционише **Национална платформа за вештачку интелигенцију**⁵⁹ од децембра 2021. године. Такође, Република Србија је изабрана за чланицу **Глобалног партнерства за вештачку интелигенцију (GPAI)** на годишњој конференцији у Токију крајем 2022. године.

⁵³ РЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/100109?languageCode=sr-Cyrl>

⁵⁴ Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tsc00001/default/table?lang=en>

⁵⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/1/16/R_and_D_expenditure_Excel_V3.xlsx

⁵⁶ Извештај о спровођењу Акционог плана за спровођење Програма Владе 2023-2026

⁵⁷ <https://fondzanauku.gov.rs/>

⁵⁸ Фонд за иновациону делатност, <http://www.inovacionifond.rs/cir/o-fondu/rezultati>

⁵⁹ Ова платформа представља суперкомпјутер последње генерације, високих перформанси, спремна је да обради огромну количину информација у кратком временском периоду. На располагању је држави, локалној самоуправи, универзитетима, научно-технолошким парковима и стартап компанијама.

Центар за четврту индустријску револуцију у Републици Србији основан⁶⁰ је у мају 2022. године са фокусом на две области - биотехнологији и вештачкој интелигенцији у здравству. Центар омогућава да се фундаментална истраживања у области биотехнологије, молекуларне биологије и медицине користе за развој привреде. Захваљујући делатности Центра, Република Србија се придружила Европској лабораторији за молекуларну биологију (*EMBL*), започевши трогодишњи пут ка пуноправном чланству.

Изградњом БИО4 Кампуса⁶¹, Београд постаје препознатљива тачка истраживања и развоја Југоисточне Европе. Идејно решење кампуса израђено је током 2022. године, припремни радови почели су 2023. године, а планирано је да буде потпуно функционалан 2026. године. У Кампусу ће бити смештени: 7 факултета, 9 научно-истраживачких института, екстензија НТП Београд, истраживачко-развојни центри фармацеутских и биотехнолошких компанија (домаћих и страних), 7 центара изузетне научне инфраструктуре, конференцијски и мултимедијални изложбени центар и други садржаји. Очекује се да ће овако окружење привући истраживаче из целог света, али и ублажити одлив домаћих стручњака из земље.

Република Србија постала је члан европске организације за рачунарство високих перформанси (*European High Performance Computing Joint Undertaking - EuroHPC JU*) 2022. године, основане од стране Европске комисије, која окупља чланице Европске уније, европске земље, као и приватне партнере са циљем развоја екосистема суперрачунарства у Европи.

Свеобухватни информациони систем еНаука са порталом почео је са радом у мају 2023. године. Систем омогућава већу видљивост и доступност научних резултата и истраживачке инфраструктуре академској и привредној заједници у националним и међународним оквирима. Дефинисан је кључни оквир за успостављање будућег информационог система, утврђени су модели процедура акредитације научно-истраживачких организација и процедура избора у научна звања. Портал већ обухвата 19.954 истраживача, 206 организација и 685.744 радова.

Унапређење оквира за пословање стартапа подразумева, између осталих активности, и успостављање Регистра субјеката националног иновационог система⁶² у Фонду за иновациону делатност. Кроз вођење евиденције субјеката националног иновационог система биће олакшано финансирање иновационе делатности, спровођење економских подстицајних мера и стимулативних процедура и поступака. Завршено је софтверско решење и у децембру 2023. године портал регистра (еиновације) је пушен у рад. Према подацима Стартап Џинома (*Startup Genome*) из 2022. године, вредност стартап екосистема у Београду и Новом Саду је процењена на 1,1 млрд. долара. Према међународном Индексу глобалних стартап екосистема (GSEI) за 2023. годину, Република Србија заузима 51. место, уз напредак за једно место у односу на претходну годину.

Недовољно људских ресурса у области истраживања и развоја ограничава економски раст и иновативност. У Републици Србији било је 3.654 запослених на пословима истраживања и развоја⁶³ на милион становника у 2022. години, док њихово учешће у регистрованој запослености износи 0,8% (двоструко мање од просека ЕУ-27

⁶⁰ Заједнички основали Влада и Светски економски форум под окриљем Канцеларије за информационе технологије и електронску управу, а уз подршку Програма Уједињених нација за развој.

⁶¹ Биотехнологија, биомедицина, биоинформатика и биодиверзитет

⁶² Почетком новембра 2023. године, ступио је на снагу нови Правилник о Регистру субјеката националног иновационог система („Службени гласник РС“, број 93/2023) и Закон о изменама и допунама Закона о републичким административним таксама („Службени гласник РС“, број 92/2023), којим су прописане висине такси за упис субјеката.

⁶³ Извор: РЗС, обрачун РСЈП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/1005?languageCode=sr-Cyrl>

од 1,6%⁶⁴ у 2021. години). Науком се бави 17.512 истраживача (52,5% су жене), што представља учешће од 70,5% у укупном броју запослених на пословима истраживања и развоја. У пословном сектору запослено је свега 11,3%⁶⁵ истраживача.

б) Реформе

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. Опис структурне реформе

Циљ структурне реформе је диверсификација и даљи раст спољне трговине Републике Србије, како на регионалном тако и на глобалном нивоу, повећање конкурентности свих актера на тржишту Републике Србије, укључујући и привредна друштва у власништву Републике Србије, као и повећање правне сигурности привредних субјеката.

Структурна реформа састоји се из пет мера:

Мера 1 – Унапређење услова и уклањање препрека трговини

Циљ ове мере је обезбеђење услова за даљи раст спољне трговине Републике Србије. Започете активности за приступање чланству у СТО, а које су усмерене на решавање питања постојеће забране спољнотрговинског промета генетски модификованих производа и окончања отворених билатералних преговора са појединим чланицама СТО, додатно су отежани актуелном ситуацијом у међународном окружењу. У циљу даље трговинске интеграције у региону, предвиђене Акционим планом за заједничко регионално тржиште, спроводиће се активности на имплементацији обавеза из СЕФТА Додатног протокола 5, СЕФТА Додатног протокола 6 и наставку преговора о СЕФТА Додатном протоколу 7. Србија преузима председавање СЕФТА у 2024. години и план је да се убрза спровођење договорених протокола, у мери у којој је то могуће. У оквиру рада Националног координационог тела за олакшавање трговине (НКТОТ), а уз учешће приватног сектора, до краја 2023. године усвојиће се нови Акциони планови за период 2024-2025. и почеће се са њиховим спровођењем у циљу уклањања препрека трговини, посебно техничких и фитосанитарних мера, као и олакшавању царинских процедура.

Мера 2 – Унапређење стратешког оквира инфраструктуре квалитета и интеграције у јединствено тржиште ЕУ, као и стратешког оквира усаглашености и безбедности производа у свим фазама у ланцу испоруке производа, укључујући увоз и дигиталне ланце испоруке

Циљ ове мере усмерен је на унапређење конкурентности српских производа на домаћем и иностраном тржишту уз стварање услова за пуну интеграцију Републике Србије у јединствено тржиште ЕУ. У току је финална фаза израде анализа које ће бити основа за израду нове Стратегије инфраструктуре квалитета (ИК) Републике Србије за период 2024-2030. године са Акционим планом за спровођење Стратегије за 2024. и 2025. годину. Стратегија са Акционим планом ће бити донета током 2024. године. Реализација наведеног Акционог плана између осталог ће обухватити и стварање услова за пуну интеграцију РС у јединствено тржиште ЕУ за најмање три групе индустријских производа (АСАА Споразум - *Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products*) за електричне и електронске производе, машине и личну заштитну опрему - ЛЗО), што за наведене групе производа подразумева пуну примену техничких прописа и стандарда усаглашених са ЕУ, развијене институције ИК и мрежу

⁶⁴ Извор: Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/rd_p_perslf/default/table?lang=en

⁶⁵ Извор: РЗС: Билтен „Научноистраживачка делатност у РС, 2022”

акредитованих тела за оцењивање усаглашености, као и ефикасан тржишни надзор над применом техничких прописа.

Мера такође подразумева ефикасно спровођење прописа о техничким захтевима за индустријске производе уз обезбеђење законског основа за доношење опште националне стратегије тржишног надзора. Модернизација законског оквира и његово спровођење ће подржати увођење електронског тржишног надзора.

Мера 3 - Унапређење конкурентности пољопривреде

Циљ ове мере је раст конкурентности пољопривредног и прехранбеног сектора у Републици Србији. Како би се створили услови за унапређење конкурентности пољопривреде планирано је предузимање активности усмерених на (а) унапређење инфраструктуре у руралним подручјима; (б) успостављање регулаторног оквира за процес комасације и дигитализацију поступка вршења стручног надзора над геодетско-техничким радовима; (в) уређење правног оквира у области тржишта пољопривредних производа, шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе и органске производње; (г) унапређење капацитета ресорног министарства кроз дигитализацију и аутоматизацију система финансијске подршке пољопривредницима. Кроз успостављање новог електронског Регистра пољопривредних газдинстава (еРПГ), Система за идентификацију земљишних парцела (*Land Parcel Identification System - LPIS*) и других елемената интегрисаног система управљања и контроле (*Integrated Administrative Control System - IACS*) успоставиће се функционални IACS и аутоматизација и убрзање поступка подношења захтева, исплате и контроле и подстицаја.

Мера 4 - Унапређење одрживог и ефикасног управљања привредним субјектима у власништву Републике Србије

Циљ мере је унапређење система управљања привредним друштвима која су у власништву Републике Србије. У складу са *Стратегијом државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период од 2021. до 2027. године* и пратећим Акционим планом, донет је нов *Закон о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије* („Служени гласник РС“, број 76/23) који је ступио на снагу септембра 2023. године, а почеће да се примењује од септембра 2024. године. У наредном периоду биће израђени одговарајући подзаконски акти. Законом је уређено да ће Министарство привреде вршити даље активности на успостављању јединствене политике државног власништва у управљању државним предузећима, уз сарадњу са осталим органима, и то кроз дефинисање циљева и контролу спровођења, а уз већу одговорност управљачких тела државних предузећа, што ће омогућити транспарентнији систем надзора и ефикасније спровођење јавних политика. Законом се предвиђа и уређивање питања корпоративног управљања државних предузећа, а у складу са најбољом међународном праксом.

Мера 5 - Унапређење ефикасности прекршајног поступка

Циљ мере је смањење сиве економије кроз повећање правне сигурности привредних субјеката и повећање инвестиција, путем измена Закона о прекршајима и као и обукама прекршајних судија за прекршајне поступке из области сиве економије. Мера подразумева усвајање измена Закона о прекршајима како би се убрзало вођење прекршајног поступка кроз достављање предмета у електронској форми између инспекција и прекршајних судова (размена предмета и информација о статусу предмета кроз повезивање система е-Инспектор и Система прекршајних судова - СИПРЕС) и даља обука прекршајних судија за прекршајне поступке из области сиве економије.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	Мера 1												
1.	Преговори о приступању у СТО												
2.	Спровођење процеса олакшавања трговине и спровођење СЕФТА додатних протокола 5 и 6, као и усвајање Додатног протокола 7 о решавању спорова												
	Мера 2												
3.	Израда и доношење Стратегије ИК 2024-2030. године са Акционим планом 2024-2025. године												
4.	Стварање услова за пуну интеграцију Републике Србије у јединствено тржиште ЕУ за три групе индустријских производа (електрични и електронски производи, машине и ЛЗО) и потписивање АСАА споразума за те групе производа												
5.	Ефикасно спровођење активности тржишног надзора												
	Мера 3												
6.	Припрема и усвајање закона и подзаконских аката ради спровођења и унапређења руралне инфраструктуре												
7.	Усвајање закона и подзаконских аката у областима органске производње, шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе; усвајање подзаконских аката на основу Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа												
8.	Припрема и усвајање закона о комасацији и закона о пољопривредном земљишту; доношење подзаконских аката у области комасације и вршења стручног надзора у поступцима комасације и спровођење пилот комасација												
9.	Дигитализација и развој система за управљање и контролу подстицаја ради припрема за Заједничку пољопривредну политику ЕУ (повезивање регистра пољопривредних газдинстава са регистром животиња и системом идентификације земљишних парцела, израда геопросторне												

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	апликације за подношење захтева за подстицаје (GSA – Geo Spatial Application) и других елемената IACS (изузев AMS – Area Monitoring System)												
	Мера 4												
10.	Доношење подзаконских аката за примену Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије												
11.	Дигитализација система корпоративног управљања у државним предузећима												
	Мера 5												
12.	Измена Закона о прекршајима												
13.	Спровођење обука прекршајних судија за прекршајне поступке из области сиве економије												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Оцена о испуњености мера за олакшавање трговине коју је Република Србија добила према УН глобалном прегледу о дигиталном и одрживом олакшавању трговине*	61,3% (2019)	82,8% (2023)	87% (2026)
Глобални индекс инфраструктуре квалитета (GQII index)**	82 (2021)	83 (2024)	84 (2026)
Учешће вредности пољопривредно-прехрамбених производа у вредности укупног извоза	18,5% (2019)	18,8% (2024)	19% (2026)
Удео правоснажних осуђујућих пресуда у односу на број поднетих захтева за покретање прекршајног поступка од стране инспекција у области сиве економије у једној години	45% (2023)	50% (2025)	55% (2026)

* Извор верификације: <https://www.untfsurvey.org/economy?id=SRB&year=2021>

**Извор верификације: <https://gqii.org>

4. Очекивани утицај на конкурентност

Структурна реформа директно и индиректно утиче на повећање конкурентности. Ступање у чланство СТО, унапређење трговине кроз примену СЕФТА додатних протокола, као и активности НКТОТ на плану олакшања трговине имаће значајан утицај на уклањање трговинских баријера, а самим тим и на повећање конкурентности српских предузећа на регионалном тржишту, као и на раст и даљи развој српске економије. Позитиван утицај на конкурентност се огледа, између осталог, и на смањење трошкова обављања спољнотрговинског промета робе, скраћење временског оквира за обављање процедура на граничним прелазима, као и међусобно признавање исправа, узајамно прихватање производа у трговини са ЕУ и наставак усклађивања са ЕУ регулативом у области слободног кретања робе. Потписивањем АСАА споразума за три групе изабраних производа, позитивно ће се утицати на конкурентност произвођача/извозника из РС, који ће своје производе моћи да сертифицију у РС и извозе на тржиште ЕУ без додатних испитивања и сертификације, што ће им значајно смањити трошкове и време потребно за пласман производа на тржиште ЕУ. Такође, наведени споразум ће омогућити домаћим телима за оцењивање усаглашености, да пружају своје

услуге испитивања и сертификације на тржишту ЕУ. Тржишни надзор подржава слободан проток робе и развој поштене конкуренције без непотребних баријера за трговину. Развој руралне инфраструктуре треба да олакша развој локалних заједница, пословање и конкурентност, раст и запошљавање у руралним подручјима што води ка економском, друштвеном и територијалном развоју односно паметном, одрживом и инклузивном расту. Развијање шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе ће омогућити произвођачима да своје производе са заштићеним ознакама географског порекла заштите и на нивоу ЕУ. Поред препознатљивости, производи ће бити стандардизовани и ценовно конкурентни. Такође, увођење међународних стандарда у органску производњу директно ће утицати на повећање конкурентности произвођача, како на домаћем тако и на страном тржишту. Повећање вредности пољопривредних и прехранбених производа директно утиче на повећање извоза и БДП. Ефикаснијим спровођењем процеса комасације очекује се укрупњавање земљишта, формирање парцела правилног облика, погодних за приступ механизацији, уређење инфраструктуре, ефикасније давање у закуп државног пољопривредног земљишта што ће се одразити на повећање пољопривредне производње, конкурентност и раст БДП. Једноставнији начин подношења захтева за подстицаје, као и бржа исплата подстицаја омогућиће пољопривредницима да буду конкурентнији на тржишту кроз смањење трошкова пословања услед побољшања ликвидности. Новим правним оквиром управљања државним предузећима и унапређењем система у коме послују државна предузећа ствара се основа за успостављање централизованог државног власништва, што ће омогућити транспарентнији систем надзора и ефикасније спровођење јавних политика, као и смањење фискалних ризика. Кроз унапређен ефикасан прекршајни поступак, повећање броја обучених прекршајних судија за прекршајне поступке из области сиве економије, као и повећање правноснажних осуђујућих пресуда у односу на број поднетих захтева за покретање прекршајног поступка од стране инспекција у области сиве економије директно се утиче на унапређење пословног окружења као предуслова за повећање конкурентности.

5. Процењени трошкови активности и извори финансирања

Укупни трошкови за реализацију структурне реформе износе 140,9 милиона евра, и то: за 2024. годину 22,3 милиона евра, за 2025. годину 59,5 милиона евра, и за 2026. годину 59.1 милиона евра.

Трошкови реализације структурне **мере 1 - Унапређење услова и уклањање препрека трговини** износе укупно 74.310 евра, односно по годинама: 2024: 34.770 евра, 2025: 19.770 евра и 2026: 19.770 евра. Структурну меру чине две активности (активност 1 и 2):

Активност 1. Преговори о приступању Светској трговинској организацији за коју се процењује да је потребно издвојити укупно 37.155 евра, и то: у 2024. години: 17.385 евра, у 2025. години: 9.885 евра и у 2026. години: 9.885 евра. Током 2020. године (2019. је базна година) примљен је један нови запослени да ради на овим пословима. Такође, из додатне помоћи из донације за период 2022-2024, остало је да се утроши још 15.000 евра, што ће бити подељено на два дела, за ову активност и за **активност 2. Спровођење процеса олакшања трговине и спровођење ЦЕФТА додатних протокола 5 и 6, као и усвајање Додатног протокола 7 о решавању спорова**, што значи по 7.500 евра у 2024. години. Такође, за **другу активност** је 2020. године примљен један нови запослени, тако да су трошкови истоветни као и за прву активност: 2024: 17.385 евра, 2025: 9.885 евра и 2026: 9.885 евра односно 37.155 евра.

Трошкови реализације структурне **мере 2 - Унапређење стратешког оквира инфраструктуре квалитета и интеграције у јединствено тржиште ЕУ**, износе укупно

1.286.439 евра, и то: 628.813 евра за 2024. и по 328.813 евра у 2025. и 2026. години. Ову структурну меру чине три активности (активности 3, 4 и 5):

Активност 3. Израда и доношење нове Стратегије ИК 2024-2030 и Акционог плана за 2024-2025. годину, која је у плану да буде реализована у 2024. години и за коју се процењује да је потребно издвојити око 350.000 евра. Средства су неопходна за услуге ангажовања експерата, који ће израдити потребне анализе и пружити подршку МП, у припреми наведених стратешких докумената. Средства ће бити обезбеђена из ИПА фондова - ИПА 2019, кроз пројекат „EU4BE - EU for Better Business Environment” који обухвата пројекат „Инфраструктура квалитета, фактори развоја конкурентности - припремне активности за унапређење стратешког и законодавног оквира“ - „Quality Infrastructure, Competitiveness Development Factors - Preparatory Activities for Improving the Strategic and Legislative Framework“, који спроводи Светска банка.

Активност 4. Стварање услова за пуну интеграцију РС у јединствено тржиште ЕУ за три групе индустријских производа (електрични и електронски производи, машине и ЛЗО) и потписивање АСАА Споразума за наведене групе производа за коју се процењује да је потребно издвојити око 250.000 евра, и то: за 2024. годину 50.000 евра, за 2025. годину 100.000 евра и за 2026. годину 100.000 евра. Средства су потребна за покриће услуга експерата, који ће урадити неопходне анализе система ИК и тржишта за изабране групе производа, у циљу стварања услова и потписивања предметног споразума и биће обезбеђена кроз пројекат ИПА 2021 Internal market.

Активност 5. Ефикасно спровођење активности тржишног надзора за коју се процењује да је потребно издвојити 686.439 евра и то по 228.813 евра за све три године. Средства су неопходна за робе и услуге и обезбедиће се у 2024. години из буџета РС, док ће се за 2025. и 2026. годину накнадно утврдити извори финансирања.

Укупни трошкови структурне мере 3 - Унапређење конкурентности пољопривреде износе 138.960.515 евра, и то: за 2024. годину 21.655.934 евра, за 2025. годину 58.538.910 евра, и за 2026. годину 58.765.671 евра. Структурну меру чине 4 активности:

Активност 6. Припрема и усвајање закона и подзаконских аката ради спровођења унапређења руралне инфраструктуре за коју је потребно издвојити 106.212.243 евра, и то: за 2024. годину 4.464.971 евра, за 2025. годину 50.247.047 евра, за 2026. годину 51.500.225 евра. Процењена средства за исплату субвенција у делу који се односи на Унапређење руралне инфраструктуре из националног и буџета АПВ/ЈЛС износе 14.333.243 евра, и то: за 2024. годину (3.210.763 евра – буџет РС; 1.235.208 евра - буџет АПВ и ЈЛС), за 2025. годину (3.531.839 евра – буџет РС; 1.235.208 евра - буџет АПВ и ЈЛС), за 2026. годину (3.885.017 евра – буџет РС; 1.235.208 евра - буџет АПВ и ЈЛС). Процењени трошкови за припрему и спровођење реформе у делу који се односи на унапређење инфраструктуре у руралним подручјима спровођењем Мере 6 - Инвестиције у руралну јавну инфраструктуру ИПАРД III програма дефинисани су износом субвенција намењених корисницима ИПАРД програма за период 2021-2027. година. У 2024. години предвиђено је предфинансирање за припрему ИПАРД Управљачког тела за акредитацију ИПАРД Мере 6 у износу од 19.000 евра (буџет РС). За расписивање Првог јавног позива у 2025. години планиран је буџет у износу од 45.480.000 евра (средстава финансијске помоћи ЕУ: 34.110.000 евра; буџет РС: 11.370.000 евра). За расписивање Другог јавног позива у 2026. години планирана средства износе 46.380.000 евра (средстава финансијске помоћи ЕУ: 34.785.000 евра; буџет РС: 11.595.000 евра).

Активност 7. Усвајање закона и подзаконских аката у областима органске производње, шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе, усвајање подзаконских аката на основу Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа, за коју је потребно издвојити 19.734.563 евра, и то: за 2024. годину 13.038.114

евра, за 2025. годину 3.348.229 евра, за 2026. годину 3.348.220 евра. У 2024. години средства су неопходна: за едукације, израду правилника и информисање пољопривредника (180.000 евра, робе и услуге, ИПА); субвенције корисницима за правила и мере уређење тржишта (12.711.864 евра, буџет РС); израду Регистра трговаца (146.250 евра, капитални расходи, буџет РС). У 2025. и 2026. години средства су неопходна за субвенције корисницима за правила и мере уређење тржишта (буџет РС).

Активност 8. Припрема и усвајање Закона о комасацији и Закона о пољопривредном земљишту, доношење подзаконских аката у области комасације и вршења стручног надзора у поступцима комасације и спровођење пилот комасације за коју је потребно издвојити 2.812.712 евра, и то: за 2024. годину 20.904 евра, за 2025. годину 870.904 евра, за 2026. годину 1.920.904 евра. У 2024. години средства у износу од 20.904 евра су неопходна за плате два нова службеника (буџет РС). У 2025. години, средства су неопходна за: плате (20.904 евра, буџет РС); ангажовање стручњака у изради подзаконских аката, обуку и набавку канцеларијске опреме, услуге превођења (250.000 евра, робе и услуге; иф: тек треба да се утврди); набавку сервера и развој мрежне инфраструктуре (600.000 евра, капитални расходи, иф: тек треба да се утврди). У 2026. години, средства су неопходна за: плате (20.904 евра, буџет РС), обуку и набавку канцеларијске опреме (50.000 евра, робе и услуге, иф: ИПА), софтвер (600.000 евра, капитални расходи, иф: ИПА) и спровођење пилот комасације (1.250.000 евра, капитални расходи, иф: буџет РС).

Активност 9. Дигитализација и развој система за управљање и контролу подстицаја ради припрема за Заједничку пољопривредну политику ЕУ за коју је потребно издвојити: 10.200.997 евра, и то: за 2024. годину 4.131.945 евра, за 2025. годину 4.072.730 евра, за 2026. годину 1.996.322 евра. У 2024. години средства су неопходна за: израду LPIS софтвера (500.000 евра, капитални расходи, иф: кредит Светске банке); повезивање катастра, Регистра животиња и РПГа (150.000 евра, робе и услуге, иф: кредит Светске банке); израду софтвера и хардвера (1.179.661 евра, капитални расходи, иф: ИПА); израду геопросторне апликације за подношење захтева за подстицаје (GSA) и других елемената IACS (847.457 евра, капитални расходи, иф: буџет РС), обуке (159.285 евра – буџет РС, 117.500 евра – кредит Светске банке); плате за 112 новозапослених (1.178.042, иф: буџет РС). У 2025. години средства су неопходна за: плате (1.178.042 евра, иф: буџет РС); израду софтвера и хардвера (1.474.576 евра, капитални расходи, иф: ИПА), услуге консултаната на изради техничке документације, обуке, израду правног оквира за успостављање IASC (905.084 евра, робе и услуге, иф: ИПА); обуке запослених (372.695 евра – буџет РС, 142.333 евра – кредит Светске банке). У 2026. години средства су неопходна за: плате (1.178.042 евра, иф: буџет РС); израду софтвера и хардвера (294.000 евра, капитални расходи, иф: ИПА), обуке (524.280 евра, робе и услуге, иф: буџет РС).

Трошкови структурне мере 4 - Одрживо и ефикасно управљање привредним субјектима у власништву Републике Србије износе укупно 554.237 евра. Структурну меру чине две активности (активност 10 и 11):

Активност 10. Доношење подзаконских аката за примену Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије за коју је потребно издвојити 427.119 евра за 2025. годину (127.119 евра би требало обезбедити из буџета централног нивоа државе, за плате нових лица и планира се аплицирање за 300.000 евра средстава из ИПА фондова, за потребе додатног стручног усавршавања запослених).

Активност 11. Дигитализација система корпоративног управљања у државним предузећима за коју је потребно обезбедити 127.118 евра за 2025. годину из буџета централног нивоа државе, за плате нових лица.

За реализацију структурне мере 5 – Унапређење ефикасности прекршајног поступка нису потребна додатна средства (*активност 12. Измена Закона о прекршајима; активност 13. Спровођење обука прекршајних судија за прекршајне поступке из области сиве економије*).

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и приступ здравственој заштити

Ова структурна реформа својим мерама директно и индиректно утицаће на социјалне циљеве, као што су запосленост и смањење сиромаштва. Стварањем лакших услова у области трговине се позитивно утиче на пораст запошљавања кроз укључивање локалног тржишта у тржишну европску утакмицу, што ће на индиректан начин утицати и на смањење сиромаштва. Повећање нивоа квалитета и безбедности домаћих индустријских производа предуслов је за јачање конкурентности српске привреде што кроз пораст извоза поменутих производа на тржиште ЕУ може имати директан утицај на обезбеђење већег нивоа заштите безбедности и здравља корисника, повећање запослености и смањење сиромаштва, као и пораст животног стандарда становништва. Развијањем руралне инфраструктуре унапређује се квалитет живота у руралним подручјима и развија пословни амбијент што омогућава физичким и правним лицима развијање сопствених послова, односно њихово самозапошљавање и запошљавање локалног становништва, као и равномернији регионални развој. Применом *Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа* омогућава се правно уређен наступ свих субјеката на тржишту што ће директно допринети појави нових правних лица у областима производње, прераде и промета пољопривредних производа, па тако и повећању запослености. Применом закона о шемама квалитета за пољопривредне и прехранбене производе допринеће се бољој уређености система заштите ознака географског порекла наведених производа што ће подстаћи нове произвођаче да уђу у систем заштите ознака географског порекла и да се удружују. Корист од органске производње могу имати рурална подручја у којима је висока стопа незапослености, а која имају повољне услове за производњу органске хране. Кроз дигитализацију у пољопривреди утицаће се на смањење сиромаштва пољопривредних газдинстава, јер неће имати трошкове подношења захтева за подстицаје. Након спроведеног поступка комасације може се успоставити механизам за уступање неискоришћеног земљишта младима и женама. У случајевима када су учесници комасације лица одсељена из Републике Србије и друга лица, без могућности да се баве пољопривредном производњом, у поступку комасације могу да се одрекну власништва над земљиштем и исто понуде на продају или поклоне социјално угроженим групама становништва. Стимулативно је за лица која би се одрехала власништва и то што су у поступку комасације укинута трошкови такси на пренос власништва, накнада и друго због чега се скраћује процедура уступања земљишта. Такође, смањењем сиве економије и већом правном сигурношћу привредних субјеката директно се утиче на смањење незапослености на тржишту рада, а индиректно и на смањење сиромаштва.

7. Очекивани утицај на животну средину и климатске промене

Структурна реформа на директан и индиректан начин утиче на животну средину и климатске промене. Имајући у виду да ће спровођење активности у области олакшања трговине резултирати дигитализацијом одређених спољнотрговинских система, укидањем појединих административних процедура и убрзањем протока робе на граничним прелазима, очекују се позитивни утицаји на животну средину и климатске промене. Развој конкурентности српских производа на домаћем и иностраном тржишту уз стварање услова за пуну интеграцију Републике Србије у јединствено тржиште има позитиван утицај на животну средину, јер ће допринети унапређењу техничких прописа

и примени стандарда који укључују и захтеве заштите животне средине (нпр. SRPS ISO 14001 - Системи менаџмента животном средином, SRPS ISO 50001 - Системи менаџмента енергијом), што ће омогућити привредним субјектима да повећају своју одговорност према животној средини и одговорним пословањем смање утицај на климатске промене. Тржишни надзор обезбеђује поштовање стандарда у области енергетске ефикасности, заштите животне средине и смањења штетних утицаја на климатске промене. Унапређења руралне инфраструктуре доприноси очувању животне средине, с обзиром на то да су за финансирање предвиђене инвестиције које се, између осталог, односе и на изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода и управљање отпадом. Органска производња заснива се на „холистичком” систему производње који промовише и јача агроекосистем, здравље, укључујући и биодиверзитет, биолошке циклусе, као и земљиште. Највећа корист органске производње је у томе да доприноси одрживом коришћењу и очувању природних ресурса. Дигитализација у пољопривреди има позитиван утицај на животну средину и климатске промене јер ће цео поступак добијања подстицаја бити аутоматизован и дигитализован, без прибављања, достављања, транспортовања и складиштења папира. Успостављањем IACS стварају се услови за примену правила Заједничке пољопривредне политике и провере усаглашености са еколошким захтевима за исплату подстицаја као и плаћања по основу подстицаја за еколошке мере чиме ће се допринети озелењавању, инвестирању у смањење ефеката стаклене баште у пољопривреди, ефективно доприносећи захтевима Европског зеленог договора. Изградњом система за одводњавање и наводњавање у поступку комасације стварају се услови за повољан водно-ваздушни режим земљишта, што доводи до спречавања: неповољног утицаја задржавања воде у пољопривредном земљишту, смањења негативног утицаја климатских промена и смањења плодности земљишта.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Планиране активности за ублажавање негативних ефеката ризика
Приступање СТО подразумева мултилатералне преговоре, па окончање процеса зависи и од других учесника (чланица СТО, при чему су поједине директно укључене у актуелну ситуацију у Украјини)	Висока	Затварање билатералних преговора са чланицама СТО. С тим у вези, доношење закона о ГМО олакшаће билатералне преговоре са неким чланицама СТО.
Усвајање одлука на Заједничком комитету СЕФТА је тренутно блокирано од стране Привремених институција самоуправе у Приштини. Неколико одлука је договорено на експертском нивоу, али се чека усвајање	Висока	Координисан наступ са осталим СЕФТА Странама, као и Европском комисијом са циљем одблокирања процеса усвајања одлука на Заједничком комитету СЕФТА.
Природни одлив кадрова у органима тржишног надзора није праћен одговарајућом динамиком запошљавања	Висока	Спровођење стратешког оквира са предвиђеном динамиком запошљавања.
Неусвајање закона и кашњење са усвајањем подзаконских аката у области пољопривреде	Средња	Планом рада Владе предвидети доношење регулаторног оквира у области пољопривреде.
Кашњење са израдом LPIS софтвера и кашњење са одобрењем и почетком ИПА 2021 пројекта	Средња	Дефинисање тачно одређених рокова за израду LPIS софтвера. Усклађивање активности са надлежнима за благовремено одобрење ИПА 2021 пројекта.

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Планиране активности за ублажавање негативних ефеката ризика
Велики број заинтересованих лица за решавање имовинско-правних односа у поступку комасације и сложеност поступака њиховог решавања	Висока	Спровођење јавних расправа, округлих столова и други начини за обавештавање заинтересованих страна у поступку усвајања регулаторног оквира.
Изазови у примени новог правног оквира услед постојеће неуједначености и обухвата правног оквира који уређује пословање државних предузећа	Средња	Сарадња са надлежним министарствима и органима
Неадекватна примена Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије	Средња	Сарадња са надлежним министарствима, органима и државним предузећима.
Немогућност запошљавања недостајућег кадра/изостанак одобрења за запошљавање у Министарству привреде	Средња	Систематизовати и попунити радна места различитих образовних профила.
Недовољни капацитети у области која се односи на спровођење прекршајног поступка	Средња	Континуирано унапређење капацитета кроз обуке и ново запошљавање.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ

1. Опис структурне реформе

Циљ структурне реформе је креирање ефикасне привреде засноване на знању, способне да развија и пласира врхунске иновативне производе и услуге који су конкурентни на глобалном тржишту.

У вези са реализацијом постављеног циља, ради се на изградњи БИО4 Кампуса, изградњи нових научно-технолошких паркова и проширењу постојећих, на пружању подршке пројектима Ложионица, Иновациони дистрикт и *Smart City*, укључујући и *GovTech* програм Фонда за иновациону делатност, као и унапређењу регулативе за аутономну возњу у Србији. Описане активности значајне су са становишта унапређења начина функционисања тржишне економије, која је ресурсно ефикасна и конкурентна, посебно у домену пружања подршке развоју стартапова.

Структурна реформа састоји се из четири мере:

Мера 1 - Стварање услова за развој бионаука и биоекономије кроз изградњу БИО4 Кампуса

Циљ ове мере је пружање подршке интензивном развоју у областима биотехнологије, биомедицине, биоинформатике и биодиверзитета. БИО4 Кампус је платформа за подстицање сарадње и повезивање са истраживачком и пословном заједницом у овим областима, на државном и међународном нивоу. Изградњом БИО4 Кампуса, биће створена прилика за концентрацију људи, мултидисциплинарних експертиза најмодернијих технологија и инфраструктуре (факултети, институти, научно-технолошки паркови, итд.) у областима биотехнологије, биомедицине, биоинформатике и биодиверзитета. БИО4 Кампус ће бити први овакав кампус у ширем региону и препозната тачка на глобалној мапи развоја у овој области. Завршетак активности на изградњи БИО4 Кампуса предвиђен је током 2026. године.

Мера 2 - Развој стартап екосистема

Циљ мере је јачање инфраструктурне мреже подршке стартаповима у свим фазама развоја кроз проширење постојећих, односно изградњом нових НТП. GovTech програм има за циљ да обезбеди платформу за сарадњу између јавног сектора и иновативних субјеката, као и да подстакне коришћење нових технологија у решавању сложених изазова са којима се јавни сектор свакодневно сусреће. Процес имплементације GovTech програма планиран је у периоду од 18 месеци, почевши од 2024. године.

Мера 3 - Подршка развоју талената и креативних индустрија даљим развојем мултифункционалног иновативно креативног центра Ложионица

Циљ мере је успостављање јединственог простора осмишљеног тако да пружи сву неопходну (техничку) подршку развоју талената и креативних индустрија. Мултифункционални центар Ложионица представља креативни хаб, пројектован тако да омогући: локално и интернационално умрежавање, едукације кроз преношење знања, презентовање примера добре праксе и могућност тестирања идеја и решења, као и њихову презентацију заинтересованим привредним субјектима, појединцима, групама и организацијама.

Мера 4 - Успостављање инфраструктуре и окружења за креирање и примену иновативних ИТ решења

Циљ мере је боље и квалитетније функционисање јединица локалне самоуправе (ЈЛС) употребом иновативних ИТ решења. Предложена мера подразумева две компоненте: Пројекат Smart City и изградњу Иновационог дистрикта у Крагујевцу. Иновациони дистрикт, у оквиру Државног дата центра, пружиће могућност за развој у више области, пре свега сајбер безбедности. Иновативна решења, заснована на *cloud* технологијама и оријентисана ка одрживом развоју, биће креирана кроз пројекат Smart City, док ће унапређење релевантног регулаторног оквира створити услове за развој и тестирање аутономних возила у Републици Србији.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	Мера 1												
1.	Изградња и међународна видљивост БИО4 Кампуса												
	Мера 2												
2.	Проширење и унапређење инфраструктуре НТП Ниш, НТП Чачак и НТП Београд и РИТП Крушевац												
3.	Имплементација GovTech програма, уз оснаживање стартапа за привлачење инвестиција												
	Мера 3												
4.	Реконструкција објекта Ложионица уз развој различитих програма подршке												
	Мера 4												
5.	Изградња Иновационог дистрикта у Крагујевцу												
6.	Спровођење пројекта Smart City												
7.	Креирање регулаторног оквира за аутономну возњу												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Вредност стартап екосистем*	1,1 милијарда УСД (2022)	1,3 милијарде УСД (2025)	1,5 милијарди УСД (2026)
Број нових иновативних предузећа у инкубатору за креативну индустрију (КИ) у оквиру Ложинице (кумулятив)	0 (2023)	15 (2025)	30 (2026)
Број образовних институција и привредних субјеката која користе капацитете „Иновационог дистрикта“ (кумулятив)	0 (2023)	10 (2025)	20 (2026)
Број реализованих решења за паметне градове (кумулятив)	0 (2023)	3 (2025)	5 (2026)

* <https://startupgenome.com/report/gser2023>

4. Очекивани утицај на конкурентност

Структурна реформа утиче на повећање конкурентности кроз идентификовање националних развојних потенцијала повезивањем истраживачких и иновационих снага са потребама привреде. Повећање броја стартапа стимулише привредни раст, повећава извоз и БДП, и ствара радна места потребна за развој економије засноване на знању. Реформом се подстиче даљи развој иновационе инфраструктуре, јачају капацитети за пружање подршке стартапима у свим фазама развоја, поспешују јавне и приватне инвестиције у овој области, омогућава развој домаћег тржишта предузетничког капитала (*venture capital*), као и трансфер знања из науке у привреду. Умрежавање и рад са појединцима и компанијама на развоју и презентацији производа довести ће до повећања конкурентности домаћих производа на страном тржишту и допринеће јачању домаћег тржишта креативних индустрија. Изградњом Иновационог дистрикта и екосистема паметних решења за градове обезбеђује се значајна инфраструктурна подршка даљем развоју технологија и ИКТ услуга и ствара се стимулативно окружење за развој иновативних ИТ решења што ће се значајно одразити на повећање конкурентности у овој области. Креирањем аутономних транспортних решења, уз континуирани развој вештачке интелигенције, Република Србија се позиционира као регионални лидер у овим областима.

5. Процењени трошкови активности и извори финансирања

Укупни трошкови за реализацију структурне реформе износе 461 милион евра и то: за 2024. годину 114,5 милиона евра, за 2025. годину 211 милиона евра и за 2026. годину 135,5 милиона евра.

Трошкови структурне мере 1 - **Стварање услова за развој бионаука и биономије кроз изградњу БИО4 Кампуса** износе укупно 296 милиона евра.

Структурну меру чини **активност 1. Изградња и међународна видљивост БИО4 Кампуса** за коју је у 2024. години потребно издвојити 50 милиона евра, у 2025. години 150 милиона евра и у 2026. години 96 милиона евра. Део средстава обезбеђен је из кредита Банке за развој Савета Европе (СЕВ), док извор средстава за робе и услуге у износу од по 50 милиона евра у 2025. и 2026. години тек треба да се утврди.

Трошкови структурне мере 2 - **Развој стартап екосистема** износе укупно 74,4 милиона евра, и то 38,25 милиона евра у 2024, 25,65 милиона евра у 2025. и 10,5 милиона евра у 2026. години. Ову структурну меру чине две активности (активност 2 и 3):

Активност 2. Проширење и унапређење инфраструктуре НТП Ниш, НТП Чачак и НТП Београд и РИТП Крушевац, за коју се процењује да је потребно издвојити 69,4 милиона евра, и то 37,25 милиона евра за 2024. годину, 23,65 милиона евра и 8,5 милиона евра у 2026. години. Средства су неопходна за робе и услуге и капиталне расходе и биће обезбеђена из пројектних кредита.

Активност 3. Имплементација GovTech програма, уз оснаживање стартапа за привлачење инвестиција, за коју се процењује да је потребно издвојити 5 милиона евра, и то за 2024. годину милион евра, за 2025. годину 2 милиона евра и за 2026. годину 2 милиона евра. Средства су неопходна за субвенције и трансфере и биће обезбеђена из буџета РС.

Укупни трошкови структурне мере **3 - Подршка развоју талената и креативних индустрија даљим развојем мултифункционалног иновативно креативног центра Ложионица** износе 47,8 милиона евра.

Структурну меру чини **активност 4. Реконструкција објекта Ложионица уз развој различитих програма подршке** која је започела у 2022. години и за коју је из буџета РС у 2024. години потребно издвојити 21,6 милиона евра, у 2025. години 20,3 милиона евра и у 2026. години 5,9 милиона евра. Средства су неопходна за капиталне расходе.

Трошкови структурне мере **4 - Успостављање инфраструктуре и окружења за креирање и примену иновативних ИТ решења** износе укупно 42,4 милиона евра. Ову структурну меру чине три активности (активност 5, 6 и 7):

Активност 5. Изградња Иновационог дистrikта у Крагујевцу чија реализација започиње крајем 2023. године и за коју су из буџета РС планирана средства у укупном износу од 26,9 милиона евра, и то: 1,9 милиона евра за 2024. годину, 8,5 милиона евра за 2025. годину и 16,5 милиона евра за 2026. годину. Средства су неопходна за капиталне расходе.

Активност 6. Спровођење пројекта Smart City чија је реализација започела у 2022. години и за коју су из буџета РС планирана средства у укупном износу од 15,2 евра, и то: 2,5 милиона евра за 2024. годину, 6,35 милиона евра за 2025. годину и 6,35 милиона евра за 2026. годину. Средства су неопходна за капиталне расходе.

Активност 7. Креирање регулаторног оквира за аутономну возњу за чију су реализацију процењена средства у износу од 218 хиљада евра и то: 82 хиљаде евра у 2024. години и по 68 хиљада евра у 2025. и 2026. години. Средства су неопходна за робе и услуге (обуке, ангажовање експерата итд.) и биће финансирана у 2024. години из буџета РС, док ће се извор средства за 2025. и 2026. годину накнадно утврдити.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и приступ здравственој заштити

Имплементацијом структурне реформе стварају се нова тржишта која генеришу нове послове, нарочито за предузетне, младе и образоване људе, а улагањем у стартапе креира се људски капитал са компетенцијама и вештинама потребним за модерну економију засновану на знању и иновацијама, што на директан начин утиче на повећање запослености, смањење сиромаштва и позитивно утиче на родну равноправност.

7. Очекивани утицај на животну средину и климатске промене

Реализација ове структурне реформе имаће позитиван утицај на животну средину и климатске промене услед дигитализације класичних процеса и нових дигиталних услуга, што ће довести до уштеде електричне енергије и количине утрошеног папира а самим тим и броја посечених стабала.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Планиране активности за ублажавање негативних ефеката ризика
Кашњење извођача радова у реализацији и непредвиђени радови	Средња	Редовна координација и праћење посредством јединице за управљање пројектом.
Недовољна заинтересованост стартапа за учешће у GovTech Програму	Ниска	Интензивна промоција подршке, истицање важности програма подршке у овој фази развоја стартапа.
Потешкоће у исходавању неопходних дозвола	Ниска	Поштовање законских одредби и процедура. Добро временско планирање.
Потешкоће у набавци потребне опреме везане за успостављање инфраструктуре и окружења за креирање и примену иновативних ИТ решења	Ниска	Поштовање уговорних одредаба и процедура набавки.

5.2. Одрживост и отпорност

а) Анализа главних препрека

5.2.1 Област ЗЕЛЕНА ТРАНЗИЦИЈА

Осетљивост привреде на климатске промене и висок степен загађења животне средине неповољно утичу на укупну конкурентност Републике Србије на глобалном тржишту. У циљу спровођења зелене транзиције потребно је у наредном периоду побољшати квалитет ваздуха, унапредити управљање отпадом и отпадним водама, уклонити дивље депоније, успоставити концепт циркуларне економије и унапредити одрживост система финансирања.

Започета је израда *Стратегије заштите животне средине – Зелена агенда за Србију*, као кровног документа неопходног за спровођење зелене транзиције. *Законом о климатским променама* („Службени гласник РС”, број 26/21) створен је правни оквир за успостављање система за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште на исплатив и економски ефикасан начин, како би се минимизирали неповољни ефекти измењених климатских услова. *Усвојена је Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године* („Службени гласник РС” број 46/23) **јуна 2023. године**. Овом стратегијом планирано је смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште (за 33,3% у односу на 1990. годину), повећање понора угљеника у шумама, повећање отпорности на климатске промене у приоритетним секторима и промовисање преласка на климатски неутралну економију и друштво отпорно на климатске промене. *Акциони план за спровођење Стратегије, за период 2024-2030. година*, донеће се у року од годину дана од дана доношења ове стратегије. Завршена је јавна расправа (од 14. септембра до 3. октобра 2023.) о *Предлогу програма прилагођавања на измењене климатске услове са Акционим планом*.

Национални и локални регистар извора загађивања⁶⁶ садржи скуп систематизованих информација и података о изворима загађивања животне средине, на основу кога институције на свим нивоима власти могу да доносе ефикасније мере из области заштите животне средине.

У циљу ефикасног управљања квалитетом ваздуха у Републици Србији успостављен је мониторинг квалитета ваздуха у складу са *Законом о заштити ваздуха* („Службени гласник РС” бр. 36/09, 10/13 и 26/21 - др. Закон)⁶⁷. На стање квалитета амбијенталног ваздуха у току 2021. године највише су утицале емисије суспендованих честица РМ10 и РМ2.5, сумпор диоксида и азотних оксида, од којих су најприсутније биле суспендоване честице РМ10 које су се у 90% случајева јавиле као узрок прекомерном загађењу ваздуха услед прекорачења дневних граничних вредности.⁶⁸ Мере и активности, које је неопходно спроводити у наредном периоду ради унапређења квалитета ваздуха које ће допринети заштити животне средине, заштити екосистема и здрављу људи, дефинисане су кроз четири посебна циља *Програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом* („Службени гласник РС” број 140/22) која захтевају смањење емисија у секторима енергетике, стационарних постројења за сагоревање, саобраћаја, великих индустријских постројења и пољопривреде. У циљу бољег квалитета ваздуха, Министарство за заштиту животне средине (МЗЖС) је определило буџетска средства за суфинансирање замене котлова, замене индивидуалних ложишта и пошумљавање у 2023. години⁶⁹, а настављено је давање субвенција за куповину електричних и хибридних аутомобила.

Непречишћени канализациони муљ и отпадне воде који се директно испуштају у речне токове широм земље и даље су главни извор загађења воде. Од укупне количине отпадних вода испуштене у јавну канализацију (319 m³) у 2022. години, пречишћено је свега 18,5%⁷⁰ (пад од 0,2 п.п. у односу на 2021. годину), а најзаступљенији начин пречишћавања отпадних вода био је секундарни третман (57,6%). Иако сектор домаћинства испушта 71,4% отпадних вода, водене токове највише загађује сектор индустрије (нарочито фосфором и азотом). Од укупно 118 m³ отпадних вода у индустрији, 30 m³ је пречишћено у 2022.⁷¹ години. **Донет је План управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године** („Службени гласник РС” број 33/23) **априла 2023.** године, као кључни документ у процесу управљања водама, који за циљ има достизање доброг статуса свих вода у складу са принципима Оквирне директиве о водама. Планирана је изградња 5 постројења за сакупљање и прераду отпадних вода у Београду, чиме ће се смањити број испуста у Саву и Дунав. Предвиђена је даља изградња канализационе мреже и изградња постројења за прераду отпадних вода у оквиру пројекта „Чиста Србија”⁷². Усвојен је **Програм управљања муљем у Србији од 2023. до 2032. године** („Службени гласник РС” број 84/23) **октобра 2023.** године, што ће допринети успостављању безбедног, одрживог и исплативог система управљања муљем из постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода. Овим Програмом,

⁶⁶ Правилник о методологији за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података („Службени гласник РС”, број 91/10, 10/13, 98/16 и 72/23) <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-metodologiji-izradu-registra-izvora-zagadjivanja.html>

⁶⁷ <http://www.amskv.sepa.gov.rs/>

⁶⁸ АЗЖС, Извештај о стању животне средине у Републици Србији 2021, http://www.sepa.gov.rs/download/IZVESTAJ_2021.pdf

⁶⁹ Потписани су уговори са 27 ЈЛС за замену котларница у јавним установама и 19 ЈЛС за замену индивидуалних ложишта. Модернизована је градска топлана у Крагујевцу, што ће допринети смањењу угљен-диоксида (CO₂) за 70%, смањењу NO_x и елиминисању РМ честица. У 2023. години је расписан и други јавни конкурс на основу ког је опредељено 120.000.000,00 за замену котларница у градовима и општинама. Поред тога, потписани су уговори са 55 ЈЛС по основу јавног конкурса за пројекте пошумљавања у циљу заштите и очувања предеоног диверзитета.

⁷⁰ РЗС, Снабдевање питком водом и отпадне воде из насеља, 2022., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231135.html>

⁷¹ РЗС, Коришћење и заштита вода од загађивања, 2022, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231129.pdf>

⁷² <https://cistasrbija.rs/>

дефинисане су краткорочне и дугорочне мере како би се осигурало коришћење муља као ресурса.

За очување животне средине од великог су значаја унапређење управљања отпадом и уклањање дивљих депонија. Економске делатности су створиле 174,7 милиона тона отпада у 2022. години (2,5 пута више него 2021. године), од чега 82,9% чини неопасни, а 17,1% опасни отпад⁷³. Највише отпада креирано је у рударству (94,4%). Од укупно створеног отпада, одложено је 98,6%, а поново искоришћено само 1,4%. У 77 општина и градова је у протеклих две године уклоњено преко 730 од укупно 3.500 дивљих депонија колико се процењује да их има, а у 2023. години потписани су уговори са 30 градова и општина ради уклањања још 170 дивљих депонија. Последњим изменама и допунама Закона о управљању отпадом („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 14/16, 95/18, 35/23) из априла 2023. године, системски се унапређује сакупљање, транспорт, складиштење, третман / поновно искоришћење и одлагање отпада, као и надзор над отпадом. Започета је прва фаза консултација на тему увођења депозитног система у Републици Србији.

Планирана су и додатна улагања у комуналну инфраструктуру. Пројектом „Чиста Србија” предвиђена је изградња канализације на 89 локација, 157 постројења за прераду отпадних вода и 5 милиона метара канализационих цеви. У току је спровођење друге фазе пројекта „Чиста Србија”, док је почетак треће фазе планиран 2024. године. Дужина канализационе инфраструктуре која ће бити реконструисана у другој фази износи 444 km на подручју 9 ЈЛС. Након завршетка целокупног пројекта предвиђено је да додатних 2,36 милиона људи буде прикључено на канализацију. У плану је изградња две фабрике за пречишћавање отпадних вода у Београду којим би се смањио број директних излива канализације у Дунав за око 90%.

Потребно је повећати отпорност земљишта на промене климатских услова кроз даље инвестирање у изградњу нове и модернизацију постојеће инфраструктуре за наводњавање, у противградне мреже, субвенционисање премија осигурања, пошумљавање и др. У правни оквир у области пољопривреде треба имплементирати одредбе Европског зеленог договора, кроз активности смањења употребе пестицида, вештачког ђубрива и антибиотика, односно смањења ризика њиховог коришћења с једне стране, и очувања биодиверзитета, с друге стране. На територији Републике Србије тренутно се наводњава свега 4,6% коришћеног пољопривредног земљишта (7-8% у Европи). Кроз започете и планиране инвестиционе пројекте стварају се услови за наводњавање близу 100.000 ha додатних површина пољопривредног земљишта до 2025. године. Под шумама се налази око 25% територије Републике Србије (2,25 милиона ha), што је знатно испод просека ЕУ (39%⁷⁴), а површина пошумљеног земљишта повећана је за 3% у 2020. у односу на 2017. годину⁷⁵. Смањен је обим радова на пошумљавању за 19% мг у 2021., док је повећан за 13% мг у 2022. години⁷⁶.

Спровођење зелене трансформације захтева додатна улагања, како за државни, тако и за привредни сектор. У области финансирања зелене транзиције, користе се средстава буџета Републике Србије, билатералне донације, ИПА фондови, Инвестициони фонд за Западни Балкан и кредити међународних финансијских институција. У складу са Законом о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС”, бр. 95/18, 49/19, 86/19, 156/20, 15/21, 15/23) загађивачи плаћају накнаду за заштиту и унапређење животне средине у зависности од врсте и количине загађења.

⁷³ РЗС, Створени и третиран отпад, 2022., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231186.html>

⁷⁴ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Forests,_forestry_and_logging

⁷⁵ РЗС, Шумарство у Републици Србији, 2022. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20235697.pdf>; Истраживање о променама у површинама шума се спроводи у трогодишњој периодици

⁷⁶ РЗС, Подизање и гајење шума 2022., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231120.pdf>

Остварени приходи од накнада у области животне средине износе 2,08 млрд. евра (3,9% БДП) у 2021. години и за 11,9% су виши у односу на претходну годину⁷⁷. Највеће учешће у структури прихода имали су енергетске накнаде (87,4%) и накнаде из области саобраћаја (6,9%), док су накнаде за загађење и накнаде за коришћење ресурса учествовале са 4,2% и 1,5%, респективно. **Укупни трошкови за заштиту животне средине**⁷⁸ износили су 515 милиона евра у 2021. години што је за 32,3% више него претходне године. У структури ових трошкова, инвестиције за заштиту животне средине чине 55,4% (од чега 64,7% у области заштите ваздуха), док је учешће текућих издатака 44,6%. Инвестиције у заштиту животну средине од 285 милиона евра (0,48% БДП) у 2021. години, номинално су веће за 85,2% мг. Улагања из буџета Републике Србије у сектор заштите животне средине се годинама повећавају - планирана буџетска средства од 210 милиона евра (0,35% БДП) у 2023. су већа за 14,4% у односу на 2022. годину. Поред финансијске подршке за спровођење зелене транзиције, неопходно је даље јачање и координација институционалних и административних капацитета на националном и локалном нивоу, као и усклађивање са политикама ЕУ и обавезама у процесу европских интеграција.

Крајем 2023. године отпочела је примена пројекта Унапређење јавних финансија ка зеленој транзицији, који финансирају СБ и АФД, у циљу развоја методологија и пракси за што боље идентификовање зелених елемената у стратешким документима, буџету, капиталним пројектима, фискалним ризицима, јавним набавкама и управљању државном имовином, како би се обезбедила боља међуресорна координација и што боље идентификовали пројекти и ресурси који доприносе зеленој транзицији.

Кроз еколошки информациони систем омогућено је праћење локација и пријава еколошких проблема. Око 70% пристиглих пријава грађана кроз систем се односе на локације где постоји проблем са чврстим отпадом.

Циркуларна економија је препозната као важан стратешки концепт за зелену транзицију Републике Србије. МЗЖС и Програм Уједињених нација за развој, уз подршку Глобалног фонда за животну средину, доделили су **крајем 2022. године признања и новчане награде ауторима 21 најбоље иновативне идеје (од којих 12 укључују сарадњу науке и привреде) за даљи развој циркуларне економије у Републици Србији.**

5.2.2 Област ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

Најдинамичнији сектор у Републици Србији у последњих десет година је сектор информационо-комуникационих технологија (ИКТ), чиме овај сектор постаје носилац развоја и економског раста. Извоз ИКТ услуга је увећан скоро 2,3 пута у периоду од 2015-2019.⁷⁹ године. Избијањем глобалне пандемије долази до смањења тражње у свим секторима, па је извоз ИКТ услуга порастао за само 1,2% мг у 2020. години. Међутим, након релативне нормализације односа на међународном тржишту бележи се раст извоза ИКТ услуга од 29,1% мг у 2021. и 45% у 2022. години (укупно 2,7 млрд. евра), при чему је његово учешће у укупном извозу услуга достигло 24,3%. Остварени суфицит у размени ИКТ услуга од скоро 2 млрд. евра представља више него двоструко повећање у односу на 2020. годину. Упркос паду прихода и смањењу броја пројеката, компаније у области информационих технологија (ИТ) у Републици Србији успеле су да очувају ликвидност и људске ресурсе, тако да извоз ИКТ услуга бележи

⁷⁷ РЗС, Рачун накнада у области животне средине, 2021., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231090.html>

⁷⁸ РЗС, Трошкови заштите животне средине 2021., <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20221291.pdf>

⁷⁹ Извоз ИКТ услуга износио је: 611 милиона евра у 2015. (раст 25,5% мг), 740 милиона у 2016. (21,1%), 899 милиона у 2017. (21,6%), 1,13 млрд. у 2018. (26,2%), 1,4 млрд. у 2019. (25,4%), 1,4 млрд. у 2020. (1,2%), 1,9 млрд. у 2021. (29,1%) и 2,7 млрд. у 2022. (45,0%). Извор: Народна банка Србије, Платни биланс, шира шема; ставка „Услуге телекомуникација, компјутерске и информацијске услуге”

раст од 39,6% мг у периоду јануар-јун 2023. године. Иако запослени у ИКТ сектору представљају само 3,3% укупне регистроване запослености⁸⁰, број запослених у овом сектору значајно расте из године у годину (17% у 2022, 14% у 2021, 12% у 2020. и 7% у 2019.).

Према **Индексу мрежне спремности** (*Network Readiness Index 2022*⁸¹), као индикатору развоја дигиталне економије односно **спремности земље за укључење у информационо-технолошки сектор**, Република Србија је заузела **55. позицију** од укупно 131 рангиране земље у 2022. години, што представља **раст од два места**. Највећи напредак и најбоља позиција остварени су у области *Управљање* (49. место), где је чак код индикатора *Легислатива Е-трговине* остварено прво место у свету, док је најнижа позиција забележена у области *Технологија* (77. место), а пре свега код индикатора *Потрошња на софтвер* (105. место).

Република Србија је посвећена развоју дигиталне трансформације, па је у претходном периоду знатно унапређен законодавни и стратешки оквир, захваљујући чему је постала лидер дигиталне трансформације у региону. За завршетак хармонизације са регулаторним оквиром ЕУ у области електронских комуникација **усвојен је нови Закон о електронским комуникацијама** („Службени гласник РС”, број 35/23) **априла 2023.** године, који обухвата транспонување одредби Европског законика о електронским комуникацијама. Законом се подстиче повезаност и доступност електронских комуникационих мрежа нове генерације и њихово коришћење од стране грађана и привреде, као и развој тржишта и унапређење пословног окружења, омогућава се ефикасније управљање и употреба ограничених јавних добара и обезбеђује се додатна заштита крајњих корисника, уз омогућавање максималних користи у погледу избора, цене и квалитета услуга.

Индекс развоја електронске управе (*eGovernment Development Index*⁸²) Републике Србије оцењен је највишом оценом у 2022. години, као „веома висок”, чиме је позиционирана на 40. место (од 193 земље), уз напредак од 18 позиција у односу на 2020. годину, сврстајући је у три земље са највећим напретком у области еУправе у Европи. У истом извештају се наводи да само 4% запослених у јавном сектору нема основне рачунарске вештине, али и да је само 35% од 1.700 јавних услуга доступно електронски.

Глобални трендови као што су дигитална трансформација пословних модела, све више имају утицај на све индустрије и секторе у Републици Србији. Подршку дигиталној трансформацији малих и средњих предузећа обезбеђује **StarTech програм**⁸³ са циљем убрзања раста српских компанија и преласка традиционалне економије засноване на пољопривреди и прерађивачкој индустрији у дигиталну, извозно оријентисану економију засновану на знању и иновацијама⁸⁴. Трећи годишњи јавни позив⁸⁵ за доделу милион долара бесповратних финансијских средстава (вредност појединачних грантова 15.000-100.000 долара) и до 1.000 сати експертске подршке за реализацију бизнис планова, објављен је у марту 2023. године⁸⁶.

Процес дигиталне трансформације препознат је и као посебан циљ *Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године* („Службени гласник

⁸⁰ РЗС, Регистрована запосленост, годишњи просек 2022; ставка Телекомуникације, Рачунарско програмирање и консултантске делатности, Информационе услужне делатности <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231025.html>

⁸¹ Network Readiness Index 2022, <https://networkreadinessindex.org/country/serbia/>

⁸² Извештај Уједињених нација - United Nations eGovernment Survey 2022

⁸³ Програм вредан 5 милиона евра спроводи НАЛЕД у сарадњи са Владом Републике Србије и уз подршку компаније Philip Morris International.

⁸⁴ <https://startech.org.rs/>

⁸⁵ У оквиру јавног позива предвиђена су три сегмента: Подршка стартаповима са иновативним идејама; Подршка малим и средњим бизнисима за развој иновација и/или дигиталну трансформацију и Подршка малим и средњим бизнисима за развој иновација или дигиталну трансформацију, са циљем извоза или повећања радних места.

⁸⁶ <https://startech.org.rs/konkurs2023>

РС”, број 35/20) и *Акционог плана за спровођење Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године, за период од 2021. до 2023. године* („Службени гласник РС”, број 37/21), у оквиру којих Министарство привреде у сарадњи са Центром за дигиталну трансформацију Привредне коморе Србије спроводи мере и активности промоције и подизања свести индустрије о значају дигиталне трансформације, едукацију привредних субјеката за примену дигиталних решења, као и повезивање представника индустрије са компанијама које обезбеђују дигитална решења. Такође, Министарство привреде је у оквиру реализације наведеног трогодишњег акционог плана обезбедило подстицајна средства за надокнаду 50% верификованих трошкова дигиталне трансформације за сва привредна друштва која су успешно применила дигитална решења у свом пословању, у износу до 6.000 евра, а за пројекте вештачке интелигенције до 12.000 евра у динарској против вредности.

Комуникациону инфраструктуру у Републици Србији потребно је и даље унапређивати. Развој комуникационе инфраструктуре у руралним пределима („белим или сивим зонама”) одвија се кроз пројекат „Изградња широкопојасне комуникационе инфраструктуре у руралним пределима Републике Србије”. Фаза 1 обухвата изградњу комуникационе инфраструктуре у 706 руралних насеља у „белим зонама”. До сада, оптичка мрежа је изграђена у 118 насеља, а започета у још 161 насељу. Кроз Пројекат „Повезане школе”, који је реализован у периоду 2018.-јун 2023. године, брзим, поузданим и безбедним интернетом је покривено више од 3.800 школских објеката основних и средњих школа у Републици Србији, са 35.000 наставних просторија у којима се школује више од 730.000 ђака и ради преко 100.000 наставника и професора.

Фокус Владе је на позиционирању националног портала еУправа као централног места за пружање е-услуга. Портал еУправа, као јединствени еШалтер за услуге државних органа (више од 170 милиона пута запослени у јавној управи су разменили електронске документе по службеној дужности), омогућио је лакшу и бржу комуникацију са јавном управом путем интернета, коришћењем рачунара или паметних телефона. Услуге користи чак два милиона грађана, а готово три милиона докумената је послато у електронско сандуче грађана у склопу Портала еУправа. Неке од најкоришћенијих услуга су заказивање термина за упис у основну школу, подношење захтева за упис у предшколску установу, еТаленти, еСагласност, еИзвод из матичних књига, еВртић. **Државни дата центар** за управљање и чување података у Крагујевцу **добитник је међународног сертификата⁸⁷** за испуњавање највишег нивоа поузданости, сигурности и ефикасности чувања опреме и података – сертификат за класу 4.

Република Србија је 2022. године заузела 4. место у Европи (после Републике Естоније, Француске Републике и Републике Литваније) и 11. у свету (од 198 држава) по **GovTech индексу зрелости технологија у јавној управи** који утврђује Светска банка, а који мери унапређење свих аспеката државне управе кроз дигитализацију. Србија је за само две године напредовала 40 позиција, што је чини најуспешнијом у свету.

Централни информациона систем у области угоститељства и туризма **еТуриста** од почетка 2022. године је извор податка о туристичком промету (број долазака и ноћења туриста) и смештајним капацитетима, које објављује Републички завод за статистику. Укупно је евидентирано 24.158 угоститељских објеката за смештај закључно са септембром 2023. године. Такође, нови модул „Туристичке агенције“ пуштен је у продукцију 1. октобра 2023. године и представља јединствено место и обавезан начин вођења евиденције свих туристичких агенција прописаних Законом о туризму, као и

⁸⁷ EN 50600 је европски стандард који се односи на пројектовање, изградњу и управљање дата центрима и сличним дигиталним инфраструктурама. За сада само 8 дата центара у земљама западне Европе поседује овај сертификат за класу 4, тако да је Државни дата центар у Крагујевцу први у источној и југоисточној Европи.

једини инструмент путем којег се издају потврде гаранције путовања. Евиденцијом продатих туристичких путовања кроз модул се такође прати висина промета туристичких агенција, загарантована прибављеним износом гаранције путовања. Пуштањем у продукцију, нови модул представља обавезан начин вођења евиденција за све туристичке агенције, прописаних Законом о туризму.

Портал **еКонсултације** доприноси учешћу јавности, пре свега грађана у процесу припреме и усвајања прописа и докумената јавних политика. Број грађана који користе портал кумулативно расте и износи 342 закључно са октобром 2023. године.

Република Србија је у претходном периоду, кроз пилот пројекат, **дигитализовала процес припреме документа Програм економских реформи**, од анализе главних препрека по областима, предлагања структурних реформи, до дефинисања трошкова и извора финансирања. Портал је коришћен при изради Програма економских реформи за период од 2024. до 2026. године.

5.2.3 Област РЕФОРМА ЕНЕРГЕТСКОГ ТРЖИШТА

Енергетски сектор у Републици Србији чини око 4% БДП. У циљу већег доприноса сектора енергетике привредном расту потребно је унапредити енергетску ефикасност, повећати обим инвестиција у изградњу нових капацитета, јачати унутрашње тржиште, реструктурирати јавна предузећа, повећати степен енергетске сигурности, додатно прилагодити цене енергената, спровести процес декарбонизације и повећати коришћење ОИЕ. Неопходно је наставити усклађивање домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ и остварити већи степен регионалне сарадње.

Од укупно произведене електричне енергије у Републици Србији, термоелектране на угаљ су произвеле 66%, хидроелектране 26,1%, термоелектране-топлане 3,3%, ветроелектране 2,7%, а остале електране 1,9% електричне енергије у 2022. (ЕПС АД произведе око 94% укупне електричне енергије)⁸⁸. Губици у дистрибутивној мрежи су и даље високи и износе 11,22% електричне енергије преузете у дистрибутивни систем у 2022. Поузданост испоруке електричне енергије је побољшана мерено смањењем вредности индикатора SAIFI – 6,93 у 2021. (8,27 у 2021.) и SAIDI – 617 у 2021. (892 у 2020)⁸⁹.

Неопходно је усвојити дугорочне стратешке документе који ће утврдити енергетске и климатске циљеве. Припремљени су нацрти два најважнија стратешка документа за енергетски сектор: *Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године са пројекцијама до 2050. године*, као и *Стратегија развоја енергетике Републике Србије за период до 2040. године са пројекцијама до 2050. године*. Ови стратешки документи ће бити својеврсна „мапа пута” енергетске транзиције Републике Србије. Нацртима ових докумената је предвиђено повећање капацитета из ОИЕ, подизање енергетске ефикасности и смањење емисије штетних и гасова са ефектом стаклене баште. Последњим изменама *Закона о енергетици* („Службени гласник РС”, бр. 145/14, 95/18, 40/21, 35/23, 62/23) из јула 2023. године, допринеће се потпуном раздвајању делатности транспорта и снабдевања у области гаса, као и одговарајућим раздвајањима делатности у електроенергетском сектору. Новину представља успостављање Републичке комисије за енергетске мреже, као самосталног и независног органа, за контролу оператора преносног система електричне енергије и оператора транспортног система природног гаса чији је оснивач Република Србија. Приоритетни пројекти у енергетици дефинисани су полазним основама *Плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до*

⁸⁸ Републички завод за статистику, Биланси за 2022. годину, <https://www.aers.rs/Files/Izvestaji/Godisnji/Izvestaj%20Agencije%202022>.

⁸⁹ ЕДС, https://elektrodistribucija.rs/o-nama/informacije/dokumenta/GI_2022.pdf

2030. године, донетим јуна 2023. године. Програм остваривања Стратегије, који ће се припремити и усвојити од стране Владе након усвајања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године, дефинисаће пројекте, мере и активности у енергетском сектору Републике Србије, за трогодишњи период.

Постојећа енергетска постројења емитују велике количине штетних гасова укључујући и гасове са ефектом стаклене баште, што се одражава на животну средину и здравље људи. Енергетски сектор је један од највећих загађивача ваздуха у Републици Србији. Емисија сумпор-диоксида (SO₂) у 2021. години износила је 378,2 килотона (Gg), што је за 9,4% мање у односу на 2020. годину. Највећа емисија SO₂ потиче из сектора снабдевања електричном енергијом, гасом и паром (пре свега термоелектрана у саставу ЕПС АД које користе лигнит⁹⁰) са уделом од 92,4% и падом од 8,4% у поређењу са 2020. годином⁹¹. Термоелектрана (ТЕ) „Костолац Б” је једина термоелектрана у Републици Србији која има постројење за одсумпоравање димних гасова. Изградња постројења за одсумпоравање димних гасова у ТЕ „Никола Тесла А” је у завршној фази и допринеће смањењу емисије SO₂ на ниво испод 200 mg/Nm³, а емисије прашкастих материја на мање од 20 mg/m³. Изградња постројења за одсумпоравање димних гасова у ТЕ „Никола Тесла Б” је у току и омогућиће смањење SO₂ за око 20 пута. Уграђена је опрема за смањење азотних оксида (NO_x) примарним мерама у ТЕ „Никола Тесла А”, а завршетак радова и пуна примена овог механизма планирана је до 2026. године. У ТЕ „Никола Тесла Б” уграђена је опрема за редукцију емисије азотних оксида примарним мерама на блоку Б1, а завршетак радова и пуна примена овог механизма је планирана до 2026. године уградњом опреме за редукцију емисије азотних оксида примарним мерама и на блоку Б2. Након пуне имплементације примарних мера за смањење емисија азотних оксида на ниво од 200 mg/m³ на котловима у ТЕ „Никола Тесла А” и ТЕ „Никола Тесла Б” у наредном периоду планирано је увођење и секундарних мера којима би се додатно редуковале емисије NO_x на вредности испод 170 mg/Nm³. У ТЕ „Костолац Б” завршен је пројекат редукције азотних оксида примарним мерама (емисија NO_x је након имплементације пројекта око 220 mg/m³). На оба блока ТЕ „Костолац Б” постоје ниско азотни горионици, а у току су радови на увођењу секундарних мера денитрификације што ће допринети додатном смањењу емисија NO_x на ниво испод 170 mg/Nm³⁹². Рад електрана које остану у погону, ускладиће се са одредбама *Закона о заштити животне средине*. Влада је усвојила Закључак којим се јавним институцијама препоручује гашење котларница капацитета испод 50 MW, које као енергент користе угаљ, мазут или уље за ложење, а за које постоје техничке могућности за прикључење на систем даљинског грејања или на гасовод. Настављена је пракса наплате накнаде за заштиту и унапређење животне средине у складу са *Законом о накнадама за коришћење јавних добара* („Службени гласник РС” 95/18, 49/19, 86/19, 156/20, 15/21, 15/23).

Потребно је, на основу детаљних претходних анализа, припремити адекватне одговоре на ЕУ Уредбу о прекограничном механизму за прилагођавање цене угљеника (*Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM*). Формиране су Радна група за процену утицаја ЕУ Уредбе о прекограничном механизму за прилагођавање цене угљеника и Радна група за израду специфичног плана имплементације Директиве 2003/87/ЕК Европског парламента и Савета од 13. октобра 2003. којом се успоставља систем трговине емисионим јединицама гасова са ефектом стаклене баште. Не очекује се да ће у будућности Србија извозити значајније количине електричне енергије и да ће

⁹⁰ ТЕ Костолац А је емитовала 54.753 тона SO₂, ТЕ Никола Тесла А 63.314 тона SO₂, а у ТЕ Никола Тесла Б 63.862 тона SO₂ у 2021, European Environment Agency,

https://cdr.eionet.europa.eu/rs/eu/energycommunity/envyknkw/LCP_Energy_Community_Serbia_2021_final.xlsx/manage_document

⁹¹ РЗС, Саопштење, Рачун емисија у ваздух, 2021. <https://www.stat.gov.rs/sr-Cyrl/vesti/statisticalrelease/?p=13799&a=25&s=2504>

⁹² ЕПС, <https://www.eps.rs/cir/vesti/Pages/zzs-2023.aspx>

трошкови ЕУ СВМ Уредбе, у делу који се односи на електричну енергију, бити високи. Међутим, због високог удела угља у производњи електричне енергије и поред његовог постепеног смањивања, пребрзо увођење високих трошкова цене емисије CO₂ може угрозити конкурентност привреде. Треба изабрати одржив механизам цене емисије који ће што мање утицати на повезивање тржишта електричне енергије са ЕУ тржиштем, уз финансијску и другу подршку ЕУ процесу декарбонизације.

Неопходно је унапредити енергетску ефикасност, даље јачати механизме одрживог финансирања и додатно изградити и унапређивати капацитете Управе за финансирање и подстицање енергетске ефикасности. Енергетска интензивност у Републици Србији је четири пута већа од просека земаља ОЕCD, а уколико је друштвени производ мерен по куповној моћи већа је 1,69 пута него у ЕУ. Око 34% од укупне потрошње енергије у домаћинствима утроши се у облику електричне енергије у 2021. години (у ЕУ око 25%⁹³). Процењује се да је просечна потрошња топлотне енергије по m² годишње за једну трећину већа од просека у земљама чланицама ЕУ.

Примена мера које повећавају енергетску ефикасност у стамбеном сектору је кључни фактор за покретање енергетске транзиције, остваривање циљева енергетске политике и смањења енергетског сиромаштва. Уведени су сертификати зелене градње за све јавне објекте и све објекте преко 10.000 m², као и обавезност енергетских пасоша за све нове објекте. Настављени су пројекти субвенционисања до 50% вредности извођења радова на термичкој изолацији зидова, замени столарије, старих котлова, као и за уградњу соларних панела у домаћинствима. Обезбеђене су субвенције за више од 20.000 домаћинства што доприноси уштеди од 235.000 MWh и смањењу емисије угљен диоксида за око 103.000 тона CO₂ на годишњем нивоу. Очекује се обухват више од 50.000 домаћинстава у наредних пет година. У наредном периоду, већи фокус ових мера ће бити на енергетски угроженим грађанима и општинама које су препознате по високој загађености ваздуха.

Осим стамбених објеката, реализују се и пројекти енергетске рехабилитације школа, вртића, домова здравља и зграда општина. Завршено је 107 пројеката енергетске рехабилитације у којим су смањене емисије угљен-диоксида за 13.000 тона годишње. Предвиђен је наставак спровођења мера енергетске санације које обухватају замену прозора и врата, унапређење изолације зграда, замену котлова ефикаснијим и уградњу топлотних пумпи, уградњу соларних колектора за топлу воду, модернизацију јавног осветљења и уградњу соларних панела. Предвиђено је да се оствари уштеда енергије од 30% до 50% годишње.

Започета је реализација пројекта енергетске санације 26 зграда централне власти, а пројекат реализује Министарство рударства и енергетике уз подршку Развојне банке Савета Европе, Развојног програма Уједињених нација и Управе за заједничке послове републичких органа. Овим пројектом предвиђено је повећање удобности, значајно смањење финансијских издатака и повећање еколошких стандарда.

Настављена је реализација пројекта „Чиста енергија и енергетска ефикасност за грађане у Србији” који доприноси смањењу енергетског и угљеничног интензитета у стамбеном сектору, побољшању квалитета ваздуха у урбаним срединама, повећању квалитета грејања и услова живота домаћинстава са нижим примањима.

Потребно је створити услове за прелазак на коришћење обновљивих извора енергије уз модернизацију и изградњу нових производних капацитета. Учешће ОИЕ у бруто финалној потрошњи енергије је 25,28% у 2021. години (26,30% у 2020.)⁹⁴. Већина

⁹³ Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ten00125/default/table?lang=en>

⁹⁴ ПЗС, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN070201?languageCode=sr-Cyrl>

производних капацитета електроенергетског сектора је старија од 30 година, што ограничава развој овог сектора и тржиште енергије. Домаћа тражња за електричном енергијом је у порасту што указује на неопходност изградње нових инфраструктурних капацитета у средњем року. Потребна су додатна финансијска улагања у енергетику уз преквалификацију радника и унапређење њихових вештина. ОИЕ учествују са 37% у укупним инсталираним капацитетима у 2022. години. Завршена је ревитализација ХЕ „Ђердап 1“, укупна снага 6 агрегата повећана је на 1.140 MW. Наставља се ревитализација у хидросектору и у наредном периоду, а најзначајнији пројекти су модернизација „Власинских ХЕ“, ХЕ „Бистрица“, ХЕ „Потпећ“ и ХЕ „Ђердап 2“. *Законом о изменама и допунама Закона о коришћењу обновљивих извора енергије („Службени гласник РС”, бр. 40/21, 35/23)* из априла 2023. године, предвиђена је већа интеграција ОИЕ у енергетски систем и додатно подстицање приватних инвестиција у ОИЕ спровођењем аукција. Покренуте су и спроведене аукције за доделу тржишних премија за ОИЕ - ветроелектране (400 MW) и соларне електране (50 MW) у 2023. години. Овај поступак аукција је у потпуности дигитализован. Ово су уједно и прве спроведене аукције у оквиру *Плана система подстицаја коришћења обновљивих извора енергије за период 2023-2025. године*, који предвиђа доделу тржишних премија за 1.300 MW за произвођаче из обновљивих извора енергије у наредне три године. Као резултат спроведене прве аукције, укупан капацитет електрана након изградње (наредне три године) износиће 716,99 MW. Квота за ветроелектране у целости је попуњена са 400 MW, док је код соларних електрана попуњено пола квоте 25 MW од 50 MW. Укупна вредност инвестиција пријављених на аукције износи 1,2 млрд. евра. Вредност инвестиција које су ушле у квоту је 1,1 млрд. евра.

Настављене су припреме за изградњу реверзибилне хидроелектране (РХЕ) „Бистрица” снаге 628 MW, а очекује се да ће почети припрема документације за РХЕ „Ђердап 3” снаге 2.400 MW. Пуштена је у рад термоелектрана-топлана Панчево снаге 200 MW, прва високоефикасна топлана у Републици Србији и региону, која ће користити природни гас као гориво за производњу електричне и топлотне енергије. Настављена је изградња новог блока Б3 у ТЕ „Костолац Б” снаге 350 MW, који би требало да почне са радом у Q4 2023. У оквиру документа „Зелени пут ЕПС-а” предвиђено је смањење капацитета на угљ до 2035. године, повлачење из погона одређених старих електрана и повећање инвестиција ЕПС-а у зелену енергију.

До сада је изграђено укупно десет ветроелектрана на мрежи укупне снаге 535,94 MW (у 2023. години почеле су са радом ВЕ Алибунар 1 снаге 9 MW, повезане на дистрибутивни систем и ВЕ „Кривача” снаге 103,3 MW, повезана на преносни систем). У току су радови на изградњи ветроелектране у Костолцу укупне снаге 66 MW чији је инвеститор ЕПС АД, а завршетак радова се очекује у 2024. години.

Отворена је највећа соларна електрана „ДеЛасол” у Републици Србији, у Лапову, снаге 9,9 MW. На годишњем нивоу ће производити 15.000 MWh електричне енергије довољну за око 2.100 домаћинстава.

Изграђене су нове топлане на биомасу у Прибоју, Малом Зворнику и Новом Пазару, а очекује се почетак радова у Мајданпеку.

Настављена је реализација пројекта „Рехабилитација система даљинског грејања“, који се реализује заједно са Немачком развојном банком (KfW). Спроводи се рехабилитација и модернизација постојећих топлана у циљу преласка на даљинско грејање и веће употребе ОИЕ. Пројекат укупне вредности 32 милиона евра се реализује у седам градова. Отпочели су радови на рехабилитацији топловода у Нишу и Лесковцу, а очекује се да ускоро почну радови и у Бору, Јагодини, Неготину и Сенти, док су за београдску топлану Церак у току тендерске процедуре.

Очекује се постављање соларних панела на крововима термоелектрана „Никола Тесла А” и „Никола Тесла Б”, као и на пепелиштима термоелектрана „Колубара А” и „Морава” када оне буду биле затворене. Предвиђена је и изградња две соларне електране на подручју Костолца. У току је изградња „Агросолара” у Кули са планираним капацитетом од 660 MW. Образована је Радна група за спровођење избора стратешког партнера за реализацију Пројекта изградње без управљања и одржавања само-балансираних соларних електрана великог капацитета са батеријским системима за складиштење електричне енергије у Републици Србији („Службени гласник РС”, бр. 37/23 и 71/23).

Домаћинствима која су стекла статус купаца-произвођач (*prosumer*) која производе електричну енергију за сопствену потрошњу помоћу соларних панела, омогућено је да вишак произведене енергије током лета „складиште” у електроенергетској мрежи⁹⁵, а да тај вишак током зиме повлаче када је производња производног објекта мања. Ограничен је обим инсталисане снаге купаца-произвођача како би се омогућила сигурност рада електроенергетског система, веће учешће грађана и малих и средњих предузећа у енергетској транзицији, подстакла боља уравнотеженост производње и потрошње купаца-произвођача током године. Укупан број купаца произвођача износи 2.259 (укључујући стамбене заједнице и индустрију), укупне инсталисане снаге 35,69 MW. **Више од 1.670 домаћинства је остварило статус купаца-произвођач**, а њихова укупна инсталисана снага износи око 13,7 MW. Изменама и допунама *Закона о коришћењу обновљивих извора енергије* („Службени гласник РС”, бр. 40/21 и 35/23), предвиђено је да након 1. јула 2024. године купци-произвођачи могу изабрати промену статуса и прећи у категорију активних купаца, као новог учесника на тржишту.

Неопходно је унапређење дистрибутивне мреже енергената кроз инсталирање опреме најсавременије генерације и увођење савременог управљачког и надзорног система. Постојећа дистрибутивна мрежа је стара те су потребна додатна улагања у дистрибутивни систем (модернизација нисконапонске мреже, аутоматизација средњонапонске мреже и дигитализација) како би се обезбедило поуздано снабдевање електричном енергијом и смањили губици на мрежи. Очекује се спровођење пројекта паметних бројила (Smart Metering), аутоматизација средњенапонске дистрибутивне мреже, као и пројекта унапређења дистрибутивне мреже са заменом трансформатора у наредном периоду. Изградња Трансбалканског коридора за пренос електричне енергије допринеће смањењу губитака електричне енергије и редукцији оптерећења постојећих преносних капацитета. До сада су завршене прве две секције овог коридора. У току су радови на трећој секцији, а почетак радова на четвртој секцији је планиран за прву половину 2025. године. Изградња Панонског коридора за пренос електричне енергије треба да буде завршена у наредних пет година. У сектору гаса укупни губици у испоруци, дистрибуцији и за сопствену потрошњу износе 392 GWh у 2022. години (308 GWh у 2021. години)⁹⁶. Развоју тржишта електричне енергије допринеће и Алпско-јадранска дунавска берза електричне енергије ADEX, прва регионална берза електричне енергије за Централну и Југоисточну Европу. Успостављено је организовано унутардневно тржиште електричне енергије, што је посебно важно за интеграцију нових капацитета из ОИЕ.

Настављено је са радом на повећању степена либерализације и изградње тржишта како би се одговорило на изазове концентрације тржишта у сектору електричне енергије. Завршен је поступак раздвајања АД „Електромержа Србије” као оператора преносног система електричне енергије и његовог сертификавања од стране Агенције за

⁹⁵ С обзиром на отворено тржиште електричне енергије у Републици Србији купци-произвођачи могу уговорати снабдевање и са осталим снабдевачима (који нису ЕПС а.д.)

⁹⁶ АЕРС, Извештај о раду агенције за енергетику за 2022. годину, <https://www.aers.rs/Files/Izvestaji/Godisnji/Izvestaj%20Agencije%202022.pdf>

енергетику Републике Србије (АЕРС) по моделу власничког раздвајања. Оснивач „Електродистрибуција Србије“ д.о.о Београд са 100% удела је Република Србија, којој је АЕРС издала лиценцу за обављање енергетске делатности дистрибуције електричне енергије и управљање дистрибутивним системом електричне енергије у 2021. години. У фебруару 2022. године АЕРС је дала сагласност на Програм усклађености „Електродистрибуција Србије“ д.о.о. Београд, а у фебруару 2023. године АЕРС је дала сагласност и на услове за именовање и трајање мандата Лица одговорног за праћење усклађености и претходну сагласност за његово именовање. Јавно предузеће „Електропривреда Србије“ променило је правну форму у нејавно акционарско друштво, у којем Република Србија остаје једини власник⁹⁷. Променом правне форме и доношењем статута тежи се јачању енергетског сектора, увођењу професионалног менаџмента, побољшању управљања и унапређењу пословања. Директне и индиректне регулације цена енергената представљају и даље баријере за слободно функционисање тржишта.

Потребно је интензивирати активности у вези са функционалним раздвајањима у сектору природног гаса. АЕРС је лиценцирала „Гастранс“ д.о.о. Нови Сад као оператера транспортног система. Није завршена сертификација и лиценцирање предузећа „Транспортгас Србија“ д.о.о. Нови Сад као оператера транспортног система. Настављена је имплементација Плана реорганизације ЈП „Србијагас“. ЈП „Србијагас“ обавља делатност на 60,7% укупне дистрибутивне мреже у Републици Србији, и продаје крајњим купцима 80% укупно продатих количина гаса у 2022. години⁹⁸. Неопходно је наставити са реализацијом Акционог плана за спровођење активности у циљу реорганизације ЈП „Србијагас“, нарочито у сегменту сертификације и лиценцирања предузећа „Транспортгас Србија“. Основано је заједничко предузеће за трговину енергијом у власништву „Србијагаса“ и мађарске компаније MVM CEEnergy Zrt.

Потребно је повећати степен гасификације и извршити диверсификацију правца и извора снабдевања гасом. Гасификовано је око 60% територије Републике Србије, док је свега 12,3% домаћинства прикључено на гас⁹⁹. Тренутно је 610.000 домаћинстава у систему даљинског грејања. Остварен је пад потрошње природног гаса за 4% у 2022. години. Домаћом производњом је задовољено свега 7,3% потреба за природним гасом. Започети су радови на изградњи гасне интерконекције између Републике Србије и Републике Бугарске у фебруару 2022. године, што даје могућност диверсификације правца и извора снабдевања и повезивање на Јужни гасни коридор. Ова веза ће Републици Србији омогућити снабдевање природним гасом из Каспијског региона, Средњег истока и са терминала за течни природни гас („ЛНГ терминала“) у Републици Грчкој. Нови гасовод имаће капацитет од 1,8 млрд. m³ гаса, а прве испоруке гаса се очекују почетком 2024. године. Радови се изводе уз подршку ИПА фондова и кредита Европске инвестиционе банке (ЕИБ). Кроз планирану изградњу транспортног гасовода Мокрин - румунска граница (дужине 13,1 km на територији Републике Србије), повезаће се српски гасовод са гасним системом „Трансгаз“ и гасоводом „Бруа“ у Румунији. Започета је израда пројектно-техничке документације за нови гасни интерконектор са Северном Македонијом, што би омогућило повезивање на Источномедитерански гасовод. Пуштена је у рад прва гасно-парна електрана која је намењена за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије употребом природног гаса.

⁹⁷ ЕПС, <https://www.eps.rs/cir/vesti/Pages/19-23.aspx>

⁹⁸ АЕРС, Извештај о раду агенције за енергетику за 2022. годину, <https://www.aers.rs/Files/Izvestaji/Godisnji/Izvestaj%20Agencije%202022.pdf>

⁹⁹ АЕРС, Извештај о раду агенције за енергетику за 2022. годину, <https://www.aers.rs/Files/Izvestaji/Godisnji/Izvestaj%20Agencije%202022.pdf>

Остварен је висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу сигурности снабдевања, укључујући минималне резерве нафте. Обезбеђено је сигурно и неометано снабдевање домаћег тржишта дериватима нафте током 2023. године. У припреми је пројекат изградње нафтовода којим би се остварила повезаност са мрежом нафтовода у Мађарској. Траса овог нафтовода је дугачка укупно 304 km, капацитета 5,5 милиона тона нафте годишње и процењена вредност инвестиције изградње на територији Републике Србије је 157 милиона евра. Изградњом овог нафтовода, омогућује се повезивање на нафтовод „Дружба”, што би унапредило сигурност снабдевања нафтом.

Потребно је успоставити цену електричне енергије тако да одражава трошкове регулисаних делатности (мрежарине), као и тржишне цене за електричну енергију, те се води рачуна о животном стандарду и заштити енергетски угрожених купаца. Постепено повећање цена електричне енергије и гаса је потребно да буде подржано одговарајућим социјалним програмима у условима високог ризика од енергетског сиромаштва. Цена електричне енергије за домаћинства са порезима и таксама износила је 8,39 евроценти по киловат-часу у 2022. години (26,95 евроценти по киловат-часу просек ЕУ-27)¹⁰⁰. У просеку је нижа за 20-45% од цене у другим земљама Југоисточне Европе. Цена електричне енергије за индустрију је нешто виша и износила је 12,81 евроценти по киловат-часу у 2022. години (23,58 евроценти по киловат-часу просек ЕУ-27)¹⁰¹. Број заштићених купаца који су користили право на умањење рачуна за електричну енергију био је на нивоу од око 63.000 у 2022. години¹⁰².

Од 1. јануара 2023. године цена електричне енергије повећана је за 8%, док је цена гаса повећана за 11% (у односу на ранију просечну цену). Од 1. маја 2023. године, цена електричне енергије је повећана за додатних 8%, а цена гаса за 10%. Од 1. новембра 2023. године, додатно су повећане цене електричне енергије за 8% и гаса за 10%. Изменама *Уредбе о енергетски угроженом купцу* („Службени гласник РС”, бр. 137/22, 46/23 – др. правилник), предвиђено је олакшање процедура и проширење група домаћинства који могу да остваре овај статус. Овим изменама, пројектовано је да се утрустри број грађана који остварују статус угроженог купаца. Министарство рударства и енергетике у сарадњи са Делегацијом ЕУ у Републици Србији креирало је онлајн упитник (<https://form.jotform.com/231352578641357>) на коме грађани могу да провере да ли испуњавају све критеријуме за остваривање статуса енергетски угрожених купаца..

Услед раста цене енергената на глобалном тржишту, у складу са *Уредбом о ограничењу висине цена деривата нафте* („Службени гласник РС”, бр. 63/23, 71/23 и 81/23) из јуна 2023. године и Правилником о обрачуна просечне велепродајне цене деривата нафте EVRO DIZEL и EVRO PREMIJUM BMB 95 („Службени гласник РС”, број 64/23) из августа 2023. године, настављена је пракса усклађивања цена евродизела и бензина сваких седам дана како би се заштитили потрошачи и привреда.

5.2.4 Област РЕФОРМА ТРЖИШТА ТРАНСПОРТА

У области транспорта постоји добра усаглашеност са правним тековинама ЕУ.

У претходном периоду је започета израда *Националне стратегије развоја саобраћаја за период 2023-2030. године* у оквиру Пројекта унапређења трговине и саобраћаја Западног Балкана. У склопу ових активности, биће припремљена и *Национална*

¹⁰⁰ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_PC_204_custom_6886348/default/table?lang=en

¹⁰¹ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_PC_205/default/table?lang=en

¹⁰² АЕРС, Извештај о раду агенције за енергетику за 2022. годину, <https://www.aers.rs/Files/Izvestaji/Godisnji/Izvestaj%20Agencije%202022.pdf>

стратегија паметног саобраћајног система која ће поред друмског обухватити и железнички саобраћај, у смислу имплементације савремених технологија и иновација из домена паметног саобраћајног система.

Потребно је довршити реконструкцију постојећих и изградити нове деонице путева. Реализација инфраструктурних пројеката у великој мери зависи од дужине трајања поступака експропријације и ефикасности рада катастра непокретности. Тренутно се гради 412 km аутопутева, а у плану је да се реконструише још 746 km.

Тржиште међумесног друмског транспорта путника (МТП) у Републици Србији карактеришу многобројне слабости, пре свега постојање оператера без лиценци,, недостатак конкуренције на тржишту, недовољно дефинисани стандарди, неадекватно управљање на стратешком и тактичком нивоу. Све наведено је за резултат имало смањење нивоа квалитета услуге система МТП и нарушену одрживост оператора у претходном периоду, те ће отклањању ових изазова бити посвећена посебна пажња структурном мером надлежног ресора.

Неопходно је ускладити цену путарине тако да одговара трошковима потребним за изградњу и одржавање путне инфраструктуре и повећати пропусну моћ наплатних станица. Прелазак на нов систем редовног одржавања путева заснованог на учинку је у току. Наплата путарине у Републици Србији се спроводи у оквиру 66 наплатних станица, на дужини од 830 km аутопутева. Цена путарине за директна плаћања на наплатној станици је повећана 14%, док је за електронска плаћања повећана 8% у 2023. години. У току је пројекат проширења 26 наплатних станица, у циљу повећања капацитета и несметаног проласка возила кроз наплатне станице. У експанзији је број корисника електронске наплате путарине, преко 500.000 активних корисника уређаја за електронску наплату путарине (ТАГ) и више од 300 дистрибутивних места. Приходи од путарина су повећани за 9,68% мг, док је број возила у друмском саобраћају већи за 6,09 милиона (раст од 9,75% мг) у 2022.¹⁰³ години. Број електронских наплата путарина је повећан за 15,89% мг у 2022. години. Остварен је раст обима путничких километара за 29,7% мг и смањење нетонских километара за 4,9% мг у друмском саобраћају у 2022.¹⁰⁴ години. Укупан број путничких возила која су ушла у Републику Србију већи је за 9,5% мг, а излаз путничких возила из Републике Србије је повећан за 9% мг у 2022. (раст улаза за 11,5% мг и раст излаза за 12,2% у Q1 2023)¹⁰⁵. Омогућен је већи степен регионалне сарадње у погледу интероперабилности електронске наплате путарина кроз коришћење јединственог ТАГ уређаја на подручју Републике Србије и Северне Македоније¹⁰⁶. Од септембра 2023. омогућена је интегрисана наплата путарине на аутопутевима у Хрватској. Планирано је успостављање јединственог система наплате путарине и са Албанијом и Грчком у наредном периоду. У току је поступак увођења система наплате путарине путем „free flow” технологије за тешка теретна возила.

Застарела железничка мрежа ограничава развој путничког и теретног железничког саобраћаја. У циљу развоја и унапређења железничке мреже потребно је: повећати степен електрификације пруга, остварити веће осовинско оптерећење на мрежи, омогућити обављање саобраћаја на мрежи при брзини већој од 100 km/h и унапредити управљање имовином железнице. Унапређење процеса издавања дозвола за машиновође и сертификата о безбедности за железничка предузећа, уз додатно јачање механизма узајамног признавања железничких возила, би допринело даљем отварању и либерализацији железничког тржишта. Пораст коришћења железничког саобраћаја у

¹⁰³ Годишњи извештај о наплати путарине ЈП „Путеви Србије“, https://www.putevi-srbije.rs/images/pdf/suiss/UISS_godisnji_izvestaj_2022.pdf

¹⁰⁴ ПЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231170.pdf>

¹⁰⁵ ПЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231139.pdf>

¹⁰⁶ <https://openbalkan-etc.com/#function>

обављању превоза робе и путника допринело би очувању животне средине, мањој оптерећености друмског саобраћаја и спровођењу процеса зелене транзиције. Последњим изменама и допунама *Закона о железници* („Службени гласник РС”, бр. 41/18, 62/23) из јула 2023. године, створени су услови за додатно унапређење изградње, реконструкције, коришћења и заштите железничке инфраструктуре, одржавање и реконструкцију путних прелаза и лиценцирања превозника. Усвојен је *Закон о интероперабилности железничког саобраћаја* („Службени гласник РС” број 62/23) јула 2023. године, којим се дефинишу услови везани за пројектовање, изградњу, пуштање у рад, унапређење, обнову, експлоатацију и одржавање делова железничког система, као и услови који се примењују на особље, у циљу постизања интероперабилности. Како би се обезбедила аутоматизација и олакшало управљање саобраћајем на главним коридорима који повезују Републику Србију са земљама у региону (и даље са земљама ЕУ), започета је примена техничке спецификације интероперабилности (ТСИ).

Укупна дужина железничке мреже у Републици Србији износи 3.348,1 km (електрифицирано 1.301,9 km)¹⁰⁷. На око 50% пруга брзина саобраћаја возова је ограничена до 60 km/h, а на мање од 5% дозвољена брзина је преко 100 km/h. Превоз на јавној железничкој инфраструктури тренутно обавља 16 железничких превозника. Највећи удео у броју реализованих траса имају „Србија Воз” а.д. (60,1%) и „Србија Карго” а.д. (24,1%), док приватни превозници имају удео од 15,8% у 2022.¹⁰⁸ години. Остварено је 379 милиона путничких km (раст од 33,9 пута мг) и 2,8 милијарде нетонских km (пад од 2,2% мг) у железничком саобраћају у периоду јануар-септембар 2023. године. На основу појединачних анализа и прогноза које се односе на целу мрежу, процењено је да ће у Републици Србији у наредном периоду (до 2030. године) прећи са друмског саобраћаја на железницу око 15,7 милиона путника и око 87,92 милиона тона робе. Даље, завршени су радови који се тичу реконструкције и изградње 52 km регионалних и око 143 km магистралних пруга.

Од почетка пуштања брзе пруге Београд-Нови Сад саобраћало је преко 20 путничких и 1.500 теретних возова уз 3 милиона превезених путника¹⁰⁹. У току су радови на прузи Нови Сад-Суботица (108,2 km), а планиран завршетак је до краја 2024. године. Током новембра 2023. године планирано је успостављање путничког саобраћаја на прузи од Суботице до Сегедина. У току је пројекат уређења 27 зграда железничких станица. Планиран је почетак рехабилитације и електрификације пет регионалних пруга дужине око 588 km, док су у току радови на изградњи 198 km брзих пруга. У току је израда пројектне документације за реконструкцију брзе пруге Београд-Ниш, укупне вредности 2,8 млрд. евра, а почетак радова планиран је за 2024.¹¹⁰ годину. Овај пројекат је подржан средствима Европске инвестиционе банке и Европске банке за обнову и развој, а планиран завршетак радова је 2027. година. На брзој прузи Београд-Ниш се очекује 2,3 милиона путника годишње. Железничка станица „Прокоп” је отворена у октобру 2023. године. Започета је припрема техничке документације за реконструкцију пруге Ниш-Димитровград дужине 230 km, а почетак радова планиран је крајем 2023. године.

На основу усвојеног *Закона о метроу и градској железници* и потписаног Меморандума о разумевању за пројекат „Београдски метро”, предвиђено је да прва линија метроа буде завршена до 2028. године, завршетак друге линије до 2030. године, док је планирани рок

¹⁰⁷ Изјава о мрежи за 2023. годину, [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://infrazs.rs/IzjavaMreza/Izjava%20o%20mrezi%202023.pdf](https://infrazs.rs/IzjavaMreza/Izjava%20o%20mrezi%202023.pdf)

¹⁰⁸ Извештај о регулисању тржишта железничких услуга за 2022. годину, <https://www.raildir.gov.rs/doc/izvestaji/Izvestaj%20o%20regulisanju%20trzista%20zeleznickih%20usluga%20za%202022%206%202023%20POSLAT.pdf>

¹⁰⁹ Инфраструктура железнице Србије а.д. <https://infrazs.rs/2023/03/prva-srpska-brza-pruga-za-godinu-dana-3-miliona-putnika-skoro-20-hiljada-putnickih-i-1-500-teretnih-vozova/2/>

¹¹⁰ Инфраструктура железнице Србије а.д. <https://infrazs.rs/2023/02/potpisan-grant-za-brzu-prugu-beograd-nis-predsednik-vucic-poklon-eu-vredan-610-miliona-evra/2/>

завршетка целог пројекта предвиђен до 2033. године. У току је насыпање терена на Макишком пољу, након чега ће уследити и почетак радова на изградњи депоа. Београдски метро ће у систем враћати до 20% енергије, што је посебно важно са аспекта заштите животне средине. Планирано је да прва линија метроа има 28 возова са по три вагона који ће превозити 435 људи.

Неопходно је олакшати процедуре на граничним прелазима, унапредити безбедност саобраћаја и јачати капацитете инспекцијских служби. Број саобраћајних незгода смањен је за 3,6% мг, док је број настрадалих лица мањи за 4,2% мг у 2022.¹¹¹ години. Број смртних исхода у саобраћајним несрећама је већи за 30% од просека ЕУ. Републици Србији је одобрено да као посматрач учествује у програму „Care” – ЕУ бази података за несреће на путу. Присутно је повећање саобраћајне сигнализације, нарочито у зонама образовних установа и на местима означеним као „црне рупе”. У току је израда *Стратегије безбедности саобраћаја од 2022. до 2030. године* и *Закона о безбедности у железничком саобраћају*. Неопходно је у наредном периоду наставити са уговарањем одржавања путева заснованом на учинку. Потребно је проширити капацитете Дирекције за железнице као регулаторног тела и тела надлежног за безбедност железничког саобраћаја. Завршено је проширење граничних прелаза са Мађарском (Сантово-Бачки Брег) за теретни саобраћај, што доприноси смањењу застоја и бржем превозу људи и робе¹¹². У току су радови на реконструкцији и проширењу граничног прелаза „Хоргош 1” на аутопуту Е-75, реконструкцији са 16 саобраћајних трака на 24, што ће постојећи капацитет протока повећати за 50%¹¹³. У циљу повећања безбедности на пружним прелазима покренута је национална кампања „Танка је линија”¹¹⁴. Од преко 2.100 путно - пружних прелаза у Републици Србији, око 400 је опремљено активном заштитом, а покренут је процес модернизације за још 400 пружних прелаза.

Потребно је успоставити и јачати капацитете комбинованог/интермодалног транспорта. Завршена је изградња интермодалног терминала у Батајници. Изградњом овог интермодалног терминала подстиче се развој савременог комбинованог транспорта кроз повећање учешћа железнице и повезивања са друмским транспортом. У плану је изградња интермодалног терминала у Макишу, на месту где је планиран депо за метро.

Остварен је висок степен усклађености са правним тековинама ЕУ у областима поморског транспорта и транспорта унутрашњим водним путевима. Унутрашњим водним путевима се састоје од 1.680 km пловних путева и преко 610 km каналских путева. Потенцијал водног саобраћаја није у потпуности искоришћен и потребно је остварити већу интероперабилност са друмским и железничким саобраћајем. Потребно је омогућити укључивање српских лука на основу и свеобухватну Трансевропску транспортну мрежу (TEN-T). У циљу јачања регионалне сарадње потребно је извршити хармонизацију лучких тарифа и превазићи административне баријере. Укупан обим превоза терета на унутрашњим водним путевима у Републици Србији износи 15,3 милиона тона у 2022. години, што представља пад од 3,5% у односу на 2021.¹¹⁵ годину. Најчешће претоварена врста терета јесу шљунак, песак и камени агрегати, који заједно чине 33,9% претовара. Паду обима претовара је највише допринела глобална геополитичка ситуација. Остварено је 4,6% више пристајања крузера и пораст за 44% путника на рекама у 2022.¹¹⁶ години. Настављена је примена речног информационог

¹¹¹ РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231070.pdf>

¹¹² ЈП Путеви Србије, <https://www.putevi-srbije.rs/index.php/корпоративне-вести/24-01-23-zavrсна-konferencija-ipa-projekta-prekogranicne-saradnje-Srbije-i-Madarske>

¹¹³ ЈП Путеви Србије, <https://www.putevi-srbije.rs/корпоративне-вести/10-02-23-радови-на-гп-хоргос-1-напредују-по-плану-3>

¹¹⁴ Железнице Србије а.д., <https://www.zeleznicesrbije.com/predstavljena-nacionalna-kampanja-tank-a-je-linija/>

¹¹⁵ Агенција за управљање лукама, <https://www.aul.gov.rs/deset-godina-agencije>

¹¹⁶ Агенција за управљање лукама, <https://www.aul.gov.rs/vise-kruzera-i-putnika-na-rekama-u-srbiji>

система (РИС), као и активно учешће у оквиру стратегија ЕУ за развој Дунавског региона и Јадранско-јонског региона. Даљи развој водног саобраћаја кроз инвестиције и прилагођавање правног оквира би допринео растерећењу осталих видова саобраћаја и смањењу степена загађености животне средине.

Неопходно је наставити инвестирање у инфра и супраструктуру којом ће се обезбедити услови за прихват и услуживање потреба појединачних пловила, уз обезбеђивање чартера (*rent-a-boat* сервис). Влада усвојила је уредбе о проглашењу лучких подручја две марине, у Смедереву и Великом Градишту и лучког подручја међународног путничког пристаништа у Шапцу¹¹⁷. Отворено је међународно путничко пристаниште у Сремској Митровици¹¹⁸. Започета је реализација пројекта „Заплови Србијом” са циљем изградње недостајуће наутичке инфраструктуре. У току је изградњу међународних путничких пристаништа у Земуну, Шапцу и Раму. Реконструкција преводнице Ђердап 2, финансира се са 60% кредита Европске инвестиционе банке и 40% из фонда *Connecting Europe Facility*. У оквиру пројекта „Уклањање потопљене немачке флоте из Другог светског рата из Дунава” (од 857 до 862 km) завршена је израда документације, обезбеђена су финансијска средства (кредит Европске инвестиционе банке и бесповратна средства Инвестиционог оквира за Западни Балкан) и закључен је уговор за надзор радова. У току су радови на модернизацији луке Нови Сад, почетак радова на реконструкцији Луке Београд кроз јавно-приватно партнерство се очекује у наредном периоду. Планиран је почетак извођења радова на пројекту „Унапређење услова за превођење бродова у оквиру бране на Тиси”, чиме ће се повећати транспорт робе на релацији Република Србија-Мађарска. Започели су радови на реконструкцији лука Богојево и Прахово.

У области ваздухопловства достигнут је добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Оперативни су међународни аеродроми „Никола Тесла” у Београду, „Константин Велики” у Нишу и „Морава” код Краљева. Завршетак свих кључних радова на пројекту модернизације и проширења београдског аеродрома је планиран за крај 2023. године што ће допринети повећању годишњег капацитета на скоро 15 милиона путника годишње¹¹⁹. Изградња нове терминалне зграде на аеродрому „Константин Велики” у Нишу је у завршној фази, што ће повећати годишњи капацитет на 1,5 милиона путника, омогућити већи број летова и убрзати прекограничне процедуре. На аеродрому „Никола Тесла” у Београду број путника је повећан за 71% мг, а број комерцијалних летова је већи за 34% мг у 2022.¹²⁰ години, док се у Q1 2023. године бележи¹²¹ повећање броја путника за 77% мг (1,3 милиона путника) и раст броја летова за 39% мг (више од 15 хиљада полетања и слетања). На Аеродрому „Константин Велики” у Нишу повећан је број путника за 2,7 пута мг и забележен пад превезене робе за 70,5% мг у 2022.¹²² године, док је у периоду јануар-јун 2023. године остварен раст броја путника за 34,1% мг и пад превезене робе за 64,8% мг. На Аеродрому Морава у 2022. години саобраћало је 580 авиона (200 у 2021.), а број превезених путника износи 13.683 у 2022. (1.488 у 2021.)¹²³.

б) Реформе

¹¹⁷ Агенција за управљање лукама, <https://www.aul.gov.rs/nova-lucka-podrucja-marina-i-medjunarodnog-putnickog-pristanista>

¹¹⁸ Агенција за управљање лукама, <https://www.aul.gov.rs/otvoreno-meunarodno-putnicko-pristaniste-u-sremskoj-mitrovici>

¹¹⁹ Аеродром Никола Тесла, <https://beg.aero/cir/node/625>

¹²⁰ VINCI Airoprts – саобраћај за 2022. годину, <https://beg.aero/sites/belgrade/files/pictures/saobracaj-decembar-2022-cyr-aerodrom-beograd.pdf>

¹²¹ VINCI Airoprts – саобраћај на дан 31. март 2023. <https://beg.aero/sites/belgrade/files/vinci/news/pdf/vinci-airports-traffic-2023q1-cyr.pdf>

¹²² Аеродром „Константин Велики” Ниш, <https://ini.aerodromisrbije.rs/statistika/>

¹²³ Аеродром „Морава” Краљево, <https://kvo.aerodromisrbije.rs/statistika/>

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ

1. Опис структурне реформе

Циљ реформе огледа се у трансформацији производње енергије кроз прелазак са фосилних горива на обновљиве изворе енергије и унапређењу енергетске ефикасности, ради доприноса „зеленој“ енергетској транзицији српске привреде и друштва.

У складу са обавезама према Споразуму из Париза, Влада је усвојила 2022. године Национално утврђени допринос Републике Србије којим је утврђен циљ смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште, за 33,3 % (без LULUCF сектора: без коришћења земљишта, промене намене коришћења земљишта и шумарства) до 2030. године у односу на 1990. годину. У складу са обавезама из Уговора о Енергетској заједници, Република Србија је у обавези да усвоји Интегрисани национални енергетски и климатски план РС (ИНЕКП) за период до 2030, са пројекцијама до 2050. године, којим се дефинишу циљеви повећања учешћа ОИЕ и енергетске ефикасности, као и мере и политике које је потребно реализовати за достизање ових циљева.

Структурна реформа састоји се из две мере:

Мера 1- Повећање производње енергије из обновљивих извора енергије

Циљ ове мере је озелењавање енергетског тржишта путем додељивања подстицаја за производњу електричне енергије из обновљивих извора енергије у виду система тржишних премија и система „feed-in“¹²⁴ тарифа за мала постројења и демонстрационе пројекте у поступку аукција које су покренуте за 2023. годину за ветроелектране (400 MW) и соларне електране (50 MW). Трогодишњим „Планом система подстицаја коришћења обновљивих извора енергије“ предвиђа се додела подстицаја за изградњу нових капацитета (укупно 1,3 GW) за производњу електричне енергије из сунца и ветра. Произвођачи електричне енергије биће заштићени од промене тржишних цена у односу на цену коју произвођач понуди на аукцији тако што ће се исплаћивати разлика између понуђене цене на аукцији и тржишне цене применом двостране тржишне премије. Такође, у области обновљивих извора енергије, предвиђено је да се до краја 2024. године изврши оптимизација и дигитализација административних поступака/услуга јавне управе које се односе на стицање, пренос, продужење и измену статуса повлашћеног, привременог повлашћеног и произвођача из обновљивих извора енергије, као и енергетских дозвола.

Мера 2- Унапређење ефикасности енергетског сектора

Циљ ове мере је повећање ефикасности путем мерљиве уштеде енергије на страни финалне потрошње, прелазак на наплату према потрошњи енергије (НПП) у 20 ЈЛС за објекте који су прикључени на системе даљинског грејања, а код којих се још увек наплаћује енергија по паушалном систему, као и уштеда у емисијама CO₂ генерисаним на основу уштеде енергије/енергената. Унапређење енергетске ефикасности у вишепородичним зградама прикљученим на систем даљинског грејања које имају највећу потрошњу енергије (од пријављених објеката), биће суфинансиране путем јавног ЕСКО концепта где је ЕСКО партнер држава, а ЈЛС спроводиће јавне позиве за избор вишепородичних зграда путем кога ће се бирати објекти који ће бити енергетски рехабилитовани и затим укључени у поступак преласка на наплату према потрошњи. Поред рехабилитације зграда и преласка на наплату према потрошњи, промовисаће се ЕСКО принцип пословања и ЈЛС ће стећи специфична искуства о најбољем начину

¹²⁴ „Feed-in“ тарифе су предвиђене подстицајне откупне цене по произведеном kWh из ОИЕ које су усклађене са технологијом која се примењује и које Влада Републике Србије прописује на одређени временски период.

преласка на наплату према потрошњи за зграде са највећом потрошњом енергије. Мера је усклађена са препоруком Европске комисије да се пређе на наплату према потрошњи енергије из система даљинског грејања, и у синергији је са мерама еко-дизајна који ограничава стављање на тржиште енергетски неефикасних уређаја као и са тренутним пројектима Управе за финансирање и подстицање енергетске ефикасности усмереним на што шири обухват мерама ЕЕ у домаћинствима и јавном сектору.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	Мера 1												
1.	Додељивање подстицаја за нове капацитете ОИЕ кроз поступак аукција за ветроелектране и соларне електране												
2.	Оптимизација и дигитализација административних поступака/услуга у области зелене агенде/обновљивих извора енергије												
	Мера 2												
3.	Техничка помоћ за спровођење тендерских процедура у области енергетске ефикасности												
4.	Израда техно-економске, правне студије са елаборатима енергетске ефикасности												
5.	Спровођење инвестиције - уговарање, грађевински радови на одабраним стамбеним заједницама, мониторинг и надзор радова												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (година)
Нови капацитети за производњу енергије из ОИЕ путем додељивања подстицаја кроз поступак аукција за ветроелектране (ВЕ) и соларне електране (СЕ) (изражено у MW)	0 ВЕ, 0 СЕ (2022)	400 ВЕ, 50 СЕ (2023)	1000 ВЕ, 300 СЕ (2025)
Уштеда енергије у рехабилитованим вишепородичним зградама које троше највише енергије у односу на стање пре рехабилитације (просек изражен у процентима)	0 (2023)	35% (2025)	35% (2026)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Овом реформом створиће се погодан оквир за подизање конкурентности енергетског сектора и привлачења инвестиција у сектор обновљивих извора енергије. Један од кључних елемената предложених мера јесте подстицање инвестиција у нове ветроелектране и соларне електране што доприноси зеленој транзицији и повећању конкурентности кроз развој и интеграцију нових капацитета за обновљиву енергију на тржишту. Ове иновације омогућавају брз и ефикасан развој нових капацитета „зелене

енергије“, што директно доприноси достизању климатске неутралности и истовремено повећава конкурентност енергетског сектора. Оптимизација и дигитализација поступака које се односе на стицање, пренос, продужење и измену статуса повлашћеног, привременог повлашћеног и произвођача из обновљивих извора енергије, као и енергетских дозвола, пословање привредних субјеката у овој области чини једноставнијим, ефикаснијим, смањује административне трошкове пословања и стимулише инвестиције у обновљиве изворе енергије. Пословни амбијент на тај начин постаје транспарентнији и предвидивији. Мере енергетске ефикасности на страни финалне потрошње (као што је случај у стамбеним зградама) стварају потенцијал за произвођаче енергије да прошире своје тржиште (конзум потрошача). Такође, активност преласка на наплату према потрошњи енергије је једна од кључних мера за одрживо и конкурентно пословање система даљинског грејања.

5. Процењени трошкови активности и извори финансирања

Укупни трошкови за реализацију структурне реформе износе 67,7 милиона евра и то: за 2024. годину 2,2 милиона евра, за 2025. годину 41,5 милиона евра и за 2026. годину 24 милиона евра.

Трошкови структурне мере **1 - Повећање производње енергије из обновљивих извора енергије** износе укупно 170.000 евра. Структурну меру чине две активности (активност 1 и 2):

Активност 1. Доделивање подстицаја за нове капацитете на ОИЕ кроз поступак аукција за ветроелектране и соларне електране за коју није потребно издвојити средства. У 2025. години остварује се приход у складу са системом двостране тржишне премије. Повлашћени произвођачи ће исплатити гарантованом снабдевачу више него гарантовани снабдевач повлашћеним произвођачима за 3.430.000 евра. Средства се обезбеђују из посебне накнаде за подстицај повлашћених произвођача електричне енергије која се плаћа уз рачун за струју.

Активност 2. Оптимизација и дигитализација административних поступака/услуга у области зелене агенде/обновљивих извора енергије за коју је обезбеђено 170.000 евра у оквиру пројекта „ЕБРД – Дигитализација административних поступака од значаја за унапређење пословног окружења за инвестиције у обновљиве изворе енергије“, који финансира Европска банка за обнову и развој – ЕБРД. Ова средства биће искоришћена за консултантске услуге, а сама активност требало би да буде реализована у 2024. години. Средства су неопходна за субвенције и трансфере, а обезбедиће се из извора других бесповратних средства.

Трошкови структурне мере **2 - Унапређење ефикасности енергетског сектора** износе укупно 67.550.000 евра, и то: 2.025.000 евра у 2024. години, 41.525.000 у 2025. и 24.000.000 у 2026. години. Структурну меру чине три активности (активност 3, 4 и 5):

Активност 3. Техничка помоћ за спровођење тендерских процедура у области енергетске ефикасности за коју је потребно издвојити 50.000 евра, за 2024. годину – 25.000 евра и за 2025. годину – 25.000 евра. Средства су неопходна за робе и услуге (односи се на трошкове услуга консултаната на пројекту, припреме пројекта и тендера, за израду студије и ЕЕ елабората и у току имплементације пројекта), а обезбедиће се из извора других бесповратних средства.

Активност 4. Израда техно-економске, правне студије са елаборатима енергетске ефикасности потребно је издвојити 2.000.000 евра и то за 2024. годину. Средства су неопходна за робе и услуге (односи се на трошкове услуга консултаната на пројекту, припреме пројекта и тендера, за израду студије и ЕЕ елабората и у току имплементације пројекта), а обезбедиће се из извора других бесповратних средства.

Активност 5. Спровођење инвестиције - уговарање, грађевински радови на одабраним стамбеним заједницама, мониторинг и надзор радова која се тиче услуга имплементационог консултаната и радова извођача, за коју је потребно издвојити 65.500.000 евра, за 2025. годину – 41.500.000 евра и за 2026. годину – 24.000.000 евра. Средства су неопходна за робе и услуге (односи се на трошкове услуга консултаната на пројекту, припреме пројекта и тендера, и реализацију инвестиције). За консултаната тек треба утврдити извор средстава. За реализацију инвестиције средства су неопходна за робе и услуге, а обезбедиће се из извора других бесповратних средстава и пројектног кредита (ЕБРД).

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и приступ здравственој заштити

Структурном реформом предложена су унапређења процеса енергетске транзиције, односно процеса декарбонизације, тако што ће се обезбедити позитиван утицај на реформу енергетског сектора и привреде Републике Србије у смислу запослености, смањења енергетског сиромаштва и побољшања квалитета животне средине, што има утицај и на здравствени систем. Предвиђене мере треба да подстакну прилив директних страних инвестиција, развој и реализацију пројеката из области производње електричне енергије из ОИЕ, отварање нових „зелених“ радних места, развој грађевинске индустрије, бенефите за локалну заједницу, као и сигурније снабдевање енергијом националне привреде и грађана.

7. Очекивани утицај на животну средину и климатске промене

Предложеном структурном реформом дефинисаће се процес енергетске транзиције, као и мере, пројекти и активности који треба да допринесу смањењу емисија GHG за 33,3% (без LULUCF). Утицај предвиђених мера на заштиту животне средине и смањење утицаја климатских промена је вишеструк. Додељивање подстицаја у виду тржишне премије за нове капацитете ОИЕ кроз поступак аукција за нове инвестиције у области обновљивих извора енергије и изградње нових ветроелектрана и соларних електрана доприноси повећању удела енергије из обновљивих извора који, уз спровођење енергетске ефикасности, има централну улогу у декарбонизацији енергетског сектора и „зеленој транзицији“. Посредством предвиђених инвестиција за ЕЕ очекују се енергетске уштеде од око 81 GWh годишње и смањење 20.000 тона CO₂, а према неким показатељима увођење наплате према потрошњи у свим системима даљинског грејања, могло би довести и до значајно већих уштеда (од око 350 GWh и 90.000 тона CO₂).

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Планиране активности за ублажавање негативних ефеката ризика
Ризик изградње енергетског објекта у прописаном року	Средња	Финансијски инструмент обезбеђења за стицање статуса повлашћеног произвођача и изградњу енергетског објекта
Повећање цена сировина, опреме и др.	Средња	Висина подстицаја узима у обзир инфлацију у еврозони.
Способност грађана/корисника даљинског грејања да сервисирају финансијске обавезе (да плате услугу грејања и отплате инвестиције)	Средња	Параметри сервисирања обавеза од стране корисника услуге грејања (рок отплате, месечне обавезе, итд.) предвидеће се тако да укупан износ обавеза након реализације пројекта (за услугу грејања и отплату инвестиције) не прелази износ који су корисници издвајали само за

		рачун за услугу грејања пре реализације пројекта.
--	--	---

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1. Опис структурне реформе

Циљ структурне реформе је потпуно уређење тржишта транспортних услуга и смањење емисије штетних гасова редуковањем индивидуалног превоза (путничких аутомобила) кроз повећање мобилности становништва, доступности и атрактивности услуга јавног превоза путника и/или робе у друмском и железничком саобраћају, а у складу са ЕУ прописима, стандардима и праксом.

Структурна реформа састоји се из две мере:

Мера 1 – Унапређење система међумесног друмског транспорта путника

Циљ мере је подизање нивоа квалитета пружања услуга у друмском саобраћају у складу са ЕУ прописима, стандардима и праксом, повећање конкурентности и ефикасности, повећање мобилности становништва између региона, смањење негативног утицаја на животну средину. Систем међумесног друмског транспорта путника (МТП) један је од суштинских елемената мултимодалног одрживог транспортног система. Овај систем нуди ефикасна решења за низ тренутних изазова мобилности, укључујући климатске промене, повезаност и социјалну укљученост, као и смањење загушења на транспортној мрежи. Систем МТП регулисан је одредбама Закона о превозу путника у друмском саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 68/15, 41/18, 44-18 - др. закон, 83/18, 31/19 и 9/20), као и подзаконским актима донесеним на основу овог закона. МТП се обавља као превоз између две или више јединица локалне самоуправе на територији Републике Србије. На основу анализе постојеће транспортне политике и анализе постојећег стања система, потребно је извршити реформу система МТП у Републици Србији у складу са Уредбом ЕЗ 1370/2007 (Regulation (EC) No 1370/2007 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2007 on Public Passenger Transport Services by Rail and by Road and repealing Council Regulations (EEC) Nos 1191/69 and 1107/70), како би се унапредио квалитет услуге и управљања сектором транспорта путника и тако омогућило спровођење тендера за потписивање вишегодишњих уговора са превозницима на тржишту међумесног превоза путника.

Мера 2 - Унапређење железничке инфраструктуре

Циљ мере је повећање броја путника и робе у железничком саобраћају. У циљу повећања броја путника и робе у железничком саобраћају, као и додатног смањења емисије штетних гасова, железнички инфраструктурни пројекти у Републици Србији, који су тренутно у току и чија се реализација очекује у наредном периоду, подразумевају електрификацију железничких пруга које нису биле електрифициране (Ниш – Димитровград, Београд Центар – Вршац). Мера такође подразумева набавку нових електро-вучних композиција које ће додатно поспешити мобилност становништва између градова.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	Мера 1												
1.	Детаљна анализа постојећег стања система МТП												
2.	Усаглашавање националне легислативе у погледу транспорта путника у МТП у складу са ЕЗ 1370/2007												

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
3.	Примена нове Методологије за приступ тржишту МТП – дигитализација												
	Мера 2												
4.	Повећање километара електрифицираних пруга у Републици Србији												
5.	Набавка нових електро-вучних композиција												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (година)
Укупан број превезених путника у друмском саобраћају	52.6 мил (2017)	55 мил (2025)	58 мил (2028)
Удео становништва које има одговарајући приступ јавном превозу, према полу, старости и инвалидитету (ЦОР 11.2.1)	N/A	90% (2025)	95% (2030)
Укупан број превезених путника у железничком саобраћају	2.8 мил (2021)	8 мил (2026)	15 мил (2029)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Структурна реформа утиче на повећање конкурентности и ефикасности друмског и железничког транспорта обезбеђивањем једнаких услова за коришћење транспортне инфраструктуре, ограничавањем неконтролисаног развоја појединих сегмената транспорта и стимулисањем повећања конкуренције на тржишту. Реформа система МТП обезбедиће транспарентне и једнаке услове на тржишту у циљу повећања конкурентности овог вида транспорта. Спровођењем реформе очекује се даљи раст броја превозника који поседују регистроване редове вожње у МТП, тренутно их је око 140. Предложеном мером ће се унапредити конкурентност железничког саобраћаја кроз отварање тржишта железничких услуга односно омогућиће се и повећање пословања приватних железничких превозника.

5. Процењени трошкови активности и извори финансирања

Укупни трошкови за реализацију структурне реформе износе 275,8 милиона евра и то: за 2024. годину 72 милиона евра, за 2025. годину 138,7 милиона евра и за 2026. годину 65,1 милион евра.

Трошкови структурне мере 1 – Унапређење система међумесног друмског транспорта путника износе укупно 1.370.000 евра, и то: 822.000 евра у 2024. години, 137.000 евра у 2025. и 411.000 евра у 2026. години. Структурну меру чине три активности (активност 1, 2 и 3):

Активност 1. Детаљна анализа постојећег стања система МТП за коју је обезбеђено 822.000 евра из буџета Републике Србије. Ова средства биће искоришћена за робе и услуге у 2024. години.

Активност 2. Усаглашавање националне легислативе у погледу транспорта путника у МТП у складу са ЕЗ 1370/2007 за коју је обезбеђено 137.000 евра из буџета Републике Србије у 2025. години. Средства су неопходна за робе и услуге.

Активност 3. Примена нове Методологије за приступ тржишту МТП – дигитализација за коју је обезбеђено 411.000 евра из буџета Републике Србије у 2026. години. Средства су неопходна за робе и услуге.

Трошкови структурне мере 2 - Унапређење жезничке инфраструктуре износе укупно 274.416.665 евра, и то: 71.266.666 евра у 2024. години, 138.466.666 евра у 2025. и 64.683.333 евра у 2026. години. Структурну меру чине две активности (активност 4 и 5):

Активност 4. Повећање километара електрифицираних пруга у Републици Србији за коју је потребно издвојити укупно 182.416.665 евра, за 2024. годину 42.416.666 евра, за 2025. годину 104.166.666 евра и за 2026. годину 35.833.333 евра. Једним делом активност ће се финансирати из буџета Републике Србије (39.416.666 евра), док ће остатак бити финансиран из пројектног зајма (кредит кинеске ЕХИМ банке 142.999.999 евра).

Активност 5. Набавка нових електро-вучних композиција за коју је потребно издвојити укупно 92.000.000 евра, за 2024. годину 28.850.000 евра, за 2025. годину 34.300.000 евра и за 2026. годину 28.850.000 евра. Активност ће једним делом бити финансирана из буџета Републике Србије (12.500.000 евра), једним делом из пројектног зајма (кредит кинеске ЕХИМ банке 54.500.000 евра), док ће за финансије за 2025. и 2026. годину (25.000.000 евра) накнадно бити утврђен извор финансирања. Средства су неопходна за субвенције и трансфере и капиталне расходе.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и приступ здравственој заштити

Структурна реформа директно утиче на смањење сиромаштва јер ће кроз успостављен систем повезаности између међумесног друмског транспорта путника и система железничког саобраћаја, као и развоја оба система, грађани Републике Србије издвајати мање трошкове за превоз до жељене дестинације. Посредно може да утиче на повећање запослености, у ситуацијама када је даљина радног места била пресудан фактор за прихватање посла. Структурна реформа ће повећати покретљивост становништва (мобилност) између региона у Републици Србији што утиче на све економско – социјалне показатеље у држави, побољшава квалитет услуга и приступачност свим корисницима железничког саобраћаја. У складу са планом испуњења циљева одрживог развоја Уједињених нација (ЦОР) до 2030. године, ова структурна реформа обезбедиће приступ сигурним, приуштивим, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшати безбедност на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у стањима рањивости, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица. Позитивно утиче на родну равноправност кроз смањење родног јаза са аспекта физичке мобилности жена и мушкараца.

7. Очекивани утицај на животну средину и климатске промене

Структурна реформа остварује позитиван утицај на животну средину повећањем квалитета услуге јавног превоза (оптималном просторном и временском дистрибуцијом), електрификацијом железничке инфраструктуре и повећањем броја електромоторних гарнитура, чиме се смањује потреба за коришћењем путничких аутомобила, што за коначан циљ има смањење емисије штетних гасова. Унапређењем система међумесног друмског транспорта путника, утицај на животну средину огледа се кроз дефинисање минималних стандарда квалитета услуге у погледу еколошких стандарда и критеријума. Јачање конкурентности међумесног транспорта путника је битно и за смањење зависности од коришћења путничких аутомобила, што ће имати позитиван утицај на животну средину будући да је за одређени утрошак енергије аутобусом могуће превести већи број путника у односу на путнички аутомобил.

Унапређењем железнице као транспортног система, остварује се позитиван утицај на животну средину, јер се железница сматра еколошки повољним, чак и „најчистијим“ видом превоза. Ова карактеристика железнице последица је њених техничко-експлоатационих карактеристика, тј. да је за одређени утрошак енергије могуће превести већу количину робе и путника у односу на друге конкурентне видове превоза, као и због употребе електричне енергије као погонског горива.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Планиране активности за ублажавање негативних ефеката ризика
Ризик прихода и трошкова	Средња	Адекватан систем субвенционисања који омогућава фер услове за све превознике и одрживост система; Принцип унакрсних субвенција – пакети линија у основном уговору или накнадно кроз анексе уговора.
Погрешан одабир улазних података за израду Студије оптималне мреже линија и погрешно дефинисање услова и критеријума за избор превозника	Средња	Израда Студије оптималне мреже линија на основу предлога минималних стандарда квалитета услуге; Пажљиво дефинисање услова и критеријума за избор превозника; Унакрсне субвенције; Рок трајања концесије.
Недовољно добар рад система за мониторинг и контролу	Висока	Увођење система за мониторинг и контролу; Блиска сарадња са инспекцијским органима и кажњавање прекршиоца; Поштовање уговорних односа од стране свих превозника и пружање услуга према критеријумима дефинисаним уговором
Кашњење са реализацијом пројектних активности	Средња	Ефикаснија координација и реализација пројеката

5.3. Људски капитал и социјална политика

а) Анализа главних препрека

5.3.1 Област ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ

Системско унапређење образовања у Републици Србији одвија се у складу са *Стратегијом развоја образовања и васпитања*, а са циљем повећања обухвата образовањем деце на свим нивоима, неосипања осетљивих група из образовних кругова, бољих постигнућа ученика, квалитетнијих програма (одговор образовног система на захтеве тржишта рада) и бољу подршку наставницима.

Континуирано повећање обухвата деце бележи се у програмима предшколског васпитања и образовања. Број деце узраста од шест месеци до 6,5 година на овом нивоу образовања износио је 229.030 у школској 2022/2023 години, од чега 111.005 (48,5%) девојчица и 118.025 (51,5%) дечака. Обухват деце програмима предшколског васпитања и образовања је различит у зависности од узраста¹²⁵, а највећи обухват је у години пред полазак у школу. Обавезни припремни предшколски програм, за децу узраста од

¹²⁵ Предшколско васпитање и образовање у школској 2022/2023 години похађало је 57.478 деце узраста до три године (37% у односу на укупан број живорођених наведеног узраста) и 108.594 деце узраста од три до пет и по година (68% у односу на укупан број живорођених наведеног узраста).

навршених 5,5 година до поласка у школу, похађало је скоро 63 хиљаде деце у школској 2022/2023 години, што представља обухват од 97,3%¹²⁶.

Популација ученика у основном образовању континуирано се смањује услед негативног демографског тренда становништва Републике Србије. На почетку школске 2022/2023, у 3.206 редовних основних школа¹²⁷ иде **505.247 ученика**¹²⁸ (245.443 или 48,6% ученица; 259.804 или 51,4% ученика), а први разред уписало је 63.230 нових школараца. И поред чињенице да је основно образовање обавезно, **обухват деце и даље није потпун**, о чему говори стопа обухвата основним образовањем која је износила **95,2% у 2022.** години.

Од школске 2022/2023 године уведен је **нови концепт завршног испита у основном образовању.** Завршни испит сада укључује три теста: матерњи језик, математику и један од понуђених предмета који ученик изабере (биологија, географија, историја, физика, хемија). Такође, од поменуте школске године, сваки ученик током другог циклуса основног образовања (од петог до осмог разреда) **бира и похађа четири различита програма слободних наставних активности.** Програми *Вежбање за здравље, Животне вештине и Медијска писменост* (за 5. и 6. разред), и *Предузетништво, Моја животна средина и Уметност* (за 7. и 8. разред) припремљени су од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања; док су *Домаћинство, Цртање, сликање и вајање, Чувари природе, Музиком кроз живот и Сачувајмо нашу планету* (за 5. и 6. разред) и *Филозофија са децом* (за 7. и 8. разред), припремљени од стране стручних друштава¹²⁹.

Број ученика који похађају средње школе је релативно стабилан. Редовне средње школе у школској 2022/2023 години похађало је **234.919**¹³⁰ ученика (116.982 или 49,8% ученица; 117.937 или 50,2% ученика). Опште средње образовање – гимназију похађало је 28,1% ученика, а средње стручно образовање 71,9% ученика.

СТИЦАЊЕ, УСАВРШАВАЊЕ И РАЗВОЈ КОМПЕТЕНЦИЈА У СКЛАДУ СА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА обезбеђени су и **дуалним образовањем**, које **доживљава континуирани раст**¹³¹ и све веће интересовање, како од стране привреде, тако и од стране ученика. **Број компанија** које учествују у систему дуалног образовања повећан је на **950** до августа 2023. године. **Број дуалних образовних профила** нарастао је на **73** у школској 2023/2024 години, а у реализацију дуалног образовања укључено је око **186 средњих стручних школа.** До сада је системом дуалног образовања обухваћено око **16 хиљада ученика.** Дуално образовање је најзаступљеније у секторима металске и машинске индустрије (посебно из ауто индустрије), прехранбене, текстилне, дрвне, грађевинарства, електротехнике, туризма и угоститељства, трговине и саобраћаја (логистика и шпедиција, авио саобраћај). Привреда највише тражи профиле бравар-заваривач, индустријски механичар, оператер машинске обраде, али су потребни и трговци, као и кувари и конобари. Тражени су и техничари мехатронике, техничари за компјутерско управљање ЦНЦ машинама, као и механичари моторних возила.

На нивоу високог образовања број студената последњих година расте, при чему се на академским студијама повећава број студената, док је на струковним студијама број на стабилном нивоу. Број младих укључених у систем високог образовања износио је **248.508** у школској **2022/2023** години (145.666 или 58,6% студенткиња; 102.842 или

¹²⁶ РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231102.html>

¹²⁷ Структура: број редовних матичних основних школа - 1.135, број издвојених одељења – 2.071. Извор: РЗС, Саопштење Основно образовање

¹²⁸ РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231078.html>

¹²⁹ Правилник о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања

¹³⁰ РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231098.html>

¹³¹ Привредна комора Србије, стање на дан 03.10.2023. године <https://dualnoobrazovanje.rs/>

41,4% студената), од чега је 84,4% уписаних студената на академским студијама, а 15,6% студената похађа струковне студије. За **дуални модел** студија акредитовано је **46 студијских програма**, који се реализују на **11 високошколских установа**, у сарадњи са **99 компанија**.

О квалитету високошколских институција у Републици Србији говори податак о томе да се **Универзитет у Београду већ десет година налази на Шангајској листи**¹³² **најбољих универзитета**. На најновијој листи Универзитет у Београду пласиран је између 401. и 500. места од ранжираних 1.000 универзитета на свету, при чему је међу првих 500 универзитета у 13 од укупно 54 научне области по којој се рангирају научна поља. Најбољи пласман остварен је у области науке о храни и технологији хране (између 51. и 75. места). Универзитет у Новом Саду је рангиран између 901. и 1000. позиције ове листе.

Јавни расходи за образовање износе 3,1% БДП-а за 2023. годину што чини ниво ових расхода стабилним у последњој деценији, али су испод просека јавних издвајања на нивоу ЕУ (који се крећу око 4,8% БДП). У укупним буџетским расходима, расходи за образовање учествују са 11,8%¹³³.

С обзиром на постојећу неусклађеност вештина на тржишту рада, потребна су улагања у образовање одраслих. Стопа учешћа у образовању и обуци становништва 25-64 године у Републици Србији износила је 5,2% у 2022.¹³⁴ што је значајно ниже (око 2,29 пута) од просечне стопе у ЕУ (ЕУ-27 11,9%). Осигурање квалитета у неформалном образовању постиже се кроз систем обучавања код **јавно признатог организатора активности образовања одраслих**. Овај статус има **156 институција** за реализацију **666 акредитованих програма неформалног образовања**¹³⁵.

Према резултатима **ПИСА тестирања** за 2018. годину, просечан резултат Србије на скали математичке писмености је 448 бодова, на скали читалачке писмености 439, а **на скали научне писмености 440 бодова**¹³⁶. Ови резултати показују напредак у односу на претходне циклусе тестирања, али Србија и даље заостаје за просеком OECD земаља у овим областима (где је просечно достигнуће око 500 бодова), указујући на потребу за континуираном унапређењу образовног система како би се постизали бољи резултати и обезбедила квалитетна едукација за све ученике.

Напори усмерени на **повећање интересовања ученика за науку, технологију, инжењерство и математику (STEM)**¹³⁷ расту због доказаног потенцијала у обезбеђивању економског раста. Квантитативни подаци специфични за чланице ЕУ варирају, али бројне студије, укључујући оне које је финансирала Европска комисија, показују позитиван **утицај доступности лабораторијског рада ученицима на будућу запошљивост тих ученика, на избор каријере у вези са STEM**, као и успех у високом образовању у овим областима.

Иако су донети савремени и релевантни наставни програми за три предмета, **физику, хемију и биологију** у Републици Србији, као и правилници којима је прописан практични и лабораторијски рад ученика, подаци прикупљени путем Јединственог

¹³² <https://www.shanghai ranking.com/rankings/arwu/2023>

¹³³ Министарство финансија, <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/gradjanski-budzet>

¹³⁴ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TRNG_LFS_02_custom_6723288/default/table?lang=en

¹³⁵ Министарство просвете, стање на дан 03.10.2023. године <https://prosveta.gov.rs/prosveta/srednje-obrazovanje/obrazovanje-odraslih/javno-priznati-organizatori-obrazovanja-odraslih/>

¹³⁶ <https://prosveta.gov.rs/vesti/objavljeni-rezultati-pisa-testiranja/>

¹³⁷ STEM (eng. Science, Technology, Engineering, Mathematics) образовање представља интердисциплинарни приступ учењу који четири поменуте дисциплине интегрише приликом учења и ставља акценат на примену наученог путем решавања реалних проблема. STEM образовање пружа одговарајућу обуку ученика за тржиште рада у двадесет првом веку и бројна истраживања су недвосмислено показала да је развој делотворних и атрактивних програма, а посебно наставних метода, међу најбољим начинима за подстицање STEM вештина.

информационог система просвете, као и путем свеобухватне директне анкете, показују **недовољну опремљеност лабораторијском опремом скоро свих основних школа и гимназија**. Република Србија ће приступити набавци ове опреме, уз подршку средстава из ИПА фондова.

Усвојен је сет предлога просветних закона (*Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања*, *Закон о изменама и допунама Закона о основном образовању и васпитању* и *Закон о изменама и допунама Закона о средњем образовању и васпитању*) октобра 2023. године, чији је циљ јачање васпитне функције установа образовања и реализација утврђеног сета мера ради боље **превенције и ефикаснијег реаговања и поступања у случајевима насиља у школама**. Предложеним законима, између осталих измена, рок за државну матуру померен је за школску 2025/2026 годину.

5.3.2 Област ЗАПОШЉАВАЊЕ И ТРЖИШТЕ РАДА

Тржиште рада у великој мери остаје отпорно на утицај геополитичких догађања. Позитивна кретања на тржишту рада огледају се у расту запослености (регистроване запослености, и то доминантно у приватном сектору), док се успоравање привредне активности и инфлација рефлектују превасходно на реалне дохотке и потрошњу (просечне бруто и нето зараде у периоду јануар-септембар 2023. године, реално су порасле за 1%¹³⁸).

Стопа активности (15+) која износи **55,8%**¹³⁹ у **Q3 2023**. (ЕУ-27: 58,1% за становништво 15+, Q3 2023, Eurostat) бележи повећање од 0,7 п.п. у односу на исти квартал претходне године, док **број активних** износи **3,17 милиона** (повећање од 3,9 хиљада међугодишње). Жене имају нижу стопу активности на тржишту рада (49%) од мушкараца (63%), тако да **родни јаз у стопи активности** на тржишту рада износи **14 п.п.**

Стопа запослености (15+) од **50,7%**¹⁴⁰ у **Q3 2023**. (ЕУ-27: 54,6% за становништво 15+, Q3 2023, Eurostat) бележи **повећање од 0,5 п.п.** у односу на исти квартал претходне године, док **број запослених** износи **2,89 милиона** (смањење од 3,1 хиљаде међугодишње). Стопа запослености жена износи 44,3% а мушкараца 57,6%, тако да **родни јаз у стопи запослености** на тржишту рада износи **13,3 п.п.** **Самозапослено** (са запосленима или без њих) је 22,3% жена и 77,7% мушкараца у **Q3 2023**.¹⁴¹ године. Када је у питању неплаћени породични рад, жене чине већину са учешћем од 73,8% у укупно неплаћеном породичном раду, док учешће мушкараца износи 26,2%.

Просечна нето зарада у септембру 2023.¹⁴² године износила је око 85 хиљада динара (720 евра), што представља реални раст од 3% м.г. Медијална нето зарада за исти период износила нешто мање од 66 хиљада динара (557 евра), што значи да је 50% запослених остварило зараду до наведеног износа. **Минимална цена рада** у 2024. години, без пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање, износиће 271 динар по радном часу, што је повећање за 17,8%. Тако ће минимална зарада просечно износити 47.154 динара (401 евро) месечно. Такође, повећан је неопорезиви износ зараде на 25.000 динара месечно, чиме је смањено пореско оптерећење.

Стопа незапослености (15+) износи **9%** у **Q3 2023**. (ЕУ-27: 5,9% за становништво 15-74, Q3 2023, Eurostat), остала је непромењена у односу на исти квартал претходне године,

¹³⁸ РЗС, Саопштење Просечне зараде по запосленом

¹³⁹ РЗС, Анкета о радној снази

¹⁴⁰ РЗС, Анкета о радној снази

¹⁴¹ РЗС, Анкета о радној снази

¹⁴² РЗС, Саопштење Просечне зараде по запосленом, септембар 2023. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231319.html>

док је број незапослених 285,7 хиљада (повећање од 0,9 хиљада међугодишње). Стопа незапослености жена износи 9,6% а мушкараца 8,5%, тако да родни јаз у стопи незапослености на тржишту рада износи 1,1 п.п.

Процес демографског старења становништва, карактеристичан за Републику Србију, манифестује се ниским и стално опадајућим учешћем младих. У Републици Србији је било 1.047.543 младих узраста 15-29 година, од чега 535.413 мушкараца (51,1%) и 512.130 жена (48,9%), према попису из 2022. године. Број младих становника смањен је за око 275 хиљада лица или 20,8% у претходних једанаест година (између два пописа / 2011.-2022. година). **Учешће младих у укупном броју становника од 15,8%** се такође смањило за 2,6 п.п. у односу на 2011. годину (18,4%). Поред негативног природног прираштаја (последича ниског наталитета и високог морталитета), присутно је и континуирано иселјавање становништва.

Миграције уопште, а посебно миграције младих, посматрају се углавном као негативни феномен у друштву. Разлог за то је негативни миграциони салдо у коме млади емигрирају из Републике Србије у друге земље или где млади напуштају руралне средине у оквиру унутрашњих миграционих токова и одлазе у градове. Стварање привредног и друштвеног амбијента за успоравање одласка радно способног становништва, јачање веза са дијаспором и подстицање њиховог повратка, као и привлачење странаца различитих образовних профила, само су неке од мера које Република Србија спроводи, а које су део планских докумената донетих у претходном периоду.

Неповољни демографски трендови указују на неопходност додатног улагања државе у младе у циљу стварања услова за квалитетнији живот у земљи. С обзиром на различитости потреба и изазова са којима се млади суочавају, у последње две године донете су мере које се односе на подстицање рађања, олакшано становање, као и подстицаје за младе за предузетништво. Усвојена је *Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 9/23) са приоритетима омладинске политике (фебруар 2023. године), као и *Акциони план за период од 2023. до 2025. године за спровођење Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 57/23) (јул 2023. године). Такође, започет је процес израде *Нацрта закона о младима* у марту 2023. године у циљу унапређења система финансирања и суфинансирања програма и пројеката од јавног интереса у оквиру омладинске политике; унапређења координације носилаца омладинске политике; унапређења Јединствене евиденције удружења младих, удружења за младе и њихових савеза; стварање услова за професионализацију и стандардизацију омладинског рада, канцеларија за младе, савета за младе и простора за младе.

Оснивање канцеларија за младе у свим јединицама локалне самоуправе важан механизам за ефикасно подстицање развоја омладинске политике на локалном нивоу и већу доступност културним, здравственим, социјалним и другим услугама. Формирано је 140 канцеларија за младе и 78 савета за младе¹⁴³ на локалном нивоу. Изградњом, опремањем и радом 65 омладинских клубова, 73 теретане на отвореном, као и малих спортских терена¹⁴⁴, створени су услови за квалитетно провођење слободног времена, развијање здравих стилова живота, активно учешће младих у друштву, коришћење и креирање културних садржаја, неформално образовање и информисање прилагођено потребама младих. У порасту је број јавних простора за младе, у којима

¹⁴³ Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године

¹⁴⁴ База података Министарства омладине и спорта на дан 31.12.2021. године

могу да се реализују активности у локалној заједници и младима пруже интегрисане услуге на локалном нивоу.

Важан партнер на локалном нивоу за директан рад са младима су и удружења младих/удружења за младе и њихови савези, као и омладински радници, који чине мрежу од преко 1.700 актера широм Републике Србије, од националног до локалног нивоа. Омладински радници својом стручношћу могу да буду носиоци за стварање и развој међусекторских иницијатива. Омладински радници посебну пажњу у раду посвећују младима из осетљивих група који више нису у систему формалног образовања и који најчешће нису информисани о приликама и могућностима које им се нуде.

И поред оствареног економског раста и позитивних кретања на тржишту рада у Републици Србији, ситуација младих на тржишту рада изискује потребу за даљом системском интервенцијом у циљу уклањања баријера које стоје између младих и тржишта рада. Учешће младих у радној снази веома је ниско по европским стандардима - стопа активности младих (15-24) износи 32,9% у Q3 2023. што је за 9,5 п.п. ниже у односу на просек у ЕУ (ЕУ-27: 42,4%, Q3 2023, Eurostat). Стопа запослености младих (15-24) је 24,7% у Q3 2023. што је за 11,4 п.п. ниже у односу на просек у ЕУ (ЕУ-27: 36,1%, Q3 2023, Eurostat). Стопа незапослености младих (15-24) износи 24,9% у Q3 2023. што је за 10 п.п. више од стопе незапослености младих у ЕУ (ЕУ-27: 14,9%, Q3 2023, Eurostat). Поред тога што нису запослени, значајан број младих истовремено је и ван процеса образовања и обуке - у Републици Србији **НЕЕТ**¹⁴⁵ стопа младих (15-24) износи 12,8% у Q3 2023. што је више од просека у ЕУ (ЕУ-27: 10,1% у Q3 2023, Eurostat), док НЕЕТ стопа младих (15-29) износи 15,8% у Q3 2023. што је више од просека у ЕУ (ЕУ-27: 12% у Q3 2023, Eurostat).

Млади након завршетка школовања немају радног искуства, а то је често услов за заснивање радног односа, па транзиција од школе до првог стабилног и/или задовољавајућег посла траје веома дуго. С тим у вези, препозната је важност нормативног уређења радне праксе, односно да се кроз стицање практичних знања и вештина унапређује запошљивост и могућност запошљавања на тржишту рада. Радне праксе представљају ефикасан инструмент за прекидање тзв. „зачараног круга неискуства код младих”. Израђен је *Нацрт закона о радној пракси*, који је узео у обзир Препоруку о оквиру квалитета за радне праксе Савета министара ЕУ од 2014. године.

Република Србија подржава запошљавање младих, поред осталих активности и мера, и постепеним увођењем Гаранције за младе¹⁴⁶, у сарадњи са свим релевантним министарствима, социјалним партнерима и осталим заинтересованим странама, а у складу са потврђеном Декларацијом Западног Балкана о одрживој интеграцији младих на тржиште рада¹⁴⁷. План имплементације Гаранције за младе Републике Србије за период од 2023. до 2026. године је припремљен, и његово усвајање је у завршној фази. Процењени трошкови реформи политика и иницијатива (мера) планираних у Плану имплементације износе око 4,5 млрд. РСД (око 37,7 милиона евра).

5.3.3 Област СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И ИНКЛУЗИЈА

Република Србија је преполовила вредност Мултидимензионалног индекса сиромаштва (MPI Multidimensional Poverty Index)¹⁴⁸ у односу на 2010. годину као једна

¹⁴⁵ НЕЕТ - Youth not in employment, education or training (млади који нису запослени, нису у процесу образовања, нити су на обуци)

¹⁴⁶ Програм Гаранција за младе који се спроводи у државама чланицама ЕУ, пример је интервенције у оквиру које се младима који су неактивни и незапослени приступа кроз сарадњу различитих сектора и социјалних партнера, укључујући и организације цивилног друштва, а у циљу дугорочно одрживе интеграције на тржиште рада.

¹⁴⁷ Декларација је потврђена на Другом министарском састанку ЕУ – Западни Балкан, који је одржан 8. јула 2021. године у Словенији.

¹⁴⁸ Oxford Poverty and Human Development Initiative, Global MPI report 2023: Unstacking Global Poverty – Data for High Impact Action <https://ophi.org.uk/gmpi-report-2023/>

од 19 земља која је то постигла (од укупно обухваћених 110 земаља у развоју). Република Србија ће наставити да примењује одговарајуће мере како би одржала позитиван тренд у смањењу сиромаштва које је и даље представља изазов. Стопа ризика од сиромаштва се смањила са 24,5% у 2013. години на 20,0% у 2022. години, што је и даље више од нивоа ЕУ-27 (16,5%, SILC, 2022¹⁴⁹). **Ризик од сиромаштва варира у зависности од старосних група, радног статуса и типа домаћинства.** Најугроженија су лица стара 65 и више година – 22,6%, а затим лица старости од 55 до 64 године – 21,6%, док су најнижу стопу ризика од сиромаштва имале особе старости од 25 до 54 година - 17,9%. У зависности од радног статуса, код лица старијих од 18 година, најизложенија ризику од сиромаштва су била незапослена лица – 49,2%, док је најнижа стопа ризика од сиромаштва код запослених код послодавца – 5,6%. Према типу домаћинства, највишу стопу ризика од сиромаштва имала су једночлана домаћинства која чине лица стара 65 и више година – 37,5%, а најнижу домаћинства са три или више одрасле особе – 15,4%.

Праг ризика од сиромаштва је износио 26.509 динара (220 евра) просечно месечно за једночлано домаћинство. Показатељ квинтилног односа (С80/С20) износио 5,5¹⁵⁰ у 2022. години, што значи да је најбогатијих 20% становништва имало 5,5 пута већи доходак у односу на 20% најсиромашнијих. **Гини коефицијент** у Републици Србији износио је 32,0, што је незнатно изнад вредности просека ЕУ-27 (29,6)¹⁵¹.

Учешће јавних расхода за социјалну помоћ и трансфере у БДП-у Републике Србије последњих година се постепено смањује, тако да износи 13,1%¹⁵² БДП-а у 2022. години. У структури расхода доминирају пензије са 68,9% укупних расхода за социјалну помоћ и трансфере или 9% БДП-а. **Расходи за социјалну помоћ** износе **2,7% БДП-а**¹⁵³ у 2022. години. **Увођењем Регистра Социјална карта**, чија је примена отпочела априла 2022. године у 90% центара за социјални рад, увезан је велики број релевантних података о корисницима различитих програма социјалне заштите (дохоци, имовина и др) у јединствену базу података. На овај начин омогућена је боља **контрола социјалних давања** односно решавање проблема **грешке укључености**, до које долази када социјалну помоћ примају они који се према прописаним критеријумима за њу не квалификују, али и откривање **грешке искључености** односно регистровање корисника који могу да остваре неко додатно право или услугу а нису аплицирали за исто (најчешће се ради о праву на дечји додатак, бесплатан боравак детета у вртићу и сл.). **Број корисника који остварују право на новчану социјалну помоћ смањен је за нешто више од 21 хиљаде у 2022.** (182.773¹⁵⁴) или **10,5%** у односу на 2021. годину.

За развој политика социјалне заштите неопходно је донети стратешки оквир. Током протеклих неколико година покренут је процес израде нове *Стратегије социјалне заштите*, чије је доношење планирано за други квартал 2024. године. У току је израда *Нацрта акционог плана за Стратегију деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници* који ће представљати мапу пута за спровођење процеса и усклађен развој услуга на територији целе земље, као и трансформацију установа за смештај у пружаоце услуга у заједници.

Усвојен је *Акциони план за спровођење Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, у периоду од 2023. до 2024. године* („Службени гласник РС”, број 59/23) у циљу побољшања

¹⁴⁹ EUROSTAT: At-risk-of-poverty rate At-risk-of-poverty rate - Products Datasets - Eurostat (europa.eu)

¹⁵⁰ Анкета о приходима и условима живота 2021. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/HTML/G20231287.html>

¹⁵¹ GINI Coefficient., <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi190/default/table?lang=en>

¹⁵² Министарство финансија, Консолидовани биланс државе. <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/makroekonomski-i-fiskalni-podaci>

¹⁵³ Министарство финансија, Консолидовани биланс државе. <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/makroekonomski-i-fiskalni-podaci>

¹⁵⁴ Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

сеукупног друштвеног и економског положаја особа са инвалидитетом и њихово равноправно учешће у друштву. На овај начин биће унапређено деловање одговорних институција, омогућиће се праћење постигнутих резултата, квалитетно извештавање, као и благовремена ревизија циљева и идентификованих мера зарад бољег планирања у будућности.

Подстицање друштвено одговорног пословања, при чему се води рачуна о социјалној и радној инклузији припадника друштвено осетљивих група и задовољењу њихових потреба, обезбеђено је применом *Закона о социјалном предузетништву* („Службени гласник РС”, број 14/22). Регистравање социјалног предузећа у Агенцији за привредне регистре омогућено је од новембра 2022. године, а подаци показују да је током 2023. године (до јула) регистровано 13 нових социјалних предузећа. Формиран је Савет за социјално предузетништво који има кључну улогу у давању смерница за даље унапређење овог сектора, укључујући и креирање Програма развоја социјалног предузетништва.

Ниво родне равноправности у Републици Србији још увек није задовољавајући. Према Извештају о Глобалном родном јазу¹⁵⁵ из 2023. године, Република Србија је **заузела 38. место** од 146 испитаних земаља. Иако је укупна позиција релативно добра, остварен је пад од 15 места у односу на 2022. годину (23. место). Повољни резултати уочљиви су у димензијама образовања и политичког оснаживања, са 37. и 32. местом на листи, респективно. Међутим, релативно слаб учинак остварен је у димензијама које се односе на економско учешће и могућности (69. место) и здравље и опстанак (79. место).

5.3.4 Област ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Систем обавезног здравственог осигурања у Републици Србији обезбеђује здравствену заштиту за 99%¹⁵⁶ становника са статусом осигураног лица. Право на здравствену заштиту остварују сва осигурана лица, али обим и садржина права из обавезног здравственог осигурања варира у зависности од услова који се прописују за њихово остваривање.

Средства за функционисање здравственог система обезбеђују се кроз доприносе за обавезно здравствено осигурање (по стопи од 10,3%¹⁵⁷), опште опорезивање, плаћање из џепа грађана (*out of the pocket payment*), премије за добровољно здравствено осигурање и међународне донације. Укупни **расходи за здравствену заштиту износили су 8,7% БДП-а у 2020. години, док су расходи по глави становника 672,3 УСД¹⁵⁸.**

Број здравствених установа у јавној својини¹⁵⁹, у којима се пружа здравствена заштита осигураним лицима на примарном, секундарном и терцијарном нивоу, не мења се значајније. Укупан број здравствених установа износио је 333 у 2022. години, у којима је запослено 105,6 хиљада радника¹⁶⁰. Број лекара на 1.000 становника износи 2,9. Укупан број болничких постеља износио је 42.634¹⁶¹, односно 6,4 постеља на 1.000 становника. Просечна дужина лечења по једном болеснику износи 7,4 дана, а просечна заузетост болничких постеља 49,8%. Са друге стране, **број здравствених установа у**

¹⁵⁵ Извештај о Глобалном родном јазу (*Global Gender Gap Report*) мери тренутно стање и напредак родног паритета кроз четири кључне димензије: 1) економско учешће и могућности, 2) образовна достигнућа, 3) здравље и опстанак и 4) политичко оснаживање, при чему се оцењују разлике између полова, не општи нивои.

¹⁵⁶ Само 0,15% становништва има приватно здравствено осигурање, при чему је део становништва обухваћен и другим видовима добровољног допунског и додатног здравственог осигурања.

¹⁵⁷ Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање („Службени гласник РС”, бр. 84/04, 61/05, 62/06, 5/09, 52/11, 101/11, 47/13, 108/13, 57/14, 68/14-др. закон, 112/15, 113/17, 95/18, 86/19, 153/20, 44/21, 118/21, 138/22 и 92/23), члан 44.

¹⁵⁸ Светска банка, Health Nutrition and Population Statistics <https://databank.worldbank.org/source/health-nutrition-and-population-statistics>

¹⁵⁹ Уредба о Плану мреже здравствених установа („Службени гласник РС”, бр. 5/20, 11/20, 52/20, 88/20, 62/21, 69/21, 74/21 и 95/21)

¹⁶⁰ Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић – Батут”, Здравствено-статистички годишњак Републике Србије 2022.

¹⁶¹ У овај број укључене су и дневне болнице (2.172 постеља), дијализа и неонатологија.

приватној својини и приватна пракса последњих година показују растући тренд¹⁶². У оквиру личне потрошње, домаћинства су у 2022. години за здравље издвојили само 4,4% личне потрошње¹⁶³.

Трошкови одређене здравствене услуге, које осигурана лица остварују у здравственим установама у приватној својини и приватној пракси, могу се финансирати из средстава обавезног здравственог осигурања. То су услуге лечења неплодности, операције катаракте, хемодијализа, хипербарична терапија кисеоником, услуге у установама социјалне заштите, услуге у приватним апотекама, различите услуге у установама ван Плана мрежа здравствених установа¹⁶⁴. **Финансирање примене лека ван индикационог подручја (тзв. off-label)** из средстава обавезног здравственог осигурања за лечење деце, свих малигних и ретких болести, примарних аутоимуних болести, као и трансплантације, обезбеђено је први пут у 2023. години изменама подзаконског акта.

Број осигураних лица на листама чекања је у порасту, као последица пандемије вируса корона. Јединствена листа чекања се за 26 здравствених услуга ажурира на дневној бази и објављује на сајту Републичког фонда за здравствено осигурање (РФЗО)¹⁶⁵, а укупан број лица на овој листи је нешто више од 77 хиљада, средином октобра 2023. године. У циљу скраћивања листе чекања, осмишљена је „платформа за допунски рад“ као модел финансирања накнаде за допунски рад здравствених радника и немедицинског особља, за рад у периоду када не раде свој основни посао и у оним данима када нису ангажовани у поподневним сменама¹⁶⁶.

Постоје неједнакости у здравственој заштити рањивих група у поређењу са општом популацијом. Особе са инвалидитетом имају право на здравствену заштиту која се финансира из средстава обавезног здравственог осигурања. Међутим, њихове потребе у области здравствене заштите у великом броју случајева нису задовољене, јер објекти у којима се пружа здравствена заштита нису физички приступачни, здравствени радници су недовољно едуковани кад су у питању одрасле особе са менталним инвалидитетом¹⁶⁷. У систему здравствене заштите континуирано се примењује модел ангажовања здравствених медијаторки (85), које, у 70 јединица локалне самоуправе у Републици Србији, делују у директном контакту са ромском заједницом, пружајући помоћ у приступу здравственим, али и другим јавним услугама и информације о здравственој превенцији¹⁶⁸. Статус здравствених медијаторки у систему здравства још увек није трајно решен¹⁶⁹.

За даљи напредак здравственог система улажу се додатна финансијска средства за набавку најсавременије технике и технологије из области медицинских наука, како би се обезбедили повољнији услови за рад. Набављено је 10 амбулантних возила за осам здравствених установа и 11 специјализованих возила за трансфузију и безбедан транспорт крви, као и опрема за трансфузију и трансплантацију.

Даље се унапређује инфраструктура у здравству. Наставља се друга фаза изградње Клиничког центра Војводине у Новом Саду, као и Клиничког центра Србије у Београду; започете су припремне радње за изградњу и реконструкцију Универзитетског клиничког

¹⁶² Здравствених установа у приватној својини има 163 у 2021. години, док је укупан број приватне праксе 6.244. Извор: Стручни рад „Неки аспекти развоја здравственог система Србије и Јапана“, В. Радивојевић, С. Весић

¹⁶³ РЗС, Анкета о потрошњи домаћинства <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231104.html>

¹⁶⁴ <https://www.rfzo.rs/index.php/davaocizdrusluga/ugovaranje-dzu>

¹⁶⁵ https://www.rfzo.rs/index.php/index.php?option=com_content&view=article&layout=edit&id=987

¹⁶⁶ <https://www.rfzo.rs/index.php/mediji2022/medijskin2022>

¹⁶⁷ <https://www.minljmpdd.gov.rs/doc/publikacije-ocd/Polozaj-osoba-sa-invaliditetom-u-Srbiji.pdf>

¹⁶⁸

https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wpcontent/uploads/2021/06/Izvestaj_o_sprovodjenju_operativnih_zakljucaka_sa_seminara_Socijalno_u_kljucivanje_Roma_i_Romkinja_oktobar_2019-oktobar_2021.pdf

¹⁶⁹ <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/33945/izvestaji-o-sprovodjenju-revidiranog-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>

центра Крагујевац; отварање нове опште болнице у Лозници очекује се до краја 2023. године; потписан је уговор о донацији за реконструкцију зграде Градског завода за хитну медицинску помоћ у Београду; за Универзитетску дечју болницу „Тиршова 2“ завршено је пројектовање и добијена сагласност на тендерску документацију; започете су консултације поводом потпројекта изградње дијагностичко-истраживачког објекта са лабораторијом трећег нивоа биолошке безбедности (BSL-3) у оквиру Института за вирусологију, вакцине и серуме „Торлак“.

У циљу развоја и модернизације система здравствене документације и евиденција у здравству, донет је нови **Закон о здравственој документацији и евиденцијама у здравству** („Службени гласник РС“, број 92/23), којим је јасније дефинисан обухват и сврха е-Картона. Поменути закон је утврђено да сви медицински подаци пацијента буду хронолошки обједињени на једном месту, што ће омогућити бржу дијагностику и подизање квалитета пружене здравствене услуге. Такође, уводи се Регистар генетичких и биомедицинских података у циљу сигурног чувања генетичких података и њиховог поновног коришћења уз пуну контролу власника података, као и развоја истраживања у области биотехнологије, биоинформатике, биономије, генетике и медицине. Републички интегрисани здравствени информациони система (РИЗИС), поред е-Картона, обухватиће све локалне информационе системе, и то – РФЗО, Института за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“, Агенције за лекове и медицинска средства Србије и др.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ

1. Опис структурне реформе

Циљ структурне реформе је повећање релевантности система образовања кроз вишедимензионалну усмереност на учење повезано са практичним радом, чиме се обезбеђује ефикаснији одговор система образовања на потребе привреде и на запошљивост.

Структурна реформа састоји се из две мере:

Мера 1 – Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада

Циљ мере је да се ускладе квалификације радне снаге са потребама тржишта рада. Дуално образовање на нивоу средњег и високог образовања доприноси јачању конкурентности привреде Републике Србије и смањењу незапослености младих. Послодавци, инвестирањем у образовање, дугорочно решавају проблем недостатка компетентних кадрова. Учењем кроз рад, ученици и студенти имају могућности да остваре све исходе учења који су предвиђени стандардом квалификације. Имплементацијом дуалног образовања обезбедиће се ефикаснији одговор система образовања на потребе привреде и тржишта рада, технолошке промене и потребе за новим компетенцијама. У наредном периоду наставиће се са успостављањем тренинг центара, унапређивањем каријерног вођења и саветовања (КВиС), као и са унапређивањем и имплементацијом Оквира за праћење и вредновање дуалног образовања. Имплементацијом система Националног оквира квалификација у Србији (НОКС) осигураће се диверсификација и унапређење релевантности понуде образовања и обучавања, као и обезбеђивање транспарентности система НОКС, упоредивости и препознатљивости квалификација стечених у Републици Србији са квалификацијама стеченим у другим државама.

Мера 2 – Унапређење услова за развој знања и вештина у систему образовања

Циљ мере је повећање интересовања ученика за науку, технологију, инжењерство и математику, како би се кроз систем образовања, који подразумева примену наученог кроз решавање реалних проблема, обезбедио кадар који одговара потребама тржишта рада које се стално развија. Побољшање стандарда у лабораторијама које се користе у настави и приступ учења заснован на огледима који су усредсређени на практичан пројектни и лабораторијски рад, директно је повезан са повећањем мотивације за учење, а самим тим и са успехом ученика. Први корак у остваривању овог циља је опремање постојећих лабораторија, које ће обезбедити практична искуства и развити склоност ученика ка научним истраживања и креативности, неопходним за будућу запошљивост. Набавком лабораторијске опреме за све основне школе и гимназије, у складу са прецизно идентификованим потребама, омогућиће се извођење свих лабораторијских вежби из физике, хемије и биологије које су прописане важећим правилницима. Такође, у сарадњи са универзитетским наставницима, биће припремљени видео-материјали који садрже прецизна упутства и демонстрације свих вежби, који ће бити перманентно доступни ученицима и наставницима.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	Мера 1												
1.	Ширење мреже и унапређивање компетенција координатора тимова за КВиС ради унапређивања квалитета активности КВиС у дуалном образовању												
2.	Оснивање, инфраструктурно уређење и опремање регионалних тренинг центара												
3.	Умрежавање нивоа образовања кроз социјални дијалог „Млади млађима“												
4.	Повезивање Регистра НОКС са европским порталом квалификација												
5.	Дигитализација методологије за развој профила сектора као аналитичке основе за одлучивање институција и тела из система НОКС												
6.	Припрема предлога за увођење парцијалних квалификација у систем НОКС												
	Мера 2												
7.	Припрема видео материјала који садрже упутства и демонстрације свих лабораторијски вежби прописаних важећим правилницима за предмете физика, хемија и биологија за основне школе и гимназије												
8.	Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за гимназије												
9.	Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за основне школе (основни ниво)												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Број успостављених регионалних тренинг центара	0 (2019)	8 (2024)	12 (2026)
Број квалификација видљивих на Европском порталу квалификација	0 (2019)	102 (2024)	130 (2026)
Учешће ђака уписаних у прву годину у систему дуалног образовања у односу на укупан број ђака уписаних у прву годину у средњем стручном образовању (%)	5,3 (2019)	9,5 (2024)	12 (2026)
Степен продукиваних и објављених видео лекција на видео платформама, са инструкцијама за извођење свих лабораторијских вежби прописаних правилницима за наставу физике, хемије и биологије за основне школе и гимназије (%)	0 (2019)	100 (2024)	100 (2026)
Степен опремљености гимназија за извођење прописаних лабораторијских вежби из предмета физика, биологија и хемија (%)	0 (2019)	0 (2024)	100 (2026)
Степен опремљености основних школа за извођење прописаних лабораторијских вежби из предмета физика, биологија и хемија (%)	0 (2019)	0 (2024)	100 (2026)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Структурна реформа на директан начин утиче на повећање конкурентности привреде Републике Србије. Дуално образовање доприноси јачању конкурентности привреде и смањењу незапослености младих. Послодавци, инвестирањем у образовање, дугорочно решавају проблем недостатка компетентних кадрова. Учењем кроз рад, ученици и студенти имају могућности да остваре све исходе учења који су предвиђени стандардом квалификације. Имплементација система НОКС доприноси развоју модерног, тржишно релевантног и флексибилног система квалификација прилагођеног потребама појединца и друштва у целини, који има за циљ да брзо одговори захтевима тржишта рада, односно да им се брзо прилагоди, како би се развој привреде неометано одвијао. Поред тога, улагањем у будуће генерације ученика кроз приближавање природних наука и учења да примене научено решавајући реалне проблеме, рађа се нова генерација учесника на тржишту рада који ће у сваком тренутку бити спремна да одговори на све изазове привреде у двадесет првом веку. Поред конкурентности привреде, ова структурна реформа ће допринети и привлачењу страних инвестиција због свега наведеног.

5. Процењени трошкови активности и извори финансирања

Укупни трошкови за реализацију структурне реформе износе 70 милиона евра, и то: за 2024. годину 32,9 милиона евра, за 2025. годину 37 милиона евра, и за 2026. годину 6.663 евра.

Трошкови реализације структурне **мере 1 - Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада** износе укупно 57.198.986 евра, и то: 32.794.963 евра у 2024. години, 24.397.360 евра у 2025. и 6.663 евра у 2026. години. Структурну меру чине следеће активности (активност 1, 2, 3, 4, 5 и 6):

Активност 1. Ширење мреже и унапређивање компетенција координатора тимова за КВиС ради унапређивања квалитета активности КВиС у дуалном образовању за коју су обезбеђена средства из пројекта у износу од 56.716 евра, и то 14.278 евра за 2024. годину, 35.775 евра за 2025. годину, 6.663 евра за 2026. годину.

Активност 2. Оснивање, инфраструктурно уређење и опремање регионалних тренинг центара за коју је потребно 57.001.000 евра из кредита. Средства за изградњу и реконструкцију обезбеђена су у износу од 24.784.050 евра за 2024. годину, 12.479.450 евра за 2025. годину. Средства за опремање тренинг центара обезбеђена су у износу од 7.926.000 евра за 2024. годину, 11.811.500 евра за 2025. годину.

Активност 3. Умрежавање нивоа образовања кроз социјални дијалог „Млади млађима“ за коју је потребно издвојити укупно 141.270 евра из буџета РС, и то у износу од 70.635 евра за 2024. годину и 70.635 евра за 2025. годину. Средства су неопходна за робе и услуге.

За спровођење **активности 4. Повезивање Регистра НОКС са европским порталом квалификација, активности 5. Дигитализација методологије за развој профила сектора као аналитичке основе за одлучивање институција и тела из система НОКС и активности 6. Припрема предлога за увођење парцијалних квалификација у систем НОКС** нема додатних трошкова.

Трошкови реализације структурне мере **2 - Унапређење услова за развој знања и вештина у систему образовања** износе укупно 12.630.000 евра, и то: 30.000 евра у 2024. и 12.600.000 евра у 2025. години. Структурну меру чине следеће активности (активност 7, 8 и 9):

Активност 7. Припрема видео материјала који садрже упутства и демонстрације свих лабораторијски вежби прописаних важећим правилницима за предмете физика, хемија и биологија за основне школе и гимназије за коју је из буџета РС обезбеђено 30.000 евра у 2024. години. Средства су неопходна за робе и услуге.

Активност 8. Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за гимназије за коју је потребно издвојити 3,6 милиона евра, за 2025. годину. Средства су неопходна за робе и услуге, а обезбедиће се из буџета централног нивоа државе и ИПА фондова.

Активност 9. Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за основне школе (основни ниво) потребно је издвојити 9 милиона евра у 2025. години. Средства су неопходна за робе и услуге, а обезбедиће се из буџета централног нивоа државе и ИПА фондова.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и приступ здравственој заштити

Структурна реформа директно утиче на запосленост јер омогућава стицање, усавршавање и развој компетенција ученика и студената у складу с потребама тржишта рада, олакшава запошљавање по завршеном школовању, развијаје предузимљивости, иновативности и креативности сваког појединца, чиме се значајно повећава њихова конкурентност на тржишту рада и олакшава проналазак посла. Структурна реформа директно утиче на повећање запослености, јер има за циљ да након завршеног школовања ученици, односно студенти у врло кратком року пронађу запослење, што индиректно доприноси и смањењу сиромаштва. Структурна реформа се базира на принципу једнаких могућности – обезбеђивање једнаких услова за стицање образовања без икакве дискриминације, с обзиром на полну, расну, националну, културну, етничку и верску припадност, језик, сексуалну оријентацију, место боравка, материјално стање, инвалидитет и друга лична својства.

7. Очекивани утицај на животну средину и климатске промене

Структурна реформа је неутрална у смислу утицаја на животну средину и климатске промене.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Планиране активности за ублажавање негативних ефеката ризика
Отежано спровођење усвојених измена и допуна Закона о дуалном образовању услед неинформисаности релевантних актера	Средња	Организовање промотивних активности у виду конференција, радионица и округлих столова ради информисања релевантних актера и потенцијалних учесника у дуалном образовању.
Неспремност социјалних партнера за имплементацију парцијалних квалификација у пуном обиму	Средња	Организовање промотивних активности у виду конференција, радионица и округлих столова ради информисања релевантних социјалних партнера и шире јавности о беневитима увођења парцијалних квалификација у систем НОКС за различите циљне групе (послодавци, синдикати, НЗС, Централни регистар за обавезно социјално осигурање).

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА

1. Опис структурне реформе

Циљ реформе је унапређење положаја младих на тржишту рада, путем обезбеђења лакшег прелазака младих из образовања на подручје рада. Такође, циљ је и превентивно спречити прелазак младих у НЕЕТ статус (нису запослени, нису у процесу образовања или обуке) спровођењем активности досезања и активације оних који се налазе ван система. Реформа је неопходна јер и поред оствареног економског раста и позитивних кретања основних показатеља тржишта рада у Републици Србији, ситуација младих на тржишту рада изискује потребу за системском интервенцијом у циљу уклањања баријера са којима се суочавају млади на тржишту рада.

Структурна реформа се састоји из две мере:

Мера 1 - Пилотирање Гаранције за младе

Пилотирање Гаранције за младе започеће у 2024. години и трајаће до краја 2026. године. Пилотирање ће се реализовати на територији три града/филијале Националне службе за запошљавање (НСЗ): Ниш, Крушевац и Сремска Митровица. У првој години пилотирања неопходно је успоставити оквир за праћење Гаранције за младе, што између осталог подразумева увођење онлајн (пред)регистрације, као део ИТ платформе НСЗ, за коришћење услуга Гаранције за младе. Такође, планира се увођење статистичког профилисања незапослених лица које треба да помогне саветницима за запошљавање у НСЗ да сегментирају незапослене и одреде потребну подршку. У последњој години спровођења пилотирања Гаранције за младе радиће се надоградња онлајн система у смислу примене и у осталим филијалама, за имплементацију Гаранције за младе на целој територији Републике Србије. На основу развијеног модела за досезање и активацију НЕЕТ младих који се налазе ван система, спроводиће се активности досезања у пилот филијалама у партнерству са организацијама цивилног друштва. Тренутни портфолио

услуга које НСЗ пружа незапосленима биће додатно ојачан и проширен развијањем додатних/комплементарних услуга запошљавања. У претходном периоду формиране су међуресорна и стручна група за потребе успостављања и управљања Гаранцијом за младе, припремљена је аналитичка основа за израду Плана имплементације и израђен Нацрт плана имплементације Гаранције за младе за период од 2023. до 2026. године који је упућен у процедуру усвајања.

Мера 2 - Развијање интегрисаних услуга за младе на локалном нивоу

Побољшање институционалних механизма за спровођење омладинске политике на локалном нивоу је неопходно како би се допринело економском и социјалном осамостаљивању младих. Развијање интегрисаних услуга за младе на локалном нивоу подразумева развој капацитета субјеката омладинске политике (канцеларија за младе, удружења младих и за младе, омладинских радника), стандардизацију омладинског рада, успостављање сигурних јавних (и дигиталних) простора у којима ће се реализовати омладински рад и развој и стандардизацију програма за неформално образовање младих. Средства за успостављање омладинских центара, у 2023. години, додељена су градовима Нишу, Суботици, Сомбору и Новом Пазару.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	Мера 1												
1.	Увођење онлајн (пред)регистрације и статистичког профилисања у НСЗ и надоградња система												
2.	Пилотирање Модела за досезање и активацију NEET младих који се налазе ван система – спровођење активности досезања од стране организација цивилног друштва (ОЦД)												
3.	Развијање додатних/комплементарних услуга запошљавања у НСЗ												
	Мера 2												
4.	Развијање система професионалног развоја омладинских радника и радница												
5.	Успостављање система осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих												
6.	Успостављање омладинских простора који функционишу у складу са дефинисаним стандардима												
7.	Унапређење квалитета рада канцеларија за младе												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (година)
Стопа NEET 15-29 (%)	18,8 (2021)	13,9 (2025)	12,7 (2026)
Учешће незапослених младих у финансијским мерама АПЗ у односу на укупан број младих на евиденцији незапослених (%)	18,8 (2022)	20 (2025)	20 (2026)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Унапређење услова за веће учешће младих на тржишту рада, односно уклањање системских препрека за боље перформансе младих на тржишту рада доприноси побољшању квалитета младе радне снаге, што последично утиче и на њихову бољу продуктивност и раст БДП-а. Унапређење знања и стицање радног искуства захтева дужи временски период, тако да ће повећање конкурентности бити видљиво тек у дугом року.

5. Процењени трошкови активности и извори финансирања

Укупни трошкови за реализацију структурне реформе износе 7 милиона евра, и то: за 2024. годину 2,4 милион евра, за 2025. годину 2,2 милиона евра, и за 2026. годину 2,4 милиона евра.

Трошкови реализације структурне **мере 1 – Пилотирање Гаранције за младе** укупно су процењени на 1.207.461 евра, и то: 464.817 евра у 2024. години, 269.394 у 2025. и 473.250 евра у 2026. години. Структурну меру чине следеће активности (активности 1, 2 и 3):

Активност 1. Увођење онлајн (пред) регистрације и статистичког профилисања у НСЗ и надogradња система за коју је потребно издвојити укупно 160.000 евра и то у 2024. години 85.000 евра и у 2026. години још 75.000 евра. Средства су неопходна за субвенције и трансфере, а обезбедиће се из буџета РС и ИПА фондова. У 2024. години ће 62.050 евра бити обезбеђено из ИПА фонда и 22.950 евра из буџета централног нивоа државе, док је у 2026. години планирано финансирање у висини од 15.000 евра из буџета РС и 60.000 евра из ИПА фонда.

Активност 2. Пилотирање Модела за досезање и активацију NEET младих који се налазе ван система – спровођење активности досезања од стране организација цивилног друштва (ОЦД) за коју је потребно издвојити 130.000 евра и то: 30.000 евра у 2024. години и по 50.000 евра у 2025. и 2026. години. Средства су неопходна за субвенције и трансфере, а обезбедиће се из буџета РС и ИПА фондова. У 2024. години ће 21.900 евра бити обезбеђено из ИПА фондова и 8.100 евра из буџета централног нивоа државе. У 2025. и 2026. години планирано је да се накнадно обезбеди по 50.000 евра за реализацију ове активности.

Активност 3. Развој додатних/комплементарних услуга запошљавања у НСЗ за коју је потребно издвојити 917.461 евра и то: у 2024. години 349.817 евра, у 2025. години 219.394 евра и у 2026. години 348.250 евра. Средства су неопходна за субвенције и трансфере, а обезбедиће се из буџета РС и ИПА фондова. У 2024. години ће 164.385 евра бити обезбеђено из ИПА фондова и 185.432 евра из буџета централног нивоа државе. У 2025. години планирано је да се активност финансира из буџета централног нивоа државе (124.632 евра), док ће се за преостали износ (94.762 евра) извор финансирања накнадно утврдити. У 2026. години планирано је финансирање из буџета централног нивоа државе (136.850 евра) и ИПА фондова (211.400 евра).

Трошкови реализације структурне мере 2 – Развијање интегрисаних услуга за младе на локалном нивоу износе укупно 5.821.882 евра, и то: 1.966.797 евра у 2024. години, 1.936.017 евра у 2025. и 1.919.068 евра у 2026. години. Структурну меру чине следеће активности (активности 4, 5, 6 и 7):

Активност 4. Развијање система професионалног развоја омладинских радника и радница за коју је планирано финансирање из буџета РС у износу од 39.830 евра, и то: у 2024. години у износу од 16.102 евра, у 2025. години у износу од 11.864 евра и у 2026. години у износу од 11.864 евра. Средства су неопходна за субвенције и трансфере.

Активност 5. Успостављање система осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих за коју је планирано финансирање из буџета РС у 2025. години у износу од 16.949 евра. Средства су неопходна за субвенције и трансфере.

Активност 6. Успостављање омладинских простора који функционишу у складу са дефинисаним стандардима за коју је планирано финансирање из буџета РС у износу од 4.723.017 евра и то: у 2024. години 1.574.339 евра, у 2025. години 1.545.763 евра и у 2026. години 1.545.763 евра. Средства су неопходна за субвенције и трансфере.

Активност 7. Унапређење квалитета рада канцеларија за младе за коју је планирано финансирање из буџета РС у износу 1.099.238 евра и то: у 2024. години 376.356 евра, у 2025. години 361.441 евра и у 2026. години 361.441 евра. Средства су неопходна за субвенције и трансфере.

6. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и приступ здравственој заштити

Унапређење услова за веће учешће младих на тржишту рада олакшаће транзицију младих на тржиште рада и подстаћи њихово запошљавање, што ће индиректно утицати и на смањење сиромаштва. Структурна реформа ће позитивно утицати и на родну равноправност, јер се применом родног буџетирања у оквиру активне политике запошљавања и повећаним учешћем жена у финансијским мерама активне политике запошљавања (од којих већина чини понуду у оквиру Гаранције за младе) подстиче запошљивост и запошљавање жена.

7. Очекивани утицај на животну средину и климатске промене

Реформа је неутрална у односу на животну средину и климатске промене.

8. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Планиране активности за ублажавање негативних ефеката ризика
Недостатак координације институција надлежних за реализацију активности	Средња	Редован дијалог у оквиру формираног Координационог тела и Стручне групе.
Недовољни капацитети институција и релевантних актера за реализацију активности	Средња	Повећање броја запослених у оквиру Министарства за рад, запошљавање борачка и социјална питања и НЗС. Организовање обука за све актере укључене у реализацију активности.
Недовољна мотивисаност заинтересованих страна за реализацију активности, како актера надлежних за реализацију активности/мере, тако и јединица локалне самоуправе	Средња	Појачати међусекторску сарадњу и комуникацију између министарстава надлежних за област омладине и локалне самоуправе, као и самих локалних самоуправа. Јачање капацитета запослених у јединицама локалних самоуправа за разумевање и сагледавање изазова и проблема са којима се суочавају млади.

5.4. Резиме структурних реформи

СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ ПО ОБЛАСТИМА		
ОБЛАСТ 1: КОНКУРЕНТНОСТ		
1.	УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	Циљ структурне реформе је диверсификација и даљи раст спољне трговине РС, како на регионалном тако и на глобалном нивоу, повећање конкурентности свих актера на тржишту Републике Србије, укључујући и привредна друштва у власништву Републике Србије, као и повећање правне сигурности привредних субјеката.
2.	УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ	Циљ структурне реформе је креирање ефикасне привреде засноване на знању, способне да развија и пласира врхунске иновативне производе и услуге који су конкурентни на глобалном тржишту. У вези са реализацијом постављеног циља, ради се на изградњи БИО4 Кампуса, изградњи нових научно-технолошких паркова и проширењу постојећих, на пружању подршке пројектима Ложионица, Иновациони дистрикт и <i>Smart City</i> , укључујући и <i>GovTech</i> програм Фонда за иновациону делатност, као и унапређењу регулативе за аутономну вожњу у РС. Описане активности значајне су са становишта унапређења начина функционисања тржишне економије, која је ресурсно ефикасна и конкурентна, посебно у домену пружања подршке развоју стартапова.
ОБЛАСТ 2: ОДРЖИВОСТ И ОТПОРНОСТ		
3.	ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ	Циљ реформе огледа се у трансформацији производње енергије кроз прелазак са фосилних горива на обновљиве изворе енергије и унапређењу енергетске ефикасности, ради доприноса „зеленој“ енергетској транзицији српске привреде и друштва.
4.	ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	Циљ структурне реформе је потпуно уређење тржишта транспортних услуга и смањење емисије штетних гасова редуковањем индивидуалног превоза (путничких аутомобила) кроз повећање мобилности становништва, доступности и атрактивности услуга јавног превоза путника и/или робе у друмском и железничком саобраћају, а у складу са ЕУ прописима, стандардима и праксом.
ОБЛАСТ 3: ЉУДСКИ КАПИТАЛ И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА		
5.	ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ	Циљ структурне реформе је повећање релевантности система образовања кроз вишедимензионалну усмереност на учење повезано са практичним радом, чиме се обезбеђује ефикаснији одговор система образовања на потребе привреде и на запошљивост.
6.	УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА	Циљ реформе је унапређење положаја младих на тржишту рада, путем обезбеђења лакшег прелазка младих из образовања на подручје рада. Такође, циљ је и превентивно спречити прелазак младих у NEET статус (нису запослени, нису у процесу образовања или обуке) спровођењем активности досезања и активације оних који се налазе ван система. Реформа је неопходна јер и поред оствареног економског раста и позитивних кретања основних показатеља тржишта рада у Републици Србији, ситуација младих на тржишту рада изискује потребу за системском интервенцијом у циљу уклањања баријера са којима се суочавају млади на тржишту рада.

6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

Додатни трошкови спровођења структурних реформи у периоду 2024-2026. година износе 1.021,9 милиона евра у односу на базну годину пре почетка сваке појединачне реформе. По годинама, додатни трошкови спровођења структурних реформи износе у 2024. години 246,3 милиона евра, за 2025. годину 489,7 милиона евра и у 2026. години износе 285,9 милиона евра. У периоду 2023-2025. година додатни трошкови спровођења структурних реформи износили су 1.130 милиона евра, тако да за период 2024-2026. година бележе пад од оквирно 10%.

Већина од шест структурних реформи приказаних у ЕРП 2024-2026, њих 4, имају административни карактер, док се две структурне реформе, које захтевају највеће додатне трошкове финансирања (56% укупних додатних трошкова), налазе у категорији инфраструктурних реформи.

У структури трошкова реформи у наредном трогодишњем периоду, као и у претходном, доминирају капитални расходи са 638,3 милиона евра (и учешћем од 62,4% у укупним трошковима), док су добра и услуге са 190,1 милиона евра (учешће 18,6%) смањиле своје учешће у структури трошкова у односу на претходни период. Субвенције и трансфери са 189,5 милиона евра (18,5%) бележе раст учешћа у односу на претходни период, као и плате са 3,9 милиона евра (учешће од 0,4%).

Посматрано са становишта извора финансирања у периоду 2024-2026. године, структура извора остала је непромењена у односу на претходни период. Кључни извор додатног финансирања структурних реформи чине средства пројектних кредита са 570,8 милиона евра (учешће од 55,8% у укупним изворима финансирања), затим следе буџет централног нивоа са 217,4 милиона евра (и учешћем од 21,1%), ИПА средства са 85,5 милиона евра (8%) и остале донације 14,7 милиона евра (1,4% свих расположивих извора), као и локални буџети са 3,7 милиона евра (0,4% учешћа). Други домаћи извори финансирања не учествују у укупном додатном финансирању структурних реформи. Удео извора који треба тек да се утврде за финансирање структурних реформи износи 129,6 милиона евра или 12,6% и односе се на финансирање структурних реформи у периоду 2025.-2026. године.

Финансијска средства за спровођење структурних реформи у 2024. години планирана су у складу са Законом о буџету Републике Србије за 2024. годину, средствима буџета и кредита, приливима из донација или из других извора.

Финансијска средства из буџета Републике Србије за спровођење структурних реформи у 2025. и 2026. години биће планирана у складу са додељеним лимитима за носиоце истих у току буџетске процедуре. Због одржања фискалне стабилности, обезбеђивање додатних финансијских средстава за спровођење структурних реформи у 2025. и 2026. години је ограничено и мора бити у складу са билансним могућностима буџета.

Реализација структурних реформи зависиће од обезбеђености финансијских средстава у годишњим законима о буџету.

Информације о додатним трошковима спровођења сваке појединачне структурне реформе на буџет и потенцијалном небуџетском финансирању приказане су у Табелама 10а и 10б у прилогу.

Напомињемо да је у **Анексу 3** документа дат детаљан преглед трошкова и финансирања активности у оквиру структурних реформи.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Република Србија има развијену структуру интерресорне координације израде Програма економских реформи. За националног координатора и руководиоца Радне групе за израду и праћење спровођења ЕРП закључком Владе Републике Србије од 28. августа 2018. године, и затим закључком Владе од 22. децембра 2022. године именован је потпредседник Владе и министар финансија Сениша Мали. Решењем министра финансија 5. јануара 2023. године иновирано је чланство **Радне групе за израду и праћење спровођења ЕРП** у коју су именовани представници следећих институција:

- Министарства финансија,
- Републичког секретаријата за јавне политике,
- Генералног секретаријата Владе,
- Кабинета председника Владе,
- Народне банке Србије,
- Министарства унутрашње и спољне трговине,
- Министарства спољних послова,
- Министарства привреде,
- Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре,
- Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде,
- Министарства заштите животне средине,
- Министарства рударства и енергетике,
- Министарства правде,
- Министарства просвете,
- Канцеларије за дуално образовање и Национални оквир квалификација,
- Министарства науке, технолошког развоја и иновација,
- Министарства информисања и телекомуникација,
- Министарства државне управе и локалне самоуправе,
- Министарства за европске интеграције,
- Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања,
- Министарства туризма и омладине,
- Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог,
- Кабинета министра без портфеља задуженог за унапређење развоја недовољно развијених општина,
- Републичког геодетског завода,
- Канцеларије за јавне набавке,
- Канцеларије за информационе технологије и електронску управу,
- Комисије за контролу државне помоћи,
- Националне службе за запошљавање,
- Републичког завода за статистику.

У складу са већ успостављеном праксом, први део документа који се односи на макро-фискални оквир и у највећој мери се ослања на Фискалну стратегију за 2024. годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину, израдили су Министарство финансија и Народна банка Србије. Остала поглавља овог документа која се односе на структурне реформе израдили су надлежни ресори у координацији и сарадњи са Министарством финансија и Републичким секретаријатом за јавне политике.

Десети циклус израде ЕРП за период 2024-2026. године започет је одржавањем уводног **онлајн регионалног састанка 14. јула 2023. године у организацији Европске комисије** и уз подршку Центра за развој финансија (Center of Excellence in Finance - CEF,

Љубљана, Словенија). На онлајн састанку су представљене нове, измењене Смернице Европске комисије за израду ЕРП 2024-2026 и анализиран је претходни документ ЕРП како би се пре свега превазишли сви евентуални изазови у наредном циклусу. Република Србија доставила је ЕК захтев за додатним појашњењима Смерница јула 2024.

На **националном уводном састанку** који је одржан 9. августа 2023. године дискутовало се о резултатима постигнутим у претходном периоду, препорукама ECOFIN Савета из маја 2023. године, свим новитетима из Смерница ЕК за израду новог документа ЕРП и даљим активностима у вези са новим циклусом израде документа, а учесници из надлежних институција су позвани да формално номинују предлоге структурних реформи. Прелиминарне дискусије о структурним реформама започете су јуна 2023. године у очекивању смерница ЕК.

Паралелно са овим активностима, текао је и рад на изради **Фискалне стратегије за 2024.** годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину, која је усвојена 8. јуна, док је Ревидирана Фискална стратегија са пројекцијама за 2025. и 2026. годину усвојена 5. октобра 2023. године, а која представља основ за припрему одговарајућих поглавља ЕРП.

Након националног уводног састанка, интензивирале су се активности на изради ЕРП 2024-2026: уследиле су активности на номиновању и даљем унапређењу описа структурних реформи, изради дијагностике стања по областима, достављању извештаја о реализацији структурних реформи, као и спровођењу ECOFIN препорука.

Новина у десетом циклусу израде ЕРП односи се на дигитализацију процеса припреме поглавља 2 и 5, табела 10а, 10б и 11, као и анекса 2 кроз **ЕРП портал**, чија израда је реализована уз финансијску и техничку подршку влада Швајцарске и Немачке, преко Немачке организације за међународну сарадњу (GIZ), а у циљу поједностављења и оптимизације израде овог документа. Паралелно са припремом ЕРП, чланови Радне групе за израду и праћење спровођења ЕРП су похађали обуке и припремали техничке предуслове за успешно коришћење ЕРП портала.

Прелиминарна листа структурних реформи, сачињена од шест структурних реформи стављена је на увид јавности путем веб-сајта Министарства финансија и Републичког секретаријата за јавне политике од 1. до 15. септембра 2023. године уз позив заинтересованим странама да дају своје коментаре и сугестије. Коментаре на прелиминарну листу структурних реформи доставио је Национални конвент о ЕУ.

С тим у вези, 23. октобра 2023. године у Београду одржан је **скуп Предлози цивилног друштва за структурне реформе**, у циљу продубљивања дијалога цивилног друштва и јавне управе о структурним реформама Владе. На догађају су осим представника цивилног друштва учествовали чланови Радне групе за израду и праћење спровођења ЕРП и Делегације ЕУ у Србији. Дискусија је организована у три целине у складу са областима из нових Смерница ЕК. Скуп је организовао ЦЕП (Центар за европске политике) уз подршку Оперативног гранта за спровођење стратешког плана ЦЕП за добру владавину, уз финансијску подршку ЕУ.

У оквиру десетог циклуса израде ЕРП организован је низ активности уз подршку регионалног ИПА пројекта „Боља интеграција структурних реформи у фискалне оквире – FISR2“ који имплементира CEF и пројекта српско–немачке развојне сарадње „Реформа јавних финансија и Агенда 2030“ који спроводи GIZ. Организоване су **радионице** на којима су обухваћене све кључне теме и изазови у актуелном циклусу израде ЕРП. На радионици „*Интеграција структурних реформи за ЕРП 2024-2026. у буџете*“ одржаној 18-19. септембра 2023. године у Вршцу, представљена је анализа кључних изазова и структурних реформи по областима, разматране су препоруке и приоритети за израду документа, изнете су оцене експерата предложених структурних реформи и дате смернице за њихово даље побољшање, укључујући и унос података у ЕРП Портал.

Фокус радионице одржане 9-10. новембра 2023. године у Зрењанину је био на обрачуна трошкова структурних реформи, као и на утврђивању кључних индикатора учинка за праћење СР, као и унос података у ЕРП Портал. Рад на сегменту документа који се односи на финансијске ефекте ЕРП 2024-2026 је завршен у новембру, након што је крајем октобра 2023. усвојен Закон о буџету за 2024. годину.

Нацрт поглавља 2 и 5 ЕРП 2024-2026. којим је предвиђено шест структурних реформи стављен је на увид јавности објављивањем на веб-сајту Министарста финансија и Републичког секретаријата за јавне политике и портала “еКонсултације“ од 21. до 30. новембра 2023. године. Заинтересоване стране су позване да доставе своје коментаре и сугестије и на тај начин допринесу унапређењу документа. У овом периоду примљени су коментари представника Националног конвента о ЕУ, Привредне коморе Србије и организације УНИЦЕФ. Објављивање Нацрта документа ЕРП пропраћено је чланцима у штампаним и електронским медијима у Републици Србији.

Завршне консултације са представницима цивилног друштва, односно члановима међусекторске радне групе Националног конвента о Европској унији за праћење ЕРП, одржане су 1. децембра 2023. године у онлајн формату. Национални конвент о ЕУ окупља преко 700 организација цивилног друштва и представља стално тело у оквиру којег се води тематски структурирана дебата о приступању Републике Србије Европској унији, подељена по преговарачким поглављима и специјалним темама, између невладиних организација, стручњака, привреде, синдиката и професионалних удружења са једне стране и представника Владе, са друге стране и има веома важну улогу у овом процесу. Национални конвент је унутар својих структура оформио и механизам за мониторинг и евалуацију ЕРП, кроз посебну хоризонталну Радну групу за ЕРП и његове чланице активно учествују у овом процесу.

Имајући у виду да је ЕРП преносни документ, те да је припрема континуирани процес, велики број сугестија и коментара заинтересованих страна из претходног циклуса узима се у обзир у актуелном циклусу израде ЕРП.

Након обављених консултација са заинтересованим странама и по окончању интерне процедуре, документ се усваја од стране Владе Републике Србије и доставља Европској комисији у предвиђеном року, односно **до 15. јануара 2024. године**. ЕРП се затим даље разматра са представницима ЕУ институција и држава чланица у процесу Европски семестар лајт за Западни Балкан и Турску, а средином 2024. године предвиђен је почетак израде наредног следећег документа за период 2025.- 2027. године.

8. ПРИЛОЗИ

Програм садржи Анексе 1 – 3, који чине његов саставни део. То су:

- Анекс 1: Табеле 1-11;
- Анекс 2: Везе између реформских области и релевантних докумената јавних политика;
- Анекс 3: Детаљан преглед трошкова и финансирања активности у оквиру структурних реформи

АНЕКС 1: Табеле 1-11

Земља:	Република Србија
Година подношења (рок)	2024
Цене претходне године (не = 0, да = 1)	0
Платни биланс: национална валута = 0, ЕУР = 1	1

Табела 1: Макроекономски оквир

1а: Расходна страна, сталне цене (млрд РСД)	ЕСА шифра	2021	2022	2023	2024	2025	2026
БДП према тржишним ценама	B1*g	5.298,7	5.433,8	5.567,0	5.759,6	5.992,6	6.247,4
Приватна потрошња	P3	3.656,8	3.801,4	3.837,6	4.004,1	4.141,9	4.277,7
Државна потрошња	P3	825,5	828,5	817,7	830,0	839,5	854,6
Бруто инвестиције у основна средства	P51	1.283,1	1.307,1	1.347,6	1.418,2	1.503,9	1.608,2
Домаћа тражња		5.765,4	5.937,0	6.002,9	6.252,3	6.485,2	6.740,5
6. Промене у залихама и нето набавка драгоцености	P52+P53	121,7	162,5	58,5	54,6	51,8	47,9
Извоз робе и услуга	P6	3.157,0	3.681,8	3.792,2	4.099,4	4.529,9	5.050,8
Увоз робе и услуга	P7	3.745,5	4.347,5	4.286,7	4.646,7	5.074,2	5.591,8
Нето извоз		-588,5	-665,7	-494,4	-547,3	-544,4	-541,0
1а: Расходна страна, текуће цене (млрд РСД)							
БДП према тржишним ценама	B1*g	6.272,0	7.097,6	8.103,5	8.773,7	9.461,1	10.148,4
Приватна потрошња	P3	4.138,3	4.845,8	5.397,6	5.875,1	6.285,5	6.664,4
Државна потрошња	P3	1.056,2	1.148,7	1.264,9	1.374,7	1.456,3	1.547,8
Бруто инвестиције у основна средства	P51	1.459,4	1.714,5	1.867,7	2.035,5	2.222,8	2.434,8
Домаћа тражња		6.653,9	7.708,9	8.530,1	9.285,3	9.964,6	10.646,9
6. Промене у залихама и нето набавка драгоцености	P52+P53	119,5	167,3	19,0	-0,2	-7,5	-18,8
Извоз робе и услуга	P6	3.442,7	4.531,2	4.842,8	5.354,0	6.028,2	6.841,9
Увоз робе и услуга	P7	3.944,0	5.309,8	5.288,4	5.865,4	6.524,1	7.321,6
Нето извоз		-501,4	-778,6	-445,6	-511,4	-495,9	-479,8
1а: Девизни курс							
Девизни курс РСД/ЕУР (годишњи просек) [1]	РСД/ЕУР	117,6	117,5	117,3			
Девизни курс РСД/ЕУР (крај године) [2]	РСД/ЕУР	117,6	117,3	117,2			
Табела 1в: Кретање цена							
1. Дефлатор БДП-а	Индекс	118,4	130,6	145,6	152,3	157,9	162,4

2. Дефлатор приватне потрошње	Индекс	113,2	127,5	140,7	146,7	151,8	155,8
3. Хармонизовани индекс потрошачких цена (HICP)	Индекс	100,0	111,7	125,4	131,2	135,1	139,2
4. Индекс потрошачких цена (CPI)	Индекс	100,0	111,9	125,9	131,7	135,6	139,7
5. Дефлатор јавне потрошње	Индекс	127,9	138,6	154,7	165,6	173,5	181,1
6. Дефлатор инвестиција	Индекс	113,7	131,2	138,6	143,5	147,8	151,4
7. Дефлатор извозних цена (робе и услуге)	Индекс	109,0	123,1	127,7	130,6	133,1	135,5
8. Дефлатор увозних цена (робе и услуге)	Индекс	105,3	122,1	123,4	126,2	128,6	130,9
Табела 1c: Кретања на тржишту рада							
1. Становништво (у хиљадама)	у хиљадама	6.834	6.664	6.638	6.611	6.585	6.558
Становништво радног узраста (број лица) [3]	у хиљадама	4.387	4.331	4.348	4.350	4.346	4.335
Укупна радна снага	у хиљадама	3.082	3.092	3.130	3.132	3.151	3.156
5. Запосленост, број лица [4]	у хиљадама	2.731	2.791	2.831	2.842	2.870	2.904
6. Запосленост, часови рада [5]	у хиљадама						
8. Запосленост у јавном сектору (број лица)	у хиљадама						
13. Зараде и накнаде запосленима	млрд РСД						
Табела 1d: Секторски биланси							
1. Нето дате/узете позајмице у односу на остатак света	млрд ЕУР	-2,2	-4,1	-1,7	-2,9	-3,3	-3,7
<i>од чега:</i>							
- Биланс робе и услуга	млрд ЕУР	-4,6	-7,0	-3,9	-4,8	-4,9	-4,9
- Биланс примарног дохотка и трансфера	млрд ЕУР	2,4	2,9	2,1	1,9	1,5	1,2
- Биланс капиталних трансакција	млрд ЕУР	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Табела 1e: БДП, инвестиције и бруто додата вредност							
1. Пољопривреда	сталне цене	302,1	277,1	303,1	293,8	293,8	293,8
2. Индустрија (осим грађевинарства)	сталне цене	1.079,1	1.111,5	1.137,5	1.175,5	1.229,0	1.289,8
3. Грађевинарство	сталне цене	311,2	280,8	306,9	323,9	343,5	369,1
4. Услуге	сталне цене	2.701,4	2.838,4	2.899,0	3.016,1	3.137,9	3.271,0
1. Пољопривреда	текуће цене	394,7	458,5				
2. Индустрија (осим грађевинарства)	текуће цене	1.192,1	1.423,0				
3. Грађевинарство	текуће цене	376,4	391,9				
4. Услуге	текуће цене	3.222,8	3.690,2				
Табела 1f: Кретања у екстерном сектору							
2. Извоз робе	млрд ЕУР	21,0	26,9	28,0	29,3	31,0	32,9
3. Увоз робе	млрд ЕУР	27,0	36,3	34,5	36,9	38,9	40,9
4. Спољнотрговински биланс	млрд ЕУР	-6,0	-9,4	-6,4	-7,6	-7,9	-8,0
5. Извоз услуга	млрд ЕУР	7,8	11,1	12,6	13,6	14,5	15,4

6. Увоз услуга	млрд ЕУР	6,4	8,8	10,1	10,8	11,4	12,3
7. Биланс услуга	млрд ЕУР	1,4	2,3	2,6	2,8	3,0	3,1
8. Нето примљене камате из иностранства	млрд ЕУР	-0,6	-0,7	-1,0	-1,1	-1,3	-1,4
9. Остали нето факторски приход из иностранства	млрд ЕУР	-1,4	-2,3	-2,6	-2,8	-3,2	-3,5
10. Текући трансфери	млрд ЕУР	4,4	5,9	5,7	5,9	6,0	6,1
11. Од чега из ЕУ	млрд ЕУР	2,7	3,8	3,6	3,8	4,0	4,3
12. Биланс текућих трансакција	млрд ЕУР	-2,3	-4,2	-1,7	-2,9	-3,3	-3,7
13. Капитални и финансијски рачун	млрд ЕУР	2,1	4,4	1,7	2,8	3,4	3,6
14. Од чега: Нето стране директне инвестиције	млрд ЕУР	3,7	4,3	3,9	3,8	3,9	3,9
14.a Од чега: Нето стране директне инвестиције (Equity)	млрд ЕУР	2,5	2,9	2,6	2,5	2,6	2,7
15. Од чега: Портфолио инвестиције	млрд ЕУР	1,6	0,0	1,2	1,8	0,0	0,0
15.a Од чега: Нето-портфолио инвестиције (Equity)	млрд ЕУР	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
16. Девизне резерве	млрд ЕУР	16,5	19,4	23,4	25,2	26,3	27,3
17. Нето спољни дуг	млрд ЕУР	17,2	19,6	17,9	18,9	19,8	20,6
18. Од чега: деноминовано у страним валутама	млрд ЕУР	15,5	18,3	17,0	17,9	18,9	19,7
19. Од чега: јавни	млрд ЕУР	6,4	5,5	2,4	2,5	2,2	1,8
20. Од чега: отплата камата	млрд ЕУР	0,5	0,5	0,8	0,9	0,9	0,9
21. Од чега: доспело за отплату	млрд ЕУР	4,5	5,2	5,1	5,0	3,4	4,3
22. Нето страна штедња	млрд ЕУР						
23. Домаћа приватна штедња	млрд ЕУР						
24. Домаће приватне инвестиције	млрд ЕУР						
25. Домаћа јавна штедња	млрд ЕУР						
26. Домаће јавне инвестиције	млрд ЕУР						

[1] просек јануар-октобар 2023.

[2] крај октобра 2023.

[3] Узрасна група 15-64 године

[4] Запослено становништво, дефиниција према Анкети о радној снази

[5] Дефиниција према националним рачунима

1g: Индикатори одрживости	Димензија	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1. Биланс текућих трансакција	млрд ЕУР	-2,1	-3,2	-1,9	-2,3	-4,2	-1,7
2. Нето међународна инвестициона позиција [1]	млрд ЕУР	-37,6	-40,5	-42,3	-44,3	-49,3	-49,5
3. Удели на извозним тржиштима	% укупног извозног тржишта						
4. Реални ефективни девизни курсе [2]	Индекс	123,0	122,8	124,9	127,1	128,4	137,8
5. Номинални јединични трошкови рада	Индекс						

6. Кредити приватном сектору - промена [2]	млрд РСД	185,1	178,4	219,4	222,9	139,6	38,0
7. Дуг приватног сектора [3]	млрд РСД	2.089,6	2.268,1	2.487,4	2.710,4	2.850,0	2.888,0
8. Дуг сектора државе	млрд РСД				3.581,8	3.945,8	4.319,2
информативно: БДП у текућим тржишним ценама	млрд РСД	5.072,9	5.421,9	5.504,4	6.272,0	7.097,6	8.103,5
информативно: Девизни курс (годишњи просек) [4]	РСД/ЕУР	118,3	117,9	117,6	117,6	117,5	117,3

[1] јануар-јун 2023.

[2] јануар-септембар 2023.

[3] крај септембра 2023.

[4] просек јануар-октобар 2023.

Табела 1а: Макроекономски оквир

Република Србија

У процентима, уколико није другачије наведено	ESA шифра	Година 2022	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
		Ниво (млрд ЕУР)	Стопа промене				
1. Реални БДП према тржишним ценама	B1*g	46,3	2,5	2,5	3,5	4,0	4,3
2. Текући БДП према тржишним ценама	B1*g	60,4	13,2	14,2	8,3	7,8	7,3
Компоненте реалног БДП							
3. Приватна потрошња	P3	32	4,0	1,0	4,3	3,4	3,3
4. Државна потрошња	P3	7	0,4	-1,3	1,5	1,1	1,8
5. Бруто инвестиције у основна средства	P51	11	1,9	3,1	5,2	6,0	6,9
6. Промене у залихама и нето набавка драгоцености (% БДП-а)	P52+P53	1	3,0	1,1	0,9	0,9	0,8
7. Извоз робе и услуга	P6	31	16,6	3,0	8,1	10,5	11,5
8. Увоз робе и услуга	P7	37	16,1	-1,4	8,4	9,2	10,2
Допринос реалном расту БДП							
9. Финална домаћа тражња		50,5	3,2	1,2	4,5	4,0	4,3
10. Промене у залихама и нето набавка драгоцености	P52+P53	1,4	0,8	-1,9	-0,1	0,0	-0,1
11. Спољнотрговински биланс робе и услуга	B11	-5,7	-1,5	3,2	-1,0	0,1	0,1

Табела 1в: Кретање цена

Република Србија

Процентуалне промене, годишњи просек	ESA шифра	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
1. Дефлатор БДП-а		10,4	11,4	4,6	3,6	2,9
2. Дефлатор приватне потрошње		12,6	10,3	4,3	3,4	2,7
3. Хармонизовани индекс потрошачких цена (HICP)		11,7	12,3	4,6	3,0	3,0
4. Промена индекса потрошачких цена (CPI)		11,9	12,5	4,6	3,0	3,0
5. Дефлатор јавне потрошње		8,4	11,6	7,1	4,7	4,4
6. Дефлатор инвестиција		15,3	5,7	3,6	3,0	2,4
7. Дефлатор извозних цена (робе и услуге)		12,9	3,8	2,3	1,9	1,8
8. Дефлатор увозних цена (робе и услуге)		16,0	1,0	2,3	1,9	1,8

Табела 1с: Кретања на тржишту рада

Република Србија

	ESA шифра	Година 2022	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
		Ниво	Ниво/Стопа промене				
1. Становништво (у хиљадама)			6.664	6.638	6.611	6.585	6.558
2. Становништво (стопа раста у %)			-2,5	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
3. Становништво радног узраста (број лица) [1]			4.331	4.348	4.350	4.346	4.335
4. Стопа активности			71,4	72,0	72,0	72,5	72,8
5. Запосленост, број лица [2]			2.791	2.831	2.842	2.870	2.904
6. Запосленост, часови рада [3]			:	:	:	:	:
7. Запосленост (стопа раста у %)			2,2	1,4	0,4	1,0	1,2
8. Запосленост у јавном сектору (број лица)			:	:	:	:	:
9. Запосленост у јавном сектору (раст у %)			:	:	:	:	:
10. Стопа незапослености [4]			9,7	9,6	9,3	8,9	8,0
11. Продуктивност рада, према броју запослених лица [5]		1.946,6	0,3	1,0	3,0	3,0	3,1
12. Продуктивност рада, према часовима рада [6]			:	:	:	:	:
13. Зараде и накнаде запосленима	D1	:	:	:	:	:	:

[1] Узрасна група 15-64 године

[2] Запослено становништво, дефиниција према Анкети о радној снази

[3] Дефиниција према националним рачунима

[4] Хармонизирана дефиниција, Евростат; нивои

[5] Реални БДП по запосленом лицу

[6] Реални БДП по часу рада

Табела 1d: Секторски биланси

Република Србија

% БДП	ESA шифра	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
1. Нето дате/узете позајмице у односу на остатак света	B.9	-6,8	-2,5	-3,8	-4,1	-4,3
<i>од чега:</i>						
- Биланс робе и услуга		-11,7	-5,6	-6,4	-6,1	-5,7
- Биланс примарног дохотка и трансфера		4,9	3,1	2,6	2,0	1,4
- Биланс капиталних трансакција		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Нето дате/узете позајмице приватног сектора	B.9/ EDP B.9	-3,6	0,3	-1,6	-2,6	-2,8
3. Нето дате/узете позајмице општег нивоа државе		-3,2	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5
4. Статистичко одступање		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Табела 1e: БДП, инвестиције и бруто додата вредност

Република Србија

	ESA шифра	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
БДП и инвестиције						
Висина БДП-а по текућим тржишним ценама (у домаћој валути)	B1g	7.097,6	8.103,5	8.773,7	9.461,1	10.148,4
Учешће инвестиција (% БДП-а)		24,2	23,0	23,2	23,5	24,0
Раст бруто додате вредности, процентуалне промене у сталним ценама						
1. Пољопривреда		-8,3	9,4	-3,1	0,0	0,0
2. Индустрија (осим грађевинарства)		3,0	2,3	3,3	4,5	4,9
3. Грађевинарство		-9,8	9,3	5,5	6,0	7,4
4. Услуге		5,1	2,1	4,0	4,0	4,2

Табела 1f: Кретања у екстерном сектору

Република Србија

У милијардама евра, уколико није другачије наведено		Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
1. Биланс текућих трансакција (% БДП-а)	% БДП	-6,9	-2,5	-3,8	-4,1	-4,3
2. Извоз робе	млрд ЕУР	26,9	28,0	29,3	31,0	32,9
3. Увоз робе	млрд ЕУР	36,3	34,5	36,9	38,9	40,9
4. Спољнотрговински биланс	млрд ЕУР	-9,4	-6,4	-7,6	-7,9	-8,0
5. Извоз услуга	млрд ЕУР	11,1	12,6	13,6	14,5	15,4
6. Увоз услуга	млрд ЕУР	8,8	10,1	10,8	11,4	12,3
7. Биланс услуга	млрд ЕУР	2,3	2,6	2,8	3,0	3,1
8. Нето примљене камате из иностранства	млрд ЕУР	-0,7	-1,0	-1,1	-1,3	-1,4
9. Остали нето факторски приход из иностранства	млрд ЕУР	-2,3	-2,6	-2,8	-3,2	-3,5
10. Текући трансфери	млрд ЕУР	5,9	5,7	5,9	6,0	6,1
11. Од чега из ЕУ	млрд ЕУР	3,8	3,6	3,8	4,0	4,3
12. Биланс текућих трансакција	млрд ЕУР	-4,2	-1,7	-2,9	-3,3	-3,7
13. Капитални и финансијски рачун	млрд ЕУР	4,4	1,7	2,8	3,4	3,6
14. Нето стране директне инвестиције	млрд ЕУР	4,3	3,9	3,8	3,9	3,9
15. Девизне резерве	млрд ЕУР	19,4	23,4	25,2	26,3	27,3
16. Нето спољни дуг	млрд ЕУР	19,6	17,9	18,9	19,8	20,6
17. Од чега: јавни	млрд ЕУР	5,5	2,4	2,5	2,2	1,8
18. Од чега: деноминовано у страним валутама	млрд ЕУР	18,3	17,0	17,9	18,9	19,7
19. Од чега: доспело за отплату	млрд ЕУР	5,2	5,1	5,0	3,4	4,3
21. Девизни курс у односу на ЕУР (годишњи просек) [1]	РСД/ЕУР	117,5	117,3	:	:	:
<i>Девизни курс у односу на ЕУР (годишњи просек)</i>	<i>% мг.</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,2</i>	<i>:</i>	<i>:</i>	<i>:</i>
20. Девизни курс у односу на ЕУР (крај године) [2]	РСД/ЕУР	117,3	117,2	:	:	:
<i>Девизни курс у односу на ЕУР (крај године)</i>	<i>% мг.</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,1</i>	<i>:</i>	<i>:</i>	<i>:</i>
22. Нето страна штедња	% БДП	:	:	:	:	:
23. Домаћа приватна штедња	% БДП	:	:	:	:	:
24. Домаће приватне инвестиције	% БДП	:	:	:	:	:
25. Домаћа јавна штедња	% БДП	:	:	:	:	:
26. Домаће јавне инвестиције	% БДП	:	:	:	:	:

[1] просек јануар-октобар 2023.

[2] крај октобра 2023.

Табела 1g: Индикатори одрживости

Република Србија

	Димензија	Година 2019	Година 2020	Година 2021	Година 2022	Година 2023
1. Биланс текућих трансакција	% БДП	-6,9	-4,1	-4,2	-6,9	-2,5
2. Нето међународна инвестициона позиција [1]	% БДП	-88,0	-90,3	-83,0	-81,6	-71,7
3. Удели на извозним тржиштима	%, мг.	:	:	:	:	:
4. Реални ефективни девизни курс [2]	%, мг.	-0,2	1,7	1,8	1,1	7,3
5. Номинални јединични трошкови рада	%, мг.	:	:	:	:	:
6. Кредити приватном сектору - промена [2]	% БДП	2,5	2,7	2,5	1,5	0,4
7. Дуг приватног сектора [3]	% БДП	41,8	45,2	43,2	40,2	35,6
8. Дуг сектора државе	% БДП	:	:	57,1	55,6	53,3

[1] јануар-јун 2023.

[2] јануар-септембар 2023.

[3] крај септембра 2023.

Табела 2а + 2б: Буџетски изгледи сектора државе

	млрд РСД	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Резултат (В9) по секторима државе							
1. Сектор државе	S13	-259,4	-224,8	-227,5	-197,0	-145,0	-155,0
2. Централни ниво државе	S1311	-285,2	-233,4	-227,5	-197,0	-145,0	-155,0
3. Ниво власти федералних јединица	S1312						
4. Локална самоуправа	S1313	22,5	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Фондови социјалног осигурања	S1314	3,4	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Сектор државе							
6. Укупни приходи	TR	2.711,9	3.103,3	3.445,5	3.735,9	4.017,4	4.288,4
7. Укупни расходи [1]	TE	2.971,3	3.328,2	3.673,0	3.932,9	4.162,4	4.443,4
8. Нето дате/узете позајмице	EDP.B9	-259,4	-224,8	-227,5	-197,0	-145,0	-155,0
9. Расходи за камате	EDP.D41 укљ. FISIM	108,7	107,2	151,1	185,9	205,1	237,1
10. Примарни резултат [2]		-150,6	-117,6	-76,4	-11,1	60,1	82,1
11. Једнократне и остале привремене мере [3]							
Компоненте прихода							
12. Укупни порески приходи (12 = 12а+12б+12с)		1.558,2	1.807,5	1.990,8	2.140,3	2.294,6	2.432,7
12а. Порези на производњу и увоз	D2	1.092,0	1.242,4	1.319,7	1.444,3	1.544,6	1.628,0
12б. Текући порези на доходак и имовину	D5	464,4	563,7	669,5	694,1	747,6	801,7
12с. Порези на капитал	D91	1,8	1,3	1,6	1,9	2,4	3,1
13. Доприноси за социјално осигурање	D61	862,0	952,2	1.053,6	1.190,2	1.305,2	1.426,5
14. Приходи од имовине	D4	69,9	90,6	99,6	107,5	116,7	127,3
15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) [4]		221,9	253,1	301,5	297,9	301,0	301,9
16 = 6. Укупни приходи	TR	2.711,9	3.103,3	3.445,5	3.735,9	4.017,4	4.288,4
информативно: Пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) [5]		2.420,1	2.759,7	3.044,4	3.330,5	3.599,8	3.859,2
Изабране компоненте расхода							
17. Колективна потрошња	P32	1.119,3	1.251,9	1.412,1	1.545,9	1.650,6	1.766,5
18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63	850,0	926,2	1.093,5	1.212,5	1.320,8	1.380,4
18а. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63						
18б. Социјални трансфери осим неновчаних	D62	850,0	926,2	1.093,5	1.212,5	1.320,8	1.380,4
19 = 9. Расходи за камате (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	108,7	107,2	151,1	185,9	205,1	237,1
20. Субвенције	D3	206,3	160,5	221,9	208,2	209,2	225,7
21. Бруто инвестиције у основна средства	P51	466,6	526,1	584,6	593,7	617,2	672,1
22. Друго (22 = 23-(17+18+19+20+21) [6]		220,4	356,2	209,7	186,6	159,5	161,6

23. Укупни расходи [7]	TE	2.971,3	3.328,2	3.673,0	3.932,9	4.162,4	4.443,4
информативно: Зараде и накнаде запосленима у јавном сектору	D1	629,0	694,9	785,0	873,7	941,6	1.009,8

[1] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

[2] Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).

[3] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

[4] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91)

[5] Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприноси за социјално осигурање (D995), где је то случај.

[6] D.29+D4 (осим D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

[7] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

Табела 2а: Буџетски изгледи сектора државе

Република Србија

ESA шифра	Година	Година	Година	Година	Година	Година	
	2022	2022	2023	2024	2025	2026	
	Ниво (млрд РСД)	% БДП					
Нето позајмице (B9) по подсекторима							
1. Сектор државе	S13	-224,8	-3,2	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5
2. Централни ниво државе	S1311	-233,4	-3,3	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5
3. Ниво власти федералних јединица	S1312	:	:	:	:	:	:
4. Локална самоуправа	S1313	9,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Фондови социјалног осигурања	S1314	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сектор државе (S13)							
6. Укупни приходи	TR	3.103,3	43,7	42,5	42,6	42,5	42,3
7. Укупни расходи [1]	TE	3.328,2	46,9	45,3	44,8	44,0	43,8
8. Нето дате/узете позајмице	EDP.B9	-224,8	-3,2	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5
9. Расходи за камате	EDP.D41 укљ. FISIM	107,2	1,5	1,9	2,1	2,2	2,3
10. Примарни резултат [2]		-117,6	-1,7	-0,9	-0,1	0,6	0,8
11. Једнократне и друге привремене мере [3]		:	:	:	:	:	:
Компоненте прихода							
12. Укупни порези (12 = 12а+12б+12ц)		1.807,5	25,5	24,6	24,4	24,3	24,0
12а. Порези на производњу и увоз	D2	1.242,4	17,5	16,3	16,5	16,3	16,0
12б. Текући порези на доходак и имовину	D5	563,7	7,9	8,3	7,9	7,9	7,9
12ц. Порези на капитал	D91	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Доприноси за социјално осигурање	D61	952,2	13,4	13,0	13,6	13,8	14,1
14. Приходи од имовине	D4	90,6	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3

15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) [4]		253,1	3,6	3,7	3,4	3,2	3,0
16 = 6. Укупни приходи	TR	3.103,3	43,7	42,5	42,6	42,5	42,3
информативно: пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) [5]		2.759,7	38,9	37,6	38,0	38,0	38,0
Изабране компоненте расхода							
17. Колективна потрошња	P32	1.251,9	17,6	17,4	17,6	17,4	17,4
18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63	926,2	13,1	13,5	13,8	14,0	13,6
18а. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	:	:	:	:	:	:
18б. Социјални трансфери осим неновчаних	D62	926,2	13,1	13,5	13,8	14,0	13,6
19 = 9. Расходи за камате	EDP.D41 + FISIM	107,2	1,5	1,9	2,1	2,2	2,3
20. Субвенције	D3	160,5	2,3	2,7	2,4	2,2	2,2
21. Бруто инвестиције у основна средства	P51	526,1	7,4	7,2	6,8	6,5	6,6
22. Друго (22 = 23- (17+18+19+20+21)) [6]		356,2	5,0	2,6	2,1	1,7	1,6
23 = 7. Укупни расходи	TE [1]	3.328,2	46,9	45,3	44,8	44,0	43,8
Информативно: Зараде и накнаде запосленима у јавном сектору	D1	694,9	9,8	9,7	10,0	10,0	10,0

[1] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

[2] Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).

[3] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

[4] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91).

[5] Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприносе за социјално осигурање (D995), где је то случај.

[6] D.29+D4 (осим D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

Табела 2b: Буџетски изгледи сектора државе

Република Србија

	ESA шифра	Година	Година	Година	Година	Година
		2022	2023	2024	2025	2026
млрд РСД						
Нето позајмице (B9) по подсекторима						
1. Сектор државе	S13	-224,8	-227,5	-197,0	-145,0	-155,0
2. Централни ниво државе	S1311	-233,4	-227,5	-197,0	-145,0	-155,0
3. Ниво власти федералних јединица	S1312	:	:	:	:	:
4. Локална самоуправа	S1313	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Фондови социјалног осигурања	S1314	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Сектор државе (S13)						
6. Укупни приходи	TR	3.103,3	3.445,5	3.735,9	4.017,4	4.288,4
7. Укупни расходи [1]	TE	3.328,2	3.673,0	3.932,9	4.162,4	4.443,4
8. Нето узете/дате позајмице	EDP.B9	-224,8	-227,5	-197,0	-145,0	-155,0
9. Расходи за камате	EDP.D41 укљ. FISIM	107,2	151,1	185,9	205,1	237,1
10. Примарни резултат [2]		-117,6	-76,4	-11,1	60,1	82,1
11. Једнократне и друге привремене мере [3]		:	:	:	:	:
Компоненте прихода						
12. Укупни порези (12 = 12a+12b+12c)		1.807,5	1.990,8	2.140,3	2.294,6	2.432,7
12a. Порези на производњу и увоз	D2	1.242,4	1.319,7	1.444,3	1.544,6	1.628,0
12б. Текући порези на доходак и имовину	D5	563,7	669,5	694,1	747,6	801,7
12ц. Порези на капитал	D91	1,3	1,6	1,9	2,4	3,1
13. Доприноси за социјално осигурање	D61	952,2	1.053,6	1.190,2	1.305,2	1.426,5
14. Доходак од непокретне имовине	D4	90,6	99,6	107,5	116,7	127,3
15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) [4]		253,1	301,5	297,9	301,0	301,9
16 = 6. Укупни приходи	TR	3.103,3	3.445,5	3.735,9	4.017,4	4.288,4
Информативно: Пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) [5]		2.759,7	3.044,4	3.330,5	3.599,8	3.859,2
Изабране компоненте расхода						
17. Колективна потрошња	P32	1.251,9	1.412,1	1.545,9	1.650,6	1.766,5
18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63	926,2	1.093,5	1.212,5	1.320,8	1.380,4
18a. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	:	:	:	:	:
18б. Социјални трансфери осим неновчаних	D62	926,2	1.093,5	1.212,5	1.320,8	1.380,4
19 = 9. Расходи за камате (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	107,2	151,1	185,9	205,1	237,1
20. Субвенције	D3	160,5	221,9	208,2	209,2	225,7
21. Бруто инвестиције у основна средства	P51	526,1	584,6	593,7	617,2	672,1
22. Друго (21 = 22-(16+17+18+19+20)) [6]		356,2	209,7	186,6	159,5	161,6
23. Укупни расходи	TE [1]	3.328,2	3.673,0	3.932,9	4.162,4	4.443,4
Информативно: Зараде и накнаде запосленима у јавном сектору	D1	694,9	785,0	873,7	941,6	1.009,8

[1] Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

[2] Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).

[3] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

[4] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91).

[5] Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприносе за социјално осигурање (D995), где је то случај.

[6] D.29+D4 (осим D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

Табела 2с: Дискреционе мере усвојене/најављене у складу са Програмом

Мере	ESA шифра (расходна / приходна компонента)	Датум усвајања	2021	2022	2023	2024	2025	2026
			Ефекат на буџет (млрд РСД)					
<i>Привремене мере¹</i>								
Директна помоћ приватном сектору	D3	2020-04; 2021-04	-78,1					
Фискални стимулус - подстицај домаћој тражњи	D7	2020-04; 2021-04	-67,1					
Помоћ пензионерима	D62	2020-04; 2021-04; 2021-11; 2023-09	-10	-33,6	-33,6			
Помоћ незапосленима	D62	2021-04	-5					
Помоћ младима	D7	2022-02; 2022-06; 2022-12		-30,6				
Помоћ запосленима у здравству, просвети и науци	D1	2022-01; 2022-04		-3,15				
Привремено смањење акциза на деривате нафте	D2	2022-04		-16	-19			
Субвенције енергетском сектору	D3	2022-11		-189	-43	-30		
Помоћ мајкама	D7	2023-09			-12			
Помоћ корисницима социјалне помоћи	D62	2023-10			-2,5			
Међузбир			-160,2	-272,35	-110,1	-30	0	0
<i>Мере које нису привремене¹</i>								
Смањење доприноса за пио и повећање неопорезивог цензуса	D5, D61	2019-11; 2020-11; 2021-11; 2022-11	-8	-16,2	-41			
Измене демографске политике	D62	2021-12		-15	-10			
Повећање неопорезивог цензуса	D5, D61	2023-10				-14		
Међузбир			-8	-31,2	-51	-14	0	0
Укупно			-168,2	-303,55	-161,1	-44	0	0

[1] За потребе ове табеле, привремене мере се односе на оне дискреционе мере које немају ефекат на буџет после 2023. године. Супротно томе мере које су усвојене или најављене за 2021, 2022. и 2023. годину које имају фискални ефекат једнак или већи од 0,1% БДП бар закључно са 2024. годином се сматрају мерама које нису привремене за потребе ове табеле.

Табела 2с: Дискреционе мере усвојене/најављене у складу са Програмом

Мере	ESA шифра (расходна / приходна компонента)	Датум усвајања	Фискални ефекат (% БДП - промена у односу на претходну годину)					
			2021	2022	2023	2024	2025	2026
<i>Привремене мере ¹</i>								
Директна помоћ приватном сектору	D3	:	1,2	:	:	:	:	:
Фискални стимулус - подстицај домаћој тражњи	D7	:	0,2	:	:	:	:	:
Помоћ пензионерима	D62	:	0,1	-0,3	0,1	:	:	:
Помоћ незапосленима	D62	:	-0,1	:	:	:	:	:
Помоћ младима	D7	:	:	-0,4	:	:	:	:
Помоћ запосленима у здравству, просвети и науци	D1	:	:	0,0	:	:	:	:
Привремено смањење акциза на деривате нафте	D2	:	:	-0,2	0,0	:	:	:
Субвенције енергетском сектору	D3	:	:	-2,7	2,1	0,2	:	:
Помоћ мајкама	D7	:	:	:	-0,1	:	:	:
Помоћ корисницима социјалне помоћи	D62	:	:	:	0,0	:	:	:
Међузбир			1,4	-3,7	2,0	0,2	0,0	0,0
<i>Мере које нису привремене ¹</i>								
Смањење доприноса за пио и повећање неопорезивог цензуса	D5, D61	:	0,1	-0,1	-0,3	:	:	:
Измене демографске политике	D62	:	:	-0,2	0,1	:	:	:
Повећање неопорезивог цензуса	D5, D61	:	:	:	:	-0,2	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:
Међузбир			0,1	-0,3	-0,2	-0,2	0,0	0,0
Укупно			1,5	-4,0	1,8	0,0	0,0	0,0

¹⁾ За потребе ове табеле, привремене мере се односе на оне дискреционе мере које немају ефекат на буџет после 2023. године. Супротно томе мере које су усвојене или најављене за 2021, 2022. и 2023. годину које имају фискални ефекат једнак или већи од 0,1% БДП бар закључно са 2024. годином се сматрају мерама које нису привремене за потребе ове табеле.

Табела 3: Расходи сектора државе по функцијама (у млрд РСД)

	COFOG шифра	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Опште јавне услуге	1	423,909	611,080	560,379	585,827	586,588	608,904
2. Одбрана	2	155,128	137,340	163,741	159,036	170,300	192,820
3. Јавни ред и безбедност	3	167,544	174,249	194,149	198,238	217,605	243,562
4. Економски послови	4	562,278	576,613	652,144	660,095	681,199	710,388
5. Заштита животне средине	5	28,580	34,789	39,378	44,134	47,306	50,742
6. Послови становања и заједнице	6	56,108	64,694	71,795	75,022	85,150	101,484
7. Здравство	7	438,904	495,966	542,115	575,150	614,972	669,794
8. Рекреација, култура и религија	8	63,315	67,667	77,235	78,815	85,150	101,484
9. образовање	9	243,150	259,150	290,732	347,789	359,522	385,639
10. Социјална заштита	10	832,4	906,628	1.081,332	1.208,794	1.314,620	1.378,559
Друге релевантне променљиве							
11. Укупни расходи (ставка 7 = 23 у Табели 2)	TE	2.971,3	3.328,2	3.673,0	3.932,9	4.162,4	4.443,4

Табела 3: Расходи сектора државе по функцијама

Република Србија

% БДП	COFOG шифра	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
1. Опште јавне услуге	1	8,6	6,9	6,7	6,2	6,0
2. Одбрана	2	1,9	2,0	1,8	1,8	1,9
3. Јавни ред и безбедност	3	2,5	2,4	2,3	2,3	2,4
4. Економски послови	4	8,1	8,0	7,5	7,2	7,0
5. Заштита животне средине	5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
6. Послови становања и заједнице	6	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0
7. Здравство	7	7,0	6,7	6,6	6,5	6,6
8. Рекреација, култура и религија	8	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0
9. образовање	9	3,7	3,6	4,0	3,8	3,8
10. Социјална заштита	10	12,8	13,3	13,8	13,9	13,6
11. Укупни расходи (ставка 7 = 23 у Табели 2)	TE	46,9	45,3	44,8	44,0	43,8

Табела 4: Кретање дуга сектора државе

		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Бруто дуг [1]	млрд РСД	3.581,8	3.945,8	4.319,2	4.536,0	4.796,8	5.074,2
Доприноси промени бруто дуга							
5. Прилагођавање стања и промена дуга (stock-flow adjustment)	млрд РСД	3.321,8	139,2	145,9	19,8	115,8	122,4
<i>од чега:</i>							
- Разлике између готовинске и обрачунске основе (4)	млрд РСД						
- Нето акумулација финансијских средстава (5)	млрд РСД						
<i>од чега:</i>							
- Приходи од приватизације	млрд РСД						
- Ефекти вредновања и др. (6)	млрд РСД						
Остале релевантне променљиве							
6. Ликвидна финансијска средства (8)	млрд РСД						

[1] Као што је дефинисано у Уредби 3605/93 (није појам из ESA).

[4] Где је то релевантно, може се направити разлика између расхода на камату, других расхода и прихода.

[5] Где је то релевантно, може се направити разлика између ликвидних средстава, средстава у трећим државама, предузећа под контролом државе, и котираних и некотираних средстава.

[6] Где је то релевантно, може се направити разлика између промена услед кретања девизног курса и операција на секундарном тржишту.

[8] AF1, AF2, AF3 (консолидовани по тржишној вредности, AF5 (уколико су котирани на берзи; укључујући акције узајамних фондова).

Табела 4: Кретање дуга сектора државе
Република Србија

% БДП	ESA шифра	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
1. Бруто дуг [1]		55,6	53,3	51,7	50,7	50,0
2. Промена учешћа бруто дуга		-1,5	-2,3	-1,6	-1,0	-0,7
Доприноси промени бруто дуга						
3. Примарни резултат [2]		1,7	0,9	0,1	-0,6	-0,8
4. Расходи за камате [3]	EDP D.41	1,5	1,9	2,1	2,2	2,3
5. Ефекат реалног раста		-1,3	-1,2	-1,7	-1,9	-2,0
6. Ефекат инфлације		-5,2	-5,6	-2,3	-1,7	-1,4
7. Прилагођавање стања и промена дуга (stock-flow adjustment)		1,8	1,7	0,1	1,2	1,1
<i>од чега:</i>						
- Разлике између готовинске и обрачунске основе [4]		:	:	:	:	:
- Нето акумулација финансијских средстава [5]		:	:	:	:	:
<i>од чега:</i>						
- приходи од приватизације		:	:	:	:	:
- ефекти вредновања и друго [6]		:	:	:	:	:
Информативно: имплицитна каматна стопа на дуг [7]		3,0	3,8	4,3	4,5	4,9
Остале релевантне променљиве						
8. Ликвидна финансијска средства [8]		:	:	:	:	:

9. Нето финансијски дуг (7 = 1 - 8)					
-------------------------------------	--	--	--	--	--

[1] Као што је дефинисано у Уредби 3605/93 (није појам из ESA).

[2] Уп. ставку 10 у табели 2.

[3] Уп. ставку 9 у табели 2.

[4] Где је то релевантно, може се направити разлика између расхода на камату, других расхода и прихода.

[5] Где је то релевантно, може се направити разлика између ликвидних средстава, средстава у трећим државама, предузећа под контролом државе, и котираних и некотираних средстава.

[6] Где је то релевантно, може се направити разлика између промена услед кретања девизног курса и операција на секундарном тржишту.

[7] Као изведена мера се користе расходи на камате подељени са нивоом дуга из претходне године.

[8] AF1, AF2, AF3 (консолидовани по тржишној вредности, AF5 (уколико су котирани на берзи; укључујући акције узајамних фондова).

Табела 5: Циклична кретања

		2022	2023	2024	2025	2026
4. Једнократне и друге привремене мере [1]	% БДП	-3,4	-0,6	0,0	0,0	0,0
5. Потенцијални раст БДП-а	%, мг	3,4	3,4	3,6	3,8	4,0
Доприноси:						
- рад		0,7	0,9	1,0	0,9	0,8
- капитал		1,5	1,4	1,4	1,5	1,6
- укупна факторска продуктивност		1,2	1,1	1,2	1,4	1,6
6. Производни јаз	% БДП	0,5	-0,4	-0,5	-0,3	0,1
7. Циклична компонента буџета	% БДП	0,2	-0,1	-0,2	-0,1	0,0

[1] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

Табела 5: Циклична кретања

Република Србија

	ESA шифра	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
1. Реални раст БДП-а (% , мг.)	B1g	2,5	2,5	3,5	4,0	4,3
2. Нето позајмице сектора државе	EDP.B.9	-3,2	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5
3. Расходи за камате	EDP.D.41	1,5	1,9	2,1	2,2	2,3
4. Једнократне и друге привремене мере [1]		-3,4	-0,6	0,0	0,0	0,0
5. Потенцијални раст БДП-а (% , мг.)		3,4	3,4	3,6	3,8	4,0
Доприноси:						
- рад		0,7	0,9	1,0	0,9	0,8
- капитал		1,5	1,4	1,4	1,5	1,6
- укупна факторска продуктивност		1,2	1,1	1,2	1,4	1,6
6. Производни јаз		0,5	-0,4	-0,5	-0,3	0,1
7. Циклична компонента буџета		0,2	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
8. Циклично прилагођени биланс (2-7)		-3,4	-2,7	-2,0	-1,4	-1,5
9. Циклично прилагођени примарни биланс (8+3)		-1,9	-0,8	0,1	0,7	0,8
10. Структурни биланс (8-4)		0,0	-2,1	-2,0	-1,4	-1,5

[1] Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

Табела 6: Одступање од претходног Програма

		2022	2023	2024	2025	2026
1. Раст БДП	%, мг, претходни програм	2,5	2,5	3,5	4,0	
2. Нето позајмице сектора државе	% БДП, претходни програм	-3,8	-3,3	-2,2	-1,4	
3. Бруто дуг сектора државе	% БДП, претходни програм	56,9	56,1	55,1	54,0	

Табела 6: Одступање од претходног Програма

Република Србија

	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
1. Раст БДП-а (%. мг)					
Претходни	2,5	2,5	3,5	4,0	:
Садашњи	2,5	2,5	3,5	4,0	4,3
Разлика (процентни поени)	0,0	0,0	0,0	0,0	:
2. Нето позајмице сектора државе (% БДП-а)					
Претходни	-3,8	-3,3	-2,2	-1,4	:
Садашњи	-3,2	-2,8	-2,2	-1,5	-1,5
Разлика	0,6	0,5	0,0	-0,1	:
3. Бруто дуг сектора државе (% БДП-а)					
Претходни	56,9	56,1	55,1	54,0	:
Садашњи	55,6	53,3	51,7	50,7	50,0
Разлика	-1,3	-2,8	-3,4	-3,3	:

Табела 7: Дугорочна одрживост јавних финансија (% БДП)

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Укупни расходи							
од чега:							
- Расходи везани за године живота							
- расходи за пензије							
- Социјалне пензије							
- Старосне и превремене пензије							
- Остале пензије (инвалидске, породичне)							
- Професионалне пензије (уколико припадају општем нивоу државе)							
- Здравство							
- Дуготрајна нега (раније је била укључена у здравство)							
Расходи за образовање							
Остали расходи везани за године живота							
Расходи за камате							
Укупни приходи							
од чега: приходи од имовине							
од чега: од доприноса за пензијско осигурање (или доприноса за социјално осигурање, уколико је то случај)							
Средства резервног пензијског фонда							
од чега: консолидована средства јавног пензијског фонда (средства без државних обавеза)							
Претпоставке							
Раст продуктивности рада							
Реални раст БДП-а							
Стопа активности мушкараца (20-64 год.)							
Стопа активности жена (20-64 год.)							
Општа стопа активности (20-64 год.)							
Стопа незапослености							
Становништво узраста 65+ у укупном становништву							

Табела 7: Дугорочна одрживост јавних финансија

Република Србија

% БДП	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Укупни расходи	:	:	:	:	:	:	:
од чега:	:	:	:	:	:	:	:
- Расходи везани за године живота	:	:	:	:	:	:	:
- расходи за пензије	:	:	:	:	:	:	:
- Социјалне пензије	:	:	:	:	:	:	:
- Старосне и превремене пензије	:	:	:	:	:	:	:
- Остале пензије (инвалидске, породичне)	:	:	:	:	:	:	:
- Професионалне пензије (уколико припадају општем нивоу државе)	:	:	:	:	:	:	:
- Здравство	:	:	:	:	:	:	:
- Дуготрајна нега (раније је била укључена у здравство)	:	:	:	:	:	:	:
Расходи за образовање	:	:	:	:	:	:	:
Остали расходи везани за године живота	:	:	:	:	:	:	:
Расходи за камате	:	:	:	:	:	:	:
Укупни приходи	:	:	:	:	:	:	:
од чега: приходи од имовине	:	:	:	:	:	:	:
од чега: од доприноса за пензијско осигурање (или доприноса за социјално осигурање, уколико је то случај)	:	:	:	:	:	:	:
Средства резервног пензијског фонда	:	:	:	:	:	:	:
од чега: консолидована средства јавног пензијског фонда (средства без државних обавеза)	:	:	:	:	:	:	:
Претпоставке							
Раст продуктивности рада	:	:	:	:	:	:	:
Реални раст БДП-а	:	:	:	:	:	:	:
Стопа активности мушкараца (20-64 год.)	:	:	:	:	:	:	:
Стопа активности жена (20-64 год.)	:	:	:	:	:	:	:
Општа стопа активности (20-64 год.)	:	:	:	:	:	:	:
Стопа незапослености	:	:	:	:	:	:	:
Становништво узраста 65+ у укупном становништву	:	:	:	:	:	:	:

Табела 7а: Издавање гаранција усвојено/најављено у складу са Програмом

Мере		Датум усвајања	Максимални износ гаранције ¹	Процењени активирани износ
Као одговор на COVID 19			2023	2023
	млрд РСД			
	млрд РСД			
	млрд РСД			
	Међузбир			
Остало			2023-09	2023-09
Србијагас	млрд РСД		110,1	83,6
Електропривреда Србије	млрд РСД		118,4	56,3
Путеви Србије	млрд РСД		44,7	23,0
локалне самоуправе	млрд РСД		32,3	17,9
Србијавоз	млрд РСД		18,2	11,8
Железнице Србије	млрд РСД		32,9	7,9
Инфраструктура железница Србије	млрд РСД		14,9	5,6
Електормрежа Србије	млрд РСД		20,0	3,8
Србија Карго	млрд РСД		12,5	2,5
Скијалишта Србије	млрд РСД		3,2	2,2
Југоимпорт - СДПР	млрд РСД		4,9	1,1
Електродистрибуција Србије	млрд РСД		10,5	0,4
Емисиона техника и везе	млрд РСД		2,1	0,3
	Међузбир		424,8	216,5
	Укупно		424,8	216,5

¹ Свако активирање гаранција које има фискални ефекат требало би да се прикаже у табели дискреционих мера

Табела 7а: Издавање гаранција усвојено/најављено у складу са Програмом

Република Србија

Мере		Датум усвајања	Максимални износ гаранције ¹ (% БДП)	Процењени активирани износ (% БДП)
			2023	2023
Као одговор на COVID 19	:	:	:	:
	:	:	:	:
	:	:	:	:
	:	:	:	:
	:	:	:	:
	Међузбир	% БДП	0,0	0,0
Остало	Србијагас		1,4	1,0
	Електропривреда Србије	:	1,5	0,7
	Путеви Србије		0,6	0,3
	локалне самоуправе		0,4	0,2
	Србијавоз		0,2	0,1
	Железнице Србије		0,4	0,1
	Инфраструктура железница Србије		0,2	0,1
	Електормрежа Србије		0,2	0,0
	Србија Карго		0,2	0,0
	Скијалишта Србије		0,0	0,0
	Југоимпорт - СДПР		0,1	0,0
	Електродистрибуција Србије	:	0,1	0,0
Међузбир	% БДП	4,6	2,5	
Укупно	% БДП	4,6	2,5	

¹ Свако активирање гаранција које има фискални ефекат требало би да се прикаже у табели дискреционих мера

Табела 8: Основне претпоставке о екстерном економском окружењу на ком се заснива програмски оквир [1]

	Димензија	2022	2023	2024	2025	2026
Краткорочна каматна стопа [1]	Год. просек					
Дугорочна каматна стопа	Год. просек					
Курс УСД/ЕУР	Год. просек					
Номинални ефективни девизни курс	Год. просек					
Курс у односу на ЕУР	Год. просек					
Раст светског БДП-а, без ЕУ	Год. просек					
Раст БДП-а у ЕУ	Год. просек					
Раст релевантних страних тржишта	Год. просек					
Обим светског увоза, без ЕУ	Год. просек					
Цене нафте (Брент, УСД/барел)	Год. просек					

[1] Уколико је потребно, само техничка претпоставка.

Табела 8: Основне претпоставке о екстерном економском окружењу на ком се заснива програмски оквир [1]

Република Србија

	Димензија	Година 2022	Година 2023	Година 2024	Година 2025	Година 2026
Краткорочна каматна стопа	Год. просек	:	:	:	:	:
Дугорочна каматна стопа	Год. просек	:	:	:	:	:
Курс УСД/ЕУР	Год. просек	:	:	:	:	:
Номинални ефективни девизни курс	Год. просек	:	:	:	:	:
Курс у односу на ЕУР	Год. просек	:	:	:	:	:
Раст светског БДП-а, без ЕУ	Год. просек	:	:	:	:	:
Раст БДП-а у ЕУ	Год. просек	:	:	:	:	:
Раст релевантних страних тржишта	Год. просек	:	:	:	:	:
Обим светског увоза, без ЕУ	Год. просек	:	:	:	:	:
Цене нафте (Брент, УСД/барел)	Год. просек	:	:	:	:	:

[1] Уколико је потребно, само техничка претпоставка.

Табела 9 а: Социјални индикатори

	Извор података	2019	2020	2021	2022	2023
Једнаке шансе						
1. Учешће одраслих у учењу током последњих 12 месеци, 25-64 год.	EUROSTAT	4,3	3,7	4,8	5,2	
2. Удео особа које су прерано напустиле образовање и обуку, узраста 18-24 год.	EUROSTAT	6,6	5,6	6,3	5,0	
3. Удео становништва са основним укупним дигиталним вештинама или вишим, старости 16-74 год.	EUROSTAT	46		41		
4. Млади који нису запослени и нису укључени у образовање или обуку (NEET), у % 15-29 год.	EUROSTAT	19,3	20,3	18,8	15,1	15,8 (Q3)
5. Родна разлика у стопи запослености, 20-64 године	EUROSTAT	14,6	14,6	14,9	13,9	13 (Q3)
6. Неједнакост расподеле дохотка C80/C20	EUROSTAT	6,5	6,1	5,9	5,5	
Услови рада						
7. Стопа запослености, старост 20-64 год.	EUROSTAT	63,6	64,3	66,7	69,3	70,4 (Q3)
8. Стопа незапослености, старост 15-74 год.	EUROSTAT	11,3	9,8	11,1	9,4	9,0 (Q3)
9. Стопа дуготрајне незапослености, старост 15-74 год.	EUROSTAT	5,5	4,5	4,9	3,8	3,8 (Q3)
10. Бруто расположиви доходак домаћинстава у реалном износу, по становнику	EUROSTAT	:	:	:	:	
Социјална заштита и инклузија						
11. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености (AROPE)	EUROSTAT	31,1	29,8	28,4	28,1	
12. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености (AROPE) за децу (0-17) год.	EUROSTAT	34,5	30,6	27,5	27,1	
13. Утицај социјалних трансфера (осим пензија) на смањење сиромаштва	EUROSTAT	18,02	18,73	28,14		
14. Јаз у запошљавању особа са инвалидитетом, 20-64 год.	EUROSTAT	36	34,8	38,3		
15. Стопа преоптерећења трошкова становања	EUROSTAT	21,6	17,8	15,1		
16. Деца млађа од 3 године у формалном смештају деце	EUROSTAT	17,2	18,1	18,0		
17. Незадовољене потребе за медицинском негом које су сами пријавили	EUROSTAT	4,8	3,8	5,3		

(:) податак није расположив

Табела 9 б: Остали изабрани показатељи

	Извор података	2018	2019	2020	2021	2022
Остали социјални и здравствени индикатори						
1. Јавни издаци за социјалну заштиту у % БДП-а						
2. Јавни издаци за здравствену заштиту у % БДП-а	WB	8,5	8,7	8,7	:	:
3. Исплате домаћинстава из џепа као проценат укупних здравствених трошкова	WB	38,3	37,1	35,9	:	:
4. Процент становништва који није обухваћен здравственим осигурањем						
5. Однос лекара на 1000 становника	РЗС	3,1	2,9	2,91	2,95	3,09
6. Однос медицинских сестара на 1000 становника	РЗС	6,6	5,96	6,2	6,32	6,58

Животна средина						
7. Укупни приходи од пореза на животну средину као удео у укупним приходима од пореза и социјалних доприноса	P3C	11,1	11	10,3	9,8	:
8. Емисије гасова са ефектом стаклене баште по становнику		8,82	8,94	9,1		
9. Стварање отпада, искључујући главни минерални отпад	EUROSTAT	1.704	:	1.763	:	:
Дигитална економија						
10. Процент домаћинстава са широкопојасним приступом (мобилни и фиксни)	EUROSTAT	72,9	80,1	81,0	81,5	83,2
11. Удео у укупном становништву које користи Интернет	EUROSTAT	74,6	78,5	80,1	84,4	84,4
Енергија						
12. Зависност од увоза енергије (%)	EUROSTAT	34,6	35,6	30,0	34,7	:
13. Енергетски интензитет: Килограми нафтног еквивалента (КГОЕ) на хиљаду евра	EUROSTAT	427,8	407,1	425,2	402,2	:
14. Удео обновљивих извора енергије (RES) у финалној потрошњи енергије (%)	EUROSTAT	20,3	21,4	25,3	25,3	:
Транспорт						
15. Густина железничке мреже (метри пруге по км ² копнене површине)	UNECE	42,5	42,5	38	:	:
16. Стопа моторизације (Путнички аутомобили на 1000 становника)	OECD	286	300	315	:	344
Пољопривреда						
17. Удео у бруто додатој вредности (Пољопривреда, шумарство и рибарство)	EUROSTAT	7,7	7,2	7,6	7,6	7,7
18. Удео запослености (Пољопривреда, шумарство и рибарство)	WB	15,9	15,6	14,6	13,9	:
19. Коришћена пољопривредна површина (% од укупне површине земљишта)		39,6	39,5	41,4	41,4	:
Индустрија (осим грађевинарства)						
20. Удео у бруто додатој вредности	EUROSTAT	25,4	24,0	23,4	23,0	23,9
21. Допринос запошљавању (% од укупног броја запослених)	WB	26,9	27,4	27,9	28,9	:
Услуге						
22. Удео у бруто додатој вредности	EUROSTAT	61,5	61,9	62,4		
23. Допринос запошљавању (% од укупног броја запослених)	WB	57,2	57,0	57,5	57,1	:
Пословно окружење						
24. Ранг у Индексу глобалне конкурентности	Светски економски форум	65	72	NA	NA	NA
25. Процењени удео неформалне економије у БДП-у (као% БДП-а)						
Истраживање, развој и иновације						
26. Интензитет истраживања и развоја БДП-а (издаци за истраживање и развој као % БДП-а)	EUROSTAT	0,92	0,89	0,91	0,99	0,97
27. Расходи за истраживање и развој - ЕУР по становнику	EUROSTAT	56,3	58,6	61,2	77,2	85,9
Трговина						
28. Извоз роба и услуга (као % БДП-а)	EUROSTAT	50,4	51,0	48,2	54,9	63,8
29. Увоз роба и услуга (као % БДП-а)	EUROSTAT	59,1	60,9	56,5	62,9	74,8
30. Трговински биланс (као % БДП-а)	EUROSTAT	-8,6	-9,9	-8,3	-8,0	-11,0

(:) податак није расположив

Табела 10: Ефекти структурних реформи на буџет

Табела 10 а: Утврђивање трошкова структурних реформи у периоду 2024-2026. година у еврима

1. УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	1.216.616,00	1.271.698,00	17.157.835,00	2.673.368,00	22.319.517,00
2025	1.470.853,00	2.301.025,00	53.595.276,00	2.074.576,00	59.441.730,00
2026	1.216.616,00	905.193,00	54.848.445,00	2.144.000,00	59.114.254,00
2. УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	1.832.000,00	1.000.000,00	111.601.696,00	114.433.696,00
2025	0	51.368.000,00	2.000.000,00	157.519.491,00	210.887.491,00
2026	0	50.568.000,00	2.000.000,00	82.813.559,00	135.381.559,00
3. ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	2.195.000,00	0	0	2.195.000,00
2025	0	41.525.000,00	0	0	41.525.000,00
2026	0	24.000.000,00	0	0	24.000.000,00
4. ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	822.000,00	18.583.333,00	52.683.333,00	72.088.666,00
2025	0	137.000,00	20.833.333,00	117.633.333,00	138.603.666,00
2026	0	411.000,00	12.500.000,00	52.183.333,00	65.094.333,00
5. ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	114.913,00	0	32.710.050,00	32.824.963,00
2025	0	12.706.410,00	0	24.290.950,00	36.997.360,00
2026	0	6.663,00	0	0	6.663,00
6. УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА					
Година	Плате	Добра и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	2.431.614,00	0	2.431.614,00
2025	0	0	2.205.411,00	0	2.205.411,00
2026	0	0	2.392.318,00	0	2.392.318,00
УКУПНО	3.904.085,00	190.163.902,00	189.547.565,00	638.327.689,00	1.021.943.241,00

Табела 10 б: Финансирање структурних реформи у периоду 2024-2026. година у еврима

1. УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	18.542.148,00	1.235.208,00	0	1.759.661,00	15.000,00	767.500,00	0	22.319.517,00
2025	20.095.716,00	1.235.208,00	0	36.889.660,00	0	142.333,00	1.078.813,00	59.441.730,00
2026	21.821.233,00	1.235.208,00	0	35.829.000,00	0	0	228.813,00	59.114.254,00
2. УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	27.183.696,00	0	0	0	0	87.250.000,00	0	114.433.696,00
2025	37.169.491,00	0	0	0	0	123.650.000,00	50.068.000,00	210.887.491,00
2026	30.813.559,00	0	0	0	0	54.500.000,00	50.068.000,00	135.381.559,00
3. ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	2.195.000,00	0	0	2.195.000,00
2025	0	0	0	0	8.025.000,00	32.000.000,00	1.500.000,00	41.525.000,00
2026	0	0	0	0	4.500.000,00	18.000.000,00	1.500.000,00	24.000.000,00
4. ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно

			јавних финансија					
2024	19.405.333,00	0	0	0	0	52.683.333,00	0	72.088.666,00
2025	20.970.333,00	0	0	0	0	105.133.333,00	12.500.000,00	138.603.666,00
2026	12.911.000,00	0	0	0	0	39.683.333,00	12.500.000,00	65.094.333,00
5. ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	100.635,00	0	0	0	14.278,00	32.710.050,00	0	32.824.963,00
2025	2.170.635,00	0	0	10.500.000,00	35.775,00	24.290.950,00	0	36.997.360,00
2026	0	0	0	0	6.663,00	0	0	6.663,00
6. УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	2.183.279,00	0	0	248.335,00	0	0	0	2.431.614,00
2025	2.060.649,00	0	0	0	0	0	144.762,00	2.205.411,00
2026	2.070.918,00	0	0	271.400,00	0	0	50.000,00	2.392.318,00
УКУПНО	217.498.625,00	3.705.624,00	0	85.498.056,00	14.791.716,00	570.810.832,00	129.638.388,00	1.021.943.241,00

Табела 11: Извештај о спровођењу структурних реформи из ЕРП 2023-2025

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
СР 1. УСПОСТАВЉАЊЕ ОКВИРА ЗА УВОЂЕЊЕ ГАРАНЦИЈЕ ЗА МЛАДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ					
1.	Израда и усвајање Плана имплементације	напредак у спровођењу	Израђен је Нацрт плана имплементације Гаранције за младе који је усаглашен са члановима Координационог тела и Стручне групе и коментарима Европске комисије који су уграђени у текст документа, који је 18. августа 2023. године прослеђен Европској комисији на сагласност. Европска комисија је 11. септембра 2023.године дала сагласност на Предлог плана имплементације који је 15. новембра 2023. године представљен Координационом телу и 23. новембра 2023. године упућен у процедуру усвајања.		
2.	Спровођење припремних радњи за увођење Гаранције за младе у складу са Планом имплементације	напредак у спровођењу	У складу са израђеним Планом имплементације Гаранције за младе, започето је са спровођењем припремних активности у погледу: јачања административних капацитета, израде платформе за регистрацију младих и др. Обезбеђена су финансијска средства за пилотирање Гаранције за младе у три филијале Националне службе за запошљавање - НСЗ (Ниш, Сремска Митровица и Крушевац) кроз ИПА 2020 уговоре: директни грант НСЗ и техничка помоћ МРЗБСП и НСЗ за припрему институција за пилотирање Гаранције за младе.		
		80%			
СР 2. РЕФОРМА ФОНДА ЗА МЛАДЕ ТАЛЕНТЕ					
1.	Анализа постојећих програма и предлог реформе Фонда за младе таленте	наставак спровођења са почетним резултатима	У оквиру програма „Таленти у јавном сектору“, стипендисти за школску 2022/2023. годину имају уговорну обавезу обављања стручне праксе у јавном сектору. Тренутно праксу обавља више од 300 стипендиста. Конкурс за школску 2023/2024. годину је у току, расписан је 1. новембра и пријаве трају до 15. децембра 2023. године. Стипендираће се до 1151 студент завршне године основних и интегрисаних студија и до 500 студената завршне године мастер студија. Конкурс за стипендирање студената другог и трећег степена студија који студирају на водећим светским универзитетима је затворен 1. новембра. Прелиминарна ранг листа ће бити објављена средином новембра.		
2.	Развој дигиталне платформе	наставак спровођења са	Канцеларија за Информационе технологије и електронску управу, друга фаза је у току.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
		почетним резултатима			
3.	Расписивање програма и додела стипендија по програму за стипендирање талената за студирање у Републици Србији	потпуно спроведене			
4.	Оснивање Фонда за младе таленте као правног лица	у припреми			
		60%			
СР 3. КВАЛИФИКАЦИЈЕ ОРИЈЕНТИСАНЕ ПРЕМА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА					
1.	Креирање дигиталне дуалне промотивне платформе	потпуно спроведене	Креирана је дигитална дуална промотивна платформа за кључне учеснике у систему дуалног образовања (ученике, послодавце, родитеље, наставнике). Фокус кампање био је на видео формату са циљем да се на најбољи начин пренесу кључне поруке и представи концепт кампање, визуали за друштвене мреже.		
2.	Оснивање, инфраструктурно уређење и опремање регионалних тренинг центара	наставак спровођења са почетним резултатима	Успостављена су четири тренинг центра.		
3.	Имплементација система праћења и вредновања Националног модела дуалног образовања и дуалних образовних профила	наставак спровођења са почетним резултатима	У наредном периоду наставиће се са унапређивањем Оквира и инструмената на основу добијених чињеница, а у претходном периоду је развијена и спроведена обука за спровођење Оквира за представнике система образовања и васпитања који се баве осигурањем квалитета рада средњих стручних школа, односно спољашњим вредновањем, као и за представнике школа који се баве самовредновањем.		
4.	Унапређивање методологије за развој стандарда за квалификације у делу који се односи на квалификације у систему	започето спровођење			

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
	високог образовања и пилотирање методологије				
5.	Повезивање Регистра НОКС са европским порталом квалификација	напредак у спровођењу	Ради повезивања регистра НОКС са европским порталом квалификација ангажовани су ИТ експерти који ће до краја 2023. године повезати регистар НОКС са европским порталом квалификација. Одржано је низ консултативних састанака са експертима и релевантним социјалним партнерима ради анализе података из оба регистра и процене њихове компатибилности као и ради утврђивања наредних корака у вези са повезивањем два регистра		
6.	Дигитализација поступка акредитације програма неформалног образовања и израде стандарда квалификација, као и визуелизација података из ЛИСП (за потребе унапређивања транспарентности система образовања и квалификација	у припреми			
		60%			
СР 4. УНАПРЕЂЕЊЕ АМБИЈЕНТА ЗА ПОДСТИЦАЊЕ, ПОДРШКУ И ПРАЋЕЊЕ ЦИРКУЛАРНИХ И ЕКОНОМСКИХ МИГРАЦИЈА					
1.	Израда анализа и предлога мера и активности предвиђених Акционим планом као и спровођење активности за промоцију повратка и укључивања у програме висококвалификоване српске дијаспоре	наставак спровођења са почетним резултатима	Акционим планом су планиране израде две Анализе, од којих је једна урађена. За израду друге анализе обезбеђена је експертска подршка за идентификацију проблема и предузимању активности које су планиране за 4 квартал 2023. године. О резултатима за 2023. годину биће урађен извештај по завршетку исте, када ће се моћи да буду видљиви резултати.		
2.	Идентификација и измена прописа у циљу олакшаног процеса повратка у Републику Србију и привлачење	не спроводи се			

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
	страних држављана да живе и раде у Републици Србији.				
3.	Развој комуникационих, саветодавних и промотивних активности намењених интеграцији повратника и страних држављана као и организација конференције „Таленти на окупу” и других конференција и догађаја у циљу изградње поверења са дијаспором.	не спроводи се			
4.	Организација догађаја у дијаспори и представљање програма подршке повратку дијаспоре	наставак спровођења са почетним резултатима	Према извештају Министарства спољних послова, у четвртм кварталу 2022. године реализована су средства за израду новог портала који је постао јавно доступан почетком 2023. године и намењени је Србима и држављанима Републике Србије у иностранству.		
5.	Унапређење административног оквира у циљу подстицања доласка домаћих и страних држављана.	не спроводи се			
6.	Израда анализе о потребама тржишта рада и радне снаге у контексту управљања миграцијама.	потпуно спроведене			
7.	Јачање капацитета институција надлежних за праћење миграционих кретања као и организације „Тачка повратка” за пружање директне и менторске подршке дијаспори приликом повратка и/или	наставак спровођења са почетним резултатима	Одржано је више радионица, обука и састанака у циљу јачања институционалних капацитета надлежних институција. У плану је њихово одржавање током целокупног трајања акционог плана.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
	сарадње са институцијама Републике Србије.				
		40%			
СР 5. УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ПРУЖАЊА ЈАВНИХ УСЛУГА КРОЗ ОПТИМИЗАЦИЈУ И ДИГИТАЛИЗАЦИЈУ АДМИНИСТРАТИВНИХ ПОСТУПАКА – Е-ПАПИР					
1.	Попис административних поступака за привреду и грађане на нивоу ЈЛС	започето спровођење	За потребе пописа административних поступака у изворној надлежности јединица локалне самоуправе (ЈЛС) припрељена су 3 модула за попис у оквиру Регистра административних поступака, који прате моделе организације управе на нивоу ЈЛС. Одржане су обуке за попис и идентификовани административни поступци за град Ужице и у току је попис у оквиру ове ЈЛС. Осталим ЈЛС је упућен позив да се прикључе попису тако што ће одредити лица која ће бити носиоци потребних корисничких улога, а планирана је и онлајн обука за представнике ЈЛС. Активности ће бити реализоване у сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина (СКГО).		
2.	Оптимизација административних поступака за привреду и грађане	напредак у спровођењу	Ово је активност која се спроводи континуирано. У мају 2023. године усвојен је Програм за поједностављење административних поступака и регулативе е-ПАПИР за период 2023-2025 у оквиру кога се налазе препоруке за оптимизацију 599 административног поступка и препоруке за дигитализацију 831 административног поступка. Извештај о спроведеним препорукама добићемо у првом кварталу 2024, након што прикупимо потребне информације о спровођењу програма.		
3.	Дигитализација административних поступака за привреду и грађане и креирање дигиталних пословних епизода	наставак спровођења са почетним резултатима	У 2023. години дигитализоване су 22 услуге јавне управе у оквиру програма еПАПИР 2023-2025. 5 услуга из области пољопривреде, 12 услуга у надлежности Министарства унутрашњих послова (у области приватног обезбеђења, организовања скупова, противпожарне заштите, задржавања на граничном прелазу) и 5 услуга у области превоза путника. У погледу припреме пословних епизода, припремљене су 2 пословне епизоде у области домаћег и међународног превоза терета у домаћем друмском саобраћају, а тренутно се спремају пословне епизоде у области угоститељства - смештај и храна и пиће.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
4.	Попис и оптимизација административних захтева (услова пословања)	напредак у спровођењу	У току је попис скоро 2.400 административних захтева. Припремљена је методологија за оптимизацију захтева као и приручник за спровођење оптимизације административних захтева, као и први предлози за оптимизацију административних захтева који су обухваћени пословним епизодама у области домаћег и међународног превоза терета у домаћем друмском саобраћају.		
5.	Унапређење Регистра административних поступака и његовог портала	потпуно спроведене	У оквиру Регистра административних поступака (РАП) и јавно доступног Портала РАП, креиран је јавно доступан модел за поступке који се односе на грађане доступан на Порталу РАП од марта 2023. године, креирана су 3 модела образаца за попис поступака у оквиру ЈЛС, креирана су 2 обрасца за попис захтева (документација и остали услови пословања - објекти, просторије, опрема, кадрови и др.), извршено је повезивање са еИД.		
6.	Успостављање онлајн мониторинг алата за претраживање мера и активности од значаја за пословно окружење	наставак спровођења са почетним резултатима	У оквиру Јединственог информационог система за документе јавних политика (ЈИС), креиран је филтер за селектовање мера, активности посебних циљева и индикатора према критеријуму "пословно окружење". У припреми је методологија за коришћење филтера.		
		70%			
СР 6. ОДРЖИВО И ЕФИКАСНО УПРАВЉАЊЕ ПРИВРЕДНИМ СУБЈЕКТИМА У ВЛАСНИШТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ					
1.	Примена новог правног оквира, који се односи на сва ПСРС	у припреми	Током 2023. године су предузимане активности на доношењу Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије. Наведени закон је ступио на снагу септембра 2023. године, а почеће да се примењује од септембра 2024. године. До почетка примене поменутог закона, планирано је усвајање подзаконских аката, као и имплементација утврђених решења.		
2.	Дигитализација процеса надзора и извештавања ПСРС	наставак спровођења са почетним резултатима	Софтверско праћење пословања јавних предузећа се примењује већ неко време преко платформе Министарства привреде. Почетком примене Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије, прошириће се обухват привредних субјеката. На основу досадашњег искуства у праћењу пословања јавних предузећа, платформа ће бити унапређивана.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
3.	Анализа стања за успостављање јединственог система за корпоративно управљање у ПСРС	наставак спровођења са почетним резултатима	Ради процене тренутног нивоа корпоративног управљања, привредним друштвима, која су у власништву Републике Србије је достављен упитник. У току је обрада података, чиме се наставља анализа стања за успостављање система корпоративног управљања.		
		47%			
СР 7. РАЗВОЈ ДОМАЋЕГ ТРЖИШТА КАПИТАЛА И ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ВЕЋЕГ СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ ИНВЕСТИТОРА					
1.	Доношење Закона о преузимању акционарских друштава	у припреми	Тренутно се ради на Нацрту закона о преузимању акционарских друштава, у сарадњи са надлежним органима. Због комплексности законодавног процеса и броја учесника на изради закона, реализација активности се очекује у четвртом кварталу 2024. године.		
2.	Јачање институционалних капацитета за обављање нормативних послова у области тржишта капитала	у припреми	Планирано је запошљавање два државна службеника који обављају нормативне послове у области тржишта капитала у Министарству финансија, Сектору за финансијски систем - Група за хартије од вредности и тржиште капитала до краја 2024. године.		
		20%			
СР 8. УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА ПОВЕЋАЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ КРОЗ СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА ПРИМЕНУ ЕНЕРГЕТСКОГ ОЗНАЧАВАЊА И ЕКОДИЗАЈНА, КАО И КРОЗ ПОДСТИЦАЈЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ					
1.	Доношење техничких прописа из области енергетског означавања производа и еко-дизајна	напредак у спровођењу	Технички прописи се доносе континуирано. У циљу њихове имплементације спроводе се консултације са привредом, како би се решења у прописима најадекватније применила у пракси.		
2.	Јачање капацитета државне управе и тела за оцену усаглашености за спровођење техничких прописа из области енергетског означавања производа и еко-дизајна I и спровођење пилот тестирања производа на тржишту	напредак у спровођењу	Пројекат ИПА 2016 спроведен успешно у претходном периоду и завршен маја 2022. године. 4 лабораторије оспособљене да раде тестирање неких од производа. Министарство надлежно за послове трговине преко тржишне инспекције оспособљено да реализује тржишни надзор над производима који су обухваћени енергетским означавањем и сада континуирано реализује тај надзор и има сарадњу са лабораторијама за тестирање. Наставак ИПА 2016 пројекта треба да обезбеди препознавања и оспособљавања других органа тржишног надзора за надзор над индустријским уређајим који се стављају у употребу (а не иду у слободан промет). У оквиру наставка није одобрено ново пилот		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
			тестирање. ЕУ делегација је евалуирала тендер за ТА за наставак активности на унапређењу области енергетског означавања и екодизајна и очекује се потписивање уговора у децембру 2023. године.		
3.	Унапређење процедура и механизма за доделу подстицаја Управе за финансирање и подстицање енергетске ефикасности и додељена средства подстицаја крајњим корисницима.	у припреми	Почетком јуна 2023. године почела је имплементација пројекта техничке помоћи Управи за финансирање и подстицање енергетске ефикасности средствима обезбеђених из ИПА фондова. У току су припремне активности које ће се реализовати овим пројектом.		
		60%			
СР 9. ИНТЕГРАЦИЈА ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ КРОЗ ПРОЈЕКАТ „БЕОГРИД 2025”					
1.	Израда потребне урбанистичко-планске и пројектно-техничке документације за изградњу објеката	наставак спровођења са почетним резултатима	АД „Електро mreжа Србије“ Београд је у 2022. започео реализацију пројекта сагледавањем техничких решења и израдом урбанистичких пројекта са идејним решењем за техничку спецификацију, расплет водова и 400 kV далковод, сагласно Закључку Владе и члану 15а) Закона о енергетици. Ова документација је завршена и дата у процедуру, али је иста одбијена због неопходности израде планских докумената. Почетком 2023. ЕМС АД Београд је поднео иницијативу за израду Плана подручја посебне намене, пред надлежним Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре за ову инфраструктуру. - Влада је 6. јула 2023. донела Одлуку о изради Просторног плана подручја посебне намене (ППППН) за пројекат БеоГрид 2025. Рани јавни увид у оквиру ППППН трајао је од 7. до 21. августа 2023. У току је израда Нацрта ППППН. -Урађени су идејна решења и предстоји исходавање локацијских услова. Прибављени су локацијски услови за све надземне водове и ТС Београд 50. - Покреће се набавка за избор консултанта.		
2.	Исходавање дозвола	у припреми	У наредном периоду радиће се на изради пројектно-техничке документације неопходне за исходавање дозвола, а планирани завршетак израде је крај 2024. године.		
		40%			

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
СР 10. РАЗВОЈ ЕНЕРГЕТСКОГ ТРЖИШТА УЗ ИЗГРАДЊУ ЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ					
1.	Израда тендерске документације са техничким спецификацијама за фазу претквалификације и коначну фазу избора извођача радова (секција III)	напредак у спровођењу	Одобрена је преквалификациона документација за избор извођача радова од стране KfW банке. Објављен је тендер за претквалификациони поступак, рок за достављање понуда - октобар 2023. године. Отварање понуда за Lot 1 и за Lot 2 одржано је 12. октобра 2023. Евалуациони извештаји (за Lot 1 и Lot 2) су на прегледу тима из АД „Електро mreжа Србије“ Београд.		
2.	Спровођење тендерске процедуре за избор консултанта (секција IV)	започето спровођење	Тендер за избор консултанта је објављен 5. јуна 2023. и завршена је евалуација пристиглих понуда у претквалификационом поступку. У току је израда тендерске документације за избор консултанта. Послата је додатна документација потенцијалним понуђачима ESHS, а за консултанта за надзор радова чека се ревизија тендерске документације од стране KfW-a.		
		60%			
СР 11. ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОРЕСКЕ УПРАВЕ					
1.	Реинжењеринг пословних процеса у пореским пословима укључујући обуку тренера за увођење нових функција у организационе јединице Пореске управе	напредак у спровођењу	Одржана је серија обука „Редизајн процеса и препознавање потпројеката“ за око 100 запослених, а такође је одржана и обука „Планирање активности и управљање ризицима, практична и теоријска обука“, члановима посебне групе из различитих организационих јединица Пореске управе. Консултант је доставио извештај „План увођења новог пословног модела ПУРС са акционим планом“. Извештај је представљен на 50. седници Одбора за трансформацију и достављен свим функцијама Пореске управе на изјашњење. Након коментара, сугестија и измена које су унете у документ, План увођења новог пословног модела ПУРС са акционим планом је усвојен на 52. седници Одбора за спровођење Програма трансформације одржаној 15. септембра 2023. године.		
2.	Реализација Плана набавке пројекта ТАМП (Пројекат модернизације Пореске управе)	напредак у спровођењу	Спроведена је јавна набавка за хардверске и мрежне инфраструктуре за COTS, те је након позитивно оцењене боље понуде, роба у процесу набавке и очекивани датум испоруке је децембар 2023. године. Потписан је уговор у вези са претплатом на базу података за трансферне цене до октобра 2024. године, а		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
			база података се користи у свакодневном раду ЦВПО и одељења за стратешке ризике. Ревизорски извештај специјалиста за заштиту животне средине и социјално управљање успешно су завршили у фебруару 2023. Ангажовање предметних консултаната је продужено до краја ТАМП пројекта, тј. до 31. октобра 2024.		
3.	Анализа и увођење новог система за управљање евиденцијама кроз свеобухватни модел управљања информацијама	потпуно спроведене	Анализа правног оквира у области архивирања Пореске управе са препорукама унапређења је припремљена. Преостале активности у вези са управљањем евиденцијама биће реализоване у 2024. години.		
4.	Набавка система за нову платформу ИКТ	напредак у спровођењу	Након усвајања Уводног извештаја за израду Захтева за понуду, интензиван је рад на изради документа "Захтев за понуду" уз активно учешће Пореске управе, Централне фидуцијарне јединице, Јединице за управљање променама, као и саветодавно учешће представника Светске банке и Међународног монетарног фонда. Процес израде Захтева за понуду је окончан и након добијеног одобрења од стране Светске банке, званично је упућен потенцијалним добављачима са скраћене листе сачињене у току процеса предселекције. Завршен је поступак предселекције потенцијалних добављача готовог комерцијалног решења; сачињена је листа од четири понуђача који су учествовали у предселекцији; добијено одобрење Светске банке на исправност спроведене процедуре; послата обавештења учесницима предселекције о резултатима. Покренута је процедура набавке готовог комерцијалног решења по правилима које прописује Светска банка и то упућивањем Захева за понуду понуђачима са скраћене листе сачињене током процеса предселекције. Примљене су три понуде од стране потенцијалних добављача готовог комерцијалног решења. Евалуациона комисија започела је евалуацију приспелих понуда. Сачињен је Евалуациони извештај о техничкој оцени понуда који је достављен Светској банци. Након добијене сагласности Светске банке 22.11.2023. године информација о техничкој оцени понуда достављена је сваком појединачном понуђачу.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
5.	Институционални развој функције људских ресурса – кроз спровођење активности које обухватају реинжењеринг пословних процеса функције људских ресурса, развој политика и управљачке праксе	наставак спровођења са почетним резултатима	Презентација најбољих међународних пракси у области управљања људским ресурсима“ и „Анализа разлике између постојећег и пожељног организационог стања ПУРС су припремљене. Радионица „Стратешко управљање“ за менаџмент Пореске управе, је одржана, са циљем да обради теме стратешког управљања и лидерства, а закључци са радионице, биће полазна основа за израду будуће Стратегије људских ресурса. Започет је рад на изради Стратегије људских ресурса, и одржани састанци на тему усаглашавања елемената Стратегије људских ресурса. Сачињен је Нацрт Стратегије људских ресурса. Стратегија људских ресурса усвојена је на 53. седници Одбора за спровођење Програма трансформације, док је документ Реинжењеринг пословних процеса функције људских ресурса, усвојен 08. децембра 2023.године.		
6.	Унапређење постојећег централизованог информационог система за управљање људским ресурсима до потпуне централизације и аутоматизације процеса управљања људским ресурсима	започето спровођење	Након прегледа достављене листе функционалности система за управљање људским ресурсима у оквиру испоруке – Техничка спецификација ХРМИС са обједињеним коментарима Радне групе утврђено је да постојећи информациони систем за управљање људским ресурсима још увек не обезбеђује довољан ниво аутоматизације поступака у Сектору за људске ресурсе. Планиран је даљи развој постојећег софтверског решења за управљање ХР-ом, на новој Web-Based технологији, која би требала да омогући успостављање адекватног корисничког интерфејса за све запослене у ПУ као и боље Document Management могућности, унапређено управљање статусом запослених, годишњим одморима итд. Техничка спецификација ХРМИС-а је припремљена, након чега ће уследити расписивање тендера за реализацију компоненте која се односи на унапређење функционалности постојећег ХРМИС.		
7.	Унапређење посебног стручног усавршавања пореских службеника, уз подршку одговарајућег организационог облика за изградњу капацитета пореских службеника.	започето спровођење	У току је дефинисање активности за наредни период, као и разматрање процена потребе за тренингом и програм тренинга ПУРС, и најави и дефинисање будућих активности. Упитник за процену потреба за обукама из домена управљања људским ресурсима послат је на око 80 mail адреса. Достављен Програм обуке тренера са темама које ће бити обрађене. После похађања оваквог програма један број нових тренера у оквиру ПУРС ће бити оспособљен да самостално одржи тренинге. Предвиђени су следећи тренинзи :Тренинг		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
			тренера; Комуникација; Управљање конфликтима; Етика, антикорупција и добробит запослених; Управљање људским ресурсима; Развој лидерских вештина кроз менторство и тимски рад; Управљање променама и стратешко размишљање		
		69%			
СР 12. ПРИМЕНА ЦИРКУЛАРНЕ ЕКОНОМИЈЕ У СТВАРАЊУ ПОВОЉНОГ ОКРУЖЕЊА ЗА ЗЕЛЕНУ ТРАНЗИЦИЈУ					
1.	Подршка привредним субјектима у транзицији на моделе пословања засноване на принципима циркуларне економије	напредак у спровођењу	Урађене су анализе за изабране привредне субјекте и у току је израда акционих планова за транзицију на модел циркуларне економије.		Одржане су радионице за привредне субјекте који су учествовали у пројекту Циркуларне заједнице и Зелене агенде.
2.	Подршка локалним самоуправама у изради локалних мапа пута за циркуларну економију	започето спровођење	Почела је израда локалних мапа пута за следеће општине: Сомбор, Панчево, Медвеђа и Бујановац. Предвиђено је да се заврше до краја 2023. године.		
3.	Унапређење сарадње бизнис и научно-истраживачког сектора кроз доделу циркуларних ваучера за технолошке иновације које доприносе примени концепта циркуларне економије	потпуно спроведене	У 2023. години додељено је 13 циркуларних ваучера у износу од по 10.000 УСД за иновативне идеје које доприносе циркуларној економији.		Одржане су радионице за научно-истраживачки сектор и привредне субјекте који су учествовали у позиву за циркуларне ваучере.
4.	Подршка примени зелених јавних набавки	потпуно спроведене	Урађено је 6 водича за зелене јавне набавке за одабране врсте услуга и добара. Водичи су постављени на сајт Министарства заштите животне средине.		
		80%			
СР 13. РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ					
1.	Повезивање установа образовања и културе на Академску мрежу Републике Србије (у даљем тексту: АМРЕС мрежа (унапређење квалитета и брзине))	напредак у спровођењу	У току 2023. године је, на основу потписаног новог оквирног споразума из 2022. године, извршено унапређење појединих веза АМРЕС школске мреже (120 локација) и завршено повезивање истурених одељења основних и средњих школа на АМРЕС инфраструктуру. Такође, кроз реализацију пројекта Министарства информисања и телекомуникација „Пројекат заједничке изградње широкопојасне комуникационе		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ <i>(активности из гантограма)</i>	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ <i>(предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)</i>	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ <i>(непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)</i>
			инфраструктуре у руралним пределима Републике Србије“ омогућено је додатно унапређење капацитета АМРЕС веза према појединим школским локацијама које су обухваћене овим пројектом, већ у 2023. години. Извршена су унапређења капацитета и поузданости свих система везаних за одржавање оперативности рада АМРЕС школске мреже и мреже установа културе на централној локацији (нпр. Одржавање и унапређење капацитета сервиса за филтрирање веб саобраћаја, имплементација решења за балансирање саобраћаја и сл.).		
2.	Активности на унапређењу информационо-комуникационе инфраструктуре у свим основним и средњим школама у Републици Срцији – „Повезане школе” – фаза 3	потпуно спроведене	У јуну 2023. године завршена је фаза 3 пројекта, везана за изградњу ЛАН и вајрлес мреже у школама. Укупан број школа у којима је изграђена мрежа је 1.843.		
3.	Припрема и изградња оптичке широкопојасне мреже у руралним областима Републике Србије – фазе 1 и 2	напредак у спровођењу	Прва фаза програма обухвата изградњу приближно 4.700 км оптичких траса (4.775 км) само од стране државе и обухватиће око 700 руралних насеља, близу 120.000 домаћинстава (118.934), и око 730 школа (728 школа). У овој фази пројекта инвестиција државе се односи на изградњу продужења кичме оптичке мреже (мидмајл трасе) док ће у изградњу приступне мреже (ластмајл) инвестирати оператори електронских комуникација. Фаза 1А: 600 км мидмајл оптике у 123 кластера у 142 насеља. Радови су почели крајем новембра. Завршено је 55 насеља. У раду је 9 насеља. Фаза 1Б: 900км мидмајл оптике у 165 кластера или у 229 насеља. Радови су кренули 03.04.2023. године. Завршено је 49 насеља, а у раду је 83 насеља. Фаза 1Ц: ~3.200км мидмајл оптике у 335 насеља. Тендер је објављен на сајту ЕБРД-а септембра 2023 год и тренутно је у фази претквалификација. Планирани рок за почетак изградње је половина 2024. год. а завршетак изградње ових кластера је крај 2025. године.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
4.	Припрема и изградња оптичке широкопојасне мреже у руралним областима Републике Србије – фаза 3	започето спровођење	Отпочели су преговори за трећу фазу кредитирања и она ће покрити грађевинску фазу 2Б пројекта.		
		75%			
СР 14. УСПОСТАВЉАЊЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОКРУЖЕЊА ЗА КРЕИРАЊЕ И ПРИМЕНУ ИНОВАТИВНИХ ИТ РЕШЕЊА					
1.	Спровођење Јавног позива на годишњој основи за градове/ЈЛС за учешће у пројекту Smart City, у партнерству са привредом и академском заједницом	у припреми	Активности у 2023. години биле су усмерене на координацију и обједињавање активности које се спроводе у поједним градовима на тему паметних градова (Smart City). Нарочито продуктивну сарадњу покренули смо са Новим Садом, који је завршио Студију изводљивости за Интегрисани Контролни Центар за Smart City. Још увек се ради на избору најбољег приступа за успостављање паметних градова у Србији, у смислу давања најбржих резултата, имајући у виду ограничене капацитете локалних самоуправа. Разматра се успостављање централног, јединственог систем који би прикупљао податке, док би сваки град имао своју платформу/контролни центар како би могао да се развија у складу са специфичним потребама.		Обављено је више састанака са партнерима из Кореје који су путем КСП програма (Knowledge Sharing Program) спровели више пројеката у Србији на тему Smart City -ја у којима је анализирано стање на тему паметних градова у Србији, затим су разрађени концепти и предлози активности за увођење Smart City решења.
2.	Фаза 3 Иновациони дистрикт – Пројектовање и изградња објекта 3 ДДЦ	у припреми	Тренутно се пројекат налази у фази израде пројектне документације и техничке документације. У току су активности везане за исхођвање неопходних дозвола.		
		20%			
СР 15. ПОДРШКА РАЗВОЈУ ТАЛЕНАТА И КРЕАТИВНИХ ИНДУСТРИЈА ОСНИВАЊЕМ МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОГ ИНОВАТИВНО-КРЕАТИВНОГ ЦЕНТРА ЛОЖИОНИЦА					
1.	Реконструкција објекта Ложионица са водоторњем и изградња анекс пословне зграде	наставак спровођења са почетним резултатима	У току су грађевински радови. Пројекат напредује планираном динамиком.		Израда потпорног зида у сарадњи са Београдом на води, у циљу израде саобраћајница.
		60%			
СР 16. РАЗВОЈ СТАРТАП ЕКОСИСТЕМА					

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
1.	Успостављање Регистра субјеката националног иновационог система	напредак у спровођењу	Развијен је и тестиран систем, у току је припрема за продукцију. Очекује се у наредном периоду да буде пуштено у јавност (GoLive).		
2.	Припрема и реализација обука за рад са стартапима за државне службенике	напредак у спровођењу	Индетификоване су потребе службеника, Програм обука је креиран у сарадњи са НАЈУ, и увршћен је у План обука НАЈУ. У току је акредитација предавача.		
3.	Имплементација GovTech програма	започето спровођење	У 2023. години Фонд је дизајнирао GovTech програм и објавио јавни позив за прикупљање изазова у јавном сектору (прва фаза). Рок за пријаве изазова је 15.11.2023. године. Средином децембра 2023. године, очекује се објава јавног позива за другу фазу, за кандидовање решења за одабране изазове.		
4.	Повезивање домаћих актера стартап екосистема са међународним, са посебним фокусом на менторе и инвеститоре	напредак у спровођењу	Стартапи из Р. Србије део су међународе платформе Dealroom.co. Платформа омогућава већу видљивост српског стартап екосистема на глобалном нивоу чиме се доприноси и већој изложености потенцијалним инвеститорима.		
5.	Оснаживање стартапова за привлачење инвестиција кроз укључивање у програм акцелерације Фонда за иновациону делатност (SAIGE пројекат)	напредак у спровођењу	Катапулт Програм – Од 18 стартапа из првог кохорта 16 је успешно прикупило инвестиције у износу од 14,8 мил УСД. На овај износ Фонд је одобрио 4,4 мил УСД грантова. Стартапи из другог кохорта су успешно завршили тромесечни менторски део програма и тренутно су у процесу прикупљања инвестиција. 6 од 20 стартапа је већ затворило инвестиције у укупном износу од 4,4 мил УСД за које је Фонд одобрио до сада 1 мил УСД у грантовима за ова 4 стартапа, док су 2 у процесу. Трећи кохорт је у фази евалуације, 114 је пријављених предлога пројеката од којих је 104 подобно.		
6.	Развој екосистема за стартапе у области биотехнологије	напредак у спровођењу	Одлуком Владе 05 Број: 02-5674/2023-1 од 29 . јуна 2023. године основано је привредно друштво БИО4 д.о.о које ће водити пројекат и које ће управљати пројектом „БИО4 КАМПУС" који је пројекат од националног значаја. Комплекс који ће, као јединствен центар у ширем региону по мултидисциплинарности, обухватиће најкомпетентније научноистраживачке институте и иновационе организације чија је делатност од значаја за целокупан економски и привредни развој друштва. Урађено је идејно решење Кампуса БИО 4.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
			За потребе БИО4 д.о.о. отворена је посебна буџетска линија у оквиру буџета Министарства науке, технолошког развоја и иновација.		
		73%			
СР 17. СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ БИОНАУКА И БИОЕКОНОМИЈЕ КРОЗ ИЗГРАДЊУ БИО4 КАМПУСА					
1.	Припрема пројектно-техничке документације за изградњу БИО4 кампуса и обезбеђивање извора финансирања изградње	напредак у спровођењу	Ратификован је Закон о потврђивању Оквирног споразума о зајму LD 2147 (2023) између Банке за развој Савета Европе и Републике Србије – Пројектни зајам за изградњу БИО4 Кампуса		
2.	Изградња БИО4 кампуса, укључујући припрему спецификације и набавку потребне опреме	наставак спровођења са почетним резултатима	Припремни радови ће почети до краја 2023. године. При крају је израда пројектне документације за све сегменте изградње. Направљена је спецификација опреме, пројекти за изградњу су прилагођени технологији и опреми која ће се користити у том простору.		
3.	Повезивање корисника БИО4 кампуса са међународним научним и корпоративним партнерима	напредак у спровођењу	Имамо потписан значајн број Меморандума о разумевању са светским актерима у релевантним областима. Неки од партнера: Такеда, Рош, МСД, Астра Зенека, Фајзер, Гинко итд.		
4.	Спровођење планова трансформације научно-истраживачких института (чланице БИО4 кампуса)	напредак у спровођењу	Институти су успешно завршили прву годину спровођења планова трансформације. На основу Меморандума о разумевању и Споразума о пружању финансијске подршке у процесу институционалне трансформације, институти јачају сопствене капацитете, унапређују праксе управљања, институционалних политика и процеса и повезују се са домаћим, регионалним и светским мрежама и водећим актерима развоја и иновација. Институти су тренутно у другој години спровођења планова трансформације.		
5.	Припрема и усвајање Акционог плана за Стратегију паметне специјализације за период 2023-2025.	у припреми	Предлог акционог плана за период 2023-2025 за спровођење Стратегије паметне специјализације за период 2020-2027 је прошао фазу консултација и јавне расправе. У циљу усвајања Акционог плана, усвојена је Одлука о измени стратегије паметне специјализације на седници одржаној 30.10.2023. године. Предлог акционог плана је тренутно у фази прикупљања мишљења од стране релевантних институција.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
		64%			
СР 18. УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА И УКЛАЊАЊЕ ПРЕПРЕКА ТРГОВИНИ					
1.	Преговори о приступању СТО - билатерални преговори, усвајање прописа усаглашаних са СТО правилима и принципима	напредак у спровођењу	Када је у питању билатерални део процеса приступања СТО, током 2023. године обновљени су контакти са украјинском страном и предузети су кораци да се преговори наставе. У складу са наведеним у Националном програму за усвајање правних тековина Европске уније (НПАА) за период 2022-2025, Закон о генетички модификованим организмима је предвиђен за усвајање у четвртм кварталу 2024. године. Након тога, очекује се убрзање процеса приступања СТО.		
2.	АП ЗРТ – СЕФТА - Имплементација Додатног протокола 5 о олакшавању трговине	напредак у спровођењу	Тренутно су ПИС у Приштини блокирали усвајање одлука на Заједничком комитету ЦЕФТА. Одлуке договорене на експертском нивоу: Одлука о признавању статуса овлашћених привредних субјеката за Републику Србију, Републику Молдавију, Републику Северну Македонију и Републику Албанију (АЕОС); Одлука о олакшавању електронске трговине; Одлука о превенцији неоправданог геоблокирања; Одлука о достављању пошиљки.		
3.	АП ЗРТ - СЕФТА: Имплементација Додатног протокола 6 о трговини услугама	напредак у спровођењу	Неколико одлука је договорено на техничком нивоу, очекује се усвајање на Заједничком комитету када се одблокира процес усвајања.		
4.	АП ЗРТ – СЕФТА: Усвајање и имплементација Додатног протокола 7 о решавању спорова	наставак спровођења са почетним резултатима	Интензивна динамика преговора је настављена и током 2023. године. До сада је одржано 10 рунди преговора о Додатном протоколу 7.		
5.	Спровођење активности дефинисаних Акционим плановима за 2022. и 2023. у оквиру НКТОТ и усвајање Акционих планова НКТОТ за 2024. и 2025. и њихово спровођење	напредак у спровођењу	Током године одржана седница НКТОТ. Пословна удружења позитивно оценила досадашње спровођење АП. Очекује се да се до краја године, уз блиску сарадњу са пословним удружењима, дефинишу и усвоје нови АП за период 2024-2025.		
		76%			

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
СР 19. УНАПРЕЂЕЊЕ ЕФИКАСНОСТИ И БЕЗБЕДНОСТИ У ЖЕЛЕЗНИЧКОМ САОБРАЋАЈУ					
1.	Примена нове Методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури	у припреми	Започет је процес припреме Нацрта Уредбе о методологији за одређивање цена приступа железничкој инфраструктури и цена основних, додатних и пратећих услуга у складу са предлогом који су израдили консултанти КПМГ-а у оквиру Пројекта Техничка помоћ Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ) и железничким предузећима у државном власништву у Србији – Свеобухватна реформа железнице. План је да до краја 2023. године "Инфраструктура железнице Србије" заврши претходно започет процес симулације нове методологије како би се омогућила даља анализа утицаја на пословање железничких предузећа, односно проценило како ће нове цене приступа утицати на приходе управљача инфраструктуре и трошкове железничких превозника на конкурентост и тржиште и у складу са тим приступити даљој корекцији и увођењу одређених коефицијента у новој методологији, односно формулама за обрачун цена приступа.		
2.	Подизање нивоа безбедности на путним прелазима	наставак спровођења са почетним резултатима	Реформа је уско везана за реализацију инфраструктурних пројеката у области железнице. Спроведени пројекти дају резултате али се наставак очекује заједно са даљим развојем инфраструктуре. За повећање безбедности у железничком саобраћају обезбеђена су средства у оквиру Пројекта олакшања трговине и транспорта на Западном Балкану који се финансира из кредита Светске банке за модернизацију у износу 10,9 милиона евра. Такође, ЕБРД је одобрио пренамену преосталих средстава из постојећег кредита (око 10 мил. евра) за финансирање радова на унапређење осигурања на путним прелазима. Уговор за извођење радова је потписан у априлу 2022. године и у току је реализација уговорних обавеза и започети су радови на унапређењу осигурања на 14 од уговорених 35 путна прелаза. Поред тога, са Светском банком и Француском агенцијом за развој потписани су споразуми о зајму за Пројекат Модернизација железничког сектора у Србији – прва фаза која обухвата компоненту унапређења осигурања путних прелаза у износу од 22 милиона евра.		
3.	Стварање услова за унапређење ефикасности	напредак у спровођењу	Са модернизацијом и завршетком нових линија у железничком саобраћају очекује се повећање ефикасности путничког саобраћаја у наредном периоду.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
	железничког путничког саобраћаја		У марту 2022. године је у комерцијални саобраћај пуштена брза пруга на релацији Београд Центар - Нови Сад. До данас је на овој релацији превезено преко 5.000.000 путника. У наредном периоду се очекује наставак реализације осталих пројеката као и других активности које ће имати за циљ даље унапређење ефикасности железничког саобраћаја.		
		53%			
СР 20. УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ					
1.	Усвајање закона и подзаконских аката у областима органске производње, шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе; усвајање подзаконских аката на основу Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа	у припреми	У току су активности финансиране уз помоћ ЕУ (ИПА Twinning пројекат „Јачање и усклађивање административних капацитета за успостављање уређења тржишта пољопривредних производа”. Формиране Радне групе за израду закона и подзаконских аката.	Услед објављивљања новог имплементационог правног оквира за Заједничку пољопривредну политику ЕУ, било је неопходно ажурирање нацрта Закона и правилника. Имајућу у виду да је потребно донети законе и правилнике који треба да буде усклађен са ЕУ регулативом, доношење нових закона и правилника је одложено за 2024. годину. Према Закону о министарствима надлежност за регулисање ознака географског порекла самим тим и ознака географског порекла пољопривредно и прехранбених производа припада Заводу за интелектуалну својину. Дакле, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде нема надлежност за доношење Закона о шемама квалитета за пољопривредне и прехранбене производе те	

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
				је потребно изменити Закон о министарствима у смислу додељивања надлежности Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде чиме би се створили услови за доношење поменутог Закона.	
2.	Спровођење јавног позива за националну меру Унапређење руралне инфраструктуре (2023. година) и усвајање подзаконских аката (2024. година), објављивање и спровођење јавног позива за ИПАРД меру Инвестиције у руралну јавну инфраструктуру (2025. година)	започето спровођење	Уредбом о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју за 2023. годину предвиђена су средства у износу од 300.000.000 динара за националну меру унапређење руралне инфраструктуре. Јавни позив за подношење захтева за остваривање права на подстицаје за инвестиције за унапређење и развој руралне инфраструктуре за 2023. годину је у току.		
3.	Припрема и усвајање закона о комасацији и закона о пољопривредном земљишту; доношење подзаконских аката у области комасације и вршења стручног надзора у поступцима комасације и спровођење пилот комасација	у припреми	Радна група сачињена од релевантних институција, МПШВ, РГЗ, МПФ, НАЛЕД, СКГО и других учесника је имала састанак радне групе у вези израде Нацрта закона о комасацији како би се убрзао поступак комасације на већ утврђеним полазним основама за доношење Закона о комасацији. Истовремено су дефинисане полазне основе за израду Нацрта закона о пољопривредном земљишту са анализом ефеката.		
4.	Имплементација информационог система за подршку спровођења стручног надзора у спровођењу комасације -	не спроводи се		Предуслов за имплементацију информационог система за подршку спровођења стручног надзора у	

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
	контролни модул и модул интеграције за повезивање са информационим системом катастра непокретности и обука запослених на спровођењу стручног надзо			спровођењу комасације – контролни модул и модул интеграције за повезивање са информационим системом катастра непокретности је усвајање Закона о комасацији. Закон о комасацији није усвојен.	
5.	Јачање капацитета и обука запослених у Управи за аграрна плаћања	наставак спровођења са почетним резултатима	<p>Укупан број запослених и радно ангажованих у Управи за аграрна плаћања (УАП) на дан 29.12. 2023.године је 320, од тога 193 запослених на неодређено време и 127 на одређено време (73 ангажованих по основу уговора о привременим и повременим пословима, 53 запослена на одређено време и 1 по основу привременог премештаја).</p> <p>Окончан је поступак спровођења јавног конкурса за попуњавање 17 радних места са 32 извршиоца, који је оглашен 17.05.2023. године . 20 новозапослених треба да ступи на рад 01.01.2024. године, а за неколико радних места конкурс није успео, јер кандидати нису испунили мерила за проверу компетенција.</p> <p>Обуке: У трећем кварталу реализовано је 7 обука на следеће теме: Вештина комуникације, Табеларне калкулације, Управни поступак и „Примена ЗУП-а у пракси, Основни појам неправилности, Електронско канцеларијско пословање.</p> <p>У оквиру плана обука за септембар месец, Национална академија за јавну управу је организовала и обуку на тему ИПАРД за новозапослене у УАП, у сарадњи са акредитованим реализатором обука из Управе за аграрна плаћања.</p> <p>Поред наведених обука, одржана је и радионица на тему Управљање ризицима.</p> <p>Укупан проценат реализације Плана обука за 2023.годину, завршно са трећим кварталом износи 50%.</p> <p>У четвртм кварталу , до 29.11.2023. године реализовано је 11 обука на следеће теме: Основни појам неправилности; Асертивна комуникација; Заштита података о личности; Примена стичких смерница за развој, примену и употребу поуздане и одговорне вештачке интелигенције; Спречавање</p>		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
			сукоба интереса, провера имовине и прихода функционера, регистри и лобирање у Републици Србији; Представљање и имплементација ИПАРД III мера ; Основи финансијског управљања и контроле; Рад у централном информационом систему за обрачун примања - ИСКРА; Вредновање радне успешности; Како користити пивот табеле у екселу?; Финансијско управљање у ИПАРД контексту. Укупан проценат реализације Плана обука за 2023. годину, на дан 29.11.2023. године износи 60%.		
6.	Израда софтвера за базе РПГ и LPIS, повезивање са Регистром животиња и израда преосталих елемената IACS	напредак у спровођењу	Израђен је софтвер за РПГ и модул за повезивање РПГ са Регистром животиња и катастром земљишта.-Израда ЛПИС софтвера је у току.	Израда преосталих елемената IACS је планирана у наредним годинама (2024-2027)	
		37%			
СР 21. УНАПРЕЂЕЊЕ СТРАТЕШКОГ ОКВИРА ИНФРАСТРУКТУРЕ КВАЛИТЕТА И ИНТЕГРАЦИЈЕ У ЈЕДИНСТВЕНО ТРЖИШТЕ ЕУ					
1.	Прелиминарна анализа и израда нове стратегије инфраструктуре квалитета 2024-2030	наставак спровођења са почетним резултатима	У оквиру ИПА 19 EU4BE - Sub-project proposal for the Flexible business environment technical assistance of the project: “EU for Better Business Environment“ Министарство привреде, у сарадњи са представницима Светске банке, спроводи пројекат: Инфраструктура квалитета, фактори развоја конкурентности - припремне активности за унапређење стратешког и законодавног оквира. У оквиру предметног пројекта, у току 2023. године, редовно су одржавани састанци радних група за стандардизацију, акредитацију и метрологију, у оквиру којих се радило се на анализама стања сваке од наведених области. Анализе у области стандардизације и акредитације су завршене. Такође, припремљен је Анекс уговора, којим се активности на пројекту проширују, те ће овај пројекат подржати и израду Стратегије развоја инфраструктуре квалитета за период 2024-2030. године. Након што се заврше све три анализе, добијени резултати и препоруке, заједно са информацијама о потребама индустрије у области инфраструктуре квалитета, представљаће основ за израду наведене Стратегије.		

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2023. ГОДИНУ (активности из гантограма)	ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?	УНЕТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД СПРОВЕДЕНИХ АКТИВНОСТИ (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	АКО СЕ АКТИВНОСТ НЕ СПРОВОДИ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ (непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења СР)
2.	Израда акционог плана за спровођење стратегије инфраструктуре квалитета 2024-2030. за 2024. и 2025. годину	у припреми	Анализе, које се спроводе у оквиру горе поменутог пројекта, који се спроводи уз подршку експерата Светске банке, представљаће основ и за израду Акционог плана за спровођење Стратегије инфраструктуре квалитета за 2024. и 2025. годину.		
		40%			
СР 22. УНАПРЕЂЕЊЕ ЕФИКАСНОСТИ ЗДРАВСТВЕНОГ СИСТЕМА КРОЗ ДИГИТАЛИЗАЦИЈУ ПРОЦЕСА					
1.	Успостављање Електронског медицинског досијеа (ЕМД)				
2.	Успостављање централне платформе за повезивање државних и приватних лабораторија (еЛаб)				
3.	Проширење еРецепта на помагала и ампулиране лекове на примарном нивоу здравствене заштите				
4.	Имплементација система за проверу интеракције лекова и система подршке за доношење клиничких одлука				
5.	Проширење еРецепта болнички лекови (Б и Ц Листа)				
6.	Примена вештачке интелигенције у радиологији (Скрининг рака дојке)				
		0%			

АНЕКС 2: Везе између реформских области и релевантних докумената јавних политика

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
СР 1. УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	КСИ 2. Стварање повољнијег пословног окружења за улагања	Стратегија индустријске политике РС за период од 2021. до 2030. године и Акциони план за спровођење наведене стратегије за период од 2021. до 2023. године Програм за сузбијање сиве економије 2023-2025. године Стратегија државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период од 2021. до 2027. године и Акциони план за спровођење наведене стратегије за период од 2021. до 2023. године	Наставити са применом стратегије у погледу власништва и управљања предузећима у државном власништву 2021-2027. применом преосталих корака временски ограниченог акционог плана 2021-2023. и припремом новог временски ограниченог акционог плана за 2024-2027. како би се побољшало управљање државним предузећима и смањили фискални ризици.	Финализовати приступање СТО, између осталог усвајањем Закона о генетички модификованим организмима који је у складу са СТО и окончањем преосталих билатералних преговора о приступу тржишту Наставити са спровођењем активности дефинисаних у оквиру Акционог плана за заједничко регионално тржиште 2021-2024 Обезбедити усвајање ЦЕФТА Додатног протокола 7 о решавању спорова Побољшати имплементацију ИПАРД мера, обезбедити несметан пренос ИПАРД мера на период 2021-2027 и припремити нове мере Постигнути напредак у	2.3 До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде 2.4 До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским	ЦИЉ ЕУ ЗД - 41. Заинтересоване стране идентификују и исправљају неусклађено законодавство којим се смањује ефективност остваривања Европског зеленог договора ЦИЉ ЗАЗБ - 13. Повећање удела обновљивих извора енергије и стварање неопходних инвестиционих услова ЦИЉ ЗАЗБ - 17. Поддршка развоју паметне транспортне инфраструктуре, промовисање подстицања иновативних технологија (као што су транспорт без употребе папира, вештачка интелигенција, мултимодално издавање карата за путнике, мобилност као услуга, апликације за прекограничне/граничне прелазе, 5Г коридори, итд.) ЦИЉ ЗАЗБ - 26. Промовисање припреме и спровођења Планава одрживе урбане мобилности за урбане	Поглавље III Значајан инвестициони пакет - Поддржати инвестиције у рурална подручја кроз ИПАРД финансирање Поглавље VI Озелењавање Западног Балкана – улагање у животну средину и климу - Промоција одрживих образаца производње и система прехранбених производа Поглавље VIII Подстицање приватног сектора - Већа тржишна интеграција и трговина унутар региона и са ЕУ - Омогућити улагања у одрживу пољопривредну производњу ради подршке уравнотеженом	Први део мере 2 - Унапређење стратешког оквира инфраструктуре квалитета и интеграције у јединствено тржиште ЕУ: ИПА 2019 - Пројекат „EU4BE - EU for Better Business Environment“ који обухвата пројекат „Инфраструктура квалитета, фактори развоја конкурентности - припремне активности за унапређење стратешког и законодавног оквира“ - „Quality Infrastructure, Competitiveness Development Factors - Preparatory Activities for Improving the Strategic and Legislative Framework“, који спроводи Светска банка (око 350.000 еура); ИПА 2021 - EU Support for Internal Market (оквирно 250.000 еура)

Структурне реформе (CP) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
				<p>спровођењу Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја</p> <p>Наставити са применом Стратегије државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период од 2021. до 2027. године спровођењем преосталих корака предвиђених Акционим планом за период 2021.-2023. и припремити нови Акциони план за период 2024.-2027.</p> <p>Унапређење економске интеграције са јединственим тржиштем Европске уније (Нови план раста за Западни Балкан)</p>	<p>променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла</p> <p>7.3 До 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности</p> <p>9.2 Промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и до 2030. значајно повећати удео индустрије у стопи запослености и бруто домаћем производу, у складу са националним околностима, а у најмање развијеним земљама удвостручити њен удео</p> <p>11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама</p> <p>12.5 До 2030. значајно смањити производњу</p>	<p>области Западног Балкана</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 27. Дефинисање решења за одрживу мобилност на регионалном нивоу, укључујући планове за увођење алтернативних горива</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 31. Развој стратегија циркуларне економије имајући у виду читав животни циклус производа</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 42. Интегрисање заштите земљишта у друге области јавне политике и успостављање регионалног партнерства за заштиту земљишта, како би се поспешила размена знања и идентификовали примери добре праксе у заштити земљишта од загађења и деградације</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 44. Усклађивање сектора производње хране и примарне производње са стандардима ЕУ о безбедности хране, здрављу и добробити биљака и животиња и животној средини и решавање питања управљања отпадним</p>	<p>руралном развоју и јачању конкурентности и одрживости пољопривредно-прехрамбеног сектора</p> <p>- Обезбедити постојање функционалне тржишне економије</p> <p>Поглавље X Регионална економска интеграција и интеграција са ЕУ</p> <p>- Интеграција тржишта и прекогранична трговина у региону и са Европском унијом</p> <p>- Уклањање техничких баријера у трговини, уз истовремено обезбеђивање једнаких услова учешћа</p> <p>- Сарадња кроз Централноевропски споразум о слободној трговини (CEFTA)</p>	<p>Мера 3 - Унапређење конкурентности пољопривреде - ИПА 2018</p> <p>неалоцирана средства „Јачање и усклађивање административних капацитета за успостављање уређења тржишта пољопривредних производа“; Период имплементације: 5/5/2022 – 5/5/2024; Вредност уговора: 1.795.476,45 евра</p>

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
					<p>отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење 12.8 До 2030. осигурати да људи свуда имају релевантне информације и свест о одрживом развоју и стилу живота у хармонији са природом</p> <p>16.7 Осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима</p> <p>17.10 Промовисати универзални, заснован на правилима, отворен, недискриминаторан и правичан мултилатерални систем размене под окриљем Светске трговинске организације, између осталог и преко закључивања преговора у оквиру „Развојне агенде из Дохе“</p> <p>17.11 До 2020. значајно повећати нивое извоза земаља у развоју, посебно у циљу удвостручавања</p>	<p>водама, ђубривом и отпадом</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 46. Промовисање еколошке (без загађења) и органске пољопривреде и смањење употребе синтетичких хемијских производа у производњи хране</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 47. Сарадња са научним, образовним, пословним и пољопривредним субјектима како би се олакшао прелаз на иновативне и еколошке технологије и пољопривредне методе</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 49. Повећање напора усмерених на одрживи развој руралних области реализацијом програма ЛЕАДЕР</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 50. Подршка инвестицијама у производњу и технологије обновљиве енергије, као и у смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште и примена мера прилагођавања на климатске промене у пољопривреди</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 59. Унапредити међусекторско управљање и подржати</p>	<p>Кључна иницијатива 9 – Улагање у конкурентност приватног сектора</p> <p>- Мобилисати помоћ за одрживу трансформацију пољопривредно-прехрамбених система и рурални развој</p>	

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
					удела најмање развијених земаља у светском извозу 17.12 Остварити благовремену и трајну примену тржишних приступа без царина и квота за све најмање развијене земље у складу са одлукама Светске трговинске организације, између осталог и тако што ће се обезбедити да преференцијална правила о пореклу која се примењују на увоз из најмање развијених земаља буду транспарентна и једноставна, односно да олакшавају приступ тржиштима	интеграцију зелене и нискоугљеничне транзиције, између осталог, путем реформе јавне управе, управљањем јавним финансијама, програмом економске реформе и мобилизацијом властитих ресурса ЦИЉ ЗАЗБ - 60. Израдити програме и предузети потребне мере за повећање административних капацитета за имплементацију Зелене агенде за Западни Балкан како би се остварили надзор, промоција и поштовање еколошких обавеза и осигурати ефикасне механизме за учешће јавности, приступ информацијама, приступ правосуђу у питањима заштите средине, као и извештавање о животnoj средини		
СР 2. УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ		Стратегија паметне специјализације за период од 2020. до 2027. године и Акциони план за спровођење наведене		Ојачати сарадњу између пословног сектора и академске заједнице Применити активности предвиђене новим	8.2 Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно	ЦИЉ ЗАЗБ - 17. Подршка развоју паметне транспортне инфраструктуре, промовисање подстицања иновативних технологија (као што су транспорт без употребе	Поглавље VII Улагање у дигиталну будућност - Развој регионалних центара за дигиталне иновације и	

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
		<p>стратегије за период од 2023. до 2025. године</p> <p>Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године</p> <p>Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања” и Акциони план за спровођење наведене стратегије за период од 2021. до 2023. године</p>		<p>оквиром „European Research Area”</p>	<p>интензивне и високо профитабилне секторе</p> <p>8.3 Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама</p> <p>8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности</p> <p>9.3 Повећати приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама, посебно у земљама у развоју, што обухвата и повољне кредите, и повећати њихову интеграцију у ланце</p>	<p>папира, вештачка интелигенција, мултимодално издавање карата за путнике, мобилност као услуга, апликације за прекограничне/граничне прелазе, 5Г коридори, итд.)</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 35. Даље спровођење Стратегија паметне специјализације, које представљају локацијске планове трансформације за одрживост, утемељене на иновацијама</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 59. Унапредити међусекторско управљање и подржати интеграцију зелене и нискоугљеничне транзиције, између осталог, путем реформе јавне управе, управљањем јавним финансијама, програмом економске реформе и мобилизацијом властитих ресурса</p> <p>ЦИЉ ЗАЗБ - 60. Израдити програме и предузети потребне мере за повећање административних капацитета за имплементацију Зелене агенде за Западни</p>	<p>њихово повезивање са Научно - технолошким парковима</p> <p>- Подршка компанијама да повећају своју конкурентност коришћењем дигиталних технологија, посебно коришћење вештачке интелигенције у пословном сектору</p> <p>- Подршка дигиталним „стартап” и „скејлап” предузећима и развоју дигиталних вештина</p> <p>Поглавље VIII Подстицање приватног сектора</p> <p>- Јачање конкурентности МСП кроз инвестиције за подршку „стартап” предузећима и иновативним предузећима у</p>	

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
					вредности и у тржишта 9.5 Унапредити научна истраживања, побољшати технолошке могућности индустријских сектора у свим земљама, посебно земљама у развоју, што подразумева да се до 2030. подстичу иновације и значајно повећа број запослених у области истраживања и развоја на милион људи, као и да се повећа јавна и приватна потрошња за истраживање и развој 9.б Поддржати развој домаће технологије, истраживања и иновације у земљама у развоју, укључујући осигурање погодног окружења у погледу политика за, између осталог, индустријску диверсификацију и додатну вредност роба	Балкан како би се остварили надзор, промоција и поштовање еколошких обавеза и осигурати ефикасне механизме за учешће јавности, приступ информацијама, приступ правосудју у питањима заштите средине, као и извештавање о животној средини ЦИЉ ЗАЗБ - 62. Развити план за специфичне економске и регионалне активности подизања свести у свих пет стубова, укључујући одражавање Зелене агенде за Западни Балкан у реформама образовних система	фази раста („скејлап“) Агенда иновација за Западни Балкан - Додатно појачати трансфер технологије и олакшати приступ најбољој истраживачкој инфраструктури света, центрима знања, центрима компетенција и онлајн платформама, као и приступ напредним рачунарским симулацијама - Промовисање отворене науке и најсавременије истраживачке инфраструктуре	
СР 3. ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ	КСИ 3. Озелењавање и диверзификација енергетског сектора	План система подстицаја коришћења обновљивих извора енергије за период 2023-2025	Даље модернизовати енергетску инфраструктуру и смањити емисију угљеника како би се убрзала зелена	Убрзати транзицију на зелену енергију, смањити емисију ЦО ₂ , повећати удео обновљивих извора и остварити уштеду енергије.	Циљ 7. Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све 7.1 До 2030. обезбедити универзални приступ	ЦИЉ ЕУ ЗД - 9. Иницијатива „талас обнове“ за грађевински сектор ЦИЉ ЗАЗБ - 10. Давање приоритета енергетској ефикасности и њено	Поглавље V Улагање у чисту енергију - Повећање енергетске ефикасност, јачање	„Развој капацитета за енергетско планирање“, ИПА 2013 „Даљи развој капацитета за енергетско

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ		Полазне основе Плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до 2030. године	транзиција такође у светлу предстојећег Механизма за прекогранично прилагођавање угљеника (СВАМ).		јефтиним, поузданим и модерним енергетским услугама 7.2 До 2030. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу 7.3 До 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности 7.а До 2030. унапредити међународну сарадњу како би се олакшао приступ истраживању и технологији чисте енергије, укључујући обновљиву енергију, енергетску ефикасност и напредну и чистију технологију фосилних горива, и промовисати инвестирање у енергетску инфраструктуру и технологију чисте енергије 7.б До 2030. проширити инфраструктуру и унапредити технологију за снабдевање модерном и одрживом енергијом за све у земљама у развоју, а посебно у најмање развијеним	унапређење у свим секторима ЦИЉ ЗАЗБ - 12. Подршка програмима обнове приватних и јавних зграда и обезбеђивање адекватног финансирања ЦИЉ ЗАЗБ - 13. Повећање удела обновљивих извора енергије и стварање неопходних инвестиционих услова ЦИЉ ЗАЗБ - 16. Развој програма за решавање проблема енергетског сиромаштва и финансирање програма за обнову домаћинстава и осигурање основног животног стандарда	енергетског тржишта Поглавље VI. Озелењавање Западног Балкана – улагање у животну средину и климу - Прелазак са фосилних горива на обновљиву енергију Кључна иницијатива 4. Обновљива енергија - Повећана употреба обновљивих извора енергије Кључна иницијатива 5. Транзиција од експлоатације угља -Декарбонизација коришћење обновљивих извора енергије	планирање“, ИПА 2017 „Подршка за рад Фонда за енергетску ефикасност“, ИПА 2021 „Мапа пута за подршку енергетици – Пакет уговора за подршку државама и изградњи капацитета отпорности“, ИПА 2023 (Секторска буџетска подршка)

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
					земљама и малим острвским државама у развоју, државама у развоју које немају излаз на море, у складу са њиховим програмима подршке			
СР 4. ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ		Стратегија безбедности саобраћаја Републике Србије за период од 2023. до 2030. и Акциони план за спровођење наведене стратегије за период од 2023. до 2025. године		Извршити усклађивање са правним тековинама ЕУ у погледу пружања јавних услуга у области друмском саобраћају. Ускладити железничку инфраструктуру у складу са техничким спецификацијама за интероперабилност.	9.1 Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на јефтиним и једнаком приступу за све 11.2 До 2030. обезбедити приступ сигурним, приуштивим, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшати безбедност на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у стањима рањивости, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица 13.2 Интегрисати мере везане за климатске	ЦИЉ ЕУ ЗД - 23. Иницијативе за повећање капацитета железница и унутрашњих пловних путева и боље управљање њима ЦИЉ ЗАЗБ - 17. Подршка развоју паметне транспортне инфраструктуре, промовисање подстицања иновативних технологија (као што су транспорт без употребе папира, вештачка интелигенција, мултимодално издавање карата за путнике, мобилност као услуга, апликације за прекограничне/граничне прелазе, 5Г коридори, итд.) ЦИЉ ЗАЗБ - 20. Дефинисање свеобухватне стратегије за прелаз са друмског на еколошки прихватљивије модалитете саобраћаја	Поглавље IV Улагање у одрживи транспорт - Успостављање брзих и ефикасних саобраћајних веза - Одрживи транспорт са даљим улагањима у железницу - Промовисање мултимодалних транспортних решења и модалних промена - Смањење загађења које потиче из транспорта	

Структурне реформе (СР) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
					промене у националне политике, стратегије и планирање			
СР 5. ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ	КСИ 1. Повећање запослености посебно младих, жена и угрожених група, и социјална заштита у борби против сиромаштва	Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и Акциони план за спровођење наведене стратегије за период од 2023. до 2026. године	Наставити са олакшавањем прелаза из школе на радно место јачањем даљег стручног образовања, укључујући дуално стручно образовање, кроз ревидиране наставне планове и обезбеђивање инфраструктуре која омогућава стицање практичних вештина.	Наставити са операционализацијом система Националног оквира квалификација у Србији (НОКС) Наставити са модернизацијом и унапређењем стандарде квалификација како би побољшала релевантност дуалног стручног образовања и даљи развој националног модела дуалног образовања према потребама тржишта рада	4.3 До 2030. обезбедити једнаку доступност приступачног и квалитетног стручног образовања на свим нивоима, укључујући и универзитетско, за све жене и мушкарце 4.4 До 2030. значајно повећати број младих и одраслих који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво 8.6 До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке	ЦИЉ ЗАЗБ - 62. Развити план за специфичне економске и регионалне активности подизања свести у свих пет стубова, укључујући одражавање Зелене агенде за Западни Балкан у реформама образовних система	Поглавље IX Улагање у људски капитал - Развој учења кроз рад у оквиру стручног образовања и обуке - Повећавање са Европским оквиром квалификација Агенда иновација за Западни Балкан - поспешивање развоја људског капитала, заустављање одлива мозга и подстицање циркулације мозга	Повећана понуда и диверзификација акредитованих обука у области неформалног образовања и пружилаца обука за образовање одраслих - ИПА 2020
СР 6. УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА	КСИ 1. Повећање запослености посебно младих, жена и угрожених група, и социјална заштита у борби против сиромаштва	Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и Акциони план за спровођење наведене стратегије за период од	Финализирати План примене Гаранције за младе у сарадњи са свим релевантним министарствима, њиховим агенцијама и заинтересованим странама, усвојити и покренути	Осигурати адекватне финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалне политике који би се систематичније усмерили на младе, жене и дуготрајно незапослене. Посебно, започети пилотирање	8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности 8.6 До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени	ЦИЉ ЗАЗБ - 60. Израдити програме и предузети потребне мере за повећање административних капацитета за имплементацију Зелене агенде за Западни Балкан како би се остварили надзор, промоција и поштовање еколошких обавеза и осигурати ефикасне механизме за учешће	Кључна иницијатива 10. Гаранција за младе - Успостављање Гаранције за младе. Декларација Западног Балкана о осигурању одрживе интеграције младих на	ИПА 2020 Директни грант „Спровођење иновативних мера активне политике запошљавања и подршка запошљавању теже запошљивих категорија” укупне вредности приближно 5.500.000 евра. Део средстава из пројекта Техничке

Структурне реформе (CP) ЕРП 2024-2026	Кључни структурни изазови (КСИ) (Оцена ЕК ЕРП 2023-2025)	Документа јавних политика (ДЈП)	ЕРП Заједнички закључци 2023	Пакет за проширење 2024	Циљеви одрживог развоја 2030	Европски зелени договор (ЕУ ЗД) / Зелена агенда за Западни Балкан (ЗАЗБ)	Европска дигитална агенда / Дигитална агенда за Западни Балкан	ИПА III пројекти који подржавају ову реформу
		2021. до 2023. године Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године и Акциони план за спровођење наведене стратегије за период од 2023. до 2025.	имплементациј у Плана.	Гаранције за младе у Србији.	нити у процесу образовања или обуке 8.б До 2020. развити и операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих и применити „Глобални пакт за запошљавање“ Међународне организације рада	јавности, приступ информацијама, приступ правосуђу у питањима заштите средине, као и извештавање о животној средини	тржиште рада. Мерама и активностима је предвиђена и стандардизација дигиталних простора за рад са младима (дигиталних клубова, дигиталног волонтирања...), као и дигитално образовање младих, омладинских радника и стицање дигиталних вештине	помоћи из ИПА 2020 укупне вредности 1.363.000 евра и из ИПА Оперативног програма 2024-2027

АНЕКС 3: Детаљан преглед трошкова и финансирања активности у оквиру структурних реформи

Преглед трошкова активности у оквиру структурних реформи у периоду 2024-2026. година

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ					
Активност 1. Преговори о приступању Светској трговинској организацији					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	8.835	8.550	0	0	17.385
2025	8.835	1.050	0	0	9.885
2026	8.835	1.050	0	0	9.885
Активност 2. Спровођење процеса олакшавања трговине и спровођење СЕФТА додатних протокола 5 и 6. као и усвајање Додатног протокола 7 о решавању спорова					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	8.835	8.550	0	0	17.385
2025	8.835	1.050	0	0	9.885
2026	8.835	1.050	0	0	9.885
Активност 3. Израда и доношење Стратегије ИК 2024-2030. године са Акционим планом 2024-2025. године					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	350.000	0	0	350.000
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 4. Стварање услова за пуну интеграцију РС у јединствено тржиште ЕУ за три групе индустријских производа (електрични и електронски производи, машине и ЈЗО) и потписивање АСАА споразума за те групе производа					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	50.000	0	0	50.000
2025	0	100.000	0	0	100.000
2026	0	100.000	0	0	100.000
Активност 5. Ефикасно спровођење активности тржишног надзора					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	228.813	0	0	228.813
2025	0	228.813	0	0	228.813
2026	0	228.813	0	0	228.813
Активност 6. Припрема и усвајање закона и подзаконских аката ради спровођења унапређења руралне инфраструктуре					

Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	19.000	4.445.971	0	4.464.971
2025	0	0	50.247.047	0	50.247.047
2026	0	0	51.500.225	0	51.500.225
Активност 7. Усвајање закона и подзаконских аката у областима органске производње, шема квалитета за пољопривредне и прехрамбене производе; усвајање подзаконских аката на основу Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	180.000	12.711.864	146.250	13.038.114
2025	0	0	3.348.229	0	3.348.229
2026	0	0	3.348.220	0	3.348.220
Активност 8. Припрема и усвајање закона о комасацији и закона о пољопривредном земљишту; доношење подзаконских аката у области комасације и вршења стручног надзора у поступцима комасације и спровођење пилот комасација					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	20.904	0	0	0	20.904
2025	20.904	250.000	0	600.000	870.904
2026	20.904	50.000	0	1.850.000	1.920.904
Активност 9. Дигитализација и развој система за управљање и контролу подстицаја ради припрема за Заједничку пољопривредну политику ЕУ (повезивање регистра пољопривредних газдинстава са регистром животиња и системом идентификације земљишних парцела, израда геопросторне апликације за подношење захтева за подстицаје (GSA – Geo Spatial Application) и других елемената IACS (изузев AMS – Area Monitoring System))					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	1.178.042	426.785	0	2.527.118	4.131.945
2025	1.178.042	1.420.112	0	1.474.576	4.072.730
2026	1.178.042	524.280	0	294.000	1.996.322
Активност 10. Доношење подзаконских аката за примену Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	127.119	300.000	0	0	427.119
2026	0	0	0	0	0
Активност 11. Дигитализација система корпоративног управљања у државним предузећима					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	127.118	0	0	0	127.118
2026	0	0	0	0	0
Активност 12. Измена Закона о прекршајима					

Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 13. Спровођење обука прекршајних судија за прекршајне поступке из области сиве економије					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0

Укупни трошкови структурне реформе 1					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	1.216.616	1.271.698	17.157.835	2.673.368	22.319.517
2025	1.470.853	2.301.025	53.595.276	2.074.576	59.441.730
2026	1.216.616	905.193	54.848.445	2.144.000	59.114.254
УКУПНО	3.904.085	4.477.916	125.601.556	6.891.944	140.875.501

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ					
Активност 1. Изградња и међународна видљивост БИО4 Кампуса					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	50.000.000	50.000.000
2025	0	50.000.000	0	100.000.000	150.000.000
2026	0	50.000.000	0	46.000.000	96.000.000
Активност 2. Проширење и унапређење инфраструктуре НТП Ниш, НТП Чачак и НТП Београд и РИТП Крушевац					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	1.750.000	0	35.500.000	37.250.000
2025	0	1.300.000	0	22.350.000	23.650.000
2026	0	500.000	0	8.000.000	8.500.000
Активност 3. Имплементација GovTech програма, уз оснаживање стартапа за привлачење инвестиција					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	1.000.000	0	1.000.000
2025	0	0	2.000.000	0	2.000.000
2026	0	0	2.000.000	0	2.000.000
Активност 4. Реконструкција објекта Ложионица уз развој различитих програма подршке					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно

2024	0	0	0	21.610.170	21.610.170
2025	0	0	0	20.338.983	20.338.983
2026	0	0	0	5.932.203	5.932.203
Активност 5. Изградња Иновационог дистрикта у Крагујевцу					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	1.949.153	1.949.153
2025	0	0	0	8.474.576	8.474.576
2026	0	0	0	16.525.424	16.525.424
Активност 6. Спровођење пројекта Smart City					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	2.542.373	2.542.373
2025	0	0	0	6.355.932	6.355.932
2026	0	0	0	6.355.932	6.355.932
Активност 7. Креирање регулаторног оквира за аутономну возњу					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	82.000	0	0	82.000
2025	0	68.000	0	0	68.000
2026	0	68.000	0	0	68.000

Укупни трошкови структурне реформе 2					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	1.832.000	1.000.000	111.601.695	114.433.695
2025	0	51.368.000	2.000.000	157.519.492	210.887.492
2026	0	50.568.000	2.000.000	82.813.559	135.381.559
УКУПНО	0	103.768.000	5.000.000	351.934.746	460.702.746

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ					
Активност 1. Додељивање подстицаја за нове капацитете ОИЕ кроз поступак аукција за ветроелектране и соларне електране					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 2. Оптимизација и дигитализација административних поступака/услуга у области зелене агенде/обновљивих извора енергије					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно

2024	0	170.000		0	170.000
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 3. Техничка помоћ за спровођење тендерских процедура у области енергетске ефикасности					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	25.000	0	0	25.000
2025	0	25.000	0	0	25.000
2026	0	0	0	0	0
Активност 4. Израда техно-економске, правне студије са елаборатима енергетске ефикасности					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	2.000.000	0	0	2.000.000
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 5. Спровођење инвестиције - уговарање, грађевински радови на одабраним стамбеним заједницама, мониторинг и надзор радова					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	41.500.000	0	0	41.500.000
2026	0	24.000.000	0	0	24.000.000

Укупни трошкови структурне реформе 3					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	2.195.000	0	0	2.195.000
2025	0	41.525.000	0	0	41.525.000
2026	0	24.000.000	0	0	24.000.000
УКУПНО	0	67.720.000	0	0	67.720.000

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ					
Активност 1. Детаљна анализа постојећег стања система МТП					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	822.000	0	0	822.000
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 2. Усаглашавање националне легислативе у погледу транспорта путника у МТП у складу са ЕЗ 1370/2007					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно

2024	0	0	0	0	0
2025	0	137.000	0	0	137.000
2026	0	0	0	0	0
Активност 3. Примена нове Методологије за приступ тржишту МТП – дигитализација					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	411.000	0	0	411.000
Активност 4. Повећање километара електрифицираних пруга у Републици Србији					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	6.083.333	36.333.333	42.416.666
2025	0	0	20.833.333	83.333.333	104.166.666
2026	0	0	12.500.000	23.333.333	35.833.333
Активност 5. Набавка нових електро-вучних композиција					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	12.500.000	16.350.000	28.850.000
2025	0	0	0	34.300.000	34.300.000
2026	0	0	0	28.850.000	28.850.000

Укупни трошкови структурне реформе 4					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	822.000	18.583.333	52.683.333	72.088.666
2025	0	137.000	20.833.333	117.633.333	138.603.666
2026	0	411.000	12.500.000	52.183.333	65.094.333
УКУПНО	0	1.370.000	51.916.666	222.499.999	275.786.665

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ					
Активност 1. Ширење мреже и унапређивање компетенција координатора тимова за КВиС ради унапређивања квалитета активности КВиС у дуалном образовању					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	14.278	0	0	14.278
2025	0	35.775	0	0	35.775
2026	0	6.663	0	0	6.663
Активност 2. Оснивање, инфраструктурно уређење и опремање регионалних тренинг центара					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	32.710.050	32.710.050

2025	0	0	0	24.290.950	24.290.950
2026	0	0	0	0	0
Активност 3. Умрежавање нивоа образовања кроз социјални дијалог „Млади млађима“					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	70.635	0	0	70.635
2025	0	70.635	0	0	70.635
2026	0	0	0	0	0
Активност 4. Повезивање Регистра НОКС са европским порталом квалификација					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 5. Дигитализација методологије за развој профила сектора као аналитичке основе за одлучивање институција и тела из система НОКС					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 6. Припрема предлога за увођење парцијалних квалификација у систем НОКС					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 7. Припрема видео материјала који садрже упутства и демонстрације свих лабораторијски вежби прописаних важећим правилницима за предмете физика, хемија и биологија за основне школе и гимназије					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	30.000	0	0	30.000
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
Активност 8. Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за гимназије					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0
2025	0	3.600.000	0	0	3.600.000
2026	0	0	0	0	0
Активност 9. Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за основне школе (основни ниво)					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0

2025	0	9.000.000	0	0	9.000.000
2026	0	0	0	0	0

Укупни трошкови структурне реформе 5					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	114.913	0	32.710.050	32.824.963
2025	0	12.706.410	0	24.290.950	36.997.360
2026	0	6.663	0	0	6.663
УКУПНО	0	12.827.986	0	57.001.000	69.828.986

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА					
Активност 1. Увођење онлајн (пред)регистрације и статистичког профилисања у НСЗ и надоградња система					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	85.000	0	85.000
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	75.000	0	75.000
Активност 2. Пилотирање Модела за досезање и активацију NEET младих који се налазе ван система – спровођење активности досезања од стране организација цивилног друштва (ОЦД)					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	30.000	0	30.000
2025	0	0	50.000	0	50.000
2026	0	0	50.000	0	50.000
Активност 3. Развијање додатних/комплементарних услуга запошљавања у НСЗ					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	349.817	0	349.817
2025	0	0	219.394	0	219.394
2026	0	0	348.250	0	348.250
Активност 4. Развијање система професионалног развоја омладинских радника и радница					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	16.102	0	16.102
2025	0	0	11.864	0	11.864
2026	0	0	11.864	0	11.864
Активност 5. Успостављање система осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих					
Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	0	0	0

2025	0	0	16.949	0	16.949
2026	0	0	0	0	0

Активност 6. Успостављање омладинских простора који функционишу у складу са дефинисаним стандардима

Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	1.574.339	0	1.574.339
2025	0	0	1.545.763	0	1.545.763
2026	0	0	1.545.763	0	1.545.763

Активност 7. Унапређење квалитета рада канцеларија за младе

Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	376.356	0	376.356
2025	0	0	361.441	0	361.441
2026	0	0	361.441	0	361.441

Укупни трошкови структурне реформе 6

Година	Плате	Робе и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
2024	0	0	2.431.614	0	2.431.614
2025	0	0	2.205.411	0	2.205.411
2026	0	0	2.392.318	0	2.392.318
УКУПНО	0	0	7.029.343	0	7.029.343

Преглед финансирања активности у оквиру структурних реформи у периоду 2024-2026. година

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА, ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА И ТРЖИШТА ИНДУСТРИЈСКИХ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ								
Активност 1. Преговори о приступању Светској трговинској организацији								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	9.885	0	0	0	7.500	0		17.385
2025	9.885	0	0	0	0	0		9.885
2026	9.885	0	0	0	0	0		9.885
Активност 2. Спровођење процеса олакшавања трговине и спровођење СЕФТА додатних протокола 5 и 6. као и усвајање Додатног протокола 7 о решавању спорова								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	9.885	0	0	0	7.500	0		17.385
2025	9.885	0	0	0	0	0		9.885
2026	9.885	0	0	0	0	0		9.885
Активност 3. Израда и доношење Стратегије ИК 2024-2030. године са Акционим планом 2024-2025. године								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	350.000	0	0		350.000
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 4. Стварање услова за пуну интеграцију РС у јединствено тржиште ЕУ за три групе индустријских производа (електрични и електронски производи, машине и ЛЗО) и потписивање АСАА споразума за те групе производа								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	50.000	0	0		50.000

2025	0	0	0	100.000	0	0		100.000
2026	0	0	0	100.000	0	0		100.000
Активност 5. Ефикасно спровођење активности тржишног надзора								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	228.813	0	0	0	0	0		228.813
2025	0	0	0	0	0	0	228.813	228.813
2026	0	0	0	0	0	0	228.813	228.813
Активност 6. Припрема и усвајање закона и подзаконских аката ради спровођења унапређења руралне инфраструктуре								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	3.229.763	1.235.208	0	0	0	0		4.464.971
2025	14.901.839	1.235.208	0	34.110.000	0	0		50.247.047
2026	15.480.017	1.235.208	0	34.785.000	0	0		51.500.225
Активност 7. Усвајање закона и подзаконских аката у областима органске производње, шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе; усвајање подзаконских аката на основу Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	12.858.114	0	0	180.000	0	0		13.038.114
2025	3.348.229	0	0	0	0	0		3.348.229
2026	3.348.220	0	0	0	0	0		3.348.220
Активност 8. Припрема и усвајање закона о комасацији и закона о пољопривредном земљишту; доношење подзаконских аката у области комасације и вршења стручног надзора у поступцима комасације и спровођење пилот комасација								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	20.904	0	0	0	0	0		20.904

2025	20.904	0	0	0	0	0	850.000	870.904
2026	1.270.904	0	0	650.000	0	0		1.920.904
Активност 9. Дигитализација и развој система за управљање и контролу подстицаја ради припрема за Заједничку пољопривредну политику ЕУ (повезивање регистра пољопривредних газдинстава са регистром животиња и системом идентификације земљишних парцела, израда геопросторне апликације за подношење захтева за подстицаје (GSA – Geo Spatial Application) и других елемената IACS (изузев AMS – Area Monitoring System))								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	2.184.784	0	0	1.179.661	0	767.500		4.131.945
2025	1.550.737	0	0	2.379.660	0	142.333		4.072.730
2026	1.702.322	0	0	294.000	0	0		1.996.322
Активност 10. Доношење подзаконских аката за примену Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	127.119	0	0	300.000	0	0		427.119
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 11. Дигитализација система корпоративног управљања у државним предузећима								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	127.118	0	0	0	0	0		127.118
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 12. Измена Закона о прекршајима								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0

2025	0	0	0	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0	0	0	0
Активност 13. Спровођење обука прекршајних судија за прекршајне поступке из области сиве економије								
Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0	0	0
2025	0	0	0	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0	0	0	0

Укупни трошкови структурне реформе 1								
Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	18.542.148	1.235.208	0	1.759.661	15.000	767.500	0	22.319.517
2025	20.095.716	1.235.208	0	36.889.660	0	142.333	1.078.813	59.441.730
2026	21.821.233	1.235.208	0	35.829.000	0	0	228.813	59.114.254
УКУПНО	60.459.097	3.705.624	0	74.478.321	15.000	909.833	1.307.626	140.875.501

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ ЗАСНОВАНЕ НА ЗНАЊУ								
Активност 1. Изградња и међународна видљивост БИО4 Кампуса								
Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	50.000.000		50.000.000
2025	0	0	0	0	0	100.000.000	50.000.000	150.000.000
2026	0	0	0	0	0	46.000.000	50.000.000	96.000.000
Активност 2. Проширење и унапређење инфраструктуре НТП Ниш, НТП Чачак и НТП Београд и РИТП Крушевац								

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	37.250.000		37.250.000
2025	0	0	0	0	0	23.650.000		23.650.000
2026	0	0	0	0	0	8.500.000		8.500.000
Активност 3. Имплементација GovTech програма, уз оснаживање стартапа за привлачење инвестиција								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	1.000.000	0	0	0	0	0		1.000.000
2025	2.000.000	0	0	0	0	0		2.000.000
2026	2.000.000	0	0	0	0	0		2.000.000
Активност 4. Реконструкција објекта Ложионица уз развој различитих програма подршке								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	21.610.170	0	0	0	0	0		21.610.170
2025	20.338.983	0	0	0	0	0		20.338.983
2026	5.932.203	0	0	0	0	0		5.932.203
Активност 5. Изградња Иновационог дистрикта у Крагујевцу								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	1.949.153	0	0	0	0	0		1.949.153
2025	8.474.576	0	0	0	0	0		8.474.576
2026	16.525.424	0	0	0	0	0		16.525.424
Активност 6. Спровођење пројекта Smart City								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно

2024	2.542.373	0	0	0	0	0	0	2.542.373
2025	6.355.932	0	0	0	0	0	0	6.355.932
2026	6.355.932	0	0	0	0	0	0	6.355.932
Активност 7. Креирање регулаторног оквира за аутономну вожњу								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	82.000	0	0	0	0	0		82.000
2025	0	0	0	0	0	0	68.000	68.000
2026	0	0	0	0	0	0	68.000	68.000

Укупни трошкови структурне реформе 2								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	27.183.696	0	0	0	0	87.250.000	0	114.433.696
2025	37.169.491	0	0	0	0	123.650.000	50.068.000	210.887.491
2026	30.813.559	0	0	0	0	54.500.000	50.068.000	135.381.559
УКУПНО	95.166.746	0	0	0	0	265.400.000	100.136.000	460.702.746

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: ОЗЕЛЕЊАВАЊЕ СЕКТОРА ЕНЕРГЕТИКЕ КРОЗ ПОВЕЋАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ								
Активност 1. Додељивање подстицаја за нове капацитете ОИЕ кроз поступак аукција за ветроелектране и соларне електране								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	0	0	0	0	0	0		0

2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 2. Оптимизација и дигитализација административних поступака/услуга у области зелене агенде/обновљивих извора енергије								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	170.000	0		170.000
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 3. Техничка помоћ за спровођење тендерских процедура у области енергетске ефикасности								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	25.000	0		25.000
2025	0	0	0	0	25.000	0		25.000
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 4. Израда техно-економске, правне студије са елаборатима енергетске ефикасности								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	2.000.000	0		2.000.000
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 5. Спровођење инвестиције - уговарање, грађевински радови на одабраним стамбеним заједницама, мониторинг и надзор радова								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	0	0	0	0	8.000.000	32.000.000	1.500.000	41.500.000
2026	0	0	0	0	4.500.000	18.000.000	1.500.000	24.000.000

Укупни трошкови структурне реформе 3								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	2.195.000	0	0	2.195.000
2025	0	0	0	0	8.025.000	32.000.000	1.500.000	41.525.000
2026	0	0	0	0	4.500.000	18.000.000	1.500.000	24.000.000
УКУПНО	0	0	0	0	14.720.000	50.000.000	3.000.000	67.720.000

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: ОЗЛЕЂАВАЊЕ ДРУМСКОГ И ЖЕЛЕЗНИЧКОГ ТРАНСПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ								
Активност 1. Детаљна анализа постојећег стања система МТП								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	822.000	0	0	0	0	0		822.000
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 2. Усаглашавање националне легислативе у погледу транспорта путника у МТП у складу са ЕЗ 1370/2007								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	137.000	0	0	0	0	0		137.000
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 3. Примена нове Методологије за приступ тржишту МТП – дигитализација								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно

2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	411.000	0	0	0	0	0		411.000

Активност 4. Повећање километара електрифицираних пруга у Републици Србији

Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	6.083.333	0	0	0	0	36.333.333		42.416.666
2025	20.833.333	0	0	0	0	83.333.333		104.166.666
2026	12.500.000	0	0	0	0	23.333.333		35.833.333

Активност 5. Набавка нових електро-вучних композиција

Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	12.500.000	0	0	0	0	16.350.000		28.850.000
2025	0	0	0	0	0	21.800.000	12.500.000	34.300.000
2026	0	0	0	0	0	16.350.000	12.500.000	28.850.000

Укупни трошкови структурне реформе 4

Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	19.405.333	0	0	0	0	52.683.333	0	72.088.666
2025	20.970.333	0	0	0	0	105.133.333	12.500.000	138.603.666
2026	12.911.000	0	0	0	0	39.683.333	12.500.000	65.094.333
УКУПНО	53.286.666	0	0	0	0	197.499.999	25.000.000	275.786.665

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И РАДНУ СПРЕМНОСТ**Активност 1. Ширење мреже и унапређивање компетенција координатора тимова за КВиС ради унапређивања квалитета активности КВиС у дуалном образовању**

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	14.278	0		14.278
2025	0	0	0	0	35.775	0		35.775
2026	0	0	0	0	6.663	0		6.663

Активност 2. Оснивање, инфраструктурно уређење и опремање регионалних тренинг центара

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	32.710.050		32.710.050
2025	0	0	0	0	0	24.290.950		24.290.950
2026	0	0	0	0	0	0		0

Активност 3. Умрежавање нивоа образовања кроз социјални дијалог „Млади млађима“

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	70.635	0	0	0	0	0		70.635
2025	70.635	0	0	0	0	0		70.635
2026	0	0	0	0	0	0		0

Активност 4. Повезивање Регистра НОКС са европским порталом квалификација

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0

Активност 5. Дигитализација методологије за развој профила сектора као аналитичке основе за одлучивање институција и тела из система НОКС								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 6. Припрема предлога за увођење парцијалних квалификација у систем НОКС								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 7. Припрема видео материјала који садрже упутства и демонстрације свих лабораторијски вежби прописаних важећим правилницима за предмете физика, хемија и биологија за основне школе и гимназије								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	30.000	0	0	0	0	0		30.000
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 8. Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за гимназије								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	600.000	0	0	3.000.000	0	0		3.600.000
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 9. Набавка опреме за кабинете физике, хемије и биологије за основне школе (основни ниво)								

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	1.500.000	0	0	7.500.000	0	0		9.000.000
2026	0	0	0	0	0	0		0

Укупни трошкови структурне реформе 5

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	100.635	0	0	0	14.278	32.710.050	0	32.824.963
2025	2.170.635	0	0	10.500.000	35.775	24.290.950	0	36.997.360
2026	0	0	0	0	6.663	0	0	6.663
УКУПНО	2.271.270	0	0	10.500.000	56.716	57.001.000	0	69.828.986

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ МЛАДИХ НА ТРЖИШТУ РАДА

Активност 1. Увођење онлајн (пред)регистрације и статистичког профилисања у НСЗ и надоградња система

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	22.950	0	0	62.050	0	0		85.000
2025	0	0	0	0	0	0		0
2026	15.000	0	0	60.000	0	0		75.000

Активност 2. Пилотирање Модела за досезање и активацију NEET младих који се налазе ван система – спровођење активности досезања од стране организација цивилног друштва (ОЦД)

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
--------	-------------------------------	----------------	--------------------------------------	-------------	----------------------------	-------------------	------------------------	--------

2024	8.100	0	0	21.900	0	0		30.000
2025	0	0	0	0	0	0	50.000	50.000
2026	0	0	0	0	0	0	50.000	50.000
Активност 3. Развијање додатних/комплементарних услуга запошљавања у НСЗ								
Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	185.432	0	0	164.385	0	0		349.817
2025	124.632	0	0	0	0	0	94.762	219.394
2026	136.850	0	0	211.400	0	0		348.250
Активност 4. Развијање система професионалног развоја омладинских радника и радница								
Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	16.102	0	0	0	0	0		16.102
2025	11.864	0	0	0	0	0		11.864
2026	11.864	0	0	0	0	0		11.864
Активност 5. Успостављање система осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих								
Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	0	0	0	0	0	0		0
2025	16.949	0	0	0	0	0		16.949
2026	0	0	0	0	0	0		0
Активност 6. Успостављање омладинских простора који функционишу у складу са дефинисаним стандардима								
Година	Будет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	1.574.339	0	0	0	0	0		1.574.339
2025	1.545.763	0	0	0	0	0		1.545.763
2026	1.545.763	0	0	0	0	0		1.545.763

Активност 7. Унапређење квалитета рада канцеларија за младе								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	376.356	0	0	0	0	0		376.356
2025	361.441	0	0	0	0	0		361.441
2026	361.441	0	0	0	0	0		361.441

Укупни трошкови структурне реформе 6								
Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
2024	2.183.279	0	0	248.335	0	0	0	2.431.614
2025	2.060.649	0	0	0	0	0	144.762	2.205.411
2026	2.070.918	0	0	271.400	0	0	50.000	2.392.318
УКУПНО	6.314.846	0	0	519.735	0	0	194.762	7.029.343